**Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)**

ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ (1970 - 1989)

НИВОТО НА КЛАСИФИКАЦИЯ
СЕ ПРЕМАХВА!
КРДОПБГДСРСБНА
Дата.....20.....8
Правно основание:& 17 от ПЗР на ЗДРДОПБГДСРСБНА
Длъжност:секретар на КРДОПБГДСРСБНА

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

The Committee for Disclosing the Documents
and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens
to the State Security and the Intelligence Services
of the Bulgarian National Armed Forces
(CDDAABCSSIBNAF)

STATE SECURITY AND THE CULTURAL AND HISTORICAL INTELLIGENCE (1970-1989)

Documentary Volume

**Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)**

Държавна сигурност

И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ (1970 - 1989)

Документален сборник

София, 2014

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

© Комисия за разкриване на документите и за обявяване принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, 2014 г.

ISBN 978-954-2986-32-4

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

I. Въведение **7**

II. Списък на документите с анотация **19**

III. Факсимилета на документите

1. Структура и основни документи, свързани с дейността на отдел XIV при ПГУ-ДС – културно-историческо разузнаване (КИР) **51**

2. Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване **195**

3. Материали, придобити по линия на културно-историческото разузнаване **311**

4. Обекти за агентурно проникване (ОАП)

4.1. „Кръст“/„Островът“ **417**

4.2. „Цитадела“ **453**

IV. Справочен апарат:

1. Списък на основните операции и мероприятия, разработени от отдел XIV „Културно-историческо разузнаване" **501**

2. Списък на някои съкращения **506**

3. Списък на фондовете и архивните единици **507**

Из архивите на ДС

CONTENTS

I. Introduction **13**
II. List of documents with annotations **35**
III. Facsimiles of documents
1. Structure and main documents of Department XIV for cultural and historical intelligence (CHI) at the First Main Directorate of the State Security **51**
2. CHI agent operations **195**
3. Acquisitions through CHI techniques **311**
4. Targets of infiltration (TI)
4.1. Cross/The Island **417**
4.2. Citadel **453**

IV. Reference aids:
1. List of key operations and projects implemented by Department XIV (cultural and historical intelligence) **501**
2. List of frequently used abbreviations **506**
3. List of archival fonds and units **507**

ВЪВЕДЕНИЕ

Сборникът „Държавна сигурност и културно-историческото разузнаване (1970-1989)“ е петнадесетото издание от документалната поредица „Из архивите на ДС” на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия. Темата за дейността на специално създадения през 1972 г. XIV-и отдел към Първо главно управление на Държавна сигурност, занимаващ се с разузнавателна дейност в областта на културата и историята, на този етап е сравнително слабо застъпена в българската историография. Макар да е широко известно, че процесът на „културното отваряне“ на България пред света се случва през периода на 70-те и 80-те години на миналия век под ръководството на Людмила Живкова, все още е ограничен броят на задълбочените и изчерпателни изследвания, свързани с тайния механизъм на издирване, събиране и пренасяне у нас на български старини от чужбина, както и с преднамереното интерпретиране на важни за нашата история факти[1].

Без съмнение, включването в самостоятелен сборник на най-значимите документи от дейността XIV-и отдел към ПГУ на ДС, ще подпомогне в голяма степен изследователите, които проявяват интерес към темата и ще покаже мащаба, с който структурите на българските тайни служби са работили за налагане политиката на ЦК на БКП в областта на културата и историята.

Идеята за създаването на специален отдел към Държавна сигурност, който да бъде натоварен с разузнавателната дейност в сферата на културата и историята, се прокарва в редица документи още от началото на 70-те години, когато към ПГУ вече има сформирана група по разузнаване в тази област. Организационните форми, средствата и методите на работа на тази група са обект на обсъждане близо две години от ръководството на управлението и Ангел Солаков – министър на вътрешните работи в периода 1968-1971 г. и Ангел Цанев – министър на вътрешните работи в периода 1971-1973 г. Процесът на сформиране на отдела за културно-историческо разузнаване е значително ускорен от излязлото на 5 април 1972 г. Решение на Секретариата на ЦК на БКП №352, с което като основна партийна и държавна задача се определя грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни. По тази причина в сборника е включен и текстът на самото решение, което се съхранява във фонда на Централния държавен архив (***Вж. Документ №12***).

Пред новосъздадения към Първо главно управление на ДС отдел XIV „Културно-историческо разузнаване“ (КИР) със заповед на министъра на вътрешните работи за активизиране на агентурно-оперативната работа по културно-историческото разузнаване са начертани задачите и основните направления в разузнавателната дейност на отдела, а именно:

- придобиване[2] на ценни материали и документи за българската история и култура, съхранявани в чужди хранилища, неизвестни за българската история и такива, утвърждаващи истината по спорни въпроси, превърнали се в обект на фалшификации от страна на чужди историци;

---

[1] Доклад на проф. Евгения Калинова, Предпоставки и последици от културната политика на Людмила Живкова, подготвен за Международната научна конференция, в СУ „Св. Кл. Охридски“ на 19 октомври 2012 г.; Еленков, И. Културният фронт, С., ИИБМ, 2008; Христов, Хр. Тодор Живков. Биография, С., ИИБМ, 2009, с. 508-510; Операция „Маратон“, С., 2012; Вж. също и поддържания от него сайт www.dese.bg

[2] придобиване – оперативен термин, използван от ДС, когато става въпрос за снабдяване с информация, документи и материали по секретен път.

- провеждане на активни мероприятия за противопоставяне на опитите за изопачаването на българската история и култура;

- събиране на строго секретна информация за дейността на научни, културни и исторически институти, за архиви и библиотеки с цел проникрване в тези обекти за решаване на специфични за културно-историческото разузнаване задачи.

Прави впечатление, че отдел XIV е една от най-късно сформираните структури в системата на Държавна сигурност – 1972 г. Този факт намира своето логично обяснение в това, че едва през 70-те години на XX век ръководството на БКП започва да използва политиката в областта на културата като мощно пропагандно средство за провеждане на мероприятия зад граница[3]. В резултат на налагането на това ново за партията и държавата направление в разузнаването, държавни и партийни институции не само са ангажирани с осъществяването на редица мероприятия в областта на културата и историята, но както се вижда от публикуваните в настоящия сборник документи, голяма част от научните, културните и др. институти са създадени като прикритие на разузнавателната, агентурно-оперативната и пропагандната дейност на отдел XIV. Прикривайки се зад позицията за популяризиране на българските културни и исторически постижения и българската гледна точка към историята на Балканския полуостров, всички тези институции са осъществявали дейността си под контрола на този специализиран отдел към ПГУ, предоставяйки на партийното ръководство исторически аргументи с цел повишаване международния престиж на България[4].

За специалното място, което е отредено на културно-историческото разузнаване в структурата на Държавна сигурност, красноречиво говорят два факта. На първо място, отдел XIV със своите специфични цели и задачи няма аналог сред структурите на разузнаванията в Източния блок. В сборника е включен документ, с който се дава обяснение, че причината ПГУ да няма установено сътрудничество в областта на културно-историческото разузнаване с КГБ се дължи на липсата на такава структура в съветското разузнаване ***(Вж. Документ №22)***. Това обяснява защо работата на отдела е пряко контролирана не само от министъра на вътрешните работи, но и от официалния представител на КГБ в България – ген. Ив. Савченко. От документите, отчитащи дейността на отдел XIV, е видно, че всяка година са провеждани заседания, на които ръководството на отдела е докладвало за резултатите от своята агентурно-оперативна и разузнавателна дейност лично на министъра на вътрешните работи, както и на ген. Ив. Савченко ***(Вж. Документ №9)***. На второ място, издигането на политиката за издирване и опазване паметниците на културата и историята в чужбина до степен на основна партийна и държавна задача и създаването на отдел за културно-историческо разузнаване, чиито основни задачи са тясно свързани с реализирането на тази политика, съвпада с активното включване на Людмила Живкова в политиката – първоначално като зам.-председател на Комитета за изкуство и култура (КИК), а след това и като негов председател[5]. За изключително тясната връзка между отдел XIV на ПГУ и КИК, както и за силното влияние и контрола, осъществяван от неговото ръководство върху работата на отдела, говори фактът, че за всеки материал, документ или паметник на културата и историята, придобити по линия на КИР, е докладвано лично на Людмила Живкова, като към всеки един от тези доклади има приложена и експертна оценка за това, доколко ценен за българската култура и история е придобитият материал.

При подготовката на сборника са използвани преобладаващо архивни единици от фонд №9 на Националната разузнавателна служба (НРС), включващи документи, свързани със създаването на отдел „Културно-историческо разузнаване", кадровите въпроси, основните

---

[3] Христо Христов, Операция „Маратон", С., 2012 г., с. 70.

[4] Момчил Методиев, Машина за легитимност, С., 2012 г.

[5] Христо Христов, цит. съч., С., 2012 г., с.72

задачи и направленията в неговата дейност. С цел допълване на информацията по някои от ключовите въпроси, свързани с дейността на отдел XIV, са включени и документи от фондове 1, 2, 4 и 7 на НРС, както и документи от архива на МВР – фонд 38. С цел да се очертае обхватът на цялостната дейност на XIV-и отдел на ПГУ в сборника са включени и документи от работните и от личните дела на част от обявените с решения на Комисията агенти на Държавна сигурност, пряко ангажирани с културно-историческото разузнаване. В повечето случаи те се явяват като експерти, които участват с професионална преценка за състоянието и значението на новооткритите извори.

В резултат на специфичната дейност на агентите „Кардам", „Вълчанов" и „Борислав", България се сдобива с ценни копия на оригинални извори за своята средновековна история. Сред тях са писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I ***(Вж. Документ №88***), става известна „Историята на България" от Петър Богдан Бакшев ***(Вж. Документ №74)***. Задача от първостепенна важност и значение е да се потърсят пътища за оповестяването им пред света и издигане мястото на българската средновековна цивилизация сред първите духовни стожери на православния свят в онези времена. Така например агент „Вълчанов" предлага Мадридският препис на хрониката на Йоан Скилица да бъде публикуван с участието на испански специалисти - археографи ***(Вж. Документи №53 и 58).*** Много интересна сбирка от български средновековни текстове представлява „Козиница". Документите всъщност са на българска земя още от годините на Първата световна война. С оглед на предпазване от дипломатически скандал и уронване престижа на България, учените търсят варианти за съвместна работа с френски учени, които да подпомогнат оповестяването ѝ пред науката ***(Вж. Документ №71).***

При структурирането на подбраните документи е използван тематично-хронологичният подход. Сборникът включва три раздела:

I. Структура и основни документи, свързани с дейността на отдел XIV - „Културно-историческо разузнаване"

Документите в този раздел разкриват механизма на създаването на XIV-и отдел, неговата структура, щатното разписание, плановете и отчетите, свързани с дейността на КИР през различните години. Чрез тях може сравнително добре да се проследи как отделът организира работата си по издирване и придобиване на паметници на българската култура и история от чужбина. Дори само бегъл поглед върху тези документи показва, че основните направления в разузнавателната дейност на отдела, като обекти за проникване, формиране на важни за историята и културата на страната тези и тяхното доказване, са в пряка зависимост от пропагандните задачи на партийната и държавната политика към момента.

Основните методи в разузнавателната дейност на отдела са агентурно-оперативните мероприятия и вербовката на агенти. Те са ясно и конкретно формулирани в плановете на отдела. Резултатите от тяхното реализиране могат лесно да бъдат проследени в документите, включени във втория раздел на сборника:

II. Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване

Към средата на 70-те години ръководството на отдел XIV констатира, че е необходимо да се преодолее стремежът на оперативните работници да възлагат на секретните сътрудници задачи само по придобиване на култулно-исторически материали. Приоритет получава работата на отдела по разработката на чужди граждани с цел тяхната вербовка и използването им за реализиране на задачите по линия на КИР.

В този период се появяват и първите документи, свързани с планирането на агентурно-оперативната дейност на отдела по държави. Те се разпределят в две основни групи. Първата

група включва страните с т.нар. лека оперативна обстановка - арабските и някои азиатски страни, както и онези страни от Западна Европа и САЩ, в които почти всичко е описано и картотекирано, в архивохранилищата издирванията стават по установения ред за ползване от страна на научните работници, включително и на учени от социалистическия лагер, без да им се правят спънки. Втората група включва страните с трудна оперативна обстановка спрямо българското разузнаване като: Гърция, Турция, Югославия, Румъния и Ватикана. Това слага своя отпечатък, както върху характера на агентурно-оперативните мероприятия, подготвяни от отдела за всяка от посочените групи страни, така и върху тяхната оперативна сложност, върху техния брой, върху броя на обектите за проникване и т. н.

Включените към този раздел архивни документи разкриват разнородния характер на агентурно-оперативните мероприятия, разработвани от отдела. Сред тях са специалните мероприятия по привличане за сътрудничество на известни чуждестрани учени, които да публикуват зад граница изследвания, пропагандиращи предопределени тези по редица въпроси от българската история и култура. Широко се прилагат способите на външното разузнаване по компрометирането на югославски, гръцки, турски и румънски историци и по събирането на информация, която да подкрепя предварително формулираните и партийно одобрени пропагандни тези, свързани с определени факти от българската история по спорни за историческата наука въпроси. Само за 1978 г. по външно-разузнвателна линия са заложени около 150 агентурно-оперативни мероприятия. Като най-чувствителен въпрос се откроява т.нар. македонски въпрос. В сборника умишлено не проследяваме дейността на КИР по този въпрос, защото документите не са обект на настоящото издание.

Важен акцент в този раздел е поставен върху документите, свързани със създаването и дейността на научните и културните центрове като прикритие за разузнавателната дейност на отдел XIV - не само в България, но и на територията на чужди държави.

Едни от най-критичните за работата на КИР са направленията, свързани с проникването в обекти, недостъпни за българските изследователи, в които се съхраняват ценни за българската история и култура материали и съответно работата по придобиването им на всяка цена и с всички възможни средства. Поради тази причина, следващите два раздела от сборника са посветени именно на тези направления в културно-историческото разузнаване, а именно:

III. Материали, придобити по линия на КИР

Още в отчета за извършената разузнавателна дейност по линия на КИР за 1976 г. е направен важен извод, който ще доведе до значително ограничаване на страните с реален оперативен интерес за отдел XIV - отчитайки придобитите големи количества материали от различни архивохранилища, предимно в Западна Европа, САЩ и някои арабски страни. Решава се, че в общи линии придобиването на материали от тези архивохранилища е завършено. От средата на 70-те години разузнавателната и оперативната дейност на културно-историческото разузнаване се насочва към придобиване по секретен път на материали само от онези страни, където е невъзможно да се проникне по официален път, а именно – Турция, Югославия, Гърция, Ватикана и Румъния.

Сред документите, разкриващи дейността на отдел XIV, са няколко тома с доклади до Людмила Живкова и оценки на придобитите материали – османотурски документи, ръкописите от „Козиница“, документи за българската история от югославските архивохранилища, английски дипломатически документи, документи от тайния хитлеристки фонд, писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I и стотици други документи. Това неминуемо поражда поредица от въпроси: къде са тези придобити от културно-историческото разузнаване материали сега и колко от тях са влезли в научна употреба? Проблемът с охраната и съхранението на придобитите материали е повдиган многократно

и може да се проследи в не една или две докладни записки на началника на отдел XIV до ръководството на ПГУ. Концепциите са сходни - придобитите материали по линия на КИР да бъдат предадени за съхранение или на Националния исторически музей, или на Главното управление на архивите, или да се изгради специален Център за културна и историческа информация. Поради липсата обаче на подходящо помещение за съхраняването на придобитите материали, ръководството на отдел XIV им отделя помещение, което е напълно непригодно за опазването на ценни исторически и културни находки.

Причината, която ни накара да включим в сборника тези документи, както и докладите до Людмила Живкова с приложените експертни оценки за стойността на придобитите материали, са няколко. В интервю пред журналиста Христо Христов, председателят на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на българските граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия Евтим Костадинов категорично заявява, че в Централизирания архив на Комисията не са предавани нито списъци на подобни ценности, нито други ценни документи или материали, придобити по линия на КИР[6].

Каква е съдбата на тези материали, които не са пуснати в научно обръщение и които не са предадени на Националния исторически музей или на други институции, все още не е известно.

В редица документи изрично се забранява вкарването на някои от материалите в научно обръщение, поради опасения от разконспириране на агентите, участвали в операциите по придобиването им. В тази връзка е логичен и често задаваният въпрос: Какъв е смисълът на разузнавателната дейност по това направление, след като е било невъзможно оповестяването и използването на тези ценни документи от българската историческа наука и култура?

Последният раздел на документалния сборник включва документи, свързани с най-значимите разузнавателни операции на КИР:

IV. Обекти за агентурно проникване (ОАП)

Големият брой на набелязаните обекти за агентурно проникване налага към средата на 70-те години те да бъдат категоризирани по важност и силите на оперативните работници да бъдат съсредоточени върху определени архивохранилища, научни и културни институти, представляващи най-голям оперативен интерес за КИР. Сред разработките за агентурно проникване се открояват два обекта, които са изключително трудни от оперативна гледна точка за разузнаването – Ватиканската апостолическа библиотека и Секретният архив на Ватикана – ОАП „ОСТРОВА" и манастирът „Св. Георги Зограф" в Атон - ОАП „ЦИТАДЕЛА". Тези два обекта са от най-затворените и почти недостъпни, както за българските изследователи, така и за разузнаването, места. Работата по „ОСТРОВА" дълги години е била затруднена поради невъзможността да бъде открито подходящо лице с възможности за проникване в обекта - до момента, в който във Ватикана не са „маршрутирани" двама многообещаващи български историци с цел придобиване на материали за българската средновековна история. Документи от делата и на двамата агенти са включени в сборника. Що се отнася до разработката „ЦИТАДЕЛА" - проникването в манастира „Св. Георги Зограф" намира отново своето обяснение в политиката на БКП към паметниците на българската история и култура в чужбина[7].

В сборника се публикуват документи, свързани с една от най-широко обсъжданите в

---

[6] Христо Христов, цит. съч., с. 237.

[7] Христо Христов, цит. съч., с. 31.

българското общество операции на разузнаването - операция „МАРАТОН", чиято цел е била присвояването на оригиналната „История славянобългарска" на Паисий Хилендарски с копие, изготвено в България. В сборника и в разширения електронен вариант на изданието са публикувани по-голямата част от документите, съдържащи всички подробности около отнемането на тази българска светиня, съхранявана в манастира, който в продължение на векове успява да опази непокътнати едни от най-ценните паметници на българската история и култура.

Специално внимание за културно-историческото разузнаване представляват ОАП „ПОГРЕБА" (Архивът на вакъфите, регистрите и разрешенията в Анкара и в Одринския университет) и ОАП „ХАЗНАТА" (Държавният архив в Истанбул), както и някои архиви на съседни балкански страни ***(Вж. Документ №16).***

В дванадесети том от поредицата „Из архивите на ДС" – „Държавна сигурност – смяната на имената – Възродителният процес" са публикувани документи, които разкриват значението на определени научни тези, налагани не без участието на българските тайни служби, обслужващи целите на Възродителния процес чрез привличано на научни работници от средите на османистите и тюрколозите в изпълнението на задачи, свързани с културно-историческото разузнаване[8]. Поради тази причина в настоящия сборник тези документи не са включени.

Настоящото книжно документално издание обхваща периода от 1970 до 1989 г., и представя сто и седем фотокопия на оригинални документи, съхранявани в Централизирания архив на Комисията, а в разширения му електронен вариант са добавени още документи, с което общият обем на публикуваните архивни единици, свързани с дейността на XIV-и отдел на Първо главно управление на Държавна сигурност „Културно-историческо разузнаване", наброява двеста двадесет и два. В изпълнение на чл. 31, ал. 6 от Закона, когато в съдържанието на текстовете има информация, засягаща интересите на трети лица, то в публикуваните документи имената им са анонимизирани.

Справочният апарат на документалния сборник „Държавна сигурност и културно-историческото разузнаване (1970-1989)" включва списък на често срещаните съкращения в документите с цел пояснява имената на някои излезли вече от всекидневната езикова употреба наименования на научни институции и центрове, както и списък с всички по-важни агентурно-оперативни мероприятия, разработки и операции, проведени или планирани да бъдат проведени от отдел XIV на ПГУ-ДС.

КРДОПБГДСРСБНА

INTRODUCTION

State Security and the Cultural and Historical Intelligence (1970-1989) is the fifteenth collection of documents from the series *A Journey through the Archives of the State Security* of the Committee for disclosing the documents and announcing affiliation of Bulgarian citizens to the State Security and the intelligence services of the Bulgarian National Army (CDDAABCSSISBNA). Bulgarian historical literature is relatively silent on matters related to Department XIV of the First Main Directorate of the State Security, set up in 1972 to operate on the field of history and culture. It is a well-known fact, that the 70's and 80's of the past century are a time of Bulgarian "cultural opening" to the world, designed and guided by Lyudmila Zhivkova. It is therefore surprising the scarcity of thorough and comprehensive studies of the covert means of finding, collecting and bringing Bulgarian relics back to the homeland, and of the deliberate interpretations of historically important facts[1].

A compilation of the key documents reflecting the practices and mindset of Department XIV will, without a doubt, prove a valuable research tool in the field, while showing the lengths to which Bulgarian secret services will go to enforce CC BCP's cultural and historical agenda.

The concept of a new State Security division for special intelligence operations in the field of history and culture can be traced back to documents from the beginning of the 1970's. There is already a FMD group at the time set up for similar purposes. Forms of organization, means and methods of work of the group are topics of discussion for nearly two years among FMD superiors and Angel Solakov, Minister of Interior in 1968-1971, and Angel Tsanev, Minister of Interior in 1971-1973. Decision №352 of the Secretariat of the CC BCP speeds up the process. Dated 5 April 1972, the decision reads that it is the paramount duty of the state and of the party to locate, preserve and maintain Bulgarian cultural and historical heritage abroad. ***See Document No. 12*** for the text of the decision, currently stored at the Centralized State Archives.

The new product of the First Main Directorate of the State Security, in the form of Department XIV for cultural and historical intelligence (CHI), is trusted to activate agent and operative potential to further develop CHI practices. Determined by order of the Minister of Interior, the principal goals and lines of work of this department include:

- to acquire[2] a) previously unknown important works of Bulgarian history, art and culture kept in depositories abroad, and b) documents and artefacts shedding light and truth on controversial issues distorted by the false claims of foreign historians;
- to actively counter attempts at falsifying Bulgarian history and culture;
- to collect top secret information on scientific, cultural, historical, archival institutions and libraries for the sake of infiltration for CHI purposes.

Created in 1972, Department XIV is notably on of the latest structures to be established within the system of the State Security. The logical reason for this development is BCP's late awakening (in the 1970's) to the potential of cultural policies as an instrument of propaganda in international operations[3]. The emergence of this new form of intelligence shifts the focus of both state and party institutions to culture- and history-oriented projects. Similarly, records herein show that most institutions of science and culture, among other areas, are established for the covert purposes of intelligence, agent-operative

---

[1] Report by Prof. Evgenia Kalinova. Preconditions and Consequences of Lyudmila Zhivkova's Cultural Policy, compiled for the International Scientific Conference at St. Kliment Ohridski University in Sofia, 19 October 2012; Elenkov, I. The Cultural Front, Sofia, Institute for Studies of the Recent Past (ISRP), 2008; Hristov, Hr. Todor Zhivkov. Biography, Sofia, ISRP, 2009, pp. 508-510; Operation Marathon, Sofia, 2012; see also author's site www.dese.bg

[2] "acquisition" – a term used by the State Security in relation to obtaining information, procuring documents and materials in a secret manner

[3] Hristo Hristov, Operation Marathon, Sofia, 2012, p. 70.

work and propaganda of Department XIV. Their official mission is to promote national cultural and historical traditions and advocate Bulgarian viewpoint on Balkan history. Disguised under the pretence of cultural activities, their true purpose is to supply (under Department XIV control) party leadership with strong historical arguments to consolidate the reputation of the country on the international scene[4].

There are two compelling arguments about the special place of CHI in the system of the State Security. On the one hand, Department XIV, tasked as it is, has no Eastern Bloc counterparts, even at the KGB. This offers explanation as to why cooperation on matters of cultural and historical interest fails to materialize. One of the documents makes a specific reference to the subject ***(see Document No. 22)***. This is why the department operates under the direct authority not only of the Minister of Interior, but also of the official KGB representative for Bulgaria – Gen. Iv. Savchenko. Existing performance reports speak of Department XIV superiors meeting annually with the Minister of Interior and Gen. Savchenko to report on and discuss problems of operational and intelligence nature ***(see Document No. 9)***. On the other hand, the heritage policy abroad evolves into a national priority for the party and the state. The founding of the CHI department, delegated the mission to implement that policy, coincides with the active entry into politics of Lyudmila Zhivkova, first a Deputy Chairperson, later a Chairperson of the Arts and Culture Committee (ACC)[5]. Zhivkova is kept up-to-date about all and any CHI-acquired documents, artefacts, cultural and historical property. Her personal copies of the reports are complete with information, appraisals and expert opinions about the value of the exhibits to national culture and history. This provides further evidence about the tight connections between Department XIV of the FMD and the ACC, and about ACC superiors' power and control over the department.

Fond No. 9 from the archives of the National Intelligence Service (NIS) is the primary source of materials herein. They deal with the formation of the CHI department, staffing, main goals and lines of activity. Records from fonds 1, 2, 4 and 7 of the NIS and fond 38 of the Ministry of Interior are included for better understanding of strategic matters related to Department XIV. For a more comprehensive view on the issue, excerpts from work and personal files of State Security agents, directly affiliated to the CHI department, as officially announced by decision of the CDDAABCSSISBNA, have found their way into the publication. Their involvement is generally to provide expert opinion and appraisal of the condition and value of acquisitions.

Their efforts focused on the specific task at hand, agents Kardam, Valchanov and Borislav recover precious copies of original sources on Bulgarian medieval history, among them the letters from Ioannes PP. VIII to Prince Boris I ***(see Document No. 88***) and "History of Bulgaria" by Petar Bogdan Bakshev ***(see Document No. 74)***. To advertise these written treasures on a global scale, thus ranking Bulgarian medieval civilization among the first spiritual centres of the Orthodox world at the time, is of paramount importance. Co-publication of the Madrid manuscript of Johannes Scylitzes with Spanish experts and historical editors is a possible solution, according to agent Valchanov ***(see Documents No. 53 and 58)***. The Kosinitsa collection is another intriguing selection of Bulgarian medieval texts. It is, in fact, in Bulgarian possession since World War I. However, to avoid diplomatic tension and damage to the country's reputation, experts discuss possibilities to co-publish and advertise it with the help of French scientists ***(see Document No. 71)***.

The source material is arranged in thematic and chronological order, and divided into three sections:

I. Structure and main documents of Department XIV for cultural and historical intelligence (CHI)

This section reveals the mechanisms behind the formation of Department XIV, its structure,

---

[4] Momchil Metodiev, Legitimacy Machine, Sofia, 2012

[5] Hristo Hristov, Ibid, Sofia, 2012, p.72

regular staff, CHI-related guidelines and reporting practices over the years. They offer an overview of the scope and organization of acquisition processes abroad. A mere glance at its pages will show that lines of intelligence, choice of infiltration targets, formulation and reasoning of ideas defining national and cultural identity, were all direct products of the political and propaganda agenda of the party-state.

Primary work methods of the department include operational work and agent recruitment. The second section of the book is a comprehensive guide of related planning, implementation and results.

II. CHI agent operations

By the mid 1970's, Department XIV superiors open up to new ideas. Reliance on old practices, such as using secret collaborators only to retrieve cultural and historical property, gives way to international investigation and recruitment of foreign citizens for the purposes of CHI.

Written sources from this period document the emergence of operational planning based on country. Two categories of countries can be distinguished in terms of operational environment. The first category comprises countries with easy access to information, i.e. Arab and some Asian countries, countries from Western Europe and the USA. Their archives are almost thoroughly catalogued and card indexed and their rules of access offer open research possibilities for experts and scientists, including from the Soviet camp. Countries in the second category enforce stringent access procedures in relation to Bulgarian representatives. These include Greece, Turkey, Yugoslavia, Romania and the Vatican. This is reflected in the specific operational tactics, the complexity and number of missions, the number of infiltration targets, etc. implemented on a country basis.

This section illustrates the diverse work practices of Department XIV, ranging from recruitment to logistics and propaganda. Some involve recruitment of renowned foreign experts to have series of propaganda reports on Bulgarian historical and cultural past published internationally. It is a common practice of foreign intelligence units to engage in action to discredit Yugoslavian, Greek, Turkish and Romanian historical scientists, while collecting information in support of party-approved propaganda to ensure that the national viewpoint of certain historical arguments and controversial questions does not get distorted. There are nearly 150 foreign intelligence operations planned in 1978 alone. The most sensitive issue remains the so-called Macedonian question.

CHI on the matter is not addressed here, as it is beyond the scope of this publication.

A further focus of this section is records of the formation and use of scientific and cultural centres as a cover up for Department XIV's domestic and foreign intelligence missions.

Infiltration in hostile targets is among the critical CHI lines of activity. These are sites with valuable exhibits of Bulgarian historical and cultural past and highly restricted access for national researchers. Acquisition is therefore encouraged at any cost and by all means possible. The following two sections highlight these aspects of the CHI.

III. Acquisitions through CHI techniques

One important conclusion of CHI reports in 1976 is that the list of countries of serious operational interest for Department XIV should be revised. Given the large volume of acquisitions, work seems to be more or less completed in Western Europe, the USA and some Arab countries. Since the middle of the 1970's, covert CHI operations specifically target countries that are impossible to access through official channels, i.e. Turkey, Yugoslavia, Greece, the Vatican and Romania.

Department XIV's planning and performance records include several volumes of reports to Lyudmila Zhivkova along with expert appraisals of written exhibits, i.e. Ottoman Turkish documents, the Kosinitsa manuscripts, Yugoslavian sources on Bulgarian past, English diplomatic records, secret Nazi fond entries, the letters from Ioannes PP. VIII to Prince Boris I, among hundreds of others. Many questions inevitably arise. Where are these sources now? How many were used for actual scientific purposes? Concerns about the safety and storage of acquisitions are raised repeatedly in memoranda

from the head of Department XIV to FMD superiors. There are three suggested destinations for CHI acquisitions: the National Museum of History, the General Directorate for Archives, or a potential new Centre for Cultural and Historical Information. Meanwhile, in the absence of proper storage facilities, Department XIV superiors proceed to use a poor storage location to keep priceless exhibits of cultural and historical value under detrimental storage conditions.

Several reasons are behind the decision to include these documents, along with reports and expert appraisals addressed to Lyudmila Zhivkova in the collection. In an interview with journalist Hristo Hristov, the Chairman of the Committee for disclosing the documents and announcing affiliation of Bulgarian citizens to the State Security and the intelligence services of the Bulgarian National Army, Evtim Kostadinov, is categorical that neither documents and artefacts (obtained through CHI techniques), nor catalogues thereof were ever received at the Centralized Archives of the Committee[6].

What happened to the sources which never made it into publication or to the National Museum of History and other storage destinations remains a mystery.

There is a string of documents which explicitly prohibit the publishing of some of the materials, to avoid exposure of CHI agents and operatives. Therefore, the next logical and commonly asked question is "What is the purpose of cultural and historical intelligence, if valuable products of cultural heritage and historical science are never publicly acknowledged to exist and are veiled in secrecy?"

The final section of the collection introduces documents dealing with the top intelligence operations of the CHI department.

IV. Targets of infiltration (TI)

By the middle of the 1970's, with the number of targets growing quickly, it becomes crucial to identify priorities and concentrate CHI manpower on top-interest archives and institutions of culture and science. From an operational point of view, there are two extremely difficult targets of infiltration: the Apostolic Library and the Secret Archives at the Vatican; and the St. George Zograph Monastery at Mount Athos, known as THE ISLAND and CITADEL, respectively. They are greatly isolated and almost inaccessible to Bulgarian science and intelligence experts, alike. With the search for the best recruit for the job dragging on, THE ISLAND is kept on hold for years. Finally, two highly promising Bulgarian historians are dispatched to the Vatican to retrieve materials on Bulgarian medieval history. Excerpts from the files of both agents can be found herein. As far as the CITADEL files and St. George Zograph monastery are concerned, infiltration tactics expectedly reflect BCP's policy on national cultural and historical heritage abroad[7].

This collection provides access to documents relating to one of the most hotly debated missions of Bulgarian intelligence services – Operation MARATHON. The goal of this mission is to retrieve the original of the *Slavonic-Bulgarian History* (*Istoriya Slavyanobolgarskaya*) by the Venerable Paisius of Hilandar, and replace it with a copy prepared in Bulgaria. This is a revered book of the Bulgarians and among the priceless achievements of Bulgarian literary heritage, kept safe at the monastery for centuries. The bulk of documents detailing the assignment is available in both the paper and the extended digital edition.

TI POGREBA (the Vakiflar Archives in Ankara and in the University in Edirne) and TI THE TREASURY (the State Archives in Istanbul), along with archives in some neighboring Balkan countries, are topics of special CHI interest ***(see Document No. 16)***.

Although not covered in this book, records dealing with the so-called Revival Process receive ample attention in the twelfth volume of *A Journey through the Archives of the State Security,* i.e. *State Security and the Name Changing Campaign – the Revival Process*. They reveal the philosophy behind

---

[6] Hristo Hristov, Ibid, p. 237.

[7] Hristo Hristov, Ibid, p. 31.

the scientific theories used to validate the Revival Process. This takes place with the involvement of Bulgarian secret services, with experts on Ottoman history and Turkish studies being frequent targets of recruitment for CHI purposes[8].

This paper edition covers the period 1970-1989 based on 107 photocopies of original records kept at the Centralized Archives of the Committee. The related digital edition offers an extended collection of documents, reaching a total volume of 222 published archival units, relating to Department XIV (cultural and historical intelligence) of the First Main Directorate of the State Security. Names of third parties are anonymised in compliance with art. 31(6) of the applicable Law.

Reference aids for *The State Security and the Cultural and Historical Intelligence (1970-1989)* include a list of frequently used, but by now obsolete, abbreviations of the names of scientific centres and institutions, and a list of major investigations, projects and operations, prepared or completed by Department XIV of the First Main Directorate of the State Security.

CDDAABCSSISBNA

[8] In: A Journey through the Archives of the State Security, No. 12 – State Security and the Names Changing Campaign – the Revival Process, vol. I and vol. II, Sofia, 2013.

СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ С АНОТАЦИЯ

I. Структура и основни документи, свързани с дейността на отдел XIV при ПГУ-ДС – културно-историческо разузнаване (КИР).

1. **Предложение до началника на ПГУ - ДС генерал-майор Д. Кьосев относно задачите, формите, методите, средствата и някои кадрови въпроси на групата по разузнаване в областта на културата и историята, София, 26 декември 1970 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 2-6.
   Застъпват се идеите за формиране на специална група от оперативни работници в областта на културата и историята с оглед придобиване на ценни документи и материали от българското минало, съхранявани в чуждестранни културни центрове.

2. **Предложение на началника на ПГУ - ДС до ръководството на МВР относно създаването на отдел за културно-историческо разузнаване към Първо главно управление на ДС, София, 16 ноември 1971 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 7-9.
   Специализиран разузнавателен отдел би подпомогнал работата на научните институти в страната, но с основни цели да издирва и доставя документи от другите държави, свързани с изследването на българската история. Предлага се визия за щата на бъдещото разузнавателно звено.

3. **Справка относно работата по създаване на отдел за „културно-историческо разузнаване“ /отдел XIV/ при ПГУ - ДС и сегашното му състояние, София, 9 май 1972 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 12-15.
   В справката се прави обзор на първите стъпки в организацията по създаването на XIV отдел. Важен нюанс е подбирането на подходящи лица за оперативни работници из средите на изявени специалисти по история, езикознание, археология и изкуствознание. Съдържа констатацията, че учени с утвърдено име не бързат да се съгласяват да работят в услуга на разузнаването.

4. **Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС полк. Григоров относно оперативните разходи по линия на културно-историческото разузнаване за 1973 година, София, 31 май 1972 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 571, л. 9-13.
   Документът съдържа прогнозни изчисления на необходимите разходи във валута и български лева, които ще се използват за възнаграждение на агентите, закупуване на оперативна техника и ценности при провеждане на агентурно-оперативни мероприятия (АОМ), командировки в страната и в чужбина и др.

5. **Заповед № I 1170 на министъра на вътрешните работи за активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване, София, 1 юни 1972 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 27-29.
   Заповедта повелява изпълнението на решение № 352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 г. да се възложи на новосъздадения XIV отдел към ПГУ - ДС.

6. **Щатно разпределение на отдел XIV - културно-историческо разузнаване, [б. д.]**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 573, неномериран лист.
   Щатното разпределение на отдела е изложено като схема и включва 12 оперативни работници.

7. **Концепция за организацията на работата в отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 14 май 1973 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 16-21.
   В концепцията са очертани основните задачи пред отдела като една от точките включва проблема за изграждане на фондохранилище за съхраняването на материалите, придобити по агентурно-оперативен път.

8. **Отчетен доклад за извършената работа от отдел XIV, ПГУ-ДС през 1973 г., София, 28 ноември 1973 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 558, л. 22-36.
   Направен е преглед на оперативната обстановка в разузнаваните от отдела страни, които са разделени на три категории – с трудна, със сравнително лека среда и такива, които не създават спънки за достъпа на учени до техни архиви. Отчита се извършената дейност по вербовъчната работа и отделните разработки, най-интересните придобити документи и материали.

9. **Протокол от проведено съвещание за разглеждане на работата на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 15 февруари 1974 г.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 563, л. 7-11.
   Съдържа отношението и препоръките на министъра на вътрешните работи и на членове от ръководството на министерството по извършената дейност и предстоящите задачи на отдела.

10. **Предложение относно изучаване и придобиване помощни агенти от ВТУ „Кирил и Методий“ - град Велико Търново, София, 23 февруари 1974 г.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р - ф. 9, оп. 2, а.е. 570, л. 2-4.
    За изпълнение на задачите, стоящи пред отдел XIV, Окръжното управление на МВР - В. Търново предвижда провеждане на мероприятия с цел придобиване на агенти от средите на академичната общност.

11. **Мнение на отдел VIII - ПГУ по отношение на информацията за работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, София, 14 април 1975 г.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 40.
    Мнението е изготвено във връзка със залегнали задачи за съвместна работа между XIV и VIII отдел на ПГУ, ДС. Има забележка по съгласуването на работата на XIV отдел с останалите отдели на ПГУ по въпросите на турското малцинство в България при подготовката и провеждането на операция „Хемус“.

12. **Решение № 352 от 5 април 1972 г. на Секретариата на БКП за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.**
    ЦДА - ф. 1 Б, оп. 36, а.е. 2054, л. 527 - 531.
    С цел да бъдат приведени в пълна известност българските паметници на културата, намиращи се на територията на чужди държави и да се осигурят условия за тяхното опазване Секретариатът на ЦК на БКП възлага на редица ведомства задачи по тяхното издирване и стопанисване.

13. **Предложение на началника на XIV отдел при ПГУ - ДС подполковник Емил Александров относно организиране на система за реализиране на придобитите от отдел XIV, ПГУ - ДС материали, София, 28 ноември 1975 г.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 76-81.
    Придобиването на голям брой ценни материали води до тяхното нарастване като фонд. Необходима е система за реализация на придобитите материали, която се взема от модела на действащата в отдел VII, ПГУ - ДС.

14. **Справка относно организирането на оперативна картотека към отдел XIV, ПГУ-ДС, София, 1 октомври 1976 г.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 221, л. 1-3.

В документа се изтъква целесъобразността за съставяне на картотека на контингента от лица, научни институти и организации на отдел XIV въз основа на няколко принципа: поименна, по страни, по проблемни кръгове и по институти и учреждения.

15. **Справка на началника на отдел XIV относно ръководни документи за дейността на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 2 декември 1976 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 220, л. 94.
В документа са изредени най-важните решения на БКП по работата на културно - историческото разузнаване: №352/ 5 април 1972 г. и №367/ 19 април 1975 г. и заповед № I - 1170 от 1 юни 1972 на министъра на вътрешните работи.

16. **Отчет за резултатите от изпълнението на плана за агентурно-оперативни мероприятия на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1976 г., София, 21 януари 1976 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 561, л. 54-74.
Направен е подробен отчет за проведените мероприятия по всички операции, по които отделът е работил зад граница. За слабост се сочи големят брой на обектите за проучване, което не позволява да се работи еднакво резултатно по тях.

17. **Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС, майор Емил Александров относно вербовъчната работа, извършена от отдел XIV, ПГУ - ДС през първото полугодие на 1977 год., София 11 август 1977 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 221, л. 58-60.
Съгласно утвърден от ръководството на ПГУ - ДС план за работата на отдела през 1977 г. една от основните задачи е вербуването на агенти из средите на учени от Гърция, Турция и „капиталистическите“ държави. Отчетени са резултати по разработките.

18. **Препис от решение №872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 216, л. 54-55.
Според решението МВР, МВнР и Комитетът за изкуство и култура трябва да осъществяват по-тясна координация помежду си при съгласуване на работата по подпомагане на научно-пропагандните прояви за издигане на българската наука.

19. **Целева план - програма на началника на ПГУ-ДС относно изпълнение на Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 година по линия на Министерство на вътрешните работи до 1980 година, София, 10 октомври 1977 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 217, л. 70-80.
С целевата план-програма, на ПГУ се поставят задачи, с които се цели насочване оперативните усилия на разузнавателното управление към най-важните страни, райони и направления.

20. **Препис от решение №1066 на Секретариата на ЦК на БКП от 4 ноември 1977 г., София, 8 ноември 1977 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 216, л. 70.
Решението утвърждава програма на Комитета за култура и на БАН за ускорено публикуване на ценни книжовни образци в специално обособен корпус „Писмени паметници на българската история и култура“.

21. **Перспективен план относно разстановката на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС до 1982 г. София, 8 ноември 1977 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 105-107.
Документът съдържа подробно описание на кадровото състояние на отдела към 1977 г. Във връзка с изпълнение на решение №872 от 11 септември 1977 г. на Секретариата на ЦК на БКП за издирването и опазването на паметниците на културата се налага увеличение на щатните бройки към отдела с цел оперативно осигуряване и подпомагане работата на оперативните работници (ОР) в Центъра и на тези, които са на прикритие.

22. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ – ДС относно сътрудничеството с ПГУ - КГБ и други ведомства, София, 8 ноември 1978 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 222, л. 55-55а.
В документа се пояснява, че към КГБ няма сходен отдел XIV, ПГУ – ДС, затова сътрудничеството се проявява в осъществяване на АМ и операции, свързани с разузнаването. На подобен етап са и взаимодействията с българското РУ - МНО.

23. Заповед №I - 453 на министъра на вътрешните работи Димитър Стоянов относно назначаване на комисия за МВР – „1300 години България“, София, 28 декември 1979 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1103, л. 9-12.
Създава се Централна комисия за МВР - „1300 години България“ за организиране ознаменуването на юбилея на българската държава и координиране на цялостната дейност на министерството.

24. Препис на Постановление №40 от 16 юли 1980 г. на Министерския съвет. София, 21 юли 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1120, л. 156-158.
Постановлението цели подобряване работата на институциите, които са пряко ангажирани с дейността по издирване и опазване на националното културно богатство. Предвижда поощряване на дарителството на ценни документи и предмети, оповестяване на частните колекции.

25. Отчет за оперативната дейност на културно-историческото разузнаване през 1980 г., София, 20 ноември 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1104, л. 83-88 гръб.
Работата на отдела за 1980 г. е изцяло съсредоточена върху провеждането на агентурно-оперативни мероприятия в страни с много трудна и сложна обстановка като СФРЮ, Гърция, Турция, Румъния, Италия и др.

26. Тематичен план относно научни и публицистични материали за издаване зад граница през 1981-1983 г. по линия на културно-историческото разузнаване. София, 19 февруари 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1120, л. 283-284 гръб.
Направено е описание на мероприятията, които следва да бъдат реализирани през посочения период. За всяко от мероприятията е направено обобщение на дейностите, свързани с неговото изпълнение.

27. План относно служебната квалификация на личния състав на отдел XIV, ПГУ-ДС през учебната 1980/81 г., София, 26 ноември 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1102, л. 74-75.
Включени са задачи за подготовката на кадрите на отдела по основните направления в работата на оперативния състав.

28. Правилник относно ползване на хранилището на отдел XIV, ПГУ - ДС /стая 13, етаж 13/ на материалите, съхранявани в него, София, 4 март 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1108, л. 12-14.
Регламентира се редът за съхраняване и ползване на ценните писмени и веществени паметници на културата.

29. Докладна записка от зам.-началника на отдел XIV, ПГУ-ДС, относно имотите на Ефория Зограф и в частност на Германския манастир. София, 9 юли 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 156-156 гръб.
Прави се предложение Германският манастир, който е един от имотите на манастира „Св. Георги Зограф“ в България, да бъде използван като база за оперативна подготовка на сътрудниците на отдел XIV, ПГУ-ДС.

30. Справка относно ползването на оперативни работници на обществени начала (ОРОН) в отдел XIV, ПГУ-ДС. София, 7 март 1983 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 196-196 гръб.
В справката се прави анализ на натрупания към момента опит в работата с ОРОН, като се посочва, че ползването им, когато подбора е правилен и съобразен с техните възможности, и са ръководени от опитни ОР, то работата с тях е полезна.

II. Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване.

31. Справка относно сдружението „Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ". София, 5 януари 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1119, л. 107-109.
Справката отразява направеното към 1972 г. за изграждане на Сдружението като форма на прикритие на разузнавателната дейност на ПГУ-ДС предимно по направление на Гърция и Турция, привличане на видни български учени, обществени деятели и др.

32. Докладна записка на началника на XIV-и отдел относно български икони в Унгария, София, 9 ноември 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 50-51.
В документа се подчертава, че в Унгария се съхраняват около 1000 икони - образци на православното изкуство. Освен българската страна, интерес към тях проявяват и специалисти от Югославия. Спешно се налага в Унгария да бъдат изпратени български специалисти по реставрация и иконопис за оценяване на материалите.

33. Справка от началника на ПГУ-ДС относно необходимостта от цялостна регистрация на иконите в България, София, 11 януари 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 562, л. 18-20.
Съдържа констатацията, че иконите като паметници с историческа стойност не получават необходимата грижа от страна на държавата. Много от образците на християнската култура в България остават неизвестни и се съхраняват при лоши условия. Една цялостна регистрация на иконите в страната би дала възможност за тяхното опазване.

34. Справка относно придобити културно-исторически паметници и проведени мероприятия за подпомагане на българската културна политика зад граница, за периода от юли до октомври 1973 г., София 17 октомври 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 37-45.
Подготвят се мероприятия за пропагандиране успехите на български музиканти, творци и артисти, работещи в чужди държави. Предвижда се разработване на програма за мероприятия зад граница с използване на чуждестранни учени за доказване на българските историографски тези по спорни въпроси.

35. Докладна записка от „Венелин" относно възможностите за работа на СС и ОР на отдел XIV - ПГУ, ДС в Турция, София, 7 октомври 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 7, а.е. 578-РД, т. 1, л. 49-51.
В документа се подчертава силното ограничение за достъп на чужди специалисти в турските архиви. Проникването на български учени налага необходимостта от комплексна подготовка за съставяне на изгодни културни спогодби за научен обмен, с оглед улеснено използване на турските фондове.

36. Докладна записка от Петър Младенов - министър на външните работи, Димитър Стоянов - министър на вътрешните работи и Людмила Живкова - първи зам. - председател на Комитета за изкуство и култура и председател на Междуведомствената комисия за опазване на българските културно-исторически паметници в чужбина до

Секретариата на ЦК на БКП относно по-нататъшното утвърждаване на България в чужбина, София, 1975 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 41-44.
Основен проблем, залегнал в документа, е изпълняване на партийните решения за осъществяване на крупни културни прояви в чужбина, за да се издигне образът на България. Предлагат схема на комплексни мероприятия на Комитета за изкуство и култура (КИК), МВнР и МВР, които предстои да се провеждат.

37. **Схема на комплексните мероприятия, които ще бъдат проведени в близките няколко години за по-нататъшното утвърждаване в капиталистическите държави на нашата страна, в т.ч. на нейната сегашна и минала култура, София, 17 февруари 1975 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 45-54.
Схемата се състои от три раздела, като последният се отнася до Първо главно управление на ДС при МВР. Основни моменти са продължаването на работата по операции „Цитадела“ и „Хемус“.

38. **Справка на началника на Първо главно у-ние относно проведените агентурно-оперативни мероприятия в изпълнение поставените от министъра на вътрешните работи задачи по издирване и придобиване на намиращите се в чужбина паметници на Търновската книжовна школа, София, 31 март 1975 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 6-9.
Описани са необходимите действия за сътрудничество на ПГУ - ДС и Окръжното управление на МВР - гр. Велико Търново по работа с обектите на разработки, секретни сътрудници и учени и изпращането им в различни места в страната и чужбина по придобиване на оригинали и копия от образци на Търновската книжовна школа.

39. **Справка на началника на отдел XIV, полковник Георги Авджиев относно използване възможностите за работа на Славянския комитет по линия на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 5 юни 1978 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - р, ф. 9, оп. 3, а. е. 222, л. 25-26.
Справката разглежда въпроса за установяване на връзки и издирване на лица от средите на българската емиграция за целите на отдела по линия на издирване и придобиване на архивни и ценни паметници на българската култура, съхранявани от потомци на българите, живущи зад граница.

40. **План относно провеждането на агентурно-оперативни мероприятия до 1985 година от отдел XIV, ПГУ-ДС, във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава. София, 7 декември 1978 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 38, оп. 1, а. е. 230, л. 2-23.
Във връзка с честванията на 1300-годишнината от създаването на българската държава отдел XIV, ПГУ-ДС, с цел да се постигне максимален ефект от честването на юбилейната годишнина и за активното противопоставяне на опитите за фалшифициране на българската история, културно-историческото разузнаване подготвя провеждането на редица агентурно-оперативни мероприятия.

41. **Окръжно писмо на министър Стоянов №I - 72 от 29 май 1979 г. до началниците на централните поделения, Софийско градско и окръжните управления на МВР, София, 29 май 1979 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 11, а.е. 326, л. 84 - 91.
Заповедта цели обезпечаване на 1300-годишнината от създаването на Българската държава от противобългарски прояви на задграничните идеологически, националистически и религиозни пропагандни бази. Усилията на органите на МВР в столицата и окръжните управления на министерството, с участието на Държавна сигурност са насочени към оказване на съдействие на Националната координационна комисия „1300 години България“, на културните ведомства и институции.

42. План на началника на Първо главно управление относно провеждане на агентурно-оперативни мероприятия на ПГУ-ДС, за утвърждаване в чужбина през 1979 - 1985 година делото на братята Кирил и Методий, София, 13 юни 1979 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1106, л. 31-37.
Документът е изготвен с оглед изпълнение на задачи, поставени от Решение №127 на Секретариата на ЦК на БКП от 13 февруари 1979 г. за популяризиране и пропагандиране в страната и в чужбина просветната дейност на Солунските братя. Отдел XIV трябва да съдейства за изпълнението му като издирва и популяризира с оперативни средства ценни материали, свързани с живота и културното наследство на Св. Св. Кирил и Методий и техните ученици.

43. Справка от полк. Христо Маринчев относно разузнавателните възможности на църковните общини зад граница, София, 29 октомври 1979 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 223, л. 17 - 20.
Документът разглежда наличието и състоянието на църковните общини на Българската православна църква зад граница и степента им на влияние сред българската емиграция. Католическите и протестантските мисии също са посочени като възможности на разузнаването по културна линия. Набелязани са осем насоки за достигане до средите на българските колонии в чужбина и привличането им за сътрудници за културно-историческото разузнаване.

44. Докладна записка на майор Измирлиев относно провеждане на мероприятие „Г“ на „Майкъл“ на 14 юни 1980 година, София, 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1123, л. 3-8.
В София гостува американски учен, който носи в себе си микрофилми на славянски ръкописи, заснети в други държави, малко преди визитата му в българската столица. Решено е да се проведе мероприятие „Г“ в стаята му, в негово отсъствие и оперативните работници да преснемат образците, които представляват научен интерес.

45. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ-ДС, полковник Г. Авджиев относно диверсии по отношение на нашата история през 1978-1980 год., София, 6 ноември 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1105, л. 23-26.
В документа са приведени цитати от публикувани съобщения, книги, статии на учени и журналисти в ГФР, СФРЮ, Румъния, Гърция, Англия, Италия и други, в които българската история е представена в неблагоприятна светлина. Преобладават сведения, взети от югославски вестници и книги.

46. План на началника на XIV отдел, ПГУ - ДС относно провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Първия международен конгрес по българистика, София, 6 април 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1109, л. 2-3.
Конгресът се провежда от 23 май до 3 юни в София. Смята се за най-внушителното научно събитие, посветено на поредицата чествания по повод 1300 години от създаването на българската държава. Набелязани са мерки за работата на отдел XIV във връзка с протичането на Конгреса и установяването на контакти с чуждестранни гости и използването им за КИР.

47. Предложение на министъра на вътрешните работи до председателя на Комитета за култура относно създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура, София, 1 юли 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1108, л. 6-8.
С оглед избягване на опасността да се разконспират и разкрият интересите зад граница излиза предложение за създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение с профилирана дейност по регистриране, съхраняване и изучаване на придобитите материали, подчинен на първия зам.-председател на Комитета за култура и на Ръководството на ПГУ - ДС.

48. Мероприятия относно използването на Македонската патриотична организация (МПО) за решаване на задачи на Културно-историческото разузнаване, София, 17 септември 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1107, л. 104-107.
В документа се приема, че МПО е една от най-масовите и силни сдружения на българската емиграция зад граница. Сътрудничеството с МПО се възприема като благоприятно за целите на културно-историческото разузнаване.

49. Докладна записка от началника на ПГУ-ДС до министъра на вътрешните работи относно състоянието на Центъра за балкански изследвания към Църковно-историческия и архивен институт – ЦИАИ. София, 19 декември 1983 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 219-221.
Центърът за балкански изследвания към ЦИАИ е учреден с Решение №85 от 25.01.1983 г. на Секретариата на ЦК на БКП. Мотивите за създаване на звеното са свързани с разширяване възможностите на културно-историческото разузнаване чрез използването му като прикритие за проникване във важни за отдела обекти, където се съхраняват ценни за историята на България и Балканите материали.

50. Справка, изготвена от началника на ПГУ-ДС генерал-майор В. Коцев относно изграждането на звено към Комитета за култура по линия на културно-историческото разузнаване. София, 15 октомври 1984 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 216-217.
В справката се поставя въпросът за изграждане на звено към Комитета за култура, което да регистрира, оценява и реализира придобитите от разузнаването документи и ценности.

III. Материали, придобити по линия на културно-историческото разузнаване.

51. Сведение от СС „Борислав“ относно неизвестни досега ръкописи, София, 20 април 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 5553 - РД, л. 10-11.
В сведението се коментира доклад на гръцки учен, изнесен на XIV Конгрес по византинистика от 6 до 14 септември 1971 г. в Букурещ. В него се говори за неизвестни документи от сбирката на манастира „Метеора“ в Гърция. Сред тях е житието на Св. Спиридон Нови (XII - XIII в.), оценено като важен извор за българската история.

52. Оценка от доц. В. Гюзелев относно Мадридския препис на Йоан Скилица и неговото значение като паметник за византийската и средновековната българска история, София, 21 август 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 74-77.
Изтъква се значението на преписа на византийския хронист Йоан Скилица (XI - XII в.) като най-ценния ръкопис в Националната библиотека в Мадрид от XII - XIII в. За българската история документът е ценен с това, че съдържа 71 миниатюри, изобразяващи всекидневния живот на българите между 812 г. до 1041 г. Сътрудникът смята, че засега е успял да се сдобие с първото и единственото цялостно цветно фотокопие на ръкописа и има възможност да се издаде от български учен.

53. Оценка на СС „Вълчанов“ относно историческата стойност на хрониките на Флорио Бюстрон и Франческо Амади като извор за българската история, София, 18 септември 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 97-100.
Документът показва библиографски известна на българските историци хроника от средата на XIV в. Написана е от киприот от френски произход, дописвана от венецианец, озаглавена „Хроника на о-в Кипър“ и съдържа данни за участието на българи - роби в защитата на острова от нападението на генуезците през 1373-1374 г.

54. Придобити материали и информации за български паметници на културата в чужбина. София, 15 декември 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 52-52а.
Справката включва информация за придобитите документи от Националната библиотека в Мадрид и от архиви в Барселона. Документите са предоставени на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата, за научна реализация.

55. Оценка на получени материали от културно-исторически характер. София, 7 януари 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 23-27.
В документа се дава оценка на преписи на документи от архивите на Топкапъ сарай в Цариград, които хвърлят светлина върху някои неизвестни до този момент събития непосредствено преди Априлското въстание. Дава се оценка и на придобити османотурски документи от египетски книгохранилища, касаещи историята на България.

56. Писмо от Людмила Живкова, първи зам.-председател на КИК до зам. министъра на вътрешните работи, в което се дава оценка на придобитите откъси от средновековните хроники на Флорио Бюстрон и Франциско Амади. София, 20 януари 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 47-48.
Според оценката на специалистите, хрониките съдържат ценни сведения за живота на две хиляди българи, продадени в робство на о-в Кипър, където участват във войната между Кипърското кралство и Генуа.

57. Сведение относно работата по историко-документални филми с участието на проф. Иван Дуйчев. София, 14 юни 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 2, а.е. 14112, л. 95-97.
В работата по заснемането на документалните филми за старините от Първата българска държава, за живота и дейността на българските книжовни школи през Средновековието, се предвижда участие на проф. Дуйчев като консултант.

58. Бележки на СС „Вълчанов“ относно възможностите и начина на издаването на Мадридския препис на Йоан Скилица в България или чужбина в близките години, София, 26 юни 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 119-122.
Сътрудникът разказва за произхода и съдбата на Мадридския препис на хрониката на Скилица и значението му за историята на Византия и българските земи. Спира се на предходните опити на български историци да я издадат и трудностите, които са срещали и тепърва предстоят да се сблъскат. Предлага хрониката да се издаде фототипно чрез българо-испанско сътрудничество, с което основно да се заеме проф. Иван Дуйчев.

59. Донесение от агент „Борислав“ относно манастира Драгомирна, София, 12 октомври 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 5553 - РД, л. 62-63.
В документа се разказва за създаването на манастира през XVII век и изграждането му на собствена библиотека, в която се пазят уникални ръкописи със среднобългарска и руско-българска редакция.

60. Писмо от Дирекцията за защита на авторското право до Комитета за изкуство и култура относно обмен на материали с историческа стойност между Комитета за печата – Дирекция за защита на авторското право и проф. Матея Матеич от Университета в Охайо. София, 22 ноември 1973 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 53-54.
На основание на постигнато споразумение между Комитета за печата и проф. Матеич, последният предоставя микрофилми от ръкописите на Хилендарската колекция.

61. Справка за ксероксовите копия от карти и обяснителни текстове в атласи, направени в архивохранилища в Испания. София, 21 юни 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 81а-81е.
За всеки един от копираните атласи са дадени подробни данни относно автора, годната на съставяне и пояснителни бележки за българските градове, отбелязани в атласите.

62. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура др. Л. Живкова относно документи за историята на България, придобити от Националния архив на САЩ. София, 16 април 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 567, л. 40-41.
Придобитите документи са част от архивните материали на немското Министерство на външните работи, които американците са изнесли от Германия в края на Втората световна война.

63. Служебна бележка от проф. Иван Дуйчев относно пътуванията му до Света Гора. София, 15 юли 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 2, а.е. 14112, л. 156.
Документът представлява кратка информация за направените две пътувания на проф. Иван Дуйчев до Света Гора през 1938 и 1943 г. От служебната бележка става ясно, че основната цел на пътуванията му е била издирване и преснимане на ценни за българската история документи.

64. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура Л. Живкова относно Каталог на ръкописите в Хилендарския манастир. София, 18 октомври 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 567, л. 51-52.
Документът съдържа оценка за научната стойност на ръкописите, които се съхраняват в Хилендарския манастир. Каталогът от своя страна съдържа данни за времето на съставянето на ръкописите, съдържанието им и какви са материалите – български, сръбски и др.

65. Писмо на министър Димитър Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени 21 ксерокопия на османо-турски документи от XV-XVI век за Видинския санджак, София, 27 февруари 1976 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 15-16.
Наред с неизвестни дотогава регистри за Видинския санджак, към писмото са приложени книгата „История на българите“, Трабзун, от 1908 г. от анонимен автор на турски език и „Абдул Хамид II и султанската власт“ от 1920 г. Предложено е материалите да се предадат на Народна библиотека - Ориенталски отдел.

66. Писмо на министъра на вътрешните работи до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени осем касети филм на ръкописи от манастирите в Света гора, София, 5 април 1976 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 20-22.
Заснети са 22 ръкописа и фрагменти от документи за българската средновековна култура от манастира „Св. Г. Зограф“ и 19 ръкописа от манастира „Хилендар“. Сред заснетите материали са Драгановият миней (втората половина на XIII в.) и Зографският сборник (XI в.).

67. Справка от Петър Коледаров за българските ръкописи в Югославянска академия „Знатности и умйетности“ - Загреб, по описа, съставен от акад. Владимир Мошин - *Vladimir Mošin, Cirilski rukopisi Jugoslavenske Akademije, Jazu, 1952*, **Дял II - Репродукции, София, 3 август 1976 г.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 74-75.

Авторът е причислил повечето от документите като „македонски“ и „сръбски“, въпреки българския им произход. В справката са описани само онези от тях, които са излезли изпод българска редакция.

68. Справка относно старобългарски книжовни паметници от Британската библиотека, София, 5 август 1976 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 67.
Микрофилмирани са Четвероевангелие от втората половина на XIV на Търновската книжовна школа и Сборник от беседи и поучения по разказани евангелски текстове.

69. Предложение за преснимане архива на проф. Иван Дуйчев, София, 15 октомври 1976 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 104-108.
В плана за работа на отдел XIV за 1976 г. е предвидено да се преснеме целият архив на проф. Дуйчев посредством съдействието на оперативни работници. Подчертана е важността на колекцията за българската история. Приложен е опис на заснетите материали.

70. Справка относно архива на Александър Екзарх, София, 26 ноември 1976 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 80-81.
Придобитите документи са свързани предимно с личния живот на видния възрожденец. Смята се, че допълват съществена част от фонд „Александър Екзарх“ в Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ и с набавянето им архивът се попълва с почти всички известни на науката материали за него.

71. Агентурно сведение на агент „Богдан“ относно сбирката „Козиница“[1], София, 3 февруари 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 3071 - ЛД, л. 73-75.
В документа се търси решение на проблема как да се намери начин за публикуването на ръкописите от „Козиница“. Според агента възможен изход е съвместна публикация с френски учени.

72. Справка относно реализацията на някои от придобитите произведения на изкуството и документи с културна и историческа стойност, София, 4 февруари 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 221, л. 4 - 8.
През 1976 г. българската култура е популяризирана широко на Запад чрез публикуване на документи за Априлското въстание и Руско-турската война (1877-1878). Фондът на Националната художествена галерия се обогатява чувствително с произведения на изкуството, но и с ценни икони, придобити по линия на КИР.

73. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени 144 страници преводни материали от фонд RH 19 - VII на Западно-германския военен архив, София, 19 март 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 99-100.
Материалите разкриват участието на Българската народна армия в I и II фаза на Втората световна война (1944-1945г.) по данни на немските армии „Е“.

74. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени над 200 страници от тайния хитлеристки фонд RH - 31 - II, Федерален военен архив във Фрайбург, ФРГ, София, 22 април 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 96-98.
Извлечените материали се отнасят до историята на военните отношения между България и Германия за периода от май 1941 г. до септември 1944 г.

---

[1] Козиница е селище, разположено в планината Пангей, в близост до градовете Серес и Кавала. В Козиница се намира манастирът „Св. Богородица Иконосифиса“, където са открити въпросните ръкописи.

75. Докладна записка на агент „Тервел“ относно заснетите материали във Ватиканските библиотеки и архиви, които представляват интерес за изследванията върху българската политическа и културна история, София, 15 май 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 3071 - РД, л. 109-111.
Заснети са копия на важни сведения за историята на българските земи от античността до новото време, сред които са и преводи на изгубени ръкописи на архиепископ Петър Богдан Бакшев. Отбелязано е, че материалите са предадени за съхранение в българските институции.

76. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова относно ксерокопия на преведени от немски език документи от Политическия архив в Бон, София, 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1122, л. 101.
Ксерографирани са шифрограми и телеграми на немското посолство в Токио, агентурни сведения и докладни записки на немските оперативни служби в Япония по повод разкриване дейността на д-р Рихард Зорге като съветски разузнавач.

77. Агентурно сведение на СС „Вълчанов“ относно работата на български специалисти във Ватиканската Апостолическа библиотека, Ватиканския таен архив на Конгрегацията, Архива за пропаганда на вярата и другите архиви на отделните католически ордени в Рим, София, 28 септември 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 177-178.
При издирване и обнародване на ръкописи от архивите на Ватикана е важно документите да се издават в непрекъсната последователност и в кратки срокове. Предлага състав за работната група, ръководена от проф. Дуйчев и програма за дейността на специалистите, в която да се включат извори от IX до XVII в.

78. Справка относно грамота на императрица Мария Терезия за банатските българи, София, 9 октомври 1980 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 112/ 1- 113/ 1.
Научно съобщение за грамота (Указ) на Мария Терезия, в който са определени привилегии за банатските българи в рамките на Австро-Унгария.

79. Справка относно разузнавателната работа по турските архиви, София, 26 януари 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1107, л. 44-49.
В справката е отбелязано, че Турция е страна с трудна оперативна обстановка, което обяснява ангажиментите в тази страна на разузнаването. Набляга се на важното значение в бъдеще усилията на научните центрове по хуманитарни дисциплини в България да се съсредоточат основно в подготовката на специалисти - османисти.

80. Справка относно работата на разузнаването по придобиване на ценни ръкописи за българската история от архивохранилищата на арабските страни. София, 26 януари 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1107, л. 50-59.
Дейността по придобиване на ценни ръкописи по българската история, съхранявани в арабските страни се насочва предимно към хранилищата на Сирия и Египет. В подкрепа на това направление е богатият им фонд с извори за българската история през XIX век.

81. Анотация на някои османо-турски и други документи, придобити в отдел XIV, ПГУ - ДС, които могат да бъдат използвани за доказване асимилаторската политика на османските завоеватели, София, 1985 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1115, л. 13-14.
Сред документите са османски регистри и законници за различни санджаци от XV - XVIII в., летописна книга за Католическата епископия в българските земи и други.

82. Справка на ст. лейтенант Пламен Атанасов относно извършено предаване на Националния исторически музей (НИМ) на придобитата от ФРГ колекция на Калоянов с висока филателна стойност, София, 8 януари 1986 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 197-197 гръб.
Справката отразява извършване на оценка и предаване за съхранение в НИМ на филателна колекция на стойност 1,5 милиона ДМ, придобита от ФРГ.

83. Оценка от Красимир Станчев за микрофилмите на славянски ръкописи от Полша, постъпили в Международния информационен център за балкански изследвания (СИБАЛ), София, 16 юли 1987 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 254.
В оценката се подчертава за крайно необходимо копирането на оповестените седем ръкописа за историята на България от XVI и XVIII в., съхранявани в сбирките на различни краковски библиотеки.

84. Оценка от Георги Марков относно документи по българския национален въпрос, съхранявани във виенските архиви, София, 7 ноември 1988 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 250-252.
Придобитите материали засягат историята на Първата световна война (1914-1918) и стремежа на българската държава към пълно национално обединение. Документите са подредени тематично в четири групи: Македонски въпрос, Добруджански въпрос, положение на мюсюлманите в България и политиката на турската държава спрямо арменския народ, политически оценки на български държавници и дипломати, родом от Македония.

85. Справка относно ценни документи и вещи, получени по линия на отдел XIV, ПГУ - ДС и предадени на различни организации и ведомства, София, 21 ноември 1989 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1123, л. 86-88.
В документа е указано, че описаните материали са предоставяни на председателя на Междуведомствената комисия при Комитет за култура - Людмила Живкова, придружавани с оценки и протоколи, подписвани лично от министъра на вътрешните работи.

IV. Обекти за агентурно проникване (ОАП):

„КРЪСТ“/„ОСТРОВЪТ“

86. Сведение относно данни за българската история в петтомната история на Йосиф Симон Асеман. София, 1 март 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 9.
В средата на XVIII век Йосиф Асеман е бил главен библиотекар при Ватиканската библиотека. Четири от петте тома на световната история на Асеман са посветени на българската история.

87. Сведение относно проникването на осв. „Симеонов“ до секретния архив на Ватикана и придобиването на ценни материали за средновековната история на България. София, 25 октомври 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 116-123.
Сведението представлява интерес не само от гледна точка на материалите за средновековната българска история, които осв. „Симеонов“ успява да копира, но и поради факта, че дава много подробно описание на пропускателния режим във Ватикана и процедурите за проверка, през които преминава всеки, който е допуснат да чете в библиотеката.

88. Сведение /оценка/ относно придобитите писма на папа Йоан VIII до българския княз Борис I и други. София, 28 октомври 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 127-128 гръб.
В документа няколкократно се подчертава, че придобитите копия на писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I са от изключителна стойност за българските учени-медиевисти, поради факта, че опитите българската наука да се сдобие с тези писма по официален път не дава резултат.

89. Докладна записка относно по-нататъшния ход и утвърждаването на плана на операция „Островът". София 12 януари 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 180-181.
От докладната записка става ясно, че работата по задачите, заложени в проекто-плана на операцията започва още преди той да бъде утвърден официално. Първоначалното име на операцията по проникването в Библиотеката и Секретния архив на Ватикана е носела името „Кръст" и едва по-късно е преименувана на „Островът".

90. Проекто-план на операция „Кръст". София, [б.д.]
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф.4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 182-188.
В плана подробно е описана целта на операцията, основните задачи по линия на културно-историческото разузнаване, по които ще се работи, етапите, през които се преминава и учените, с които ще бъде установен контакт. Посочени са институтите, в които се предвижда да се изпратят на специализация български млади специализанти.

91. План-предложение относно работата по „Островът" – Ватиканската библиотека и архив. София, 22 април 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 245-248.
Работата във Ватиканската библиотека и архив с цел придобиване на ценни документи за българската история е разделена на етапи. За постигане на целите се предвижда провеждане на редица мероприятия, най-важните сред които са внедряването на агентите „Вълчанов" и „Кардам", както и редица други съпътстващи ги мероприятия по установяване на контакти и популяризаторска работа в полза на България.

92. Докладна записка относно изпълнението на задачите по I етап на „Островът". София, 1 юни 1974 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 257-262.
В документа се дава подробна информация за работата по „Островът" – акцентира се върху успешното представяне на агент „Кардам" като млад и перспективен изследовател. Дарени са български книги за Ватиканската библиотека, получено е и одобрение за квалификация на млад български учен в тамошното Палеографско училище и др.

93. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС относно изпълнение на оперативни мероприятия от унгарските другари, съгласувани с тях, София, 22 октомври 1975 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 569, л. 17-19.
Справката показва договорености с унгарските служби за получаване на списък за ръкописите за българската история, съхранявани във Ватиканската библиотека. Това се смята за особено важно предвид на поет по-рано ангажимент от страна на папа Павел VI към Тодор Живков за даване достъп на български учени в архивите на Ватикана.

94. Предложение за отпускане на средства за заплащане на копието на неизвестен славянски ръкопис от Ватиканската библиотека. София 8 април 1982 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело № 3021 „Островът", т. 2, л. 228-228 гръб.
В „Островът" СС „Сергиус" открива неизвестен досега славянски ръкопис – „палимпсест" от XII-XIII в., от изключително значение за изясняване отношението на Гръцката църква към делото на Кирил и Методий.

„ЦИТАДЕЛА“

95. Постановление за откриване на активна разработка „Цитадела“ към отдел XIV, ПГУ-ДС. София, 7 януари 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 1, л. 1.
Манастирът „Св. Георги Зограф” в Света Гора е важно просветно и книжовно българско средище, в чиято библиотеката се съхраняват уникални ръкописи и книги, свързани с българската история. Разработката се разкрива с цел опазване на българския характер на манастира и ценните за българската история и култура ръкописи, икони и др.

96. План за агентурно-оперативни мероприятия по разработка „Цитадела”. София 10 януари 1972 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 1, л. 4-12.
Задачите, заложени в плана за работата по „Цитадела” са систематизирани в два раздела – агентурно-оперативни мероприятия, в които са залегнали въпросите по фотозаснемането на ценни ръкописи и книги, издирване на подходящи духовни лица, които да бъдат изпращани в „Цитадела” по изпълнение на плана и т.н. Втората част третира мероприятия, които следва да бъдат проведени от държавни институции и обществени организации за извършване на реставраторска и други дейности.

97. Докладна записка от полк. Христо Маринчев до началника на ПГУ-ДС, в която се поставя въпросът за Германския манастир. София, 12 април 1975 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 5, л. 136-137.
Германският манастир е филиал на Зографската обител. В докладната записка се прави предложение да бъде използван Германският манастир като база за подготовка на монаси, които да бъдат изпращани в последствие в Зограф, както и за мероприятия на отдел „Кадри и подготовка”.

98. Препис от Решение №35 на Политбюро на ЦК на БКП от 27 януари 1977 г. София, 31 януари 1978 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 2-3.
В решението са изброени мерките, които трябва да бъдат реализирани с цел създаването на подходящи условия за опазването на историко-културното богатство на манастира „Зограф”.

99. Докладна записка от полк. Христо Маринчев до началника на отдел XIV, ПГУ-ДС по въпроси, свързани с несъгласуваността на мероприятията по посещенията на различни делегации в Зографския манастир. София, 3 юни 1977 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 68-69.
Липсата на съгласуваност, познаване на гръцките закони и още по-лошо – неспазването им от страна на групи от различни учреждения, посещаващи Атон, според полк. Хр. Маринчев може да доведе до разрушаване на това, което е постигнато на този етап в манастира „Зограф”. Това налага установяване на строг ред, който да се спазва от всички учреждения.

100. Предложение относно провеждане на операция за изземване на оригинални документи от Зографския манастир. София 30 октомври 1981 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 272-273.
Зам.-началникът на ПГУ-ДС, генерал-майор Вл. Тодоров утвърждава провеждането на операция „МАРАТОН” за изземване на документи и ценни исторически образци. Най-важният обект на операцията е оригиналът на „История славянобългарска”. Провеждането на операция „МАРАТОН” е предвидено да стане на два етапа.

101. Програма относно провеждане на комплексни мероприятия за опазване на културните ценности в Света гора – Атон за периода 1982/87 г. [б.д.]
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 9, л. 91-97.
Програмата е изцяло насочена към изпълнението на задачи, свързани с консервационна, реставраторска и проучвателна дейност на подбраните за тази цел няколко екипа. Предвижда се работата по реставриране и консервиране на различните видове документи (ръкописи, икони, стенописи и др.), и паметници, да се извършва на етапи, при спазването на принципа на приемственост в работата на различните екипи.

102. План относно провеждане на операция „МАРАТОН”. София, 14 ноември 1983 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 124-125.
В плана се предвижда изготвеното копие на съхранявания в Зографски манастир оригинал на „История славянобългарска” да бъде подменен от ОР Христо Маринчев при посещението му в Гърция. Планира се също така изземването на още два много ценни документа – Драгановият миней и „Посланието на Патриарх Евтимий”.

103. Предложение относно маршрутиране на СС „Благоев“ в Зографския манастир в Света гора. София 1 февруари 1984 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 28-30.
С изпращането на СС „Благоев“ в Зографския манастир се цели да се укрепи монашеското братство и в един бъдещ момент да бъде избран за негов игумен. Предвижда се в началото на СС „Благоев“ да бъдат поставени по-общи задачи като проучване на възможностите за приемане на нови послушници в манастира и др.

104. Докладна записка от Петър Младенов – министър на външните работи до Политбюро на ЦК на БКП. София, 29 август 1984 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 98-102.
В докладната записка е поставен въпросът за отношението на гръцките власти към Зографския манастир с акцент върху факта, че в имената на манастирите „Хилендар“ и „Св. Пантелеймон“ стоят наименованията „сръбски“ и „руски“. Обръща се внимание на факта, че натискът, който се оказва от страна на гръцките власти върху монашеското братство се отразява пагубно за манастира.

105. План относно провеждане на операция „МАРАТОН“. София, 4 декември 1984 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 128-129.
Планът е посветен на въпросите, свързани с организацията по замяна на оригнала на „История славянобългарска“ – пренасяне на копието и оригинала, обезпечаване сигурността на операцията, поименно са разписани задачите на всеки един от участниците в нея.

106. Допълнение към плана за провеждане на операция „МАРАТОН“. София, 17 септември 1985 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 204-205.
Повод за изготвянето на допълнението са настъпили промени в оперативната обстановка, което води до прекратяване на „МАРАТОН“ до настъпване на благоприятен момент. Очаква се операцията да бъде подновена към края на месец септември.

107. Справка относно изпълнение на операция „МАРАТОН“. София, 20 декември 1985 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 214-219.
Документът представлява подробен отчет за протичането на операция „МАРАТОН“ от момента на пристигането на участниците в операцията на 15 декември до 19 декември, когато напускат Света гора. Направено е подробно описание на начина, по който е извършена подмяната на оригинала на „История славянобългарска“.

LIST OF DOCUMENTS WITH ANNOTATIONS

I. Structure and main documents of Department XIV for cultural and historical intelligence (CHI) of the State Security's First Main Directorate.

1. **Proposal to the head of the State Security's First Main Directorate (FMD SS) Major-General D. Kyosev concerning staffing, assignments, manner, methods, means of CHI, Sofia, 26 December 1970.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 2-6.
   A suggestion is made to set up a special CHI operative group with a view to acquire valuable written records and artefacts of the Bulgarian past, kept at foreign cultural centres.

2. **Proposal by the head of the FMD SS to the leadership of the Ministry of Interior concerning the establishment of an intelligence department on cultural and historical matters with the FMD SS, Sofia, 16 November 1971.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 7-9.
   A specialized intelligence department would aid the work of national institutes of science, while operating with the primary objective to locate and restore Bulgarian ownership of records connected with our past currently accommodated at foreign institutions. The document contains staffing recommendations for the future intelligence unit.

3. **Progress report on the establishment of Department XIV of the FMD SS (cultural and historical intelligence) and its current state of affairs, Sofia, 9 May 1972.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 12-15.
   The report reviews the first phase of organization of Department XIV. Importance is placed on staff selection among the ranks of prominent historians, linguists, archeologists, and art scientists. The conclusion is that leading scientists are not quick to agree to cooperate in this line of work.

4. **Report by the head of Department XIV of the FMD SS Colonel Grigorov about the operational expenses in the field of cultural and historical intelligence (CHI) in 1973, Sofia, 31 May 1972.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 571, л. 9-13.
   The document contains expenditure forecast in foreign currency and in Bulgarian leva for remuneration of agents, cost of equipment and acquisitions during human agent operations (AO), domestic and foreign trips, etc.

5. **Order No. I 1170 of the Minister of Interior (MoI) on intensifying human agent operations of all MoI agencies in the field of history and culture, Sofia, 1 June 1972.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 27-29.
   The order decrees that the execution of Decision No. 352 of the Secretariat of the CC BCP of 5 April 1972 is to be assigned to the newly created Department XIV at the FMD SS.

6. **Posts allocation within Department XIV for CHI, [not dated]**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 573, неномериран лист.
   Posts allocation is set out in the form of a diagram comprising of 12 operatives.

7. **Organizational concept for Department XIV of the FMD SS, Sofia, 14 May 1973.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, л. 16-21.
   The concept identifies the key assignments of the department, such as setting up a depository for acquisitions obtained by CHI operatives.

8. **1973 activity report for Department XIV of the FMD SS, Sofia, 28 November 1973.**
   АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 558, л. 22-36.
   Overview of the conditions of access to foreign archives for Bulgarian scientists. Three categories of access are identified: strict, moderate and easy. Details are given about the state of recruitment, opened investigations and most outstanding acquisitions.

9. **Protocol of the performance analysis meeting about Department XIV of the FMD SS, Sofia, 15 February 1974.**
   АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 563, л. 7-11.
   Opinion and recommendations of the Minister of Interior and management figures in the ministry regarding past activities and upcoming assignments of the department.

10. **Proposal on approaching and recruiting support agents at the Cyril and Methodius Higher Technical School in Veliko Tarnovo, Sofia, 23 February 1974.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р - ф. 9, оп. 2, а.е. 570, л. 2-4.
    The District Directorate of the Ministry of Interior in Veliko Tarnovo plans recruitment of agents among the academia to facilitate the efforts of Department XIV.

11. **Opinion from Department VIII of the FMD about the work performance at Department XIV of the FMD SS, Sofia, 14 April 1975.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 40.
    The opinion concerns planned collaboration between departments XIV and VIII of the FMD SS. There is concern about harmonizing activities between Department XIV and other FMD departments on the matter of the Turkish minority in Bulgaria in the context of the preparations for the upcoming Operation Hemus.

12. **Decision No. 352 of 5 April 1972 of the Secretariat of the BCP on locating, preserving and managing Bulgarian cultural sites and heritage abroad.**
    ЦДА - ф. 1 Б, оп. 36, а.е. 2054, л. 527 - 531.
    Instruction of the Secretariat of the CC BCP to national agencies and authorities to locate and preserve cultural heritage, in order to produce a comprehensive catalogue of Bulgarian cultural artefacts in foreign countries, and create proper environment for its preservation.

13. **Proposal of the head of Department XIV at the FMD SS Lieutenant-Colonel Emil Alexandrov concerning a system to organize acquisitions of Department XIV at the FMD SS, Sofia, 28 November 1975.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 76-81.
    More acquisitions means larger archives. A system is needed to manage data, based on the current model adopted at Department VII of the FMD SS.

14. **Brief report on setting up a card index at Department XIV of the FMD SS, Sofia, 1 October 1976.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 221, л. 1-3.
    The document highlights the importance of creating a card index of persons, science institutes and organizations associated with Department XIV based on: name, country, topic of interest, institution.

15. **Brief report by the head of Department XIV of the FMD SS on internal operational guidelines, Sofia, 2 December 1976.**
    АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 220, л. 94.
    The document catalogues the key CHI-related decisions of the BCP: No. 352/ 5 April 1972 and No. 367/ 19 April 1975, and Order No. I - 1170 of 1 June 1972 of the Minister of Interior.

16. **Report on the operational performance of Department XIV of the FMD SS in 1976, Sofia, 21 January 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 561, л. 54-74.
Comprehensive report on conducted operations of the department on foreign soil. According to the text, performance results vary due to the large number of sites and artefacts.

17. **Brief report by the head of Department XIV of the FMD SS, Major Emil Alexandrov, about staff recruitment at the department during the first semester of 1977, Sofia, 11 August 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 221, л. 58-60.
In line with the 1977 action plan approved by the FMD SS management, one of the key activities at Department XIV remains recruitment of agents among the academia in Greece, Turkey and the "capitalist" countries. Operational investigation activities and related results are reported.

18. **Copy of Decision No. 872 of the Secretariat of the CC BCP of 11 September 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а. е. 216, л. 54-55.
In line with the decision, the Ministry of Interior, the Ministry of Foreign Affairs and the Arts and Culture Committee are expected to set up a stronger partnership when collaborating on propaganda in support of Bulgarian science.

19. **Action plan and program of the head of the FMD SS about the implementation of Decision No. 872 of the Secretariat of the CC BCP of 11 September 1977 by the agencies of the Ministry of Interior until 1980, Sofia, 10 October 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 217, л. 70-80.
The action plan and program set the priorities of the FMD in terms of concentrating intelligence efforts on key countries, regions and lines of activity.

20. **Copy of Decision No. 1066 of the Secretariat of the CC BCP of 4 November 1977, Sofia, 8 November 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 216, л. 70.
The decision endorses a program for the Culture Committee and BAS to accelerate the publication of valuable written records at a special department known as "Written records of Bulgarian history and culture".

21. **Long-term staffing plan for Department XIV of the FMD SS until 1982, Sofia, 8 November 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 105-107.
The document contains detailed staffing plan relevant for 1977. Successful implementation of Decision No. 872 of 11 September 1977 of the Secretariat of the CC BCP on locating and preserving cultural heritage requires increase in staff numbers at the department to ensure proper working environment and support for operatives (OP) working at the centre and undercover.

22. **Brief report of the head of Department XIV of the FMD SS on cooperation with KGB's FMD and other agencies, Sofia, 8 November 1978.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 222, л. 55-55а.
According to the document, due to absence of a parallel Department XIV at the KGB's FMD, cooperation takes the form of active measures and intelligence operations, which is similar to the type of collaboration with the Bulgarian Intelligence Directorate at the Ministry of People's Defence.

23. **Order No. I - 453 of the Minister of Interior, Dimitar Stoyanov, concerning setting up a commission "1300 Years Bulgaria" with the Ministry of Interior, Sofia, 28 December 1979.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1103, л. 9-12.
A central commission "1300 Years Bulgaria" is set up with the Ministry of Interior to coordinate the celebrations in honor of the anniversary of the establishment of the Bulgarian state and the entire work of the ministry.

24. **Copy of Ordinance No. 40 of 16 July 1980 of the Council of Ministers, Sofia, 21 July 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1120, л. 156-158.
The ordinance aims at enhancing the performance of institutions directly responsible to locate and preserve national cultural heritage. It promotes the idea of donating valuable documents and artefacts, and reporting ownership of private collections.

25. **Report on CHI operations in 1980, Sofia, 20 November 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1104, л. 83-88 гръб.
In 1980, the department focused its efforts entirely on agent operations in countries with strict access procedures for archives, such as SFRY, Greece, Turkey, Romania, Italy, etc.

26. **Thematic plan on publishing scientific and publicist works in foreign countries in 1981-1983 as part of CHI's line of work, Sofia, 19 February 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1120, л. 283-284 гръб.
The document provides a list of initiatives to be completed during the referenced period. Overview is made of the various aspects of implementation of each initiative.

27. **Plan outlining the professional qualifications of human resources at Department XIV of the FMD SS in the academic year 1980/81, Sofia, 26 November 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1102, л. 74-75.
The document deals with the aspects of preparation of human resources at the department in relation to key lines of operational work.

28. **Regulations on using the depository of Department XIV of the FMD SS (Room 13, floor 13), Sofia, 4 March 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1108, л. 12-14.
The regulation lays down the procedures for storing and using precious exhibits of written and material culture.

29. **Memorandum of the deputy head of Department XIV of the FMD SS regarding real estate owned by the Zograph Ephory, the German Monastery, in particular, Sofia, 9 July 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 156-156 гръб.
A proposal is made for the German Monastery (which is among the real estates in Bulgaria which are property of the St. George Zograph Monastery) to be used as a base location for training of operatives and collaborators of Department XIV of the FMD SS.

30. **Brief report about the use of operatives on the principle of public service (OPPS) at Department XIV of the FMD SS, Sofia, 7 March 1983.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 196-196 гръб.
The report includes an analysis of the experience gained in working with OPPS, reaching the conclusion that they can be quite effective if selected properly, employed based on their abilities, and guided by experienced operatives.

II. CHI agent operations

31. **Brief report about the "Society of nature enthusiasts and detectives of history and art related to the struggles of the Bulgarian people", Sofia, 5 January 1972.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1119, л. 107-109.
The 1972 report reflects the activities towards establishing the organization as a cover up for intelligence operations of the FMD SS mostly related to Greece and Turkey, and for recruitment of prominent Bulgarian scientists, public figures, etc.

32. **Memorandum by the head of Department XIV regarding Bulgarian religious images in Hungary, Sofia, 9 November 1972.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 50-51.
The document places emphasis on the fact that about 1000 religious images of the orthodox art are kept in Hungary. The items have attracted the interest of both Bulgarian and Yugoslavian experts. It is recommended for Bulgarian restoration and appraisal professionals to be commissioned to Hungary as soon as possible.

33. **Brief report by the head of the FMD SS concerning the need for complete restoration of religious images in Bulgaria, Sofia, 11 January 1973.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 562, л. 18-20.
The conclusion of the report is that, although religious images are part of historical heritage, they are not treated with proper care by the state. Many examples of Christian art and culture in Bulgaria remain unknown and existing under unacceptable conditions. A comprehensive catalogue of religious images nation-wide is recommended to aid preservation.

34. **Brief report on the cultural and historical property acquired and measures taken to sustain Bulgarian foreign cultural policy in July-October 1973, Sofia, 17 October 1973.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 37-45.
Preparations are underway to propagate the achievements of Bulgarian musicians, artists and performers working in foreign countries. A program of international events will be elaborated and participation of foreign experts will be scheduled, in order to demonstrate the truth behind Bulgarian opinion on controversial historical issues.

35. **Memorandum from agent Venelin about the opportunities for secret collaborators and operatives at Department XIV of the FMD SS to operate in Turkey, Sofia, 7 October 1973.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 7, а.е. 578-ЛД, т. 1, л. 49-51.
The document underlines the strict access procedures to Turkish archives for foreign experts. For the sake of infiltration, Bulgarian experts should have comprehensive knowledge of how to draft effective agreements for scientific exchange in the field of culture to facilitate access to Turkish fonds.

36. **Memorandum from Petar Mladenov, Minister of Foreign Affairs, Dimitar Stoyanov, Minister of Interior, and Lyudmila Zhivkova, First Deputy Chairman of the Arts and Culture Committee and Chairperson of the Interagency commission for finding and preserving Bulgarian cultural and historical heritage in foreign countries to the Secretariat of the CC BCP about promoting the international image of Bulgaria, Sofia, 1975.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 41-44.
According to the document, it is imperative to implement the decisions of the party concerning major cultural events in foreign countries in order to elevate the image of Bulgaria. A proposal is made for a set of comprehensive initiatives to be implemented by the Arts and Culture Committee (ACC), the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Interior.

37. **A schematic outline of events planned to take place within the next few years to further establish the image of this country, including its present and past heritage, in capitalist societies, Sofia, 17 February 1975.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 45-54.
The outline contains three sections, the last of which concerning the FMD SS at the Ministry of Interior. Maintaining operations Citadel and Hemus remains of key importance.

38. **Brief report by the head of the FMD regarding the work of agents and operatives to locate and acquire foreign-based property of the Tarnovo literary school, as per instruction of the Minister of Interior, Sofia, 31 March 1975.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 564, л. 6-9.

The report outlines the necessary steps to reinforce cooperation between the FMD SS and the District Directorate of the Ministry of Interior in Veliko Tarnovo, as regards investigation of targets, secret collaborators and experts and their commissioning to various domestic and foreign locations with the mission to acquire originals and reproductions of written works of the Tarnovo literary school.

39. **Brief report from the head of Department XIV, Colonel Georgi Avdzhiev, regarding possibilities for involvement of the Slavic Committee in the line of work of Department XIV of the FMD SS, Sofia, 5 June 1978.**
АКРДОПБГДСРСБНА - р, ф. 9, оп. 3, а. е. 222, л. 25-26.
The document examines the possibilities to locate and involve Bulgarian émigrés for the purpose of locating and retrieving Bulgarian archival and cultural heritage, preserved by Bulgarian descendents in foreign countries.

40. **Action plan for agent-operative work at Department XIV of the FMD SS in 1985, in relation to the celebrations in honour of the 1300-year anniversary of the establishment of the Bulgarian state, Sofia, 7 December 1978.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 38, оп. 1, а. е. 230, л. 2-23.
Department XIV of the FMD SS is planning a number of CHI operations to maximize the effects of the celebrations in honour of the 1300-year anniversary of the establishment of the Bulgarian state, and to actively oppose the attempts at falsifying Bulgarian history.

41. **Circular letter No. I - 72 of 29 May 1979 from Minister Stoyanov to heads of central divisions, the Sofia City and district directorates of the Ministry of Interior, Sofia, 29 May 1979.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 11, а.е. 326, л. 84 - 91.
The order aims at averting anti-Bulgarian demonstrations of foreign ideological, nationalistic and religious propaganda centres during the celebrations in honour of the 1300-year anniversary of the Bulgarian state. The Ministry of Interior and its bodies in the capital and in district directorates, aided by State Security agencies, are instructed to provide assistance to the National Coordination Committee "1300 Years Bulgaria" and to cultural institutions.

42. **Action plan by the head of the FMD outlining FMD's operations in 1979-1985 intended to promote the life-work of the brothers Cyril and Methodius on an international scale, Sofia, 13 June 1979.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1106, л. 31-37.
Planning is made to reach the targets set by Decision No. 127 of the Secretariat of the CC BCP of 13 February 1979 on promoting and propagating the life-work of the Thessaloniki brothers on the domestic and international scene. Department XIV is expected to locate and promote, through operational means, valuable items related to the life and legacy of the Saints Cyril and Methodius and their disciples.

43. **Brief report by Colonel Hristo Marinchev on the possibilities to collect intelligence data through church municipalities in foreign countries, Sofia, 29 October 1979.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 223, л. 17 - 20.
The document is dealing with the state of affairs at existing church municipalities of the Bulgarian Orthodox Church in foreign countries, and their influence on Bulgarian émigrés. CHI operations in catholic and protestant missions are recommended as possibilities to gather intelligence. Eight strands of action are proposed to reach Bulgarian colonies in foreign countries and recruit their members for CHI purposes.

44. **Memorandum from Major Izmirliev concerning the implementation of Project G by agent Michael on 14 June 1980, Sofia, 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1123, л. 3-8.
Authorities expect the visit of a U.S. scientist to Sofia. He is known to bring along microfilms

of Slavic manuscripts, taken in countries he had visited prior to arriving in Sofia. A decision is made to carry out Project G in his room, in his absence, where operatives are to make copies of the documents considered to be of interest to science.

45. **Brief report from the head of Department XIV of the FMD SS, Colonel G. Avdzhiev, concerning attempts to misrepresent Bulgarian history in 1978-1980, Sofia, 6 November 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1105, л. 23-26.
A collection of quotes from publications, books, articles by scientists and journalists from the GFR, SFRY, Romania, Greece, England, Italy, etc., which present Bulgarian history in a negative context. The majority of publications come from Yugoslavian sources, i.e. newspapers and books.

46. **Action plan by the head of Department XIV of the FMD SS for agent-operative work in relation to the First International Congress of Bulgarian Studies, Sofia, 6 April 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1109, л. 2-3.
The congress takes place between 23 May and 3 June in Sofia. It is considered to be the central event in the celebrations in honour of the 1300-year anniversary of the establishment of the Bulgarian state. Department XIV is responsible to ensure smooth organization of the Congress, establish foreign contacts and recruit guests for CHI purposes.

47. **Proposal from the Minister of Interior to the Chairperson of the Culture Committee about the establishment of a Centre for historical and cultural information for restricted use with the Culture Committee, Sofia, 1 July 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1108, л. 6-8.
A proposal is made to establish a Centre for historical and cultural information for restricted use to catalogue, preserve and study acquisitions, in order to protect national interests abroad from being exposed and compromised. The centre is to operate under the authority of the First Deputy Chairperson of the Culture Committee and of the leadership of the FMD SS.

48. **Measures intended to use the potential of the Macedonian Patriotic Organization (MPO) for CHI purposes, Sofia, 17 September 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1107, л. 104-107.
According to the document, MPO is among the most popular and potent organizations of Bulgarian émigrés. Collaboration with the MPO is considered a positive step to achieving CHI objectives.

49. **Memorandum from the head of the FMD SS to the Minister of Interior concerning the state of affairs at the Centre for Balkan Studies with the Church, Historical and Archival Institute (CHAI), Sofia, 19 December 1983.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 219-221.
The Centre for Balkan Studies with the CHAI is established by Decision No. 85 of 25.01.1983 of the Secretariat of the CC BCP. The purpose of the new unit is to expand CHI by using it to cover up infiltration in key sites of interest where valuable artefacts from Bulgarian and Balkan history are kept.

50. **Brief report by the head of the FMD SS, Major-General V. Kotsev, concerning the establishment of a CHI unit with the Culture Committee, Sofia, 15 October 1984.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1126, л. 216-217.
The report brings up the question of creating a unit with the Culture Committee to catalogue, appraise and handle acquisitions in the form of written records and artefacts.

III. Acquisitions through CHI techniques

51. Correspondence from secret collaborator Borislav concerning to-date unknown manuscripts, Sofia, 20 April 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 5553 - РД, л. 10-11.
The correspondence makes reference to a report by a Greek expert presented at the XIVth Congress on Byzantium Studies held on 6-14 September 1971 in Bucharest. It talks about unknown records from the collection of the Meteora Monastery in Greece, including the life of Saint Spyridon the New (XII-XIII c.), considered to be a precious source of Bulgarian historical knowledge.

52. Appraisal by Assoc. Prof. V. Gyuzelev concerning the Madrid manuscript of Johannes Scylitzes and its significance as a record of Bulgarian history in the Byzantine and Medieval periods, Sofia, 21 August 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 74-77.
The copy of the manuscript of the Byzantium historian Johannes Scylitzes (XI-XII c.) is considered to be the most valuable record from the XII-XIII c. at the National Library in Madrid. It contains 71 miniatures of the everyday life of the Bulgarian people between the years 812 and 1041. The collaborator thinks that he has managed to obtain the first and only complete colour photocopy of the manuscript, which can potentially be published by a Bulgarian scientist.

53. Report from secret collaborator Valchanov on the historical value of the chronicles of Florio Bustron and Francesco Amadi, as a source of Bulgarian historical knowledge, Sofia, 18 September 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 97-100.
The document makes reference to a known chronicle from the middle of the XIV c., authored by a Cypriot of French origin, expanded by a Venetian writer, and published under the title "The Chronicle of Cyprus". It contains information about the participation of Bulgarian slaves in the defence of the island from the invasion of the Genoese in 1373-1374.

54. Written records and information about Bulgarian cultural property obtained from foreign sources, Sofia, 15 December 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 52-52а.
The information concerns documents acquired from the National Gallery in Madrid and the archives in Barcelona. Same are forwarded to the Interagency commission for finding and preserving Bulgarian cultural and historical property in foreign countries for further handling.

55. Appraisal of obtained materials of cultural and historical interest, Sofia, 7 January 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 23-27.
Appraisal is made of manuscript copies from the archives of the Topkapi Palace in Istanbul, which shed light on some obscure events immediately preceding the April Uprising. Appraisal also concerns Bulgaria-related Ottoman Turkish documents acquired from Egyptian book depositories.

56. Correspondence from Lyudmila Zhivkova, First Deputy Chairperson of the ACC, to the Deputy Minister of Interior containing appraisal of the acquired fragments from the medieval chronicles of Florio Bustron and Francesco Amadi, Sofia, 20 January 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 47-48.
According to expert opinion, the chronicles contain valuable information about the life of two thousand Bulgarians sold into slavery on the Isle of Cyprus, where they take part in the war between the Kingdom of Cyprus and Genoa.

57. Correspondence about the progress of the documentary films produced with the participation of Prof. Ivan Duichev, Sofia, 14 June 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 2, а.е. 14112, л. 95-97.
The films, revolving around the heritage sites from the time of the First Bulgarian State and the

life and work at Bulgarian medieval literary schools, are expected to involve Prof. Duichev as a consultant.

58. Notes by secret collaborator Valchanov about the possible ways to publish the Madrid manuscript of Johannes Scylitzes domestically or internationally in the next few years, Sofia, 26 June 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 119-122.
The collaborator tells about the origins and fate of the Madrid manuscript of the Scylitzes' chronicles and its significance for Byzantine history and the history of Bulgarian lands. He makes reference to previous attempts by Bulgarian historians to publish the work and details all previous and future obstacles. He recommends a phototype edition as a result of Bulgarian-Spanish collaboration coordinated by Prof. Ivan Duichev.

59. Intelligence report by agent Borislav concerning the Dragomirna Monastery, Sofia, 12 October 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 5553 - РД, л. 62-63.
The document retells the story of the monastery set up in the XVII c. and the construction of its own library, where unique manuscripts with Middle Bulgarian and Russian-Bulgarian revision are kept.

60. Correspondence from the Directorate for Copyright Protection to the Arts and Culture Committee regarding the exchange of written cultural property between the Press Committee's Directorate for Copyright Protection and Prof. Mateya Mateich at the University of Ohio, Sofia, 22 November 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 53-54.
Pursuant to the agreement between the Press Committee and Prof. Mateich, the latter submits microfilms with manuscripts from the Hilandar collection.

61. Brief report on photocopies of maps and annotations in atlases, made in archival repositories in Spain, Sofia, 21 June 1973.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 566, л. 81а-81е.
Atlases are accompanied by detailed information about their authorship, year of compilation and annotations concerning Bulgarian towns.

62. Correspondence to the Chairperson of the Interagency commission for finding and preserving Bulgarian cultural and historical property in foreign countries, Cde. L. Zhivkova, regarding records about Bulgarian history acquired from the U.S. National Archives, Sofia, 16 April 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 567, л. 40-41.
The records are part of the archives of the German Ministry of Foreign Affairs, taken overseas by Americans at the end of World War II.

63. Memorandum from Prof. Ivan Duichev concerning his trips to Mouth Athos, Sofia, 15 July 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 2, а.е. 14112, л. 156.
The document is a brief account of Prof. Duichev's two trips to Mount Athos in 1938 and 1943. According to the text, the main purpose of his visits was to find and photocopy valuable records of Bulgarian historical past.

64. Correspondence to the Chairperson of the Interagency commission for finding and preserving Bulgarian cultural and historical property in foreign countries, L. Zhivkova, in connection with a Catalogue of the manuscripts at the Hilandar Monastery, Sofia, 18 October 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 567, л. 51-52.
The document contains appraisal of the scientific value of the manuscripts kept at the Hilandar

Monastery. The catalogue contains information about the time of compilation, content and origin (Bulgarian, Serbian, etc.) of the manuscripts.

65. **Correspondence from Minister Dimitar Stoyanov to the Chairperson of the Interagency Commission with the Arts and Culture Committee, L. Zhivkova, including 21 photocopies of Ottoman Turkish documents of the XV-XVI c. concerning the District of Vidin, Sofia, 27 February 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 15-16.
Along with so far unknown registers from the District of Vidin, the letter has two books enclosed to it: "History of the Bulgarians", Trabzon, written in 1908 by an anonymous author in the Turkish language, and "Abdul Hamid the Second and the Power of the Sultan" of 1920. A proposal is made for the materials to be forwarded to the Oriental Section at the National Library.

66. **Correspondence from the Minister of Interior to the Chairperson of the Interagency Commission with the Arts and Culture Committee, Lyudmila Zhivkova, with eight film tapes with manuscripts from the monasteries at Mount Athos enclosed thereto, Sofia, 5 April 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 20-22.
22 manuscripts and document fragments linked to Bulgarian medieval culture from the St. G. Zograph Monastery and 19 manuscripts from the Hilandar Monastery were filmed. The materials include the Draganov Menaion (second half of the XIII c.) and the Zograph Collection (XI c.).

67. **Report by Petar Koledarov on Bulgarian manuscripts at the Yugoslavian Academy "Znanosti i umjetnosti" – Zagreb, according to the list compiled by academician Vladimir Mošin - Vladimir Mošin, Cirilski rukopisi Jugoslavenske Akademije, Jazu, 1952, Part II - Reproductions, Sofia, 3 August 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 74-75.
The author describes most writings as "Macedonian" and "Serbian", despite their Bulgarian origins. The document only takes notice of writings with Bulgarian revision.

68. **Brief report about Old Bulgarian literary exhibits at the British Library, Sofia, 5 August 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 67.
Microfilms include the Tetraevangelion from the second half of the XIV c. of the Tarnovo literary school, and a collection of talks and teachings on narrated evangelical texts.

69. **Proposal to photocopy the archives of Prof. Ivan Duichev, Sofia, 15 October 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 104-108.
It is the plan in 1976 to photocopy the complete archives of Prof. Duichev with the assistance of Department XIV operatives. Emphasis is placed on the significance of the collection for Bulgarian history. The enclosure provides a list of all copied materials.

70. **Brief report about the archives of Alexander Ekzarh, Sofia, 26 November 1976.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 80-81.
The bulk of documents concerns the private life of the renowned Revival author. They are considered to be a valuable addition to fond "Alexander Ekzarh" at the Saints Cyril and Methodius National Library. The fond will thus bring together almost all known records of the author's life and work.

71. **Intelligence report from agent Bogdan about the Kosinitsa[1] collection, Sofia, 3 February 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 3071 - ЛД, л. 73-75.
The document discusses available options to publish the Kosinitsa manuscripts. The agent hints at the possibility of co-publication with French scholars.

---

[1] Kosinitsa is a settlement at Mount Pangaion, in close proximity to the towns of Sérres and Kavala. It is the home of the Monastery of Icosifinissa, where the manuscripts were found.

72. **Brief report on handling some of the acquired works of drawn and written art of great cultural and historical value, Sofia, 4 February 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 3, а.е. 221, л. 4 - 8.
1976 is a year of extensive campaigns to promote Bulgarian culture in the West through publications about the April Uprising and the Russo-Turkish War (1877-1878). The fond of the National Arts Gallery continues to accumulate precious works of art and religious images acquired through CHI techniques.

73. **Correspondence from Minister D. Stoyanov to the Chairperson of the Interagency Commission with the Arts and Culture Committee, Lyudmila Zhivkova, along with 144 pages of translated materials from fond RH 19 – VII at the West German military archive, Sofia, 19 March 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 99-100.
The materials give an account of the participation of the Bulgarian national army in the first and second phase of World War II (1944-1945), according to German military archives (fond E).

74. **Correspondence from Minister D. Stoyanov to the Chairperson of the Interagency Commission with the Arts and Culture Committee, Lyudmila Zhivkova, along with over 200 pages from the secret Nazi fond RH-31-II at the Federal military archives in Freiburg, FRG, Sofia, 22 April 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 96-98.
The extracts shed light on the history of military relations between Bulgaria and Germany in the period May 1941-September 1944.

75. **Memorandum from agent Tervel about documents dealing with Bulgarian political and cultural history, photocopied at the Vatican libraries and archives, Sofia, 15 May 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 3071 - РД, л. 109-111.
The photocopies provide valuable information about the Bulgarian past from antiquity to modern times, among which translations of lost manuscripts by Archbishop Petar Bogdan Bakshev. It is noted that the materials are entrusted to Bulgarian institutions for safekeeping.

76. **Correspondence from Minister D. Stoyanov to the Chairperson of the Interagency Commission with the Arts and Culture Committee, Lyudmila Zhivkova, regarding photocopies of documents from the political archive in Bonn, translated from the German language, Sofia, 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1122, л. 101.
Copies include ciphergrams and telegrams of the German embassy in Tokyo, intelligence reports from agents and memoranda from German operatives in Japan about exposing Dr. Richard Sorge as a Soviet intelligence officer.

77. **Intelligence report from secret collaborator Valchanov about the activities of Bulgarian experts at the Vatican Apostolic Library, the Archives of the Congregation, the Historical Archive "de Propaganda Fide" and other archives of different catholic orders in Rome, Sofia, 28 September 1977.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 1, а.е. 4223 - РД, л. 177-178.
Importance is placed on maintaining a continuous and tight publishing schedule in relation to Vatican manuscripts. There are proposals about the composition of the working group headed by Prof. Duichev and the action program, suggested to include sources from the IXth to the XVIIth c.

78. **Brief report on a decree of Empress Maria Theresa about Banat Bulgarians, Sofia, 9 October 1980.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 112/ 1- 113/ 1.
It is a decree issued by Maria Theresa confirming the privileges of Banat Bulgarians in the territory of the Austro-Hungarian Empire.

79. **Brief report about intelligence operations related to Turkish archives, Sofia, 26 January 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а. е. 1107, л. 44-49.
The document describes the operational situation in Turkey as being "complicated" which explains the specific nature of Bulgarian intelligence practices in the country. According to the text, it is imperative for humanitarian departments of Bulgarian centres for science to focus specifically on training specialists in Ottoman studies.

80. **Brief report about intelligence efforts to acquire valuable manuscripts about Bulgarian history from depositories in the Arab countries, Sofia, 26 January 1981.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1107, л. 50-59.
Book depositories in Syria and Egypt are the two main strands of interest for Bulgarian intelligence in the Arab world. The two countries maintain rich collections of resources related to XIX c. Bulgarian history.

81. **Annotations in some Ottoman Turkish and other written records acquired by Department XIV of the FMD SS, which provide evidence about the policy of assimilation adopted by the Ottoman conquerors, Sofia, 1985.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1115, л. 13-14.
The records consist of Ottoman registers and statute codes about various districts in XV - XVIII c., annals of the Catholic episcopate in Bulgaria, etc.

82. **Brief report by first lieutenant Plamen Atanasov about the transfer to the National Museum of History (NMH) of Kaloyanov's high value philatelic collection acquired in the FRG, Sofia, 8 January 1986.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1122, л. 197-197 гръб.
The document reflects the appraisal and transfer to the NMH of a 1,5 million DM value philatelic collection acquired in the FRG.

83. **Appraisal by Krasimir Stanchev on the microfilms of Slavic manuscripts from Poland, received at the International Information Centre for Balkan Studies (Cibal), Sofia, 16 July 1987.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 254.
Stanchev insists that it is imperative to have copies of the seven revealed manuscripts from the XVIth and the XVIIIth c. linked to Bulgarian history, kept at various libraries in Krakow.

84. **Opinion by Georgi Markov on documents about the Bulgarian national question, kept at the archives in Vienna, Sofia, 7 November 1988.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1121, л. 250-252.
The records concern the history of World War I (1914-1918) and the Bulgarian aspirations towards full national unity. Documents are grouped into four thematic subjects: the Macedonian question; the Dobrudzha question; Muslims in Bulgaria and Turkish state policy towards the Armenian people; political assessment of Macedonia-born Bulgarian statesmen and diplomats.

85. **Brief report about valuable documents and artefacts acquired in the line of work of Department XIV of the FMD SS and handed over to a number of organizations and government departments, Sofia, 21 November 1989.**
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 4, а.е. 1123, л. 86-88.
The document indicates that said acquisition are, as a rule, handed over to the Chairperson of the Interagency Commission with the Culture Committee, Lyudmila Zhivkova, along with appraisals and protocols personally signed by the Minister of Interior.

IV. Targets of infiltration (TI):

CROSS/THE ISLAND

86. Information about the segments in the five-volume history compiled by Joseph Simon Asseman related to Bulgarian past, Sofia, 1 March 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 9.
Joseph Asseman was the chief librarian at the Vatican Library in the middle of the XVIIIth c. Four out of the five volumes of the book are dedicated to Bulgarian history.

87. Correspondence about the successful infiltration of informant Simeonov into the Secret Vatican Archives and the retrieval of valuable records of medieval Bulgarian history, Sofia, 25 October 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 116-123.
The document is significant on two counts. It supplies information about medieval Bulgarian history (copied by informant Simeonov), and it gives detailed account of the Vatican library access control procedures.

88. Appraisal of the acquired letters from Ioannes PP. VIII to the Bulgarian Prince Boris I and others, Sofia, 28 October 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 127-128 гръб.
It is repeatedly emphasized that acquired copies of Ioannes PP. VIII's letters to Boris I are of exceptional value to Bulgarian scholars of medieval studies, because previous attempts on the part of Bulgarian researchers to obtain the letters through official channels have failed.

89. Memorandum on the further progress and official approval of the action plan for The Island Operation, Sofia, 12 January 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 180-181.
According to the text, drafted tasks were already under implementation prior to the official approval of the operation. Initially named Cross, the infiltration into the library and secret archives of the Vatican was later renamed to The Island.

90. Draft plan for Operation Cross, Sofia, [not dated]
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф.4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 182-188.
The plan details the purpose, CHI targets and stages of the operation, and the experts to be contacted. There is a list of selected institutions for advanced education and specialization of young Bulgarian post-graduate students.

91. Draft plan for Operation The Island (i.e. Vatican Library Archives), Sofia, 22 April 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 245-248.
Acquisition at the Vatican library and archives takes place in stages. A number of activities are listed with an emphasis on the infiltration of agents Valchanov and Kardam, along with other operations intended to establish contacts and promote the Bulgarian image and heritage.

92. Memorandum on the implementation of Stage I of The Island, Sofia, 1 June 1974.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, ф. 4, оп. 8, а.е. 33, т. 1, л. 257-262.
The document gives detailed account of the course of The Island Operation, with an emphasis on the successful introduction of agent Kardam as a young and promising researcher. A donation of Bulgarian books is made to the Vatican Library, and approval is granted to educate the young Bulgarian scholar in the Vatican school of Palaeography, etc.

93. Brief report by the head of Department XIV of the FMD SS about the implementation of concerted operations with the Hungarian comrades, Sofia, 22 October 1975.
АКРДОПБГДСРСБНА - Р, ф. 9, оп. 2, а.е. 569, л. 17-19.

The document describes the arrangements made with the Hungarian services to obtain a list of manuscripts related to Bulgarian history, which are kept at the Vatican Library. It is regarded to be of critical importance in the light of a prior commitment by Pope Paul VI to Todor Zhivkov allowing access of Bulgarian researchers to Vatican archives.

94. Proposal for the allocation of fonds to purchase the copy of an unknown Slavic manuscript at the Vatican Library, Sofia, 8 April 1982.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №3021 „Островът“, т. 2, л. 228-228 гръб.
In the Island secret collaborator Sergius discovers a thus far unknown Slavic manuscript – palimpsest of the XIIth-XIIIth c., which is instrumental in shedding light on the attitude of the Church of Greece to the life-work of Cyril and Methodius.

CITADEL

95. Ordinance on opening the file of Citadel at Department XIV of the FMD SS, Sofia, 7 January 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивиранол дело №8593 „Цитадела“, т. 1, л. 1.
St. George Zograph Monastery at Mount Athos is a focal centre for Bulgarian education and literature, with a library housing unique manuscripts and books relating to Bulgarian history. The purpose of this new project is to safeguard the Bulgarian spirit of the monastery and preserve the invaluable written artefacts, manuscripts, religious images, etc.

96. Action plan for the implementation of agent operations under the Citadel file, Sofia, 10 January 1972.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 1, л. 4-12.
The document is a list of tasks set out in two strands: agent-operative work (photocopying valuable manuscripts and books, choosing the right clergymen to be dispatched to "the Citadel", as planned, etc.); activities entrusted to state institutions and public organizations (restoration, etc).

97. Memorandum from Colonel Hristo Marinchev to the head of the FMD SS on the issue of the German Monastery, Sofia, 12 April 1975.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 5, л. 136-137.
The German cloister is a branch of the Zograph Monastery. The memorandum recommends the use of the German Monastery as an education centre for monks, prior to their dispatch to the Zograph Monastery, and a training base for operatives at the Human Resources and Training Division.

98. Copy of Decision No. 35 of the Politburo of the CC BCP of 27 January 1977, Sofia, 31 January 1978.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 2-3.
The decision details the measures necessary to establish proper conditions for preservation of the historical and cultural treasures at the Zograph Monastery.

99. Memorandum from Colonel Hristo Marinchev to the head of Department XIV of the FMD SS on the lack of coordination between activities related to the visits of various delegations to the Zograph Monastery, Sofia, 3 June 1977.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 68-69.
In Colonel Hr. Marinchev's opinion, uncoordinated efforts, ignorance, and worse, non-observance of Greek legislation on the part of representatives of institutions visiting Mount Athos, may undo what has been thus far accomplished in the monastery. He calls for strengthened rules and procedures to be complied with by all institutions.

100. Proposal to retrieve original documents from the Zograph Monastery, Sofia, 30 October 1981.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 7, л. 272-273.
The deputy head of the FMD SS, Major-General Vl. Todorov, authorizes Operation MARATHON pertaining to the acquisition of written records and valuable historical artefacts. The major target of the operation is the original of "Slavonic-Bulgarian History". MARATHON is set to take place in two stages.

101. Program with a comprehensive set of activities aimed at preservation of cultural property at Mount Athos in 1982/87. [not dated]
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 9, л. 91-97.
The program covers assignments relating to the conservation, restoration and research activities of the teams specifically set up for the purpose. Provision is made for a step-by-step restoration and conservation of written records (manuscripts, religious images, wall paintings, etc.), and historical sites under the principle of succession and continuity among teams.

102. Action plan for Operation MARATHON, Sofia, 14 November 1983.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 124-125.
According to the plan, on his visit to Greece, operative Hristo Marinchev, is to substitute the original of the "Slavonic-Bulgarian History" kept at the Zograph Monastery, with a crafted copy. Planning is made to acquire two other precious documents: the Draganov Menaion and Patriarch Euthymius' Euphemia.

103. Plan for the dispatch of secret collaborator Blagoev to the Zograph Monastery at Mount Athos, Sofia, 1 February 1984.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 28-30.
Secret collaborator Blagoev is sent to the Zograph Monastery to strengthen monastic fraternity and, in the future, to be chosen for abbot. He is initially to perform more general tasks, such as examining the possibilities for accepting new members, etc.

104. Memorandum from Petar Mladenov, Minister of Foreign Affairs, to the Politburo of the CC BCP, Sofia, 29 August 1984.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 98-102.
The memorandum draws attention to the attitude of Greek authorities to the Zograph Monastery, in particular to the cloisters Hilandar and St. Panteleimon being called Serbian and Russian. Mention is made of the fact that Greek authorities exercise certain pressure on the fraternity, which is detrimental to the monastery.

105. Action plan for Operation MARATHON, Sofia, 4 December 1984.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 128-129.
The plan examines the organization of the operation for replacing the original of "Slavonic-Bulgarian History" with a copy, i.e. transferring the copy and the original, ensuring the safety of the operation, allocating responsibilities among participants.

106. Appendix to the action plan for Operation MARATHON, Sofia, 17 September 1985.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 204-205.
The need to compile an appendix is determined by a changed operational environment, leading to postponement of Operation MARATHON until better opportunity arrives. Expectations are to resume the operation in the end of September.

107. Performance report on Operation MARATHON, Sofia, 20 December 1985.
АКРДОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 10, л. 214-219.

The document provides a detailed report on the implementation of Operation MARATHON from the point of arrival of operatives at Mount Athos on 15 December until their departure on 19 December. The process of replacing the original of "Slavonic-Bulgarian History" with its copy is described in detail.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

1Х3
2

Строго секретно
Екз.единствен

ДО НАЧАЛНИКА НА П Г У - ДС
генерал-майор Д.Кьосев
Т у к

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Задачите, формите, методите, средствата и някои кадрови въпроси на групата по разузнаване в областта на културата и историята.

Обстойната преценка на задачите и условията на работа на разузнаването разкриват необходимостта от активизиране и концентриране на разузнавателната дейност по отношение на тези научни институти, организации и групи, които по пряк или косвен път са свързани с разработването на културни и други научни въпроси, някои от които служат като база за изработване на политическите концепции на определени правителства. Особен интерес представляват за настоящата и в перспективи политика на НР България тези центрове в чужбина, където са съсредоточени основните документи, имащи пряко отношение към нашето минало и представляват ценен материал за идеологическото и патриотично възпитание на нашия народ. И в двата случая това представлява специфична дейност, пряко свързана със сферата на дейност на научните изследвания и търсения и предполага практическо използване на кадри от културните и интелектуални среди у нас, които да се включат активно за разкриване и решаване на въпроси, свързани както със задачите на ПГУ-МВР, така и в издирването, проучването и придобиването на особено ценни документи от българското минало.

Из архивите на ДС

184
3

Във връзка с това и с цел максимално облекчаване на работата в тази насока от страна на ръководството на ПГУ-МВР

П Р Е Д Л А Г А М:

I. Задачи и сфера на действие на групата по разузнаване в областта на културата и историята.

1. Придобиване на ценна документация от предметен и писмен характер, свързана с миналото на нашия народ.

- обект на разработка ще представляват институтите, архивите и центровете, където се намира интересуващата ни документация с цел разкриване, създаване на връзки и проникване.

2. Разкриване на основните елементи на ведомствени и правителствени политически замисли и концепции в периода на техния генезис.

- обект на разработка са научно-изследователските центрове и научно-изследователски групи зад граница, свързани с подготовката, обосновката и анализа на политическите концепции на своите правителства. Непосредствена задача е разкриването, изучаването и проникването в подобни центрове или научно-изследователски групи.

3. Разграничаване и разкриване на основните насоки на идеологическата диверсия в посочените центрове и нейното място в общата политическа линия на определена капиталистическа държава - обект на разузнаване, с оглед подпомагане усилията за издигане ролята и мястото на България на Балканите.

II. Форми, методи и средства за постигане на поставените задачи.

1. Основна форма на работа е създаване на група (отдел, отделение) от оперативни работници, които притежават необходимите качества, за да могат всеки по отделно на базата на строго законспирирани ядки да ръководят и обучават секретни сътрудници.

- допълнителна, помощна форма на работа е използуването на "Сдружението за издирване и проучване на историческите

185
4

паметници, свързани с миналото на българския народ". В настоящия етап е необходимо да се изчака образуването на Института за българистика към БАН, създаден с решение на МС и обслужващ изключително интересите на Управление VI-ДС, отдел V. След формирането на посочения институт "Сдружението" би станало естествен негов филиал на доброволни начала, което ще ни помогне за прикритие и набиране на подходящи сътрудници.

ПРИМЕРНА СХЕМА НА ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ ФОРМИ НА ГРУПАТА

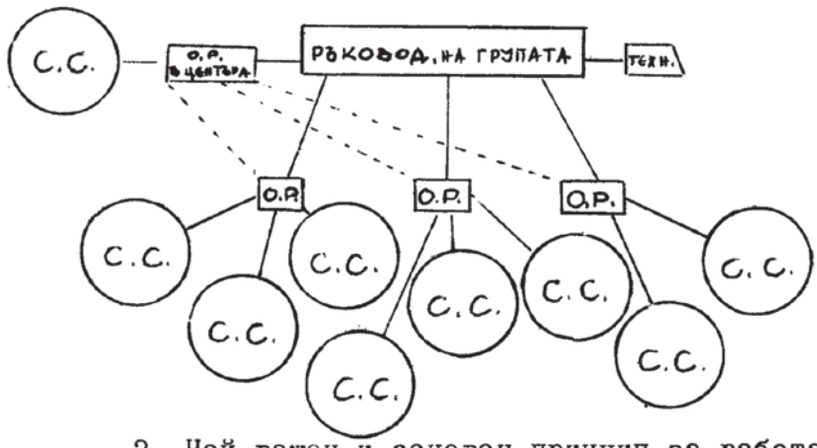

2. Най-важен и основен принцип за работа на групата е принципа на конспирация, както вътре в страната, така и при изпълнение на задачи зад граница.

3. Основен метод за работа на групата се явява изпращането зад граница на подходящи лица (с.с., нещатни сътрудници) и ОР в кратковременни или по-продължителни командировки. Анализът и синтезът ще представляват в Центъра основен метод при обработката на постъпващите материали и информации.

4. Пряко свързани с основния метод на работа на групата са средствата, най-главно от които е привличането и използването на наши високо квалифицирани, тесни специалисти от научни работници, журналисти и обществени дейци, които ще поемат в основни линии работата по изпълнение на задачите зад граница. За целта е необходимо:

- в хода на работа на посочените категории да се извърш строга индивидуална преценка, с оглед подходящи с.с. да се

Из архивите на ДС
53

186
5

подготвят от водещите ОР за придобиване на най-необходимите познания в областта на разузнаването, така че да се изградят постепенно до нивото на нещатни сътрудници на ПГУ-ДС;

– да се предоставят на ръководство към групата тези с.с., които са доказали своите качества и са използувани по линия на ПГУ-МВР, VI управление, ВГУ-ДС и др. При принципно решение на въпроса сме готови да предоставим необходимия списък.

5. За успешно изпълнение на задачите на групата е необходимо да се осъществява тесен контакт и взаимодействие с отделите I, II, IV и VIII от ПГУ-ДС и отдел V – управление VI-ДС

III. Кадрови и технически въпроси.

1. За отпочване на работата на групата е необходимо в нейния състав по възможност първоначално да бъдат включени следните ОР и технически персонал:

1. полк. Георги Касабов, зам.нач., отдел IV, ПГУ-ДС
2. ст.л-т. Тодор Рибаров, р-л V ст., отдел IV, ПГУ-ДС
3. кап. Петър Щерев, р-л IV ст., отдел III, ПГУ-ДС
4. ст.л-т. Светозар Цонков, р-л IV ст., отдел VIII, ПГУ-ДС
5. машинописец-картотекар

Посочените ОР с изключение на ОР полк. Г. Касабов да се изведат на прикритие.

2. Особено важно и обезателно условие е да се предоставят на групата 2 (две) явочни квартири или стаи на различни места в града, оборудвани с техника за записване. Въпросните места ще бъдат използувани за провеждане на срещи и обучение на отделни с.с.

3. За групата са необходими две или три стаи в Центъра, които са необходими за ръководителя на групата, ОР в Центъра и машинописеца-картотекар.

4. Да се предостави на групата, поне в първоначалния период на нейното изграждане превозно средство.

187
6

5. Ръководителят на групата да се командирова за няколко дни в Полша, СССР, Унгария и Чехословакия, където да се запознае с опита в това отношение на братските разведки.

При практическо оформяне на групата в срок от два месеца ще бъде представен първия годишен работен план.

26. XII. 1970 г.
София

ПРЕДЛАГА:

Отп.в 2 екз.

Из архивите на ДС
55

УТВЪРЖДАВАМ,
М-Р НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник:_____
_____ 1971 година
София

Строго секретно!
Екз.№1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Създаването на отдел за културно-историческо разузнаване към Първо Главно управление - ДС.

В мащабите на голямата идеологическа борба, водеща се на международната арена, в последните години особено силно, настойчиво и остро редица научни, културни и други институти на капиталистическите страни започнаха активна дейност за ерозиране и подриване на социалистическата култура и изкуство, стремейки се и по този начин да водят борба срещу комунистическите идеи.

Други псевдонаучни институти усилено се занимават с фалшифициране историята на социалистическите страни, в това число и на нашата.

Заедно с политическите институти нашата културна

Из архивите на ДС

57

~~№ 19~~
8

общественост и научни институти водят непрекъсната борба за повишаване както на политическата, така и на идеологическата и културна роля на НР България в района на Европа и в редица други страни.

Предстоящата реорганизация на КПКВЧ има за цел засилване борбата срещу буржоазното влияние в областта на културата, науката и изкуството, както и за по-организирана и настъпателна културна политика зад граница.

Със своите специфични форми, методи и средства на работа като орган на ДС разузнавателното управление, без да дублира работата на нашите културни и научни институти трябва да допринася за постигане на горните цели.

Гореизложеното налага създаването на отдел при ПГУ - ДС, на който да се поставят за изпълнение следните задачи:

1. Събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културни и исторически институти и организации в капиталистическите страни, работещи срещу социалистическите страни и НР България.

2. Издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно и историческо минало.

3. Провеждане на активни мероприятия с цел подпомагане

~~1820~~
9

културната политика на Партията и Правителството зад граница.

За решаването на тези задачи е необходимо да бъде утвърден следния щат:

- началник отдел	- 1 бр.
- зам.началник отдели	- 2 бр.
- оперативни работници в Центъра	- 7 бр.
- оперативни работници на прикритие в страната	-15 бр.
- оперативни работници на задгранична работа	-10 бр.
- технически сътрудници старшини	- 2 бр.
- машинописки	- 2 бр.
- шофьор старшина	- 1 бр.
Или ОБЩО:	40 бр.

От тях: - офицерски длъжности -35 бр.
/от които - 25 по действителния резерв с фонд работна заплата до 50%/

- сержантски длъжности	- 3 бр.
- волнонаемни	- 2 бр.

16. 9 1971 год.
С о ф и я

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ПГУ - ДС
ГЕН.ЛЕЙТЕНАНТ:

СЪГЛАСЕН,
ЗАМ.М-Р НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК:

11786 12 V 72

Строго секретно! 63
Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Работата по създаване на отдел за "културно-историческо разузнаване" /отдел XIV/ при ПГУ-ДС и сегашното му състояние.

Съгласно указанията на др.Министър на вътрешните работи, от преди 6 месеца започна създаването на отдел за "културно-историческо разузнаване" /отдел XIV/ към Първо главно управление - ДС, със задачи:

1. Събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културни и исторически институти и организации в капиталистическите страни, работещи срещу социалистическите страни и НР България.

2. Издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно-историческо минало.

3. Провеждане на активни мероприятия с цел подпомагане културната политика на Партията и Правителството зад граница.

Съгласно разпореждане на ръководството на МВР отдела има следния щат:

- в отдела - 15 бройки /10 офицерски и 5 технически/;

- на прикритие - 15 бройки - офицери, с фонд работна заплата до 50%;

До сега са назначени и работят:

- в отдела: 1 началник отдел, 1 зам.началник отдел и 2 оперативни работници или всичко 4 офицерски бройки и 1 машинописка - общо 5;

- на прикритие: 5 оперативни работници;

Една от първите организационни задачи на отдела бе и си остава подбора и изучаването на подходящи лица за оперативни работници или за вербовка на агентура из средите на историци, езиковеди, археолози, изкуствоведи и др. Следва да се подчертае, че от досегашния опит такива подходящи научни работници, с вече утвърдено име, трудно се съгласяват да бъдат назначени за оперативни работници. Поради тази причина, както и поради забраната за назначаване нови оперативни работници ~~до 31.III.т.г.~~ и последвалото Постановление на Министерския съвет, в кадрово отношение отдела все още не е комплектуван в предвидения щат. В тази насока бяха издирени и някои оперативни работници от други поделения на Министерството, с добър агентурно-оперативен опит и подходящо образование /историци, езиковеди, археолози, изкуствоведи и др./, но срещаме сериозна съпротива от страна на ръководствата на съответните поделения, поради което не се получиха желаните резултати. Поради тази причина наложително е пряката намеса на ръководството на Министерството за да бъдат преназначени към отдела 10 подходящи оперативни работници. от другите централни поделения на ДС / VI управление - ДС, IV управление-ДС, VII управление МВР и др./,които ще бъдат назначени на подходящи прикрития. В това отношение следва да се има предвид и обстоятелството, че при срещата ни на 4 май т.г. с др. Людмила Живкова - Зам.председател на Комитета за изкуство и култура и Председател на Междуведомствената комисия за издирване, опазване и стопанисване паметниците на българската култура в чужбина, същата настоятелно постави въпроса да бъдат назначени няколко наши оперативни работници към Комитета за изкуство и култура и няколко такива към новосъздаващият се отдел при нея

От архивите на ДС

61

за оперативно придвижване на задачите на въпросната Междуведомствена комисия.

Независимо от горепосочените трудности, още от самото начало отделът отпочна работа по изпълнение на поставените му задачи. Досега са вербовани 5 агенти, български граждани, възстановена е връзката с други двама, също български граждани и се ползуват други 5 агенти, на ръководство към различни поделения на ДС. В резултат на горното отдела получи данни относно наличието и местонахождението на ценни исторически документи в чужбина, касаещи историческото и културно минало на нашият народ, а именно:

1. В Румъния – за оригинални ръкописи на Патриарх Ефтимии;

2. В Гърция:

а/ данни за лични писма на Симеон Велики до ~~Гръцкия~~ Византийския император, намиращи се в библиотеката на манастира на остров Патмос;

б/ данни за ценни необработени материали, намиращи се в библиотеката на Зографския манастир;

в/ данни за ръкописи, намиращи се в библиотеката на манастира Влатадон край гр. Солун.

3. В Италия – данни за ценни и оригинални документи от пратеничествата на Борис I през IX век до Папа Николай, намиращи се в библиотеката на манастира Чивидале, Сев. Италия.

4. В Испания – данни за ценни оригинални документи, ограбени от Атонските манастири, намиращи се понастоящем в библиотеката на манастира – Ел-Ескориал, край Мадрид, както и други документи в архивите в Барцелона.

5. В САЩ:

а/ данни за намиращи се ценни за българската култура и изкуство оригинални картини на Владимир Димитров – Майстора;

а/ данни за документи, съхранявани в личния архив на арх. Андрей в Ню-Йорк, касаещи историята на нашия народ.

По горните данни отдела заведе три разработки и провежда мероприятия за изясняването им и получаването на интересуващите ни документи или фотокопия от тях. Все в тази връзка бяха командировани един оперативен работник до Франция и двама агенти /"ГРИГОРОВ" - до Гърция и "ДИМОВ" - на два пъти до Румъния /. ~~Предстои заминаването на~~ Покреповане на други двама агенти на отдела се в командировка до Испания с цел изясняване на обстановката по горните данни. Подготвя се също така изпращането на група научни работници до Зографския манастир, Гърция, в състава на която ще бъдат включени трима наши оперативни работници /от които един фотограф/ и трима агенти, със задача да изяснят всички подробности относно намиращите се в този манастир ценни исторически и културни паметници /ръкописи, стари книги, икони, стенописи и др./ и да фотокопират всички ценни ~~оригинали~~ материали.

Заведена е една разработка на чужденец с цел вербовка и се провеждат редица други мероприятия от отдела за изпълнение на поставените му задачи.

По всички въпроси на работата си, отделът поддържа регулярна връзка с др. Людмила Живкова, Зам.председател на Комитета за изкуство и култура и Председател на новосъздадената Междуведомствена комисия за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина, съгласно решението на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година.

Прилагаме една проекто-заповед относно изпълнението на горепосоченото решение на Секретариата на ЦК на БКП от страна на МВР, съгласно резолюцията на др.Министър на вътрешните работи от 14 април 1972 година.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Една проекто-заповед.

9 май 1972 г.
София

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ - ДС
Ген.лейтенант: [signature]

Отп.2 екз.
№-1453- 17022
изп. Григоров -

37
146
9

Строго секретно!
Екз.№ ___

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Оперативните разходи по линия на отдел XIV - ПГУ-ДС за 1973 година.

За изпълнение на стоящите пред отдел XIV - ПГУ-ДС задачи през 1973 г.ще бъдат необходими валутни разходи ~~23,400~~ $:

1. ЗА ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ НА АГЕНТУРА — 1200 $

Тези суми ще бъдат използувани за възнаграждение на агентите "ХЕКТОР", "ЗДРАВКО", "ГРИГОРОВ" и др.по конкретни поводи при изпълнение на поставени от нас задачи. Тук ще бъде включено и възнаграждението на НОР "МАРИНОВ".

2. ЗА ПОКУПКА НА ЦЕННОСТИ - 5000 $

В редица хранилища и частни колекции зад граница се съхраняват документи, материали, картини, представляващи ценност за историята и културата на нашия народ. За придобиване на тези ценности, отделът трябва да разполага с известна сума за уреждане на въпросите по закупуването на някои от тях. В тази насока вече се работи по "МАЙСТОРА". На някои резидентури сме дали указания да проучат възможностите за закупуване на цен-

Из архивите на ДС

20
177
10

ни документи, книги и други касаещи нашето историческо минало. Вече имаме известни резултати в това направление. Има възможност тази наша дейност да бъде разширена.

3. ЗА АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ — 6800 $

С цел проучване, фотокопиране и евентуално изземване на ценни образци, документи, ръкописи и др. намиращи се вад граница ще бъдат проведени мероприятия по разработка "ЦИТАДЕЛА", "НЕПОБЕДИМИЯТ", "МАЙСТОРА", "СЛАВОМИР" и др. Ще бъдат проведени мероприятия за агентурно проникване във Ватиканската библиотека, библиотеката в Барцелона, Националната библиотека в Мадрид, Британския музей в Лондон, Националната библиотека в Париж, Библиотеката при манастира "Владатон" - Гърция и др. За целта ще бъдат използувани агентите "ХЕКТОР", "ГРИГОРОВ", "АЛЕКСАНДЪР", "ЗДРАВКО", "ГАЛИН", "МИЛЕНА", БОРИСЛАВ" и др.

4. ЗАДГРАНИЧНИ КОМАНДИРОВКИ и стипендии — 5,500 / 3,600 / + = 9.100 $

С оглед изпълнение на стоящите пред отдела задачи ще бъдат маршрутирани оперативни работници и агенти до Гърция, Турция, Франция, Италия, Испания и др. с цел издирване и изземване - фотокопиране на ценни документи, ръкописи, картини и др.

Аг."БОРИСЛАВ" ще бъде командирован за 1-2 год. на специализация в Института за разчитане на текстове в Париж. Ако не намерим българско ведомство да поеме разходите по командировката му ще бъде необходимо да се отделят оперативни средства

Из архивите на ДС

65

за неговата издръжка.

Ще бъдат маршрутирани о.р.АЛЕКСАНДЪР ФОЛ и КОСЬО КОСЕВ, а така също аг."ХЕКТОР", "ГРИГОРОВ", "АЛЕКСАНДЪР", "КРУМОВ", "ЛАЗАРОВ" за изпълнение на конкретни задачи на отдела.

5. ОПЕРАТИВНА ТЕХНИКА - 1000 $

За работа с агентурата зад граница предвиждаме закупуване на фотоапарат за заснимане на документи, минофони и др. техника, необходима за изпълнение на оперативни задачи.

6. ЛЕГАЛНИ ИЗТОЧНИЦИ: - 300 $

За наводки и информация по проблемите на изворознанието, архивистиката и пр.необходимо е отделът да бъде абониран за Съветския бюлетин за международни, културни и исторически прояви в света; Италианското списание "Ориентале"; по едно френско и английско списание, третиращо проблемите, които ни интересуват; Исторически преглед - изд.на БАН; сп."Археология" - изд.на БАН; сп."Проблеми на изкуството" - изд.на ИИИ при БАН; сп."Картийна галерия" - изд.на ИИИ при БАН.

I. НЕОБХОДИМИ СРЕДСТВА

в български лева - 12,100 лв.

Командировки в страната - 800 лв.

За командировки в страната по разработка "ЦИТАДЕЛА" за изучаване и евентуална вербовка на монаси - кандидати за за-

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС
66

минаване на работа там и за следващи групи и единични кандидати ще бъдат необходими командировки до различни манастири в страната.

Командировки зад граница - 6,800 лв.

За продължаване на работата по "ЦИТАДЕЛА" ще бъде необходимо да се изпратят реставратори и други специалисти, включително и наши агенти - "ЛАЗАРОВ", "СЛАВОВ" и др.

За издирване и евентуално фотокопиране на ценни документи, касаещи нашата история ще бъдат командировани , аг."МИЛЕНА", "ЗДРАВКО", "КРУМОВ", "ГРИГОРОВ" и др., съответно до Франция, Тунис, Турция, Италия, Зап.Германия и други.

Агентурно-оперативни мероприятия -3300 лв.

За провеждане на различни агентурно-оперативни мероприятия, за поддържане на явки, за закупуване на подаръци и др. ще бъдат необходими средства.

Нещатен оперативен работник - 1200 лв.

За НОР "ВЕЛИНОВ", който работи в Дружеството за защита на природата ще бъде необходима сума за изплащане на ежемесечното му възнаграждение.

ИЗГОТВИЛ:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV-ПГУ-ДС:
Полковник: Григоров

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1460-17245
Нап.-Н.Миленова
София, 31 май 72 г.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ. НАЧАЛНИК ПГУ - ДС
Ген.-майор [illegible]
София, 31.V. 1972 год.

Строго секретно!
Екз. [illegible]

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

З А Я В К А
за необходимите средства в ~~съответна валута~~ щатски долари на ~~резидентурата в~~ _____ по линия на отдел XIV при ПГУ-ДС за 1973 г.

№ по ред	Наименование на разходите	Разходвано 1971 г.		Иска се за 1973 г.		По тримесечия във валутни лева				Забележка
		съответна валута	валутни лева	съответна валута	вал. лв.	I	II	III	IV	
1.	а) Възнаграждение на агентурата	-	-	1,200	1296	200	400	400	200	
	б) За покупка на ценности	-	-	5,000	5400	1000	1000	2000	1000	
2.	За агентурно-оперативни мероприятия	-	-	6,800	7344	1000	1800	2000	2000	
3.	Задгранични командировки	-	-	5,500	5940	1000	1500	2000	1000	
4.	Легални източници	-	-	300	324				300	
5.	Наеми и поддържане квартири	-	-	-						
6.	Оперативна техника	-	-	1,000	1080	1000				
7.	Оперативни коли и поддържане личния такива	-	-	-						
8.	Канцеларски разходи	-	-	-						
9.	За заплати и стипендии	-	-	3,600	3888	900	900	900	900	
10.	За езикова подготовка	-	-	-						
	ВСИЧКО:			23,400	25272	5100	5,600	7300	5,400	

31.V-1972 г.

XIV-ПГУ-ДС
полк. Григоров

Из архивите на ДС

41

ЗАПОВЕД

НА МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Съдържание: **Активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване.**

№ Т-1170 София, 1 IV 1972 год.

В редица близки и по-далечни страни се намират ценни уникални паметници и документи, свързани с българската история и култура, с вековните борби на българския народ за свобода и независимост.

С решение № 352 от 5 април 1972 година Секретариатът на ЦК на БКП възложи на Комитета за изкуство и култура и неговите специализирани поделения, Министерството на външните работи и дипломатическите представителства на НР България в чужбина, Министерството на вътрешните работи, Българската академия на науките, Министерството на архитектурата и благоустройството, Министерството на строежите и строителните материали, Славиянския комитет и Комитета по въпросите на българската църква да считат като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни.

За изпълнението на тази важна и високо патриотична задача от страна на органите на Министерството на вътрешните работи

З А П О В Я Д В А М:

1. Изпълнението на решението на Секретариата на ЦК на БКП по линия на Министерството на вътрешните работи се възлага на Първо главно управление – ДС и новосъздадения към него отдел XIV /"Културно-историческо разузнаване"/.

42

От архивите на ДС

69

На отдел XIV при ПГУ-ДС се поставят следните задачи:

а/ събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културните и историческите институти и организации в капиталистическите държави, които работят срещу НР България и социалистическите страни;

б/ издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно-историческо минало;

в/ провеждане на активни мероприятия за подпомагане културната политика на партията и правителството зад граница.

2. Всички поделения на МВР да използуват своите средства и възможности и окажат съдействие и помощ на ПГУ-ДС за издирването, опазването и стопанисването на българските паметници на културата, намиращи се в чужбина.

Под паметници на българската култура се разбират: ценни старобългарски и други ръкописи, книги и документи, предмети на изкуството, стенописи, политически, географски и други карти на България от най-древни времена, стари гравюри, стари икони, стари снимки на селища на нашите земи, лични архиви на видни политически дейци, портрети и снимки на дейци от нашата история, както и други писмени и веществени предмети, свързани с историческото и културното минало на българския народ, които се намират на територията на други страни.

3. Под ръководството на началниците на оперативните поделения на МВР да се прецени кои агенти имат връзки и контакти с чужденци, достъп до големи библиотеки /държавни, манастирски частни /, държавни и частни архиви, книгохранилища, манастири, музеи и други учреждения в чужбина, където се съхраняват ценни исторически и културни паметници.

За агентите на ДС, които имат такива възможности, в срок от три месеца да се изпратят справки на Първо главно управление - ДС - отдел "Културно-историческо разузнаване", където да се водят на контрол.

В бъдеще за нововербованата агентура, имаща такива възможности, ръководствата на поделенията да изпращат справка на Първо главно управление - ДС - отдел "Културно-историческо разуз-

наване".

4. Всички информации, данни, сигнали и други материали по линия на културно-историческо разузнаване се изпращат на ПГУ-ДС - отдел XIV, с който да се съгласуват и мероприятията, провеждани по тази линия.

5. Препис от заповедта да се изпрати за изпълнение на самостоятелните оперативни поделения на МВР, а на ПК на МВР за сведение. Със заповедта да се запознаят началниците на поделенията и техните заместници по ДС и началниците на отделения в оперативните поделения по ДС.

М И Н И С Т Ъ Р: (п) А Цанев

Вх. № 21/8 VI 72 г - екз. 000001 в сектор заповеди 1972 г

24 I 78 г

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ОТДЕЛ XVI-ти

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ (КИР)

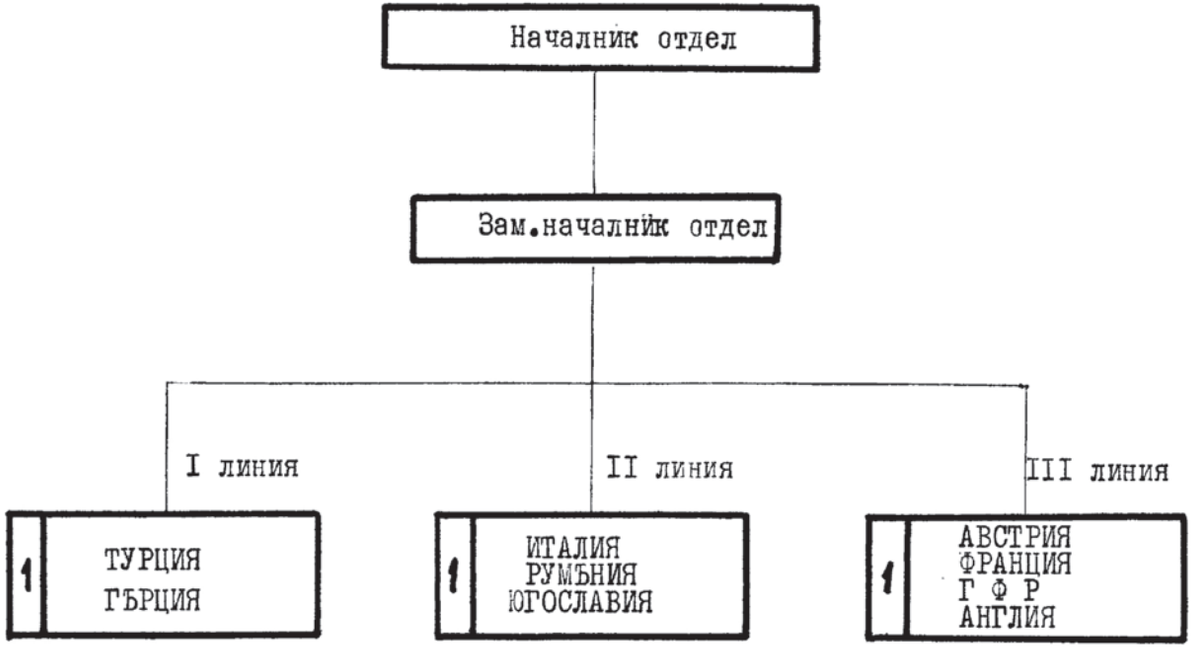

Щатно разпределение:

В Центъра (отдела)	- 5 о.р.
На прикритие и зад граница	- 7 о.р.
ВСИЧКО:	12 о.р.

Из архивите на ДС

Строго секретно!
Екз.№ ___

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

К О Н Ц Е П Ц И Я

за организацията на работата в отдел XIV,
ПГУ - ДС

I. ЗАДАЧИ И ФУНКЦИИ НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Основните задачи на отдел XIV, ПГУ, които произтичат от решение № 352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5.IV.1972 г. и са формулирани в заповед I-1170 на Министъра на Вътрешните работи се свеждат до издирване със свои средства и методи материални паметници на българската култура и история, които се намират в други страни, като с това се допринася за издигане значимостта на българската нация и държава, да провежда активни мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и Правителството в чужбина. Наред с това да се изпълнява главната задача на ПГУ-ДС, придобиване на политическа информация за противника в чужбина.

За изпълнението на тези задачи, необходимо е в Центъра да функционира звено от оперативни работници, които да отговарят освен на изискванията на служители в ПГУ, да притежават много добра научна подготовка в областта на историята или културата. Работниците от това звено ще осъществят дейност, свързана с вербовката, ръководството, обучението и възпитанието на агентурата, придобита на наша територия, ще поддържа връзки с резидентурите на ПГУ и ще ръководи работата на задграничните о.р. към откриване и придобиване на значими за нашата история документи и други паметници. Работниците от това звено ще поддържат връзка с нашите научни и културни институти и организации и изпратените на прикритие там о.р. на отдела. Чрез тези връзки ще се изучават нерешените проблеми пред българската история и култура, където е необходима ефикасната помощ на отдел XIV, ще използува възможностите на кадрите на тези институти чрез подходящо ръководство за изпълнение на нашите задачи.

120
17

От архивите на ДС

Заедно с това оперативните работници на звеното в Центъра ще се подготвят с перспективен план за работа по линията в чужбина, като се използуват подходящи прикрития.

Към звеното в Центъра трябва да функционира информационно-обслужващ сектор. В този сектор трябва да се събира и обработва информацията за новоустановени обекти и материали, представляващи интерес за отдел XIV, наводки за перспективни за нашата работа лица у нас и в чужбина. Тук ще се води картотека, организирана на съвременни информационни принципи, на обекти, материали и лица представляващи интерес за отдела.

Ще се обработва информацията, постъпваща от прикритията или граждански институти за интересуващи ни обекти. Ще се води календар на международните и световни мероприятия в Културно-историческата област, които могат да бъдат използувани за решаване на някои въпроси на отдел XIV. В информационно-обслужващия сектор ще става първична обработка и съхранение на придобитите от оперативните работници документи, материали и други културно-исторически паметници и ценности. Работници от този сектор ще поддържат фондохранилището, което е необходимо да бъде изградено в сградата на ПГУ за съхранение на тези материали.

Работата между оперативните работници в звеното в Центъра трябва да бъде разпределена на линейния принцип - т.е. по страни, на базата на резидентурите на ПГУ-ДС. При това трябва да се акцентува на работата с балканските капиталистически страни- Турция и Гърция, някои западни капиталистически страни- Италия, Франция, Австрия, ГФР, САЩ, Англия, като се изхожда както от задачите на отдела, така и от задачите на ПГУ.

Основната част от работниците на отдел XIV трябва да бъдат изнесени на прикрития в учреждения, научни и културни институти, организации в съответствие с интересите и задачите, които трябва да решава отдела. С подходяща легенда те трябва ежедневно да "подхранват" звеното в Центъра с материали, информации, наводки, идеи по въпросите, които предстои да решава отдела. О.р.трябва да съумеят да използуват всички възможности на прикритието за решаване на наши задачи като използуване фирмата на прикритието за

121
18

наша дейност, чрез международни прояви да изучават контингента от лица от други страни, работеши в културно-историческата област, които биха се оказали подходящи за изпълнение на задачи на ПГУ. Оперативните работници от културно-историческото разузнаване трябва да помагат на кадрите от официалните ведомства и представителства по-цялостно и правилно да виждат собствените си проблеми и задачи. В наше лице те трябва да виждат фактори, които ще им помогнат в собствените изследвания и начинания.

Основната тежест и значение трябва да се отреди на работата в задграничните представителства, като прикрития, където след планова подготовка и интензивна и ефективна работа трябва да бъдат решени набелязаните предварително задачи по линия на отдел XIV. Наред с тези прикрития, трябва да се търсят нови възможности и форми за работа зад граница като организиране културни центрове и домове, дългосрочна специализация в научни институти, използуване кореспондентските бюра или откриване на нови в зависимост от интересите, международните прояви като конгреси, конференции, симпозиуми.

За ефикасно организиране и планиране работата на о.р.в прикритията, необходимо е след съгласуване да бъдат уточнени обектите, които ше бъдат използувани за целите на отдел XIV, ПГУ-ДС. Най-подходящи прикрития, където трябва да работят постоянно кадри на отдел XIV са: Отдел "Културен" и отдел "Печат" на Министерство на външните работи, Института за опазване паметниците на културата и Научния институт за изкуство и култура към КИК, Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина, някои специализирани институти на БАН като Института за балканистика, Института за история, Институт за литература, Археологически институт, Български исторически архив, Старопечатния и Ориентални отдел на Народна библиотека "Кирил и Методи", Комитета по печата, Агенция София-прес. Специално внимание трябва да се отдели за използуване възможностите за работа по наша линия в някои международни организации с културно-исторически характер. Досега в тази насока почти нищо не е направено. В някои организации на

Из архивите на ДС

75

122
13

ЮНЕСКО се разработват проблеми от историята и културата на Югоизточна Европа и Балканите, там се събира ценна информация за исторически паметници, за които трудно бихме получили данни по директен път. Необходимо е да се разработят мероприятия за работа по наша линия в Асоциацията за изучаване на Югоизточна Европа към ЮНЕСКО. Международния съвет за паметниците и историческите места /ИКОМС/, също към ЮНЕСКО.

Нашата културна политика в чужбина до голяма степен се реализира от културните аташета на дипломатическите ни представителства. До организирането на културно-историческо разузнаване за културни аташета се изпращаха кадри на други ведомства. От едногодишната работа на отдел XIV се почувствува осезателно необходимостта културните аташета в страните, където има интереси и задачи отдела, да бъдат негови кадри.

II. Подбор и подготовка на кадрите за отдел XIV,ПГУ-ДС.

Изпълнението на задачите, поставени пред отдел XIV е в пряка зависимост от работата на оперативните работници в отдела. Всеки оперативен работник по линия на XIV отдел трябва да владее много добре една от специалностите, представляващи интерес за културно-историческото разузнаване /история, археология, архивистика, езикознание, изкуствознание и т.н./, да ползува някои класически и съвременни езици, необходими в служебната работа.

Кадрите на отдел XIV трябва да се подбират из различни среди, работещи или се обучават в области, които имат близка връзка със задачите на културно-историческото разузнаване.

Една част от кадрите могат да се подберат от средните курсове на специалностите история, славянска филология, класическа филология, ориенталистика, журналистика, изкуствознание. Набелязаните кандидати в продължение на година-две трябва да усвоят допълнителна университетска специалност в зависимост от нуждите на XIV отдел. Например - студент II година, специалност - история, след като отговаря на изискванията за служител на ПГУ-ДС, по наша препоръка за две години може да изучи старогръцки език и да се специализира в изучаване на българското средновековие.

Из архивите на ДС

76

123
20

Една част от тези кандидати трябва да бъдат насочвани към научна работа в научните институти, защита на дисертации, като по този начин ще съумеят да си изградят издържана легенда в бъдещата работа като оперативни работници на ПГУ.

Всеки кандидат трябва да бъде готвен за работа в определена линия на отдел XIV, като това се съчетава с подходяща специализация в съответната страна. Спецификата на работата в отдел XIV налага да се предпазваме от преквалификация на кадрите, от смяната на секторите за кратки периоди.

Като се изхожда от задачите, които стоят за решаване пред отдела, необходимо е в близките няколко години той да бъде попълнен с медиевисти - владеещи старогръцки и латински език, слависти - специалисти в старобългарския език, изкуствоведи и реставратори, ориенталисти - познаващи историята и културата на народите, влизащи в Османската империя, историци, специалисти в областта на Възраждането, археолози.

III. ИЗГРАЖДАНЕ НА ФОНДОХРАНИЛИЩЕ ЗА НУЖДИТЕ НА ОТДЕЛ XIV,ПГУ-ДС

Голяма част от материалите, които ще постъпват в отдел XIV, ПГУ-ДС ще бъдат придобити по агентурно-оперативен път. Материалите, придобити по този начин е необходимо да бъдат съхранявани за известен период в специално-оборудвано помещение от оперативни работници на отдела, тъй като ако бъдат предадени веднага на гражданските институти има опасност да се разкрият нашите източници.

Като се изхожда от постоянно нарастващите задачи пред отдела, което ще доведе до увеличаване броя и обема на придобитите документи, книги, картини и други културно-исторически паметници, необходимо е да бъде изградено в сградата на ПГУ фондохранилище, не по-малко от 25 кв.м. Към фондохранилището е необходимо да има малко ателие, където да се извършва първична

АДА
21

химическо-консервационна обработка на материалите, без да се изнасят навън. Това ще отговаря на спецификата на нашата работа, след като придобием интересуващия ни паметник, тук да извършим неговата реставрация, консервация, опазване. Във фондохранилището на ПГУ-ДС ще се съхраняват по всяка вероятност следните материали: книги, дребни археологически паметници /златни, сребърни, бронзови предмети/ фрески, икони, карти, документи. Предвид на това трябва да бъде избрано северно помещение,по възможност с климатическа инсталация за поддържане на определена влажност и температура. На една от стените да се направят стелажи, както в библиотеките за съхранение на книгите и документите, които ще се поставят в папки. Археологическите паметници ще се съхраняват в дървени чекмеджета, като за целта ще бъде пригодена една от стените. Картите и фреските, след тяхното сваляне се поставят в калъфи и се нареждат вертикално. Иконите се завиват с велпапе, но предварително се консервират.

Друга част от придобитите материали могат да се съхраняват в съответни граждански институти като хранилището на Български държавен архив и Народната библиотека "Кирил и Методи", Археологически музеи, но за нашите материали е необходимо да се отделят специални каси, а за поддържането да отговарят о.р. на XIV отдел, които са на прикритие в тези институти. По този начин ще отпадне необходимостта от създаване на грамадно фондохранилище в ПГУ-ДС, а освен това ще бъдат по-подходящо "легализирани" нашите материали.

ИЗГОТВИЛ:

Капитан _____

Отп. в ___ екз.
Изп.-1428-17531
Нап.-Н.Миленова
София, 14.5.1973 г.

77
Из архивите на ДС

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ОТЧЕТЕН ДОКЛАД

ОТНОСНО: Извършената работа от отдел XIV, ПГУ-ДС през 1973 г.

I. ОПЕРАТИВНА ОБСТАНОВКА:

Оперативната обстановка в разузнаваните от отдел XIV, ПГУ-ДС, страни може да се раздели на три категории:

1. Страни с трудна оперативна обстановка: Гърция, Турция, Румъния, Югославия и Ватикана, където сме затруднени при издирване на материали и паметници свързани с нашата история и култура.

През пролетта на 1973 г. в Турция бе издаден закон за архивохранилищата, забраняващ работата в тях на чужденци, които не са снабдени със специални пропуски. За някои е необходимо разрешение от Министър-председателя на Турция. Ограничения се въвеждат и за турските граждани.

Въпреки напредъка във взаимоотношенията на нашата страна с Гърция в политическата и икономическата област, по културна линия отношенията са на по-ниско ниво. Забелязва се въздържане и ограничаване от страна на Гърция. Гръцките

органи протакат и саботират изпълнението на културната спогодба. Имаме случаи на отказ на наши учени да специализират в Гърция. Още по-отрицателно е отношението им по въпроса със Зографския манастир, както и по попълване на същия с нови монаси от България, а така също и по изпращане на наши специалисти за проучване и опазване всички български паметници. Целта на гръцките власти е да обезлюдят манастира, да заличат българския му характер. Освен това използуват румънецът - игумен на манастира за противопоставяне на нашата църква на румънската, а оттам и на правителствата на двете страни.

В Румъния се пускат наши учени в техните книгохранилища. Специалистите, които посещават Румъния, предварително трябва да съобщят най-малко два месеца по-рано темата по която работят и какви материали ще ползуват.

През отчетния период наша делегация посети Румъния и води преговори относно историческите ии и културни паметници, намиращи се на тяхна територия. Предстоящо е да се състои среща на българо-румънска комисия, която да започне работа по уточняване на взаимните претенции, набелязване на мерки за съхраняване на паметниците в двете страни.

В Югославия също се правят съответни спънки, като особено деликатен е македонският въпрос. Представителите на Сърбия са внимателни при контактите с наши учени,

79

Из архивите на ДС

във връзка с особената позиция на македонските учени.

Във Ватиканската библиотека има материали неизвестни на науката, отнасящи се до нашата история, но достъпът до секретните архиви за наши учени е закрит с изключение на 1-2, които също не се ползуват с абсолютно доверие.

Необходимо е да се започне още по-активна работа за използуване на чужденци, научни работници за издирване на документи, отнасящи се до българската история в Турция, Гърция, Румъния, Югославия и Ватикана.

2. Страни, в които почти всичко е описано и картотекирано, в архивохранилищата издирванията стават по установения ред за ползуване от научни работници, включително и на наши учени, без да им се правят специални спънки. Това са западно-европейските страни и САЩ.

От досегашната работа може да се заключи, че в повечето случаи наши научни работници могат да бъдат изпращани със задачи за издирване на документи, касаещи българската история.

3. Страни със сравнително лека оперативна обстановка: арабските и някои азиатски страни, като Иран, Афганистан и други. В тези страни се намират много материали, отнасящи се до историята и културата на нашия народ. Интересно е да се отбележи, че в тези страни все още огромните писмени и други паметници не са описани и класифицирани достатъчно добре. Това обстоятелство дава възможност да се издирят и доставят не само фотокопия, но и оригинални документи.

Поради това необходимо е да се засили работата, като се използува недостатъчната заинтересованост на тези страни към съхраняваните в тях исторически паметници.

II. ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС.

Основни задачи, които стояха пред отдел XIV, ПГУ-ДС, през отчетния период бяха:

1. Подпомагане с наши средства културната политика на Партията и правителството зад граница;

2. Издирване и придобиване на документи и други материали за нашата история и култура.

III. ВЕРВОВЪЧНА РАБОТА

През отчетния период са вербовани 12 нови агенти, 6 с.с. и е установен контакт с 14 нови оперативни връзки. Нововербованите агенти и с.с. и установените нови контакти са високо квалифицирани научни работници, които имат добри възможности за работа по задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. Тази новопридобита агентура е подходяща за решаване на задачи в страни с по-лека оперативна обстановка, а също и за наводки за чужденци. За страните с трудна оперативна обстановка е необходима вербовката на чужденци. Извършената досега вербовачна работа в това отношение е полезно начало за решаване по-нататък на задачата за вербовка на агенти-чужденци.

В отдела се водят 9 разработки, с цел вербовка на чужденци с възможности за изпълнение на задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. Поддържат се и връзки с други 5 чужденци и се работи с цел прерастването им във вербовачни разработки.

Из архивите на ДС
81

Из архивите на ДС

Вербовачна разработка "СТУДЕНТА" се води на кипърски гражданин - научен работник, с добри възможности за наша работа. По разработката разполагаме с агентура, ползуваща се с доверие пред кандидата за вербовка.

По разработка "МАЙКЪЛ", водеща се на американски гражданин получихме множество фотокопия на славянски ръкописи, старопечатни книги - съхранявани в Хилендарския манастир, Гърция. Работата по "МАЙКЪЛ" продължава и е договорено да ни предаде множество материали, за което има възможности, тъй като е тясно специализиран по интересуващите отдела славянски ръкописи.

По разработка "СЪСЕДКАТА" - югославска научна работничка, работим за вербовка на същата. "СЪСЕДКАТА" засне и ни предаде голямо количество османо-турски непубликувани документи. При последното си посещение в Турция, тя засне, по наши указания, интересуващ ни Тимарски регистър на Силистренския санджак. "СЪСЕДКАТА" изпълнява с успех наши задачи в Турция, където достъпът на наши учени в архивохранилищата е много ограничен.

"МЮСЛИМ" - турски гражданин се разработва,с цел вербовка. В резултат на досегашната работа от него бяха придобити интересни каталози от архива на"Топкапъ" и преписи от оригинални турски документи.

Обект "ЧАГАТАЕВ" = египетски гражданин, научен работник, архивист-е във връзка с наш о.р., на когото е предстоящо заминаването за Кайро за една година. От досегашната

работа получихме някои интересуващи ни материали, направени са договорки с обекта да издаде научни материали и други публикации, които подкрепи наши научно-исторически тези. Създадените добри връзки между нашият о.р. и обект "ЧАГАТАЕВ" са добра предпоставка за активизиране на работата през следващата година.

По обект "НАДЕЖДА" - живуща в ГФР, работим с цел вербовка и използуването й по задачи на отдела. През отчетния период същата беше щателно изучена и предстои да се осъществи оперативен контакт.

През отчетния период, съгласно утвърден план, проведохме редица мероприятия по обект "ИЗДАТЕЛЯ" - френски гражданин, в резултат на което той започна работа по подготовка издаване на специален брой за България от редактираното от него списание. Чрез "ИЗДАТЕЛЯ" предстои да осъществим връзка с лице от Ватикана, с цел проникване в тамошните архиви.

По обект "БЕРНАР" - френски гражданин, който е работил по история на международните отношения и цивилизация на Балканските страни, са получени няколко интересни информации и са създадени условия за по-нататъшна работа.

По обект "СЛАВОМИР" - италиански гражданин са придобити нови данни. Установен е личен контакт с него.

През отчетния период са създадени и оперативни връзки с лицата - чужди граждани "ВЕБЕР" - швейцарец, "ВАСИЛ"- французин, "ХЕКИМ" - турчин и "МИЛИОНЕРКАТА" - американка, с възможности за изпълнение на наши задачи. През настоящата

Из архивите на ДС
83

Из архивите на ДС

година по тях са проведени мероприятия, които дават възможност през следващия отчетен период да прераснат във вербовачни разработки.

Разработка "ЦИТАДЕЛА"-"Зографския манастир" се води с цел запазване набългарския характер на този исторически паметник. През м.август т.г. в "ЦИТАДЕЛА" бе маршрутиран от Кипър агент "ХЕКТОР", който направи информация за сегашното състояние на обекта и ни предаде препис от някои български документи. Започната е работа по две лица, които се очаква да заминат в "Цитадела", за което са им разрешени визи. Работата по тях се води по отделен план.

IV. РАБОТА С НАЛИЧНАТА АГЕНТУРА:

Общият брой на агентите, на ръководство в отдела, през тази година достигна 24. През отметния период 11 от тях бяха маршрутирани в различни западно-европейски и африкански страни, в резултат на което придобихме множество интересни материали - получили висока оценка от Междуведомствената комисия при КИК.

Разширени бяха разузнавателните възможности на агентите "МИЛЕНА", "СЕРГИОС" и други, чрез маршрутирането им до малко известни досега хранилища зад граница.

През отчетния период бе маршрутиран в Париж агент "БОРИСЛАВ" - научен работник, който ще изпълнява наши задачи, легендиран като специализант.

Подготвено е извеждането на постоянно местожителство на агент "УЛЯНОВ" - научен работник, който сключи брак с чужда гражданка. Същият ще бъде използуван по задачи на отдела.

Агент "ДОКТОРА" откри и микрофилмира множество оригинални османо-турски документи, неизвестни на науката, от египетските книгохранилища. Подготвяме отново извеждането му в Турция и Египет, с цел придобиване на нови документи.

В Гърция бе командирован агент "ВЕНЕЛИН" за изясняване позицията на гръцкото правителство относно бъдещите им намерения по обект "ЦИТАДЕЛА". Същият изпълни задачата успешно.

В резултат на маршрутиране на агент "ВАСИЛЕВ" до Кипър бяха придобити голямо количество фотокопия от ръкописи и книги отнасящи се за българската история.

V. ИНФОРМАЦИОННА РАБОТА:

По задачата за издирване и придобиване на документи и материали за нашата история и култура бяха хвърлени главните усилия на отдела и резултатите са обнадеждващи.

Придобити са 8 оригинални картини на ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА, които предадохме чрез Междуведомствената комисия на Националната галерия. По този начин бе обогатена сбирката от творби на "МАЙСТОРА" от т.н.период на Цариград.

От египетски книгохранилища бяха придобити:

- Мензили - трактат от турския пътешественик и хронист от XVI век КЯТИБ ЧЕЛЕБИ /Хаджи Калфа/ относно пощенските станции в Румелия.

Из архивите на ДС
85

- Сборник закони с данни за почти всички български градове;

- Протоколи за преговорите във връзка със сключването на мира в Кючюк Кайнарджа.

- Сборник Султански фермани;

- Документ отнасящ се за Васил Левски;

- Документ за събиране на българчета за еничерските корпуси, от който е видно, че са събирани не само малолетни деца, но и юноши.

Придобити бяха 36 географски карти, закупени от резидентурите в Ню Йорк, ГФР и други, които бяха оценени като ценен изворов материал в езиково, етнографско, политическо и други отношения.

От резидентурата във Франция получихме фотокопия от откъс от Павликянско "Софроние" и откъс от българо-италиански речник.

Продължаваме работата по придобиване на части от художественото наследство на нашите художници ПАСКЕН и ПАПАЗОВ, работили във Франция и скулптора АСЕН ПЕЙКОВ в Италия. По ПЕЙКОВ подготвяме наш сътрудник, който да посети Италия със задача по изясняване и евентуално придобиване на негови скулптори.

От резидентурата в ГФР бяха придобити 6 литографски репродукции на български селища от времето на Кримската война.

Работиме по придобиването на печата, с който е подпечатан Сан-Стефанският мирен договор.

Из архивите на ДС

87

От Гърция бяха получени ценна информация за местонахождението и сигнатури на стари карти, съхранявани в ГФР.

Изпратени бяха на Междуведомствената комисия ксерокопия от Архива на австрийското Министерство на външните работи и доклади на техния консул в гр.Серес през 1902-1904 г., а така също и ксерокопия от австрийския военен архив, в който се говори за ролята на българските земи по времето на Кримската война.

Предстоящо е реализирането на придобитите 8 ксерокопия на документи от 1461 г. за съюзна експедиция организирана от Неаполитанския крал, папата в Генуа и Миланския дук за поход в леванта и прогонване османците от Европа - неизвестни на науката. Придобити са две стихотворни творби на ЙОАН КУКУЗЕЛ - неизвестни досега.

Придобит е трактат на пловдивския митрополит КОНСТАНТИН ПАПТЕХНИС от XIII век.

Придобита е колекция от портулани и стари карти с изображения на нашите земи - 1439 до 1668 г.

Получен е трактат на ЙОАН БЪЛГАРСКИ от XIII век. Този български учен е предходник в науката на Нютон и Коперник. Виден средновековен учен, доскоро неизвестен на науката.

Придобити са фотокопия на гербове на българи живели в Унгария.

Придобити са 2615 страници от пет кирилски ръкописи от XV-XVII век от Унгария.

Придобити са 1809 страници от документи и материали за българското църковно строителство в Австро-Унгария през 1790-1844 г.

Получихме ксерокопие от грамота от 1841 г. с името на ФЕРДИНАНД ПЕЯЧЕВИЧ - потомък на Г.Пеячевич, канцлер на университетите във Виена и Грац и автор на исторически трудове за България, Сърбия и Босна от основаването им до падането под турска власт.

Придобити са от гръцките архивохранилища 1000 страници от няколко музикални ръкописи и два портрета на ЙОАН КУКУЗЕЛ от XV, XVI и XVII век.

Придобити са 23 географски, военни и етнографски карти на Балканския полуостров и Гърция от XVIII-XX век.

Добити са документи за СТАЙКО СТАЙКОПУЛОС, вероятно участник в гръцкото въстание през 1821-1828 г. - българин, също и препис от послание на Митхат паша до Бисмарк от м.януари 1877 г. и материали от Априлското въстание и политиката на Германия по източния въпрос.

Придобити бяха около 8000 страници от различни ръкописи и книги, отнасящи се до българската история.

От Испания и Франция получихме фотокопия от оригинали, неизвестни на науката, нотариални актове за продажба на българи-роби в Испания през XIV, XV век.

Работата по придобиване на информация по номенклатурата на отдела бе съчетана с придобиване на такава от поли-

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

тически характер. През отчетния период сме придобили 42 политически информации, повечето от които получиха добра оценка. Отделът полага усилия за разширяване възможностите на агентурата за придобиване на политическа информация по страните на главното направление и по линия "А". Наличната в отдела агентура има такива възможности и може да легендира добре интереса си.

V. ПРОВЕЖДАНЕ НА АКТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА НАШАТА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА:

Трябва да се констатира, че все още работата ни по активното подпомагане на културната политика на Партията и правителството зад граница, не е на необходимата висота. През отчетния период бе проучена обстановката в някои страни за провеждане на АМ. Набрани са материалите за реализиране на такива мероприятия.

Успешно бяха проведени мероприятия, чрез агент "КАМЕНОВ" за патриотичното възпитание и привличане на наш пианист , който учи във . През есента на 1973 г. той концертира у нас като изпълни произведение посветено на др.ТОДОР ЖИВКОВ.

През отчетния период бе изпратена 40-членна научна експедиция в Картаген, под егидата на ЮНЕСКО. Предстоящо е завръщането на експедицията.

Събрани са материали и е предстоящо провеждането на АМ, с цел защита от посегателствата на гръцките власти на "Цитаделата" и пресичане стремежа им да заличат българ-

Из архивите на ДС
89

Из архивите на ДС
90

ският характер на този исторически паметник.

През отчетния период бе изготвена обоснована справка за турското малцинство живущо в нашата страна и предложения за диференцирано отношение към различни етнически групи: казълбаши, гагаузи, татари и други, на базата на наши материали. Съвместно с други поделения ще продължим работата по реализация на тази идея, като ние осъществим по нея мероприятия зад граница.

Събрани са материали за публикации и пропагандиране дейността на видни учени по народност българи от епохата на Средновековието: Иван Кукузел, Иван Българин и други. Предстоящо е да се проведат мероприятия, чрез които да се отстои историческата истина, че тези видни средновековни учени,по народност българи, а не гърци и се популяризира това зад граница.

VI. ИЗВОДИ:

1. Поради това, че отделът не разполага със свои работници зад граница, все още не сме разгърнали достатъчно настъпателна работа в чужбина, особено за подпомагане на културната политика на нашата страна зад граница.

От досегашния опит се вижда, че някои оперативни работници работещи зад граница проявиха вкус и активност по задачите на отдел XIV, ПГУ-ДС. В резидентурите в Австрия, Швейцария и други, обаче, работата не е придвижена, макар че има възможности за изпълнение задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. В кратко време трябва да се активизира работата във всички главни резидентури и особено по придобиване на агенти-чужденци.

2. Интересно е да се отбележи и факта, че някои наши учени недостатъчно привързани към нашата власт, посредством решаването на задачите по линия на отдела проявяват желание за работа с подчертан патриотизъм. Като пример може да се посочи агент "ДОКТОРА", който , въпреки полученото образование в Германия и неподчертаното положително отношение към нашата власт, след установяването на контакт с нас укрепна неговата привързаност към нашата социалистическа държава. Сега той се включва сам в решаване на задачи стоящи пред отдел XIV, ПГУ-ДС, като проявява дисциплина и инициативност.

За отбелязване е, че досега нямаме случай наш учен, кандидат за вербовка да откаже вербовката, или да не изпълнява задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС.

3.Все още недостатъчно се използуват възможностите на наличната агентура за придобиване на политическа информация и за наводки - източници на политическа информация.

4.През следващите няколко години, отделът трябва да проведе мероприятия за по-активна работа по културно-исто= рически центрове, изследователски звена, пропагандни центрове, библиотеки, издания в главните западно-европейски страни и САЩ. В тази насока Външно министерство и КИК - Междуведомствена комисия вече проектират изграждане на подобни центрове, които ние трябва да подпомогнем с наши средства, като използуваме тези центрове като наши прикрития.

Из архивите на ДС
91

5. Важен въпрос за отдела е внедряването ни в големите центрове за изследване на ръкописи. Институтът за текстове и институти по славистика - Париж, Конгресната библиотека - Вашингтон, Византоложкия център в Дъмбъртън Оакс; Ватиканската библиотека; Британският музей и др.

Много важно е внедряването и в големите издателства на Запад; на Търнър - Лондон, в Грац; Мюнхен; Виена и др.

6. За изпълнението на тези и други важни мероприятия, необходимо е работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, да се развие на по-широка основа, като се използуват по-активно 15-те щатни бройки на прикритие. Преди всичко да се изведат подходящи о.р. на прикритие. Досегашният опит показва, че рядко научни работници предпочитат оперативната работа пред научната. /Изключение в това отношение прави „Венелин", който с желание и разбиране работи по задачите на отдела/.

По-икономично и оперативно по-изгодно е за нас да вербоваме български граждани за наши агенти и сътрудници, научни работници, на които да възлагаме за изпълнение наши задачи, които те изпълняват с желание. Не е необходимо към командировките и другите разходи да прибавяме и щатни заплати, което е в ущърб на държавните интереси.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.Александров

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - Ръководството
екз.№ 2 - Щаба
Изп.-1434=17589
Нап.-Н.Миленова
София, 28.11.1973 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз.№___

8778 v

П Р О Т О К О Л

№ _____

На 15 февруари 1974 г. от 10.30 ч. до 11.45 ч. се състоя разглеждане на работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, в присъствието на другарите: ДИМИТЪР СТОЯНОВ - Министър на вътрешните работи, ИВАН ТИХОНОВИЧ САВЧЕНКО - главен съветник, СТОЯН САВОВ - зам.Министър на вътрешните работи, ТИМОФЕЙ ВАСИЛИЕВИЧ МОРДВИНЦЕВ - зам.главен съветник, АЛЕКСЕЙ ВАСИЛИЕВИЧ КОСОЛАПОВ - съветник, ВАСИЛ КОЦЕВ - началник ПГУ-ДС, ВЛАДИМИР ТОДОРОВ - зам.началник ПГУ-ДС, ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ - началник отдел XIV, ПГУ-ДС и ИВАН АЛЕКСАНДРОВ - зам.началник отдел XIV, ПГУ-ДС.

Др.ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ направи доклад за работата на отдел XIV, ПГУ-ДС. По време на доклада и при разискванията бяха дадени следните указания и препоръки:

Др.Министър ДИМИТЪР СТОЯНОВ: - Вашата работа е много интересна и благородна. Идеята за създаването на отдела е много хубава. За в бъдеще с Вас ще разговаряме по-подробно за плана на отдела за 1974 г.

Една група въпроси от работата на отдела трябва да се концентрират по издирване на документи за историята на България през XII-XIX век. Трябва да съберем всичко онова, отнасящо се за Търновската книжовна и живописна школа от този период. Въпросните документи, в по-голямата си част, са извън пределите на България. Вие можете да направите много, като насочите вниманието си към книгохранилищата в Брашов, Браила, Краков, Кайро, Рим, Испания, Зограф и други. Заслужава внимание и периода от XVII-XIX век . В това направление трябва да бъде ясна стратегията ни. Какво ще търсим в Зограф, Испания, Рим и другаде. Хора ако трябват ще се дадат, средства - също.

Втора група въпроси: Всичко, каквото идва в България / документи и материали/ трябва да попада в ръцете на специалисти и учреждения, които да ги използуват в науката, а не като ДУЙЧЕВ да ги крият от науката. Нашите учени ГАНДЕВ, ДАНОВ, МУТАФЧИЕВ и други десетилетия са събирали научни материали и документи отнасящи се до нашата история. Отделът трябва да има поглед върху съдържанието и опазването за страната на тези материали. Имаме данни за опити за изнасяне на икони от България. Отделът трябва да обърне внимание на този въпрос и своевременно да сигнализира официалните инстанции.

Необходимо е да се огледа контингента и се използуват хора като КОЛЕДАРОВ и работещите в Института за паметниците на културата.

Друга група въпроси са, съгласно Решенията на Юлския и Февруарския пленум на ЦК на БКП, да съдействуваме с наши средства за пренасяне на нашата идеологическа работа на терито-

От архивите на ДС

рията на противника. Ние можем да бъдем полезни с организирането, написването и издаването на книги с научна стойност от името на автори-чужденци, като подготвим предварително текста им от наши идеологически и научни позиции. В тази връзка следва да обмислим тематичен план, който да съгласуваме с др.АНГЕЛ БАЛЕВСКИ. Необходимите средства ще се осигурят. Да се издават албуми за българското изкуство и архитектура, от които да се вижда политиката на БКП за опазване на паметниците на културата и умението ни да съчетаваме архитектурните традиции с новото строителство.

Съвместно с VI у-ние да се обсъди състоянието на агентурната работа по опазване манастирите и другите културни паметници в нашата страна.

Да се обмисли въпроса за използуване на "София-прес" за издаване на книги и други материали в чужбина.

Необходимо е да се обърне особено внимание на издирването и фотокопирането на документи съхранявани в Румънските книгохранилища, тъй като съществува опасност те да бъдат унищожени.

Въпросът за разчленяването на турското население в България на различни тюркоезични групи, по който дадохте предложение е интересен, възложих го на отдела за работа с турското население в VI у-ние, с който трябва да работите съвместно и събирате документи.

Заслужава внимание разработката на "СТУДЕНТА",

Из архивите на ДС

работата за придобиване на документи за ЙОАН КУКУЗЕЛ, ЙОАН БЪЛГАРИН, "ЧАГАТАЕВ", "МАЕСТРО" и други.

Др.главен съветник Ив.Т.САВЧЕНКО - Въпрос: Не се ли получава понякога застъпване с работата на отдела с някои наши официални учреждения? Втори въпрос - Достатъчно ли използуваме българските учени за наводки в чуждите архивохранилища, ползува ли се в това отношение и информацията, която имат съветските учени? Отговорено бе, че в процеса на работата отделът се изчиства от застъпване със задачи на официални учреждения. Ние се стремим да работим там, където официалните ни учреждения не се допускат. Нашите учени се използуват за наводки, а също и съветската информация.

Др.зам.Министър СТОЯН САВОВ - Отделът трябва да използува форми на увличане за научни изследвания, след което да се преминава към получаване и на политическа информация, а така също и за влияние. Особено внимание да се обърне за получаване информация и по линия "А".

Др.зам.главен съветник Т.В.МОРДВИНЦЕВ - Целесъобразно е да се обърне особено внимание по въпроса за българо-мохамеданите. Да се издирят документи доказващи принадлежността им към българската народност. Турция се стреми да изработи позиция по въпроса, но аргументите им са слаби. Правдата е на наша страна.

~~222~~
~~71~~ 11

- 5 -

Др.началник ПГУ-ДС ВАСИЛ КОЦЕВ - Отделът работи активно. Връзката ни с агентура от научните среди дава почерк на отдела. Има и застъпване на проблеми на официални учреждения. Трябва да работим само там, където не можем да проникнем официално.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор [signature]

Отп.в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-145-17589
Нап.-Н.Миленова
София, 15.2.1974 г.

Строго секретно!

Екз.№__

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ
Н-К ОКРЪЖНО У-НИЕ МВР
полковник_____
В.Търново,__.11.1974 г

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: изучаване и придобиване помощни агенти от ВТУ "Кирил и Методи" гр.В.Търново.

За изпълнение на някои от задачите, стоящи пред отдел XIV-ти ПГУ ДС, възможности има Окръжно управление МВР гр.В.Търново.

На територията на Великотърновски окръг се намират ценни уникални паметници и документи, свързани с българската история и култура, с вековните борби на българския народ за свобода и независимост.

Във връзка с решение № 352/5.IV.1972 г на Секретариата на ЦК на БКП и запсвед № 1170/1972 г на др.Министър на МВР, за активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване, от

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

ОР на сп.XI-та при Окръжно управление МВР и ОР от отдел XIV-ти ПГУ ДС, ще бъдат проведени мероприятия , с оглед решаване на следните задачи:

I. За получаване информация за научната дейност на някои преподаватели и студенти, които разработват въпроси от нашата история и биха могли да бъдат използвани за откриване и придобиване интересни данни и материали от значение за нашата историческа наука.

II. За оценка на придобити по раздела материали, с цел преценяване на тяхната научна стойност и вземане мнение за най-целесъобразната им реализация.

III. За използването на помощните агенти при маршрутиране в някои от интересуващите ни страни, за получаване на копия от материали представляващи интерес за ПГУ - ДС.

IV. За получаване насоки - български граждани и чужденци, представляващи интерес за работа по раздела.

V. За оказване влияние на научни работници - чужди граждани, които се занимават и с проблеми от нашата история, с цел застъпване на наши марксистко-ленински позиции и издаване на научни публикации.)някои от тези "публикации" могат да бъдат подготвени и от нашите помощни агенти и по оперативни съображения да бъдат издадени под редакцията на научни работници - чужди граждани).

Във връзка с изпълнението на горепосочените задачи, предлагам да се изучат, с цел вербовка лицата:

1. - кандидат на историческите науки, , член на БКП.

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

230

3 4

2. -
член на БКП.

3. - кандидат на исторические науки, член на БКП.

Всички мероприятия и поставяне на задачи на помощната агентура, ще се извършват съгласувано с отдел XIV-ти на ПГУ - ДС.

гр.В.Търново,
23.II.1974 г

ПРЕДЛАГА:
(ст.лейтенант)

отпечатано в 2 екз.
екз. № 1-служба XI-та В.Търново
екз. № 2-отдел XIV ПГУ ДС
изпъл.19920
н-ла ТР

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Секретно
Екз.№ 1

496
42
40

8778 I

М Н Е Н И Е

на отдел VIII-ПГУ по отношение информацията за работата на отдел XIV-ПГУ-ДС

Отдел VIII-ПГУ има следните бележки по предоставената му информация за работата на отдел XIV-ПГУ.

По отношение на т.3, в която е указана задачата на отдела за провеждане на активни мероприятия зад граница, би било целесъобразно тази задача да бъде формулирана така: "Да провежда мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и Правителството зад граница, а когато се налага провеждане на активни мероприятия, същите да се осъществяват съгласно утвърдения досега ред за провеждането им, като това се извършва от VIII отдел при подпомагане и взаимодействие с XIV отдел и съответния линеен отдел. Правим тази бележка, за да не нарушим основния принцип на активните мероприятия - същите да се провеждат централизирано от специализирания орган на разузнаването - VIII отдел ПГУ.

Считаме също, че по въпросите на турското малцинство отдел XIV трябва да работи съгласувано с I отдел ПГУ, VI управление ДС, а когато става въпрос за провеждане на активни мероприятия зад граница, VIII отдел ПГУ да поеме тяхната подготовка, контрол, реализация и отчитане.

Горните бележки правим изхождайки от досегашната практика при провеждане на АМ и тази на съветските другари.

В заключение трябва да отбележим, че VIII отдел ПГУ оценява като много добра помощта на XIV отдел в подготовката на операция "Хемус", при която бяха използувани висококвалифицирани научни работници, техни СС. Опитът от това сътрудничество в провеждането на АМ показва, че XIV отдел може и в бъдеще да подпомага VIII отдел в неговата дейност.

14. IV 1975 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ VIII-ПГУ
Полковник :

Отп.в 2 екз.
Изпълнител:
087/17069

ЦПА Ф. 1 оп. 36 А.Е. 2054 оригинал

524

ЗА ИЗДИРВАНЕ, ОПАЗВАНЕ И СТОПАНИСВАНЕ
НА БЪЛГАРСКИТЕ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА
В ЧУЖБИНА

В редица близки и по-далечни страни се намират много ценни уникални паметници и документи, свързани с българската история и култура, с вековните борби на българския народ за свобода и независимост.

С цел да бъдат приведени в пълна известност българските паметници на културата, които се намират на територията на други страни и да се осигурят необходимите условия за тяхното опазване и стопанисване Секретариатът на ЦК на БКП смята за целесъобразно:

1. Комитетът за изкуство и култура и неговите специализирани поделения, Министерството на външните работи и посолствата на НР България в чужбина, Министерството на вътрешните работи, Българската академия на науките, Министерството на архитектурата и благоустройството, Министерството на строежите и строителните материали, Славянският комитет и Комитетът по въпросите на българската църква да считат като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.

Ръководствата на държавните и научните ведомства и институти в двумесечен срок да направят преценка за досегашната си работа по опазване на българските паметници на

ЦПА Ф. 1 оп. 36 А.Е. 2054 528

Из архивите на ДС

културата в чужбина и набележат срочни и ефикасни мерки за нейното подобряване.

2. Към Комитета за изкуство и култура да се създаде междуведомствена комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина. В състава на междуведомствената комисия да се включат зам.министри /зам.председатели/ на Комитета за изкуство и култура, Министерството на външните работи, Министерството на вътрешните работи, Министерството на архитектурата и благоустройството, Комитета за наука, технически прогрес и висше образование, Министерството на строителството и строителните материали, Българската академия на науките, респективно на нейните институти за история, за изкуствознание, за литература, за балканистика, за археология и др., Националния институт за паметниците на културата, Съюза на българските архитекти, Народната библиотека "Кирил и Методий" и Комитета по въпросите на българската църква.

Комисията да се председателствува от заместник-председател на Комитета за изкуство и култура и да се наблюдава от Съвета за културна дейност в чужбина.

3. Основни задачи на междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина да бъдат:

Координиране дейността на държавните, научните и обществените институти и организации за най-пълното издирване, научно проучване и документиране на българските паметни-

ЦПА Ф. 1 оп. 36 А.Е. 2054 529

ци на културата зад граница; уреждане правното състояние на тези паметници; активизиране дейността на българските посолства и други представителства в страните, в които има наши паметници на културата за полагане повече и по-системни грижи за тези паметници; осигуряване изпращането на добре подготвени кадри /специалисти към посолствата, монаси в манастирите и др./ в страните, в които има наши паметници на културата, с главна задача да работят за тяхното опазване и стопанисване; финансово и материално осигуряване на българските паметници в чужбина; създаване на по-големи възможности за отиване на наши учени, специалисти, обществеици, представители на църквата и др. в страните, където има български паметници на културата за запознаването им с тях и за тяхното изучаване; осигуряване написването и отпечатването на научни и пропагандни трудове за нашите паметници на културата в чужбина, както и преиздаването на по-рано издадени, но изчерпани, печатни издания за тези паметници; издирване, регистриране и по възможност връщане в страната на някои изключително ценни художествени произведения и други паметници на българската култура, които се намират в САЩ, Италия, Франция, Англия и други страни; най-целесъобразно използуване дейността и решенията на ЮНЕСКО, респективно на ИКОМОС, ИКОМ и други международни организации за защита и опазване на българските паметници на културата в чужбина.

В своята дейност междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина

ЦПА Ф. 1 оп. 36 А.Е. 2054 530

използва различни специалисти /историци, архитекти, изкуство веди, езиковеди, литературоведи, художници, археолози, консерватори, реставратори и др./ за проучване, изясняване и подработване на отделни въпроси.

4. Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина да се създаде в едномесечен срок.

Възлага на всички министерства, комитети, обществени организации, творчески съюзи, научни и други институти да оказват всестранна помощ и съдействие на междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина в нейната високопатриотична и благородна дейност.

5. Министерството на външните работи да оказва пълно съдействие на Светия Синод за изпращане повече български монаси в Зографския манастир в Атон, за по-бързо уреждане на някои социално-битови, културни и други нужди на монасите от манастира.

6. Към отдел "Музеи и паметници на културата" при Комитета за изкуство и култура да се създаде специален сектор "Български паметници на културата в чужбина". За целта Министерството на финансите и Министерството на труда и социалните грижи да отпуснат необходимите щатни бройки.

7. Комитетът за изкуство и култура да урежда всички финансови въпроси, свързани с издирването и опазване-

105
Из архивите на ДС

ЦПА Ф. 1 оп. 36 А.Е. 2054 531

то на българските паметници на културата в чужбина, в това число и валутните проблеми. За целта Министерството на финансите да предвижда необходимите средства и валута в бюджета на Комитета за изкуство и култура.

8. Възлага на отделите "Изкуство и култура", "Външна политика и международни връзки", "Наука и образование" и "Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП да контролират и оказват помощ по изпълнението на настоящето решение.

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:_____
София,_____1975 г.

Строго секретно! 76
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Организиране на система за реализиране на придобитите от отдел XIV, ПГУ-ДС, материали

Една от основните задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС, е придобиването на пазени в поверителни и служебни архиви, институти, в частни колекции и други, в чужбина документи и материали за българската история и култура, уникални произведения на българското изкуство, старопечатни книги и карти, които не могат да се доставят по официален път. В изпълнение на тази задача, отделът разработи и осъществи редица агентурно-оперативни мероприятия, в резултат на които беше осигурено придобиването на голям брой документални

Из архивите на ДС

125
27

материали, някои от които са особено ценни. Значителното увеличаване на придобитите материали както по брой, така и по страници (сега годишно се придобиват не по-малко от 100 000 страници в оригинал или микрофилми), а също и нарастналите възможности на отдела налагат да се промени сегашната система за оценка и реализация.

Досегашната система не дава възможност за оптимално, бързо и точно реализиране на материалите. Освен това преминаването им през отдел VI, ПГУ-ДС, както става сега, води до излишно натоварване работата на този отдел, който няма отношение към тях и до неоправдано забавяне. Етапите на оценка и реализация са също недостатъчно отработени, което става предпоставка за субективно отношение при оценката и за личен подход при реализирането на придобитите документи. Това от своя страна води до незадоволително и ограничено, а в отделни случаи до крайно непълно оползотворяване на материалите. Липсва и достатъчна възможност за следене и контрол върху движението и местонахождението на материалите.

Това налага да се промени цялата система, която е въведена още при създаването на отдела и е отговаряла на изискванията на началния етап, когато той е имал много по-ограничени възможности, придобивал е далеч по-малко материали и е разполагал с ограничен кръг сътрудници.

От архивите на ДС

121
78

При изграждането на новата система за реализация е целесъобразно да бъдат взети основните принципи на системата възприета в отдел VII, ПГУ-ДС. Въпреки различията между характера на материалите, които придобиват двата отдела и между консуматорите на тези материали, основните принципи са приложими, като се използуват съобразно нуждите и възможностите на отдел XIV, ПГУ-ДС.

Системата на отдел VII, ПГУ-ДС, накратко е следната:

1. Материалите се получават от резидентурите в Центъра;

2. Със съпроводително писмо, в което се посочва степен на секретност, лица, които не бива да имат достъп до материалите и срок за оценка, материалите се изпращат в Центъра за приложна информация;

3. Оттам да се дават за оценка и внедряване;

4. Оценката се връща в Центъра за приложна информация и оттам в отдел VII, ПГУ-ДС.

Отчитането на придобитите материали става чрез специален строго секретен бюлетин, който се изпраща до др.ТОДОР ЖИВКОВ, до членове на Политбюро на ЦК на БКП и до ръководството на Министерство на вътрешните работи и на ПГУ-ДС. Особено секретните и ценни материали се движат по специален път.

127
249

За изграждане на система за реализиране на материалите на отдел XIV, ПГУ-ДС, по този принцип

П Р Е Д Л А Г А М:

Материалите от момента на придобиването им до момента на реализирането да се движат по следния път:

1. Материалите се получават с пощата от резидентурите или в Центъра - от специално маршрутирани сътрудници. При получаване на материала, оперативният работник, който го е получил от сътрудника, изготвя кратка първична оценка. Въз основа на тази оценка се попълва перфокарта, която след това се допълва с оценката на специалистите, с начините и сроковете за реализация, с местонахождението на материала и лицата, които са се запознали с него.

2. С изготвено по стандартен образец писмо, материалът се изпраща на Председателя на Междуведомствената комисия. В писмото се дава кратко описание на материала, степен на секретност, посочват се лицата, които не бива да имат достъп до материала, предложение за реализация, срок за оценка, срок за реализиране и особени препоръки.

3. Материалът заедно с писмото се предава на сътрудника в сектор "Културно наследство" при Главно управление за културни връзки с чужбина, където на ключовите места са наши о.р. и с.с., който го придвижва за оценка

125
80

съобразно условията в придружителното писмо. Писмото се връща в отдела за унищожение, а материалът се придвижва в зависимост от неговия характер и степен на секретност.

4. Материали, които не могат да се дават за оценка на Експертния съвет към сектор "Културно наследство", поради поверителният им характер, се изпращат в Националния исторически музей за оценка, фотокопиране, консервация и съхранение. Там се извършва и необходимата обработка, изследване, реставрация, изваждане на копия и т.н. и на други материали, за които това се налага.

5. С изключение на материалите, за които е преценено, че трябва да се публикуват след изтичането на определен срок, всички други се връщат в сектор "Културно наследство" откъдето се дават на лицата и институтите, които ще ги реализират. Секторът следи за хода на реализацията, освен когато се налага провеждането на секретни операции за реализация, които се изпълняват от отдел XIV, ПГУ-ДС.

В рамките на определения в придружителното писмо срок за оценка, оперативният работник от сектора предава в ПГУ-ДС данни за оценката на специалистите, срока за реализиране, както и за начините и лицата, които ще се натоварят с реализирането.

Оценката за материалите, които остават в Националния исторически музей на съхранение се дава от оперативния работник, който е на прикритие там.

Из архивите на ДС
111

190
81

- 6 -

6. Отчитането на придобитите материали става чрез бюлетин, който ще се изготвя периодично в отдел XIV, ПГУ-ДС и ще съдържа кратки данни за всеки материал, както и данни за неговата стойност и данни във връзка с реализирането - кой ще го реализира, в каква форма, срок.

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник Е. Алексиев

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ - ДС,
Генерал-майор:_____

Отп.в 1 екз.

Изп.-1419-19589
Нап.-НМ/28.XI.1975 г.
С о ф и я

Предлаганият начин е приемлив
Нови щатни бройки не са необходими
С. Сав
18/12

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

210 1
5.I 77 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Организирането на оперативна картотека към отдел XIV, Първо Главно управление – ДС

Специфичността на отдела и най-новите насоки за неговата работа налагат изучаването на голям брой чужди граждани, с оглед привличане на подходящи от тях за изпълнение на задачи на отдела и на институти и учреждения в капиталистическите страни, чрез възможностите на които ще се реализират мероприятия за влияние в идеологическата и културната област с цел подпомагане външната политика на ЦК на БКП и правителството на НРБ.

За решаване на тези задачи е целесъобразно да се организира картотека на контингента от лица, учреждения и организации на отдел XIV, ПГУ-ДС. Картотеката да бъде изградена на следните принципи:

I. ПОИМЕННА /ЛИЧНА/ КАРТОТЕКА:

1. Трите имена;
2. Дата и месторождение;
3. Адрес и телефон;

4. Адрес и телефон;
5. Проблеми, по които работи;
6. Публикации;
7. Научни степени;
8. Готовност за контакти; /отношението му към НРБ и други/;
9. Посещавал ли е НРБ и във връзка с какво?
10. Връзки в НРБ и други страни.

II. КАРТОТЕКА ПО СТРАНИ:

1. Имената на всички учени и специалисти по проблемите на българистиката, славистиката и балканистиката в съответната страна;

2. Тази картотека ще включи съдържанието на поименната картотека, но разделена вече по страни.

III. ПРОБЛЕМНА КАРТОТЕКА:

1. Тя ще включва профила на специалистите - история, култура и всички останали;

2. Проблемите в съответния профил;

3. Страни, в които се намират източниците за решаване на нашите задачи;

4. Установени контакти по линия на проблематиката;

5. Специализации в други страни по линия на проблематиката.

Из архивите на ДС

IV. ПО ИНСТИТУТИ И УЧРЕЖДЕНИЯ:

1. Институти, които разработват проблематиката на българистиката, славистиката и балканистиката;

2. Връзките на тези институти с институтите в НРБ;

3. Български учени посещавали тези институти;

4. Чужди учени от съответните институти посещавали НРБ и техните връзки в нашата страна;

5. Проблематиката на институтите и ведомствата, и необходимостта от контакти с НРБ за решаването й.

6. Възможностите за специализация на български учени в тези институти.

С оглед срочното организиране на картотеката, е необходимо да започне в Центъра изучаването на документацията на международните конгреси в България и чужбина, свързани с проблематиката на българистиката, славистиката и балканистиката, а резидентурите да приведат в известност контингента на учените от съответните области в своите страни.

Освен това, трябва да се проучат делата на отдела и всички архивни дела, свързани с обектите на проучване и обектите на проникване.

ИЗГОТВИЛ:
МАЙОР

Отп.в 1 екз.
Изп.-14 -17/ЦЖ
Нап.-Н.Миленова-231
София, 1.10.1976 г.

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ръководни документи за дейността на отдел XIV, ПГУ-ДС

1. Решение на Секретариата на ЦК на БКП № 352 от 5.IV.1972 г. за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.

2. Заповед на Министъра на вътрешните работи № I-1170 от 1.VI.1972 г. за активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване.

3. Решение на Секретариата на ЦК на БКП № 367 от 19.IV.1975 г. за популяризиране в чужбина успехите на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура зад граница.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: _____

Отп.в 1 екз.
Изп.-1475-17634
Нап.-Н.Миленова
София,2.XII.1976 г.

Строго секретно!

40
54

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 982, екз. 1
21-I 1977 г.

Ст. 1.II.77 г.

д 1403-77,

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Резултати от изпълнението на плана за агентурно-оперативни мероприятия на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1976 година

През отчетния период отдел XIV, ПГУ-ДС, провеждаше агентурно-оперативни мероприятия за изпълнение на следните основни задачи:

1. Провеждане на активни мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и държавата, за осъществяване идеологическото настъпление на територията на капиталистическите държави в сложната международна обстановка след Хелзинки, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС.

2. Издирване с разузнавателни средства на материали и документи, които се намират в капиталистическите страни и представляват паметници на българската история и култура и доставяне на оригинали или копия от тях.

Из архивите на ДС

I. ПО ПРОВЕЖДАНЕ НА ОПЕРАЦИИ

През отчетния период отделът продължи работата по провеждане, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС, на активни мероприятия за защита на наши исторически тези.

По операция "СТРУМА" бяха проведени всички мероприятия по издирване и уточняване адресите на лицата до които ще бъде разпространена, по написването им, както и по изясняване пощенския режим в Австрия, откъдето ще бъде осъществено мероприятието.

Работата по операция "ШУМЕН" бе придвижена значително. Написването на материала бе възложено на агент "ДОБРУДЖАНСКИ", на ръководство във ВГУ-ДС, който от своя страна, без наша намеса, е привлекъл към работа нашите с.с. "ПЕТКОВ" и "МАРИНА". Завършването на материала е предвидено за края на м.февруари т.г.

Участието на с.с."ПЕТКОВ" в операция "ХЕМУС" продължава успешно и той ще изпълни своята задача до края на м.януари т.г. В един от етапите на операция "ХЕМУС", взе участие и нашия о.р."КРУМ", който подготви тезиси за разработване на важен материал по наша историческа теза.

Изпълнението на мероприятията по операция "ПРЕСПА" се осъществява съгласно плана. На обектите "ПЕТРОВ" и "АПОЛИТИЧНИЯ" бяха възложени подготовката на превода и отпечатването на книгата. В отдела се подготвя разпространението й, за което са извършени

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС

всички необходими уточнения.

Чрез обект "КОРЕСПОНДЕНТ" бе успешно проведен първи етап от операция "МОНОГРАФИЯ" - разпространение на определението за тракологията. На практика, почти всички учени, на брой 22, до които то бе разпространено, възприеха нашата позиция. Това беше демонстрирано от още повече учени на проведените тракийски седмици през 1976 г.

Подготвени са за издаване, по наше искане, книгата на френския историк - Рожe Портал, "История на България" и книгата на кардинал Ийлие, "Охридската епархия".

Чрез с.с."ЖАКЛИН", на ръководство в отдел IV, ПГУ-ДС, бяха предадени на западно-германския професор _____ материали за наши видни възрожденци, написани от наши позиции с цел включването им в подготвената в ФРГ "Голяма германска енциклопедия".

Посредством с.с."ВАСЕВ" бе договорено с ОВ "ШАШКО" и _____ издаването в САЩ на специално списание за България, както и редица представени им от нас материали за публикуване в славистични списания или сборници.

Мероприятие "ЕРЕТИЦИТЕ",представляващо етап от операция "СТРОИТЕЛИТЕ", бе неоправдано забавено както от агент "АКРОПОЛИС" и агент "БОНКА" на резидентурата в Рим, така и от нашия с.с."ВЪЛЧАНОВ". Отделът не оказа навреме

Из архивите на ДС

120

достатъчен контрол по разработката на мероприятието. Взетите мерки напоследък обаче създадоха предпоставки книгата да бъде подготвена на български език от с.с. "БОРИСЛАВ" до края на м.февруари т.г.

Бе работено също и по мероприятие "РЕВОЛЮЦИОНЕРИТЕ", представляващо етап от операция "СТРОИТЕЛИТЕ" на обект "ФИНОКИ" на отдел III, ПГУ-ДС, бе разработена програма за дисертационна тема и уточнена от Георги Жешев от Института за история при БАН, при посещението му у нас през месец април 1976 г. Последното посещение на обекта в нашата страна обаче не бе използвано за работа по мероприятието, поради заетостта му по задачи на отдел III, ПГУ-ДС.

Бе извършена подготвителната работа и по операция "АПЕТИТИТЕ". Чрез резидентурата в Истанбул бе набавена необходимата литература, а така също бе определен и агент "АТАНАС", на ръководство в Управление VI-ДС, за написването на материала. Предстоящо е изготвянето на предложение и план за операцията.

II. ПО ОБЕКТИТЕ ЗА ПРОНИКВАНЕ:

През 1976 г. отделът е работил по 31 обекта за проникване в 14 страни (11 - Западна Европа; 1 - САЩ и 2-Близкия Изток).

Из архивите на ДС

Големият брой обекти за проникване изискваше много усилия и провеждане на многобройни мероприятия, главно чрез наши с.с., за успешно реализиране на поставените цели. От друга страна, това налагаше, и то бе извършено в отдела, категоризирането по важност на обектите за проникване, което допринесе за правилно насочване на силите и възможностите като цяло и на всеки о.р. поотделно.

Главно място по значение бе отделено на обектите в Гърция и особено на обект "ЦИТАДЕЛА", по който бе изготвен отделен план. Задачата поставена от ръководството на МВР бе: до края на 1976 година да бъдат придобити във вид на филми всички ръкописи намиращи се в обекта.

Оперативната обстановка благоприятстваше провеждането на разузнавателни мероприятия в обекта. В резултат на това, чрез резидентурата в Солун и командировки на наши о.р. от Центъра бе успешно продължена работата на с.с."ХАДЖИЕВ" по придобиването на материалите. Бяха маршрутирани 4 оперативни групи,съставени от о.р. и с.с., които също имаха задачи при снимането на ръкописите и която бе успешно изпълнена. Освен това, нашият с.с."РУСЕВ" успя да събере и картотекира 230 ценни икони.

Обстановката в обекта се усложни след като гръцката страна предяви искане да заснеме всички ръкописи. Засега тези опити се осуетяват от нас, но е очевидно, че ще се наложи да се даде разрешение на гръцки учени да влязат в обекта и да заснемат ръкописите.В същото време, отделът подготвя група от спе-

Из архивите на ДС

122

45
59

циалисти, в която са включени нашите с.с."БИБЛИОГРАФА", "ГЪЛЪБОВ", "РУСЕВ", "МИЛАДИНОВ" и други, със задача да присъства на заснемането на ръкописите от Гръцка страна; както и да им състави опис. С това на практика ще се завърши изпълнението на задачата за заснемане и описване на всички ръкописи в обект "ЦИТАДЕЛА".

Понастоящем въпросът за по-нататъшните действия в обект "ЦИТАДЕЛА" се обсъжда в Политбюро на ЦК на БКП, което ще излезне с решение. На основата на него, отделът ще разработи допълнителни мероприятия за работа до 1980 г.

През отчетния период се предвиждаше агент "МЕРКУРИЙ" да бъде маршрутиран в Гърция, със задача да придобие от Националната библиотека материали за нашата история, но по обективни причини, мероприятието не бе проведено. Вместо това, бе подготвен и изведен за срок от 5 години в Гърция с.с."КОВАЧЕВ", който има задача да проникне и в Националната библиотека.

Мероприятието за маршрутиране на с.с."ГЪЛЪБОВ" в Патрологическия институт в Солун не бе осъществено, поради невъзможността на с.с. да пътува зад граница, а и отделът не можа да осигури и изпращането на друг с.с.

През изминалия отчетен период оперативната обстановка в Турция за работа по линия на отдела остана тежка. Наши учени не се допускат до обектите за проникване. Поради тази причина в обект "ПАЯ-

Из архивите на ДС

123

ЦИТЕ" - Институт за югоизточна Европа в Одрин, бе маршрутиран обект "КОРЕСПОНДЕНТ" - чужд гражданин, който придоби ценна информация за дейността на Института. Същата бе предадена за ползване и на отдел Т-ВИ, ПГУ-ДС.

Предвид на това, че по обекта активно работи и отдел Т-ВИ, ПГУ-ДС, бе договорено нашите мероприятия в бъдеще да се провеждат след предварително съгласуване, като разработката се води от отдел Т-ВИ, ПГУ-ДС.

По останалите обекти "ХАЗНАТА" и "ПОГРЕБА" не бяха постигнати резултати, независимо, че се полагиха много усилия от с.с."ЯНЧЕВ", "МАРИНА" и о.р.ГЕОРГИ КАРАМАНОВ. Незадоволителна бе работата на о.р."ИГНАТОВ" от резидентурата в Анкара с обект "КУРТ" за проникване в "ПОГРЕБА", по когото не постъпиха никакви материали.

През периода бяха проведени редица мероприятия за внедряване в обектите за проникване в САЩ.

Чрез с.с."ВАСЕВ" и "ПАВЕЛ" бяха придобити редица данни за обект "ИНСТИТУТЪТ" - сведения за плановете на участниците в него и за развитието на българистиката в САЩ.

Бе постигната договореност, чрез с.с."ВАСЕВ" с Конгресната библиотека, за изготвяне справка за наличието на цялата българска възрожденска литература в Американски библиотеки.

Из архивите на ДС

124

По данни от с.с."ВАСЕВ" и "ВЕСЕЛИНОВ" в американските архивохранилища са съсредоточени почти всички исторически документи на повечето страни в света във вид на микрофилми, в т.ч. и на такива страни и обекти, които съхраняват ценни документи за нашата история.

През отчетния период работата по обектите за проникване в Франция не бе достатъчна и системна. Независимо от това бяха постигнати някои важни резултати. Чрез о.р."КРУМ" и с.с."ТЕРВЕЛ" бе договорено с Института за славянски проучвания в Париж за създаване на българска секция към Института за текстове, в която ще бъдат внедрени наши с.с. за изучаване, обработка и вербовка на учени от гръцки произход.

В Националната библиотека и библиотеката в Лион бяха маршрутирани с.с."КАЛОЯНОВ" и с.с."ТЕРВЕЛ", които придобиха ценни за нашата история документи.

През изминалия период бяха постигнати определени успехи в обект "ЗАМЪКА" - Архив на МИД на Англия. От резидентурата в Лондон бе установен контакт с "РЕКОРДЬОРА", работещ в обекта. В резултат на проведените мероприятия, в т.ч. и посещението му в нашата страна, връзката с него укрепна и се разви с перспектива по пълното му ангажиране за изпълнение на наши задачи. Чрез него бяха придобити интересни документи.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар:

АВ
62

Бяха постигнати добри резултати по проникване в обект "ХАС" - Военен архив в Фрайбург - ФРГ. В обекта бе маршрутиран с.с."ПЛАМЕН", който,благодарение на установените от него връзки с д-р Ф.ЩАЛ и професор М.МЕСЕРШМИДТ успя да придобие от секретния фонд на обекта много важни документи за дейността на германските специални служби у нас за периода 1939-1945 г.

С.с."ПЛАМЕН" успя да проникне и в Политическия архив на МИД в Бон, от където също придоби ценни за нашата история документи.

Чрез с.с."ПЛАМЕН" отделът придоби ценни материали от Австрийския военен архив и от Австрийския държавен архив, чрез своята връзка д-р _____. Същият _____ е взет на разработка с цел вербовка.

Чрез о.р."КРУМ" бяха подготвени условията за проникване на наши с.с. в обект "СЕМИНАРА" като се използват възможностите на обект "БИБЛИОТЕКАРЯ". През 1977 г. предстои маршрутирането в обекта на нашия с.с."ДИМОВ".

Обстановката в обект "ОСТРОВА" бе благоприятна за наша работа и през изминалата година, в резултат както на посещението на др.ЖИВКОВ през 1974 г., така и неотдавнашното посещение на външния министър на Ватиката, монсиньор Казароли. Това обаче не бе пълноценно използвана от отдела и не бяха проведени достатъчно мероприятия по проникването в обекта. Въпреки това обаче през м.ноември 1976 г. с.с."ТЕР-

Из архивите на ДС
125

Из архивите на ДС

126

ВЕЛ" бе изведен и внедрен в обекта. Същият е бил добре приет и е спечелил доверието на своите преподаватели от палеографската школа, която е към обекта.

В изпълнение на плана бе решено в обект "ОСТРОВА" да бъде изпратена група специалисти, съставена от наши с.с., начело с професор Ив. Дуйчев, ползващ се с голямо доверие пред ръководството на обекта за придобиване на интересуващите ни материали. За целта ще бъде изработен отделен план.

През отчетния период резидентурата в Кайро успя, чрез обект "ГРАМАТИКОВ", да придобие от обект "КУРНИША" около 2000 страници микрофилмирани документи и ръкописи на османотурски език, които по оценката на специалистите са изключително ценни за нашата историческа наука, тъй като осветляват събития от периода XV-XVIII век.

В заключение на работата по обектите за проникване следва да се отбележи още:

1. Определеният през 1976 г. брой на обектите за проникване /31/ бе голям, което не позволи, при наличните възможности на отдела с агентура и с.с., да се работи еднакво разултатно по всички от тях.

2. Положително в работата на отдела бе степенуването на обектите за проникване по важност, което позволи съсредоточаване на усилията по няколко от тях, където бяха постигнати и добри резултати - "ЦИТАДЕЛА", "ХАС", "ПАЯЦИТЕ" и други

20
64

Из архивите на ДС

127

3. Насочеността в работата по обектите за проникване през 1976 г. бе главно от гледна точка на придобиването на материали. Задачата през 1977 година е - наред с намаляване на броя на обектите за проникване /същият бе сведен до 16/, вербовката на агенти в тях и използването им за провеждане на наши операции.

III. ПО РАБОТАТА НА РЕЗИДЕНТУРИТЕ:

Работата на резидентурите в Западна Европа, САЩ и Балканските страни по линия на отдела бе крайно недостатъчна и през 1976 г. Изключение от тази оценка правят резидентурите в Лондон и Женева, които проявиха инициатива и постигнаха определени резултати чрез агент "ДЕЛОН" и обект "РЕКОРДЬОРА".

Важна задача по обработката и вербовка на агентура бе поставена на резидентурите в Истанбул, Анкара и Ню Йорк, но резултати не бяха получени. Резудентурата в Истанбул изпълни само задачата за набавяне на материали по операция "АПЕТИТИТЕ".

Слабо работиха и резидентурите в Париж, Виена и Рим, от които практически отделът не е получил никаква помощ по изпълнение на задачите.

Резидентурата в Бон работи добре по време на пребиваването на с.с."ПЛАМЕН", като осъществяваше добро ръководство и взаимодействие с Центъра.

Из архивите на ДС

128

Причините за незадоволителната работа на резидентурите по линия на отдела могат да се търсят в различни посоки, но най-важните от тях по наше мнение са:

1. Резидентите и оперативните работници, на които е възложено да работят по задачи на отдела не познават или слабо познават проблемите, които следва да се решават. Оттук и трудността за намиране на правилния път за изпълнение на мероприятията.

Отговорност за това носи отдела, който недостатъчно настойчиво поставя задачите, както и о.р. и резидентите, които заминават на задгранична работа.

2. Недооценка важността на задачите на отдела от резидентурите, от което произтича и поставянето им на най-заден план и съответно неизпълнението им.

Недостатъчния контрол и взискателност от страна на отдела при неизпълнение на поставените на резидентурите задачи. Даваните годишни оценки за работата на резидентурите по линия на отдела бяха със значително занижен критерий /съображение, продиктувано от стремеж за поощряване/.

Новите и още по-сложни задачи, поставени от Ръководството за решаване пред отдела до 1980 г. не могат да бъдат решени без решаващата помощ на резидентурите, главно по обработката и вербовката на лица от научните и културни среди на Западна Европа.

Из архивите на ДС

129

22
66

IV. ПО РАБОТАТА С АГЕНТУРАТА И С.С.

През отчетния период отдела е работил с двама агенти - МЕРКУРИЙ и МАРИАНА, както и със сътруднически апарат от 40 души.

Агент "МЕРКУРИЙ" не бе използван достатъчно, поради това, че възможностите му за пътуване в Гърция не се осъществиха.

Агент "МАРИАНА" бе използвана главно по задачи на отдел III, ПГУ-ДС, като срещите с нея до м.юни 1976 г. се провеждаха с ОР от Центъра, след което бе предадена на ръководството на резидентурата.

Чрез агента бе изяснен режима на работа на обект "ОСТРОВА".

През годината няма вербована агентура.

Апаратът от секретни сътрудници, с които разполага отдела, през годината бе насочван за работа по главните задачи. За повишаване резултатността в работата със с.с. бяха съставени нови планове, които внесоха по-голяма целенасоченост и организираност при поставянето и изпълнението на задачите. В резултат на това с.с. се активизираха и постигнаха редица добри резултати.

Следва да се отбележи участието на с.с. "ПЕТКОВ", "ВАСЕВ", "ЯНЧЕВ" при разработване на наши операции "ХЕМУС", "ШУМЕН" и др., и публикации на книги по наша инициатива.

Бяха постигнати успехи и в използването на с.с. по даване на наводки и обработка на лица и наши

Из архивите на ДС

130

обекти - "ЗДРАВКО", "ВЪЛЧАНОВ", "ДРАСОВ", "ПЛАМЕН", "ВАСЕВ", с.с."ХАДЖИЕВ" и други.

Подобрена бе решително дисциплината при провеждането на срещи със с.с. като преди почти всяка среща се обсъждаха въпросите, които ще бъдат разисквани. Подобри се и взискателността и контрола към изпълнението на задачите от с.с.

Постигнатите през годината положителни резултати в работата поставят пред отдела задачата за решително преодоляване на слабости, които все още се допускат.

Необходимо е, изхождайки от напрегнатите планове за 1977 г., рязко да се повиши натовареността на нашите с.с. и особено за изпълнение на задачи по даване на наводки и обработка на лица, чужденци и представляващи интерес за отдела. Особено следва да се активизира използването на с.с. "АЛЕКСАНДЪР", "ИЛИЕВ", "ВЪЛЧАНОВ", "СЕРГИОС" и други, които разполагат с много големи възможности.

Следва да се преодолее от някои о.р. стремежа на с.с. да се възлагат задачи само по придобиване на материали, което вече не е главна дейност в работата на отдела.

Сериозна задача по работата със с.с. е вербовката на нови с.с. и възможности за наша работа и перспективни като учени. Това е особено важно, тъй като нямаме о.р. в резидентурите.

Из архивите на ДС

131

24/68

V. РАБОТА ПО РАЗРАБОТКИТЕ

Отделено бе голямо внимание на работата по разработката на чужденци с цел вербовка. От общо 11 за отдела, 5 разработки бяха открити през 1976 г.

В работата по някои от тях като "РОБЪРТ", "БИБЛИОТЕКАРЯ", "КОРЕСПОНДЕНТ" и "РЕКОРДЬОРА" бе постигнат голям напредък. Бяха проведени редица успешни мероприятия по тяхното ангажиране за изпълнение на наши задачи и получени добри резултати. Предстояща е вербовката на обект "РОБЪРТ", чрез когото ще решаваме задачи по обект "ИНСТИТУТЪТ" в САЩ.

Не бяха проведени, по вина на резидентурата в Анкара никакви мероприятия по разработка "КУРТ", независимо, че съществуваха възможности. Слабо бе работено и от резидентурата в САЩ по обект "ПРОФЕСОРА", работата с когото неоправдано се забавя.

През годината наши с.с.установиха 13 връзки с чужденци - учени историци, които имат възможности за изпълнение на задачи по линия на отдела. Отношенията с някои от тях като "ПАУЛ", "ЩАЙНЦ", "ЩАЛ", "ШАШКО" и други се задълбочиха и предстои откриването на разработки и активното им изучаване и ангажиране в наша работа.

Необходимо е да се отбележи, че почти всички разработки и създадени връзки са в резултат на дейността на наши о.р. от Центъра или с.с. у нас или по време на задгранични командировки.

Из архивите на ДС

132

25/69

Откритите разработки и създадени връзки са добра основа за решителен прелом във вербовъчната работа на отдела, за което е необходимо.

1. Да се подобри използването на възможности на нашите с.с., които имат авторитет сред чуждите учени.

2. Да се провеждат от Центъра по целенасочени мероприятия за обработката на обектите.

3. Да се задължат резидентурите по-активно да съдействуват на отдела при разработката на чужденци и сами да проявяват инициатива.

VI. ПО ПРИДОБИВАНЕТО НА МАТЕРИАЛИ ЗА НАШАТА ИСТОРИЯ И КУЛТУРА

Отделът проведе редица агентурно-оперативни мероприятия - бяха маршрутирани много наши с.с., в резултат на което придобихме голямо количество и ценни за нашата история документи и материали.

През годината бяха придобити:

1. От "ЦИТАДЕЛА" - 120 000 кадъра микрофилми на славянски ръкописи от IX до XVIII век. Особено ценни са някои български ръкописи, които бяха представени на изложбата "Славянски ръкописи" и които,според специалистите представляват изключителни извори за нашата история и език.

2. "ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ" - на чипровеца Ив. Пеячевич, творил в Австро-Унгария. Историята е написана около 1760 година и хвърля много светлина върху някои

26
20

Из архивите на ДС

133

спорни в нашата история въпроси. Оценява се като особено ценна.

3. От книгохранилищата и архивите на Турция бяха придобити много материали, които хвърлят обилна светлина върху българската история през късното средновековие. На няколко пъти бяха получавани различни по обем и ценност материали:

- от Турция - 21 ксерокопия на османотурски. документиот XV-XVI век;

- книгите "История на българите" и "Абдул Хамид II и султанската власт".

4. От Египет бяха придобити изключително ценни оригинални османо-турски ръкописи:

- "Сказание за Баязид", "Превземането на Каменджe", "История на шейх юл Исляма" и други. На микрофилми получихме "История"-та на Кятиб Челеби, сборници от султански заповеди, сведения за събиране на християнски деца за еничарския корпус и други, общо около 800 страници;

- 3 микрофилма, съдържащи 1068 страници, сведения от икономически, политически и военен характер. Особен интерес представляват 2 писма подпечатани с личните печати на българи, между които и личния печат на Васил Левски.

5.От Федералния архив в гр.Кобленц в ГФР - фотокопия на 202 страници от тайните хитлеристки фондове НС-19 и Р-63 за дейността на германското икономическо и политическо разузнаване в България; неизвестни

Из архивите на ДС

материали за настъпилата паника сред висшите хитлеристки кръгове след разкриване дейността на д-р Рихард Зорге; около 130 страници от делата на дружеството за Югоизточна Европа за България - общо около 4000 страници, които в момента се обработват и се оценяват като много важни.

6. Придобити са 20 оригинални старинни географски и исторически карти, а също и 10 фотокопия от подобни такива, изобразяващи българските земи в периода XVII-XVIII век.

7. От английското външно министерство - 4 архивни единици /около 53 документа/, в които е отразена ролята на Великите сили и отрицателното отношение на Англия към проблемите на България в следосвобожденския период.

8230 кадъра разкриват и проследяват външната политика на Англия и нейните съюзници на Балканския полуостров и по-специално в България, действията на двореца и българските буржоазни правителства преди и по време на II световна война.

8. От Конгрегацията за верска пропаганда в Рим са придобити 93 фиша описания на документи, съдържащи сведения за българската история през XVII век. Те показват активната католическа пропаганда в нашите земи и стремежът на нейните функционери да се противопоставят на традиционно силното православно и руско влияние у нас.

- От СФРЮ - 2 книги, 4 албума и 4 микрофилма, в които научния коментар е в духа на тенденциозните югославски исторически тези по някои спорни въпроси.

28
72

135

Из архивите на ДС

- 37 цветни диапозитиви на 15 икони - творби на средновековната темперна живопис от Македония. Две от тях са от църквата "Св.Климент" в Охрид. Независимо от тенденционното им датиране от страна на югославските изкуствоведи, които ги отнасят към т.н. "средновековно македонско изкуство", те са от райони, където във всички исторически етапи е преобладавало население с българско народностно съзнание.

Повечето от реализираните материали получиха много висока оценка от съответните органи. Много от тях бяха използвани за изготвяне на филми и написване на публикации, а други се използват понастоящем. За част от материалите, като се има предвид начина на придобиването им, е решено да не се ползват за определен срок от 3 до 5 години.

Отчитайки придобитите големи количества материали от различни архивохранилища предимно в Западна Европа и някои арабски страни, през последните години, в това число и 1976 година, в отдела бе направен изводът, че в общи линии придобиването на материалите от чужди архивохранилища е завършено. Като обекти за проникване и придобиване на материали за нашата история остават "ЦИТАДЕЛА", "ОСТРОВА", "ПОГРЕБА", "ХАЗНАТА", както и някои архиви на съседни балкански страни. Необходимостта от такова решение бе продиктувана и от обстоятелството, че задачите на отдела,поставени от Ръководството на МВР и ПГУ-ДС, изискват преди всичко провеждането на операции за по-нататъшно утвърждаване на българската история и култура, както и вербовката за тази цел на учени и чужденци.

Из архивите на ДС

136

VII. ОРГАНИЗАЦИОННО И КАДРОВО СЪСТОЯНИЕ НА ОТДЕЛА

През отчетния период в отдела са работили 12 о.р., технически секретар и машинописец. От общия брой 5 о.р. са на прикритие и 7 о.р. в Центъра. От тях през м.ноември и декември заминаха зад граница - 1 и на школа - 1. Понастоящем в Центъра има 5 о.р., от които 1 работи полудневно и в отдел IX, ПГУ-ДС, поради предстоящо заминаване на задгранична работа.

Един о.р. от отдела изучава чужд език с полудневно откъсване от работа.

Пред ръководството на отдела през годината стоеше остро въпроса с попълването и организационното укрепване на отдела. Тази необходимост нараства още повече от силно намаления напоследък състав и от сложните задачи, стоящи за изпълнение през 1977 г. и до 1980 г. Като се вземе предвид, че през следващите две-три години от отдела ще излязат и някои основни о.р. с голям оперативен стаж, попълването на отдела с опитни о.р. става повече от очевидно.

Ръководството на ПГУ-ДС, като изходи от нуждите, реши да удовлетвори някои от поставените от отдела искания. Предстои да бъдат назначени двама млади о.р. Нужно е обаче отдела да се попълни и с някои о.р. със задграничен опит.

Друг проблем, който следва да бъде решен е отпускане бройки на отдела в някои от резидентурите ни в Западна Европа, без решаването на които /както бе

30
74

изтъкнато в изложението на доклада, резидентурите слабо работят по линия на отдела/ няма да се изпълнят качествено поставените пред отдела задачи.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
/ Подполковник: _____

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-17634
Нап.-НМ/ 978
София,21.I.1977 г.

Да!
31.I.77

Из архивите на ДС

Строго секретно! 18
Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Ф 8771 - 77

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Вербовъчната работа извършена от отдел XIV,ПГУ-ДС през първото полугодие на 1977 год.

Съгласно утвърдения от Ръководството на ПГУ-ДС план за оперативната работа на отдел XIV,ПГУ-ДС през 1977 год. една от основните задачи е вербовката на агентура в развитите капиталистически страни, Гърция и Турция из средите на учени - историци, филолози, изкуствоведи, културни дейци, писатели, журналисти и други интелектуалци от идеологическия фронт, с възможности за провеждане на мероприятия чрез тях по утвърждаване на нашата култура и история, както и за придобиване на документи и материали.

В изпълнение на тази задача отделът води редица оперативни дела с цел вербовка като: "ДАСКАЛА"-Турция,"ХАНС"-ГФР, "КОРЕСПОНДЕНТ"-Холандия,"РОБЪРТ"-САЩ,"ЧАГАТАЕВ"-Египет,"НУБИЕЦЪТ" -Судан и др.

Резултатите от работата на оперативния състав по разработките с цел вербовка е следният:

През м. юни, координирано с отдел I,ПГУ-ДС, отделът проведе оперативни мероприятия в Турция, в резултат на които,

На архивите на ДС

о.р. Йорданов и Кънчев установиха контакт с обект "ДАСКАЛА", който работи в Националния архив в Истанбул. Проведените две срещи с него подтвърдиха данните за възможностите на същия да изпълнява задачи на отдел XIV,ПГУ-ДС, за което той даде съгласието си. Съгласувано с отдел I,ПГУ-ДС е разработен и представен за утвърждаване план от агентурно-оперативни мероприятия по установяване на агентурни отношения с него.

В края на м. юли и началото на август отдел XIV,ПГУ-ДС проведе оперативни мероприятия по обекта на разработка "ХАНС", в резултат на които той даде съгласието си да сътрудничи на българското разузнаване. Вербовката извърши о.р. Райчев. С него отдел XIV,ПГУ-ДС придоби за агент млад,надежден,прогресивен западногермански учен - българист, който смятаме да използуваме активно за изпълнение задачи на отдела и ПГУ-ДС в Гърция. Утвърдени са от Ръководството на ПГУ-ДС начинът на връзка с него и ПДЯ.

Извън плана на отдел XIV,ПГУ-ДС, по сигнал на Управление III-ДС, бе проведена от о.р. Йорданов разработката и извършена вербовката на обект "РАХИБ", капитан от Сирийската армия.

Много добре вървят разработките на три обекта:"КОРЕСПОНДЕНТ","РОБЪРТ" и "ЧАГАТАЕВ".

Обект"КОРЕСПОНДЕНТ" е млад и способен учен от Холандия, който работи в областта на тракологията. Първите контакти с него са установени през 1974 год. по време на Филипополски седмици на тракийската култура и изкуство от о.р."Крум". В процеса на развитието на отношенията обекта показа пълна подкрепа на нашата теза за траките и по наша задачи даде интересна информация. През следващите години от тогава "КОРЕСПОНДЕНТ" пое определени ангажименти за изпълнение на задачи интересуващи отдела, главно по

Из архивите на ДС

60

фондацията "ДРЪГАН" в Париж, интересуващите ни институти по тракология в Гюмюрджина и Одрин.

Обект "РОБЪРТ" е специализант на САЩ по българистика. Разработката му се води от о.р. Измирлиев. Обектът изпълнява задачи на отдела. След завършване на проверовъчните оперативни мероприятия, което ще стане през третото тримесечие на тази година, ще се подходи към неговата вербовка. За същата има утвърден план.

Разработката на "ЧАГАТАЕВ" се води от о.р. Йорданов. По време на специализацията му в Кайро същият сполучливо проведе по-нататъшните етапи на контактите и издигна отношенията с обекта на ниво на доверителни такива, като създаде предпоставки за прерастването им в оперативни. С "ЧАГАТАЕВ" отдела ът решава задачи по откриване и картотекиране на ценни ръкописи на територията на Египет, а също така придобиване на информация за интересуващи ни лица и обекти. С предстоящото ново отиване на о.р. Йорданов на работа в Кайро, възнамеряваме да извършим вербовката на "ЧАГАТАЕВ".

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

"11" август 1977 год. Подполковник:

Лично, строго поверително!

ПОДЛЕЖИ НА ВРЪЩАНЕ

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
№ 1325-1

София, 11 септември 1977

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
др. .....

МВР — ГЛ. УПРАВЛЕНИЕ ДС
Вх. № 6611 от 21.IX.77

Вх. № 10362 от 19.9.77

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 872

НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 11.IX.1977 Г.

8771 - литу 77

Във връзка с по-нататъшното изпълнение на решение № 367 на Секретариата от 19 април 1975 г. смята за необходимо:

1. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Министерството на вътрешните работи да осъществяват още по-тясна организационна, оперативна, експертна и финансова съгласуваност в насочване усилията им към най-важните страни и райони и към най-важните изследователски направления въз основа на целеви план-програми.

2. Българската академия на науките и трите ... ства да дават всяка година експертна оценка за придобитите материали и документи и да организират тяхното използуване, с оглед на научната защита на основните ... за историята на българския народ и за утвърждаване на съвременната българска социалистическа култура.

3. Министерството на финансите, чрез Министерството на външните работи, да осигурява годишно 120 000 вал. лева несоциалистическа валута, 2... лева социалистическа валута и 50 000 лева за финансирането на:

а/ целевите комплексни мероприятия на ДР Комисия 1300 години българска държава /ДРК/, като сумите се

Из архивите на ДС

отпускат след мотивирани предложения от министъра на външните работи и председателя на Комитета за култура.

б/ дейността на научноизследователските групи, издателската дейност и научно-пропагандните мероприятия за утвърждаване престижа на българската култура, изкуство и наука.

4. Министерството на финансите, съгласувано с отдел "Кадри, партийни организации и командировки в чужбина" на ЦК на БКП, да увеличи задграничния щат на Министерството на външните работи с 10 щатни бройки за създаването на постоянно действуващи научноизследователски групи по българистика в несоциалистическите страни.

5. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Българската академия на науките до 15 септември 1977 г. да създадат научноизследователска група по българистика във Виена в рамките на научния и културен комплекс "Витгенщайн".

6. Софийският градски народен съвет в едномесечен срок да предостави на ДРК и службите на Междуведомствената комисия необходимите помещения, осигуряващи нормални условия за работа.

7. Държавният комитет за планиране да задели три леки коли за ДРК и службите на Междуведомствената комисия, които да се закупят от Комитета за култура.

8. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Министерството на вътрешните работи всяка година да внасят информация в Политбюро на ЦК на БКП за постигнатите резултати.

Вярно с оригинала:
/Р. Енев/

М.В.Р.
ПЪР. О ТДИ..НО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 16446 вх.№ 2
10.10. 1977 год.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ:

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник_____
София_____1977 година

ЦЕЛЕВА ПЛАН - ПРОГРАМА

ОТНОСНО: Изпълнение Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 година по линия на Министерство на вътрешните работи до 1980 година

Единадесетият конгрес на БКП се проведе под неотразимото влияние на XXV конгрес на КПСС. Той показа пред света, че БКП е всепризнат политически ръководител на народа, че социализмът у нас се развива по пътя на неговата зрялост. Като отчете плодотворните успехи на идеологическия фронт, Единадесетият конгрес в същото време постави нови изисквания към него. Това бе продиктувано както от задачите на строителството на развитото социалистическо общество, така и от по-нататъшното изостряне на противоречията между двете световни системи и особено на идеологическата борба между тях.

Изостряното на борбата на идеологическия фронт, активизирането на антибългарската пропаганда, задълбочаването на разузнавателната дейност на противника в тази област, особено след Хелзинки, поставят пред МВР задачата за активно противодействие на врага при опитите му да ограби и използува за свои цели наши културно-исторически ценности и да бъде подпомогната културната и идеологическа политика на партията и правителството на Балканите и капиталистическите страни от Западна Европа, Азия, Африка, САЩ и Канада.

В изпълнение Решенията на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година, Министерство на вътрешните работи постигна важни резултати. Взети са мерки за опазването на онези паметници в чужбина, които са застрашени. Придобити са голямо количество културно-исторически паметници и произведения на изкуството, свързани с България от много страни. Бяха организирани, включително с помощта на разузнаването големи мероприятия в чужбина за утвърждаване на съвременната ни и минала култура.

Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 година, взето във връзка с по-нататъшното изпълнение на Решение на Секретариата на ЦК на БКП от 19 април 1975 година - за популяризиране успехите на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура зад граница, изисква от МВР и неговото Разузнавателно у-ние, насочване оперативните усилия към най-важните страни, райони и направления.

Из архивите на ДС

За изпълнение Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП, Министерството на вътрешните работи ще проведе до 1980 година, съобразно своите номенклатурни задачи, агентурно-оперативни мероприятия в следните

НАПРАВЛЕНИЯ:

I. Оперативно осигуряване и подпомагане културната и идеологическа политика на Партията и правителството в следните райони и страни:

1. Балканите: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния и Албания.

2. Западна Европа: Австрия, Италия /Ватикана/, ГФР, Франция, Великобритания, Испания и Швейцария.

3. Азия: Афганистан, Индия, Кипър, Сирия, Китай и Япония.

4. Африка: Египет, Тунис, Либия, Етиопия.

5. САЩ и Канада.

II. Противопоставяне нашите възгледи в областта на древната и съвременна наша култура и изкуство, и миналата и настояща история на България - на тези на противника за тях.

III. Издирване на културно-исторически паметници, свързани с нашата история и култура, опазването им, доставянето и предоставянето им на чужди и наши учени - за пропагандиране на истината за историческия процес, разгръщал се в границите на хилядолетната история на България.

./..

Из архивите на ДС

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ПЪРВО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Разширяване възможностите за осигуряване на своевременна и достоверна информация на партийното и държавно ръководство относно плановете за идеологическа диверсия в областта на българската история и култура, намеренията и дейността на главните научни и културни институти и учреждения на противника по отношение на НРБ.

2. Създаване благоприятни условия в посочените райони за реализиране идеологическите и културни мероприятия на Партията и правителството в условията след Хелзинки и Белградската среща.

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ВТОРО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Провеждане на активни мероприятия и операции за противопоставяне на ненаучните тези по отношение на нашата минала и настояща история и култура, прокарвани от учени на капиталистически страни под ръководството на специалните служби.

2. Провеждане на операции за правдиво отразяване на нашата история и култура на територията на противника.

ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ТРЕТО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Точно установяване на обектите, които разполагат с културно-исторически паметници на България, на територията на противника и придобиването им по оперативен път.

Из архивите на ДС

2. Пълноценно използване на придобитата документация и културно-исторически паметници за целите на нашата наука, идеология и култура, в условията на развитото социалистическо общество.

ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И РЕШАВАНЕТО НА ЗАДАЧИТЕ ПО ПЪРВО НАПРАВЛЕНИЕ ДА СЕ ПРОВЕДАТ ДО 1980 ГОДИНА СЛЕДНИТЕ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Първо Главно управление-ДС, съвместно с ВГУ и Управление VI-ДС, да уточни обектите, в които е необходимо да се проникне до 1980 година:

- За осигуряване на партийното и държавно ръководство с необходимата информация за противника и неговите намерения в областта на провеждането на идеологически диверсии по отношение историята и културата на нашата страна;

- Които могат да се използват в изгодно за нас идеологическо и културно влияние, а също за подпомагане политиката на Партията и правителството в това направление.

За целта да се прегледа наличната информация в ПГУ-ДС, ВГУ и Управление VI-ДС и се изготвят справки и мотивирани предложения както за обектите, така и за нашите сили и възможности за работа по тях. Информацията да се изпрати на ПГУ-ДС.

На определените за проникване на това направление обекти, ПГУ-ДС да открие оперативни дела, воденето им да се степенува и се разработят оперативни планове за про-

никването и използването им от нас, които да обхващат периода до 1980 година и след това.

Срок: 30.VI.1978 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС;
Началник ВГУ и
Началник Управление VI-ДС

2. Да се подобрят разузнавателните позиции на ПГУ-ДС по линия на културно-историческо разузнаване в следните райони и страни:

Балканите: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния и Албания;

Западна Европа: Австрия, Италия /Ватикана/, ГФР, Франция, Испания и Швейцария;

Азия: Сирия, Афганистан, Индия, Кипър, Китай и Япония;

Африка: Египет, Тунис, Либия и Етиопия;
САЩ и Канада.

За целта да се заделят ОР за работа по линия на културно-историческо разузнаване в следните страни: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния, Египет, Сирия, Австрия и ГФР.

Срок: 30.XII.1980 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС

3. Първо Главно управление-ДС чрез своите резидентури и в Центъра, ВГУ, Управление VI-ДС и окръжните управления на МВР да определят всички лица от контингента на художествено-творческата и научна интелигенция, които могат да се използват по първо направление за събиране

Из архивите на ДС

на номенклатурна информация за противника.

Набелязаните лица да се изпратят на ПГУ-ДС, което съвместно със съответното поделение да разработят, утвърдят и проведат целенасочени агентурно-оперативни мероприятия по използването им.

Срок: 30.XII.1978 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС;
Началник ВГУ;
Началник У-ние VI-ДС и
Началници на окръжните управления на МВР

4. В определените райони и страни да се маршрутират и изведат сътрудници за изучаване дейността и разкриване плановете на обектите за проникване по това направление, даване наводки, събиране на информация за противника, оказване на влияние върху лица и обекти в изгодна за страната ни насока.

Подходящите за тази цел сътрудници и агенти да се предават на ръководство на ПГУ-ДС, когато се извеждат за повече от два месеца; когато е за по-малко време, работата да се съгласува с ПГУ-ДС.

Срок: 30.XI.1980 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС;
Началник ВГУ;
Началник У-ние VI-ДС и
Началници на окръжните управления на МВР

./..

ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНУВАНИТЕ ЗАДАЧИ ПО ВТОРО НАПРАВЛЕНИЕ

1. Първо Главно управление–ДС да допълни утвърдения план за провеждане на операции в капиталистическите страни за по–нататъшното утвърждаване на българската култура с разработки и агентурно–оперативни мероприятия по следните въпроси:

– Противопоставяне на ненаучните тези за: Кирил и Методий /които не били свързани с миналото на нашия народ/; Климент Охридски /не бил български книжовник, а книжовник на "македонската нация"/; писателят Презвитер Козма /не принадлежал на старобългарската литература/; Константин Преславски /не бил първият старобългарски поет, а просто "Константин нови"/; Черноризец Храбър /не бил българин, а западен славянин/; Фалшифицирането на въстанието на Асеновци /представяно, че е ръководено от власи/; Второто българско царство било "влашко царство"/. Доказване на нашите тези;

– Създаване на отдели от българска историческа, политическа и художествена литература в библиотеки на капиталистически страни, издаване на броеве от списания, посветени на нашата страна;

– Обезвреждане на антибългаристи издали книги против България;

– Популяризиране на историци, издали книги застъпващи наши тези;

– Развитие на българистиката в света.

Срок: 30.XI.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ–ДС

ЗА ПОСТИГАНЕТО ЦЕЛИТЕ И РЕШАВАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ ПО ТРЕТО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ ПРОВЕДАТ СЛЕДНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Първо Главно управление–ДС, съвместно с другите поделения на МВР да уточни обектите в страните с трудна агентурно–оперативна обстановка, които притежават интересни за нашата история и култура материали; за същите да се разработят конкретни агентурно–оперативни планове по придобиването на тези материали.

Срок: 30.XII.1980 г.
Отг.: Началник ПГУ–ДС

2. Първо Главно управление–ДС да развие своята дейност зад граница за издирване и доставяне на образци или копия от документи, материали и литература за:

– Разселването на траките в Античния свят и ролята им в културата на древна Гърция, древна Италия и на цялото Средиземноморие;

– Разселването на прабългарите и ролята им в историята на Монголия, Китай, други азиатски страни и на Балканския полуостров;

– Ролята на Първата българска държава в Европа като трета сила на континента заедно с Византия и с Франкската империя и ролята на българската култура от това време за славянството до X век;

– Ролята на българския книжовен език, на Търновската книжовна и живописна школа, на българската философска мисъл и на българските еретически учения до XIV век в развитието на европейската култура през Възраждането;

Из архивите на ДС
151

Из архивите на ДС

Ж4
89

-Ролята и съдбата на българския народ в европейската история в навечерието на отоманското робство и през него - за спасяването на другите народи от Европа от нашествието;

- Ролята на българския народ за обединяване на балканските народи на социална основа срещу поробителя през XVIII-XIX век за развитието на идеите за общобалканско разбирателство;

- Ролята на българския народ и особено на БКП, начело с Георги Димитров, за развитието на работническите и комунистически движения на Балканите, за световна антифашистка борба, за утвърждаване принципите на интернационализма;

- Ролята на руския народ и на СССР през съответните периоди от нашата история и особено след 1878г. като безпрецедентен пример на дружба между два народа, две страни, две партии.

Срок: 30.XI.1980 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС

3. Придобитите от ПГУ-ДС културно-исторически паметници да се предоставят на наши с.с. и ОВ историци, а също на подходящи за нашите цели агенти, учени или приятели на България от капиталистическите страни, отстояващи наши тези за написване на монографии, статии, сценарий на филми и други материали, утвърждаващи името на социалистическа България.

За целта да се изготвят списъци на тези лица, които ще се ползуват и същият се утвърди от Началник Пър-

125
80

Из архивите на ДС

во Главно управление - ДС.

Срок: 30.XI.1980 г.
Отг.: Началник ПГУ-ДС

4. Към отдел I, Управление VI-ДС, да се създаде отделение за профилактична работа и опазване на културно-историческите паметници на територията на цялата страна.

Срок: 30.XII.1977 г.
Отг.: Началник У-ние VI-ДС.

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор:_____

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:_____

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-17536
Нап.-НМ-10436
София,10.10.1977 г.

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
№ 1615

ПОДЛЕЖИ НА ВРЪЩАНЕ!
София, 4 ноември 1977 г.

МВР — ПОДЕЛЕНИЕ - 2715
Вх. № ... г.

До др. Димитър Стоянов

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
СЕКРЕТАРИАТ
Вх. № 13311 от 8.XI 1977 г.

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 1066

НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 4 НОЕМВРИ 1977 Г.

Утвърждава програма на Комитета за култура и Българска академия на науките за ускорено публикуване на ценни книжовни паметници в Копрус "Писмени паметници на българската история и култура".

Възлага на всички министерства, ведомства, институти и организации да оказват пълно съдействие и помощ на Междуведомствената комисия за паметниците на културата, която контролира и осъществява цялостното решаване на въпросите, свързани с издирването, проучването и издаването на български паметници у нас и в чужбина.

Министерството на финансите да обезпечава програмата с необходимите средства в лева, а също така по първо и второ направление.

Изпълнението на програмата да започне от 1980 г. в чест на 1300-годишнината от създаването на българската държава.

Задължава отделите "Наука и образование", "Изкуство и култура" и "Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП да контролират изпълнението на програмата.

Вярно с оригинала:

/Р.Енев/

Строго секретно!

105

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ - КС
гр. София
Рег.№ 18057, с. № 2
8 XI 1977 год.

ПЕРСПЕКТИВЕН ПЛАН

ОТНОСНО: Разстановката на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС, до 1982 година

I. Кадрово състояние на отдел XIV, ПГУ-ДС, към 1 ноември 1977 година:

1. Утвърдени щатни бройки на отдела в Центъра, включително ръководството на отдела – 7 броя.

2. Щатни бройки на ОР на прикритие – 12 броя. От тях са заети 5 броя, включително 1 бр. по секретния щат.

3. Отделът не разполага със задгранични бройки.

2. Технически бройки в Центъра – 2 бройки.

II. Предложение за кадрово развитие на отдела до 1982 година.

Решение № 872 от 11 септември 1977 година на Секретариата на ЦК на БКП, взето във връзка с по-нататъшното изпълнение на Решение на Секретариата на ЦК на БКП от 19 април 1975 година – за популяризиране успехите

Из архивите на ДС

156

на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура - изисква от отдел XIV, ПГУ-ДС, насочване оперативните усилия към най-важните страни, райони и направления. Изпълнението на това Решение на Секретариата на ЦК на БКП налага ОР в Центъра да бъдат толкова, колкото са ОР на прикритие, с оглед да се извършва ротация. Увеличението се налага и поради разрастването на работата на отдела, пред когото са поставени три задачи за решаване:

I. Оперативно осигуряване и подпомагане културната и идеологическа политика на Партията и правителството в определени страни в следните райони:

1. Балканите;
2. Западна Европа;
3. Азия;
4. Африка;
5. САЩ и Канада;

II. Противопоставяне нашите възгледи в областта на древната и съвременна наша култура и изкуство, и миналата и настоящата история на България - на тезите на противника.

III. Издирване на културно-исторически паметници, свързани с нашата история и култура, опазването им, доставянето и предоставянето им на чужди и наши учени - за пропагандиране на истината за историческия процес, разгръщал се в границите на хилядолетната история на България.

За пълното решаване на тези задачи е целесъобразно до 1982 година за отдел XIV, ПГУ-ДС, да се заделят 9 зад

граничні щатни бройки, които да бъдат по следните страни: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния, Египет, Сирия, Австрия и ГФР. Тези бройки да се заделят постепенно.

Досега за отдела се утвърдиха като полезни следните прикрития: Министерство на външните работи - отдела "Културна дейност и комитет по църковните въпроси"; Комитета за култура - Главна дирекция за международна културна дейност.

За отдела се очертават като перспективни прикритията: Славянски комитет; БАН; Комитета за Балканско разбирателство. В тези учреждения обаче отделът няма ОР.

За да има относително твърдо съотношение на кадрите в Центъра - прикрития - резидентури, т.е. съотношение 1:1:1, отделът трябва да разполага с щатните бройки при създаването му, които са 10 на брой и да се попълва регулярно с кадри и от специалностите архитекти, журналисти и изкуствоведи.

III. Фактическа разстановка на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС, до 1982 г. включително:

Из архивите на ДС

157

Строго секретно!

230
55

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 21179, екз.№ 1
20 1978 год.

С П Р А В К А

1. По сътрудничеството с ПГУ-КГБ

Поради характера на работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, и поради това, че в ПГУ-КГБ няма подобен отдел или служба, не са разработвани конкретни планове за взаимодействие.

Помощта, която е оказвана на отдела досега от страна на КГБ се изразявала в изучаването и проверката на отделни лица и обекти, представляващи оперативен интерес за нас.

Считаме, че в бъдеще взаимодействието на отдел XIV ПГУ-ДС с ПГУ-КГБ, следва да намери отражение в провеждането на някои операции и активни мероприятия свързани с идеологическата диверсия на врага насочена към засилване на напрежението на Балканите, чрез фалшифициране на исторически факти и истини.

2. По взаимодействието и сътрудничеството с РУ-ГШ-МНО

Съществени съвместни мероприятия с РУ-МНО отдел XIV ПГУ-ДС, не е провеждал по съображенията, посочени в точка първа.

231

- 2 -

Считаме, че в бъдеще взаимодействието може да бъде разширено като се предвидят и проведат мероприятия, отнасящи се за престижа на БНА.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Полковник: _____
/Г.Авджиев/

Отп.в 2 екз.

Екз.№ 1 - адресата - КАП - КД
Екз.№ 2 - ~~към дело~~ унищ. с прот. от 13.12.78г.
Изп.-14 - 17536
Нап.-492- Н.Миленова
София,8.11.1978 год.

9

ЗАПОВЕД

№ 1094 24.12.79

НА МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Съдържание: Назначаване на комисия за МВР – "1300 години България".

№ I-453 София, 28.12 1979 г.

За организиране ознаменуването на 1300-годишнината от основаването на българската държава и за координиране на цялостната дейност на Министерството на вътрешните работи във връзка с това знаменателно за нашата страна събитие,

ЗАПОВЯДВАМ:

1. НАЗНАЧАВАМ Централна комисия за МВР – "1300 години България" в състав: председател – генерал-майор Ангел Карпов, първи зам.-министър на вътрешните работи, заместник-председател – полковник Христо Шомов, оперативен координатор – полковник Симеон Цанов и членове:

– подполковник Христо Ценов – секретар на Партийния комитет при МВР;

– капитан Кольо Ангелов – секретар на РК на ДКМС при МВР;

– подполкавник Ганка Ганчева – началник на Централния дом на културата при МВР;

– полковник Иван Йосифов – под.72000 – МВР;

– генерал-майор Стою Сандалски –под.72200 – МВР;

– полковник Георги Авджиев – под.72900 – МВР;

Из архивите на ДС

- полковник Иван Донковски – под.72800 – МВР;
- генерал-майор Борис Беров – под.72700 – МВР;
- полковник Иван Александров – под.72400 – МВР;
- генерал-майор Ради Славов – под.56300 – МВР;
- полковник Добри Панчев – управление "Кадри"–МВР;
- полковник Любомир Пулейков – ВСШ "Г.Димитров"–МВР
- генерал-майор Михаил Ралев – ДНМ;
- полковник Тодор Тодоров – управление КАТ при МВР;
- полковник Димитър Димитров – Софийското градско управление на МВР;
- полковник Иван Пенчев – зам.-началник на управление "Тил"–МВР;
- полковник Димитър Гемов – управление "Противопожарна охрана" при МВР;
- полковник Георги Вълков – зам.-главен редактор на вестник "Антени";
- полковник Христо Георгиев – главен редактор на вестник "Народен страж";
- полковник Иван Паунов – главен редактор на списание "Огнеборец";
- полковник Петър Генчев – главен редактор на вестник "Граничар";
- майор Снежана Трендафилова – отдел "Затвори"–МВР.

С оглед оперативното водене на дейността на Министерството на вътрешните работи по ознаменуване 1300-годишнината, определям оперативно бюро, в което да влязат пред-

Из архивите на ДС

седателят и заместник-председателят на комисията, оперативният координатор, както и генерал-майор Славов, генерал-майор Сандалски, генерал-майор Ралев и подполковник Ценов.

2. Началниците на централните поделения и окръжните управления на МВР, съгласувано с учрежденските партийни комитети, да назначат комисии, които на основата на решението на ЦК на БКП, указанията на Националната координационна комисия "1300 години България" и утвърдената от ръководството на министерството програма за ознаменуване 13-вековния юбилей да изготвят свои програми и годишни планове и до 30 януари 1980 г. да ги представят на председателя на комисията.

Членовете на Централната комисия, назначени с тази заповед, да бъдат и председатели на комисиите в поделенията си. В останалите поделения за председатели на комисиите да се назначат подходящи служебни ръководители или членове на учрежденските партийни комитети и партийните бюра.

В състава на комисиите в поделенията да се включат и представители на комсомолските, профсъюзните, спортните и туристическите организации.

Координационните комисии в поделенията на МВР да бъдат изградени до 15 януари 1980 г.

3. Централната комисия за Министерството на вътрешните работи да оказва помощ и упражнява контрол на

поделенията за своевременното изпълнение на набелязаните мероприятия за подготовката и ознаменуването на 1300-годишния юбилей и периодически изисква отчети.

4. Централната комисия да прави оценка и анализ на работата на комисиите при поделенията на МВР и периодично да информира ръководството на министерството за хода на подготовката.

Препис от заповедта да се изпрати на ПК при МВР, председателя на комисията, началниците на централните поделения, УГВ и окръжните управления на МВР за изпълнение.

МИНИСТЪР:

Из архивите на ДС

72900 ПРЕПИС – ИЗВЛЕЧЕНИЕ 156

660 21 10

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ПОДДЕЛ Н 72000
Вх. № 9535 от 21.07.1980 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 40

от 16 юли 1980 г.

ЗА подобряване работата по разкриване и опазване на националните културни ценности

През последните години Комитетът за култура, Българската академия на науките, Министерството на народната просвета, Главното управление на архивите при Министерския съвет и други институти развиват извънредно полезна дейност по разкриване и опазване на културните ценности в страната. Разкрити са и са документирани и проучени хиляди археологически, архитектурни, художествени, писмени, документални и ръкописни паметници на културата, значителна част от които са реставрирани. В музеите се съхраняват няколко милиона експоната.

За да се подобри работата по издирването и опазването на националното културно богатство и използуването му за комунистическото възпитание на народа, за да се запази от разпиляване и да се съхрани за поколенията културното наследство, оставено от забележителни дейци на науката, изкуството и културата, за да се осигурят по-добри условия за създаване на лични сбирки и колекции от произведения на изкуството, за да се създадат стимули и да се насърчат гражданите да извършват завещания и правят дарения на движими и недвижими културни и материални ценности на държавата, обществените организации, творческите съюзи и културните институти,

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

ПОСТАНОВИ:

Чл.1. Комитетът за култура, Министерството на народната просвета, Главното управление на архивите при Министерския съвет, научните и другите заинтересовани институти да разширят и задълбочат

147
158

работата по издирването, изучаването и опазването на паметниците на културата и другите културни ценности с цел да се увеличава постоянно нашето национално културно богатство, като се използува за нуждите на науката, образованието и културата, за патриотичното, интернационалното и естетическото възпитание на народа, за издигане престижа на страната ни.

Чл.2./1/ Министерствата, другите ведомства, народните съвети, стопанските и другите организации да приведат в известност притежаваното от тях културно богатство - картини, скулптури, литературни, музикални и други произведения на изкуството, писмени документални и ръкописни паметници на културата - за установяване на неговото съдържание и състояние. Специализираните органи на Комитета за култура и на народните съвети да им оказват съдействие за научното тълкуване, ползуване и съхранение на културните ценности.

/2/ Предлага на Светия синод и на другите религиозни общности, на църквите и на манастирите да приведат в известност притежаваните от тях икони и други културни ценности и да вземат специални мерки за правилното им съхранение. Препоръчва особено ценните за националната ни култура паметници да се предават за съхранение в музеите или художествените галерии със съгласието на църквите, манастирите и другите религиозни общности, които си запазват собствеността.

Чл.3. Комитетът за култура и Министерството на народната просвета, със съдействието на обществените организации и творческите съюзи, да организират разяснителна работа сред трудещите се и особено сред младежта и да стимулират създаването на лични сбирки и колекции на културни ценности - скулптури, монети, пощенски марки и други.

Чл.4. Комитетът за култура, народните съвети и стопанските организации, със съдействието на обществените организации и творческите съюзи, да популяризират традицията на нашия народ за дарителство. Да се поощряват гражданите да подаряват или завещават културни ценности - картини, библиотеки, сгради, други движими и недвижими имущества и средства - в полза на държавните и обществените органи и организации. Дарените да вземат необходимите мерки за точното изпълнение на волята на дарителите.

Чл.5./1/ Държавните и обществените органи и организации, получили дарения или завещания на културни ценности, да отбелязват към тях по траен начин името на дарителя и други данни за неговия живот и дейност.

/2/ Средствата за масова информация широко да разгласяват дарения и завещания, направени в полза на държавни и обществени организации, като съобщават имената на дарителите и имуществата, които са дарили или завещали, и популяризират родолюбивите им постъпки.

165

Из архивите на ДС

Чл.6. Комитетът за култура, Министерството на народната просвета, Държавният комитет за наука и технически прогрес, Българската академия на науките, Главното управление на архивите при Министерския съвет, научните и творческите съюзи при смърт на видни дейци на културата, науката и изкуството да вземат необходимите мерки, за да се запазят от унищожаване и разпиляване оставените от тях културни ценности.

Чл.7. Комитетът за култура, творческите съюзи и другите обществени организации да предлагат по установения ред за награждаване с морални и материални награди и други поощрения наши и чужди граждани, допринесли за увеличаване културното богатство на страната чрез дарение или завещание в полза на държавата и обществените организации.

. . . . . .

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ст. Тодоров

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ив. Шпатов

Вярно,

НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ
ОБЩА КАНЦЕЛАРИЯ:
/Ив. Шолев/

До
Министерствата и другите ведомства
Изпълнителните комитети на окръжните народни съвети и на Столичния народен съвет
Централния съвет на Българските професионални съюзи
Централния комитет на ДКМС
Националния съвет на Отечествения фронт

СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

21. XI. 1980 г.

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 19570, екз.№ 1
21.11.80 19 ___ год.

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Оперативната дейност на културно-историческо разузнаване през 1980 година

I.ОЦЕНКА НА АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ОБСТАНОВКА:

Културно-историческо разузнаване проведе агентурно-оперативните мероприятия,произтичащи от утвърдения от Ръководството на ПГУ-ДС план за дейност на отдела през 1980 година,в страни с много трудна и сложна оперативна обстановка.Такива бяха и остават и за следващата планова година:СФРЮ,Турция,Гърция,СР Румъния, САЩ,ГФР,Италия и др.

Югославските историци,подкрепяни от партийното и държавно ръководство на СФРЮ,предявяват категорични претенции към българския народ и българската земя от Македония.Целта е да се завоюва с това световното обществено мнение и по този начин да се реализират териториалните претенции към "Пиринска Македония".Заедно с това,в името на вътрешни интереси,силно се провокират отношенията между българския и югославските народи,между СФРЮ и НРБ.

Румънските учени,поощрявани също от партийното и държавно ръководство,не само издигат,но и утвърждават с всички възможни средства своята основна теза за изключителен приоритет на румънските държавно-строителни приноси от 30-та година преди н.е. до наши дни.Тази теза дебело бе подчертана и прокарвана на XV световен конгрес на историците в Букурещ през м.август.С това румънците пряко засягат интересите на българската общност,нация,територия и държава през вековете в цяла Северна България и Добруджа-древни български земи.

Турция и Гърция също издигат претенциозно своите "национални" исторически претенции по отношение на България и българския народ.

Американските стратегически служби определиха областта на историята,културата,идеологията като главен фронт,фронт "от вътре", чрез който може да се разреши изходът от борбата между двете световни системи в полза на империализма.В рамките на тази стратегия особено внимание се обръща на развитието на славистиката и българистиката,на балканистиката,предвид централното място,което заема НР България в този район.Особено важен аспект на оперативната обстановка в САЩ е изключителното засилване на югославски,гръцки и румънски институти с прикритие "научни","културни" и пр.,които търсят изява както сред емиграцията,така и сред американската научна общественост чрез антибългаризма.

В документалните центрове на Италия се съхраняват огромно количество от ценни за нашата история документи.Достъпът до това богатство,особено във Ватикана,е почти невъзможен за българските учени.

II.<u>ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ:</u>

Горната агентурно-оперативна обстановка определи основните задачи на отдела:

1)Разкриване на плановете и намеренията на противника за провеждане на антибългарска дейност в областта на историята и културата на българския народ и във връзка с 1300-годишнината от създаването на българската държава и стремежът те да се използуват за създаване на напрежение на Балканите;

2)Активно да се противодействува на подривната идеологическо-диверсионна дейност на врага за ограбване на нашите исторически и културни ценности,както и за утвърждаване зад граница на историческата истина за България и българския народ;

3)Подбиране,изучаване и вербовка на агентура и ДВ из средите на научната и творческа интелигенция зад граница,занимаващи се с проблеми на българската история,за решаване на информационни и практически задачи на културно-историческо разузнаване и ПГУ-ДС;

4)Оперативно подпомагане на идеологическата и културна политика на партията и правителството зад граница;

5)Издирване и придобиване на паметници на българската история и култура от чужбина и предоставянето им на наши агенти, секретни сътрудници и ДВ за пропагандиране и отстояване на историческата правда за българската държава,нация,териториален обхват, революции и културно-исторически принос на българите в световната цивилизация през вековете.

Из архивите на ДС
169

III.ОБЕКТИ ЗА ПРОНИКВАНЕ:

През отчетния период обектите за агентурно проникване по линия на културно-историческо разузнаване бяха 10.Създадени са добри предпоставки и е проникнато в 7 обекта.Не е проникнато в 3-това са обкетите в СФРЮ и СР Румъния.

Трябва да се отбележи,че там където резидентурите се включват с наличните си сили по обектите на отдел 14,ПГУ-ДС,там се постигат конкретни резултати.Такъв е случая с резидентурите в Турция,Сирия,САЩ и др.И обратно,където резидентурите избягват задачите по проникването в обектите на културно-историческо разузнаване,какъвто е случая вСФРЮ и СР Румъния,там не са постигнати резултати.

От Центъра бяха положени усилия да се постигне известен напредък в работата по проникването в обектите в последните страни,чрез маршрутирането на секретни сътрудници,но резултатите, предвид сложността на агентурно-оперативната обстановка,са частични.

По проникването бяха използувани секретните сътрудници: "ВИНГОВ" и "СЕРГИУС" на ръководство в отдела;"ПЕТРОВ" и "ЮЛИАН" (В.Търново);"БЪЧВАРОВ"(Силистра);"ТАСЕВ"(Благоевград);"ЖИВКО" (Кюстендил).

IV.РАЗШИРЯВАНЕ НА АГЕНТУРНИТЕ ПОЗИЦИИ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ:

а)Работа с агентурния апарат:

Отдел 14,ПГУ-ДС има на ръководство,общо с нововербованите,9 агента и 23 секретни сътрудници.С 2 агента връзката е прекъсната:с "ХАЙНЦ" връзката не е възстановена по вина на о.р. Петър Щерев и Христо Измирлиев (по случая ръководството на отдела е излезло с конкретни предложения пред Ръководството на ПГУ-ДС); издирен е подходящ агент за маршрутиране в Турция,за възстановяване на връзката с агент "ДЕВРИМ"-предстои неговата подготовка.

С агентите и секретните сътрудници е работено по утвърдени от ръководството на отдела и Ръководството на ПГУ-ДС планове за тяхното обучение,възпитание и проверка.

Ръководството на агент "БАХАР" се осъществява правилно от резидентурата в Делхи.Чрез агента бяха проведени ефективни мероприятия срещу югославските фалшификации на нашата история и АМ на отдел VIII,ПГУ-ДС.

Продължава успешно работата на "ХАДЖИЕВ" в обект ЦИТАДЕЛА

Из архивите на ДС

Отдела възстанови работата с агент "МЕРКУРИЙ" на ръководство в резидентурата в Кипър;агента се явява на ПДЯ,но резидентурата не уведомява отдела.

Активно се използува агент "ДОБРИЯНОВ" по изпълнение както на наши задачи,така и такива на отдел III,ПГУ-ДС.

Проведени бяха две срещи с агент "МИРОСЛАВА",съгласно утвърдения план,но се появиха моменти на нечестност и увъртания.Въпросите окончателно ще се изяснят при идването и в страната през януари 1981 година.

б)Придобита нова агентура:

По план има 1 вербовка на агент по линия на Гърция.Извършени са 2 вербовки:на обект "БЛАГОЕВ",българин и "РОБЪРТ"-американски гражданин,живущ в САЩ.Вербовките са извършени от о.р.Христо Маринчев и Христо Измирлиев.

Заплануваните вербовки на 3-ма секретни сътрудници за работа по Ватикана не са извършени от о.р.Павлин Димитров по субективни причини.

Вербовани са обаче 3-ма секретни сътрудници "ЛАУРА" и "АНТОН" от о.р.Станимиров и "СЕТА" от Йордан Йорданов.

в)Проверка на агентурата:

Заплануваната проверка на агент "БАХАР" не бе извършена от резидентурата в Делхи.По уверенията на о.р. Ромов,същата ще бъде извършена през м.декември 1980 година с предварително обработени вещества.

С изключение на 5 сътрудника на ръководство в отдела,на 3-ма от които поради доказана честност,се провежда непрекъсната проверка с "М-Вихрен",на тези които са маршрутирани и с "М-Пирин",а на някой при създаване на благоприятни ситуации-проверка и чрез комбинация.

г)Работа по делата от оперативния отчет с цел вербовка:

В отдела са запланувани за откриване 4 разработки; открити 5.

Проведоха са оперативни мероприятия по привличането към сътрудничество в провеждане на специални мероприятия на индийски гражданин.Открито е ДОП "БАРОН".Налице са перспективни възможности за използуването му против румънците и югославяните,и създаване на постоянна печатна база на културно-историческо разузнаване.

В началото на годината бе открито ДОР "КАРОВ"-с цел вербовка до края на годината.Делото е открито по предложение на резидентурата в Дамаск.Поради несистемното изучаване на обекта от о.р.

От архивите на ДС

Карпов,вербовката няма да се извърши тази година.Перспективите за реализирането на обекта се очертават през първото тримесечие на 1981 година.

За перспективно решаване на въпросите по проникването в нашите обекти в Турция бяха открити ДОП "ПОМАКОВ"-югославски гражданин (от Центъра) и ДОП "ЛОРД"-американски гражданин (от резидентурата).

С цел вербовка и проникване в обектите на културно-историческо разузнаване в СФРЮ,съвместно с Окръжно управление на МВР-гр.Кюстендил е открито ДОП "СЕКРЕТАРЯ" на лице югославски гражданин.

Предстои до края на годината да бъде открито ДОП "ЗЕКИ" на турски гражданин, с когото о.р.Караколев от резидентурата активно работи.

V.<u>РАБОТА В ЦЕНТЪРА:</u>

По план отдел 14,ПГУ-ДС,използувайки наличните свои сили и възможности трябваше да проведе 35 агентурно-оперативни мероприятия.Изпълнението е следното:

<u>По СФРЮ:</u> Открита е групова разработка на югославски и други учени,които активно се използуват за антибългарска пропаганда;

За решаване задачи по изучаване на агентурно-оперативната обстановка в обектите за проникване,съвместно с окръжните управления гр.Благоевград и Кюстендил бяха запланувани да се маршрутират 10 секретни сътрудници и доверителни връзки.Маршрутирани са 6.Придобита е интересна информация за дейността на обектите и лица,представляващи интерес за нас.

Заплануваните мероприятия по отделните лица се проведоха,но обект "ОХРИДСКИ" не посети нашата страна,поради това че не бе пуснат от югославските власти на територията на Благоевград.

Съвместно с Окръжно управление гр.Кюстендил се проведоха мероприятия по 2 лица,едното не посети нашата страна,поради недопускане от югославските власти; на другото е открито ДОП.

<u>Турция:</u>Отдела проведе агетурно-оперативните мероприятия по Семинара по османска палеография в Анкара,но той бе отложен за 1981 година.

Всички останали мероприятия бяха проведени с изключение на мероприятието за изпращането на 2 кандидат-студенти в Анкарския университет,което поради трудности създавани от турска страна-

Из архивите на ДС

не бе осъществено.

Гърция:Подбрани бяха и са дадени документите за изпращането на 3 нови монаси,които да попълнят братството на обект "ЦИТАДЕЛА".

Проведени са необходимите мероприятия по разработката на обект "СТАВРЕВ".Осъществени са 2 срещи,при които обекта даде информация за обстановката в наш обект.

Разработена е дългосрочна план-програма по обект "ХИЛЕНДАР".

СР Румъния: Заплануваните мероприятия са изпълнени:

Съвместно с Окръжно управление-гр.Велико Търново са маршрутирани до Букурещ,Банат,Тулча и др.градове секретните сътруднице: "ЯВОРОВ","ЮЛИАН","ВИНГОВ" и "ПЕТРОВ";Разработен е план за използуването по линия на културно-историческо разузнаване на секретен сътрудник "ДИМОВ"-на ръководство в отдел 17,ПГУ-ДС.

172

Със съгласието и участието на управление 06-ДС бе маршрутиран секретен сътрудник "ВЕСЕЛИНОВ".

Съединени щати:

Набелязаните мероприятия са изпълнени с изключение на 1-не бе изведен поради липса на възможност в Университета на Щата Конектикът секретен сътрудник "ПАВЕЛ".

Сирия:Заплануваните 3 задачи са изпълнени.

Не бе изпълнена задачата за разширяване на агентурните възможности,чрез установяване на оперативен контакт на о.р.Карпов с обект "ДОЦЕНТА",пребиваващ в Ирак,по причини от обективно естество.

Италия:Беше маршрутиран секретен сътрудник "БОРИСЛАВ";същият не изпълни възложените му задачи.

Заплануваните вербовки,както бе подчертано по-горе, не се извършиха по вина на о.р.Павлин Димитров.

По други страни от заплануваните 13 агентурно-оперативни мероприятия не са изпълнени 3:

-Не е възстановена връзката с агент "ХАЙНЦ";

-Във връзка с реализирането на мероприятие "ХЪШОВЕ -7"- не са придобити данни и създаде база за оперативен подход към лица,представляващи интерес за културно-историческо разузнаване (по вина на о.р.Христо Измирлиев)

-Резидентурата в Женева,която ръководи "ДЕЛОН":бяха запланувани негови публикации за Макгахан,Освобождението на България и Алцек,които не са реализирани.

VI.СПЕЦИАЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

По непълни данни противникът е провел през 1980 година в областта на историята 10 мероприятия; от тях 8 са на СФРЮ и 2 на

86

Из архивите на ДС

173

СР Румъния.Това са мероприятия,които са насочени непосредствено срещу нас и са ни известни.

Културно-историческо разузнаване е запланувало през отчетния период провеждането на 18 специални мероприятия насочени на първо място срещу СФРЮ,срещу нейната антибългарска дейност и срещу тази дейност на СР Румъния,Турция и Гърция.От заплануваните мероприятия по различни,повечето субективни причини на о.р.Атанас Атанасов,Христо Измирлиев и др. не са проведени 7 мероприятия.Те са:2 срещу антибългарската дейност на СФРЮ (о.р.Атанасов);2 от територията на САЩ,но срещу СФРЮ (о.р. Измирлиев и резидентурата);1-Турция (о.р.Иванов);1-от територията на Италия(о.р.Павлин Димитров);1-СР Румъния (о.р.Атанас Атанасов)

Завърши първият етап на провеждането в продължение на три години наше крупно мероприятие "МАЯК" от територията на Швейцария.Излезлите досега 12 книги (около 1600 стр.) съдържат огромен брой оригинални документи,които по безспорен начин потвърждават принадлежността на Македония и народа в нея към България и българите и машинациите на великите сили след Първата световна война за създаване чрез "македонския въпрос" раздори и интриги на Балканите.

Интересът към това мероприятие от страна на учените-историци е голям.Такъв е проявен и от дипломати на СФРЮ и Гърция, и други страни.По оперативни съображения следващите етапи на мероприятието ще започнат след изтичане на известен период от време.

В Индия беше проведено оперативно мероприятие "НЕЙБЪР" за компрометиране на югославската политика и аспирации към Македония. Ефектът беше такъв,че югославските дипломати протестираха пред Министерство на външните работи на Индия,което от своя страна, отговори в защита на България.От друга страна в СФРЮ се появиха публикации,с които стремежът бе да се неутрализира силата на нашето мероприятие.

От територията на Сирия и други арабски страни се проведе мероприятие "ИЗТОК" за правилното осветяване на световната културна и научна общественост за градивната и реалистична политика на Георги Димитров и Българската комунистическа партия на Балканите.Това оперативно мероприятие допринесе за разобличаване в този регион на двуличната политика на СФРЮ.

В отговор на "Стружките вечери на поезията",културно-

Из архивите на ДС

174

историческо разузнаване организира и проведе,при участието на отдел VIII,ПГУ-ДС,целенасочена кампания обхващаща Гърция,Индия,Сирия,Йордания,Португалия и други страни за разобличаване опита на СФРЮ да денационализира и присвои Никола Вапцаров.Тази кампания показа същевременно на света несъмнената българска принадлежност на Вапцаров и неговия подвиг извършен в името на Българската комунистическа партия и България,както и чистия български характер на неговото безсмъртно творчество.

Разработени са по "РОЖЕН" и се провеждат широкомащабни мероприятия за насочване в наша полза на Македонската патриотична организация (МПО) със седалище в САЩ и подразделения в други страни,както и за придобиването на документални материали на тази организация.С тази цел се работи по обектите Гаджев,Анастасов,Илчев и други дейци на МПО.

Във връзка с антибългарската насоченост на дейността на румънската траколожка фондация "ДРЪГАН",която има и пряко отношение към юбилея 1300 години България,беше проведено мероприятие "ХЪШОВЕ-3" за нейното компрометиране и дискредитиране на Траколожкия конгрес във Виена,състоял се през м.март 1980 год.Фондацията беше изолирана. Приеха се нашите тези.В резултат на това сега известни световни познавачи на българската история считат дейността на "ДРЪГАН" несериозна и не се отзовават на поканите и да участвуват в провежданите от нея мероприятия.Нейната дейност продължава да се следи от нас.

Културно-историческо разузнаване проведе разгърнати агентурно оперативни мероприятия "ХЪШОВЕ-6" по XV световен конгрес на историците в Букурещ с основна цел: свеждане до минимум на антибългарската насоченост на същия и верно представяне пред световната научна общественост на историческия процес по нашите земи през вековете.

Столетия наред историята на българския народ е свързана с източните патриаршии,с източната православна църква,ръководена от Цариградската вселенска патриаршия.Със средствата на разузнаването бе организирано и проведено мероприятие "ЛЕРИН"-българо гръцка среща на богословите историци в София с основна насоченост: въздействие за възстановяване на историческата правда за ролята на идточните патриаршии в съдбата на българите и създаване на предпоставки за придобиване на историческа документация за тях.

Проведе се частично мероприятие "БУЛАИР"-противопоставяне на антибългарските тези на турските учени и на Одринския институт за исторически изследвания.

Из архивите на ДС

175

VII. ПРИДОБИВАНЕ НА МАТЕРИАЛИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ:

Разгърнати действия разузнаването проведе за издирването и придобиването на важни оригинални документи и ксерокопия от тях,свързани с нашето историческо минало,но недостъпни за нашите учени,както и за опазването на паметниците на българската история и култура в чужбина.

Получените материали обхващат периода XIV-XX век и са от държавни архивни учреждения и частни сбирки в Турция,Гърция, СР Румъния,САЩ,Англия,Египет,Сирия,Тунис и др.страни.Те са разнородни по характер и тематика и са написани на османотурски, гръцки,латински,румънски,арабски,немски и други езици.

Общо са придобити от разузнаването 211 900 микрофилмови кадъра на документи,4 485 ксерокопия,600 фиша анотирани документи и 6 оригинала.

Най-важните от тях са:

-Кадастрален регистър на Софийски санджак от 1444 година. Според административното деление на Османската империя и вилаета Румели Софийски санджак обхваща селищата:на запад-до Ниш и Пирот, на изток-до Златица,на юг и югозапад-до Кюстендил и Скопие,на север-до Враца.

Кадастралния регистър отразява броя и наименованията на всички селища и махали в санджака,броя и националността на населението във всеко селище,категорията на собствеността,доходите и движението на населението в санджака.Тези данни правят кадастралния регистър изключително ценен исторически материал.Регистъра съдържа 542 страници.

-Кадастрален регистър на Силистренски санджак от 1641 година.

В рамките на Силистренски санджак са влизали територийте на днешните българска и румънска Добруджа,Браила,Килия,Хърсово и Текиргьол.Регистър съдържа 1150 страници.

-Кадастрален регистър на Чирменски санджак,изчезнал към началото на XVII век.

Той е обхващал територийте на южното черноморие,хасковско и кърджалийско.Съдържа 200 страници.

-Славянски ръкопис от Вселенската патриаршия от XIV век, 210 микрофилмови кадъра.

-Атлас на Османската империя от 1842 година.

Атласа съдържа карти на диспозицията на войските при основните битки по време на падането ни под турско-робство.Това го прави особено ценен за нашата историческа наука.

-Копие на единствения непубликуван досега сборник от вестника "ЗАВРА",който Митхад паша е издавал в Багдад,преди назначаването му за губернатор на вилаета Румили.

-600 броя анотирани сигнатури на неизвестни досега,ценни за нашата и балканската история документи от различни хранилища в Турция.

Тези анотации дават възможност точно и без разход на време и средства да се придобиват интересуващите ни документи.

-Описание на похода на султан Осман II (1618-1622 г.).

Близо четири години Осман II провежда поход по наши земи, двата бряга на река Дунав и Румъния.Описанието на похода му съдържа обилни данни за нашите земи,крайдунавските градове и "румънска"Добруджа.Оригиналът е от 200 страници и е единствен.

-Доклад на Мисията на лазаристите за дейността и (1839-1939 год.),235 стр.,ксерокопия.

-Шест документа за Врачански санджак,фотокопия.

-Славянски ръкопис от Румъния от XIV век,7 микрофилма, 225 страници.

-Летописна книга на българската католическа епископия в Букурещ,9 микрофилма,324 страници.

-Дарствена грамота на императрица Мария Терезия за признаването и даването на граждански права на банатските българи от XVIII век,оригинал.

-Албум с 60 цветни и 30 чернобели снимки-документирани български културно-исторически паметници на територията на град Винга,СР Румъния.

-Славянски ръкописи и други материали от Зографския манастир-13 140 микрофилмови кадъра.

Чрез използувано от културно-историческо разузнаване прикритие (СИБАЛ) са придобити 223 микрофилма с 172 288 кадъра на документи,свързани с историята на България и отношенията и с балканските страни.

Те са както следва:

-Франция	- 21 филма	- 15 111 кадъра;
-САЩ	- 56 филма	- 42 000 кадъра;
-ГФР	- 141 филма	- 110 000 кадъра;
-Белгия	- 5 филма	- 6 175 кадъра;
Албанска колекция от:		
- Англия	- 11 ролки	- 8 713 кадъра;
- ГФР	- -	- 1 479 кадъра.

Анализът на работата по линия на КИР през 1980 година показва, че е постигнат напредък.

В резултат на по-правилното насочване на вербовъчната работа са постигнати добри резултати по важни за отдела направления.

Заведените вербовъчни разработки също показват по-добра целенасоченост и правилно виждане на проблемите.

Специалните мероприятия на отдела, освен че са нарастнали количествено, бележат по-голяма ефективност и резултатност. По-нататъшното им провеждане чрез по-конкретно съгласуване с другите отдели и по-специално с отдел 08, ПГУ-ДС, ще засили още повече техния ефект.

В работата по придобиването на ценни документи за историята на нашата държава и народ през отчетния период е постигнат значителен напредък като е завишен критерия за секретните документи.

Подобрение се констатира и в участието в мероприятията на Културно-историческото разузнаване от страна на линейните отдели и някои резидентури.

Положително се разви взаимодействието с другите поделения на ДС и някои Окръжни управление на МВР. В резултат на това има частично подобряване на работата по проникването в някои важни обекти за проникване по линия на КИР.

Все още обаче:

- Не е достатъчно в количествено отношение агентурния апарат на отдела зад граница. Нужно е в това отношение решително подобряване на работата като се обърне внимание на вербовката на чужденци в трети страни.

В това отношение далеч не са използувани възможностите на резидентурите. В същата насока е необходимо да се засили работата и по-перспективните разработки.

- Не е постигнато максимално разширяване и подновяване на сътруднический апарат на отдела, който да бъде в състояние да изпълнява трайни задачи.

- Недостатъчна е информацията свързана с антибългарската дейност зад граница в областта на историята и културата и

Из архивите на ДС

177

във връзка с 1300-годишния юбилей. Набелязаните неотдавна организационни мерки в тази насока ще допринесат за решаването на тази задача.

Слабите страни в работата на Културно-историческо разузнаване през 1980 година ще се имат предвид при подготовката на плана за 1981 година.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1.екз.
Изп.-14-8314
Нап.-8314
София,20.11.1980 г.

Из архивите на ДС
178

183-72

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
2975
19.2.81

Т Е М А Т И Ч Е Н П Л А Н

ОТНОСНО: Научни и публицистични материали за издаване зад граница през 1981-1983 година по линия на Културно-историческо разузнаване

I. МЕРОПРИЯТИЕ "ВАТЕРЛО"

1.Ще бъде осигурено публикуването зад граница на тема: "Името "Македония" в историческата география". Материалът е разработен от ст.н.с. П.Коледаров;

2. Влияние на българската култура за запазване на славянския облик на сърбите и за образуването на тяхната държавност /от средата на IX век/. Сърбия под българска власт през X век /П.Ангелов/.

II. МЕРОПРИЯТИЕ "СТРАЦИН"

1. Бойните действия на Българската народна армия през Отечествената война 1944-1945 година, отразени в сводките и

дневника на главното командуване на вермахта и оперативната документация на група армии "Е" и "Ф" /Ст.Нойков/;

2. Нелегалната дейност на БКП и развитието на военно-политическата обстановка в България през периода 1941-1944 година, според разузнавателните сводки на Гестапо и абвера и други немско-фашистки архивни полицейски документи /Ст.Нойков/;

III. МЕРОПРИЯТИЕ "БУМЕРАНГ"

1. Историческата истина за България и скопските историци Александър Матковски, Орде Ивановски, Александър Апостолов и Иван Христов за нея /П.Коледаров/;

2. Княжество България и Македония в очите на скопския историк Кръсте Битоски - факти и спекулации /М.Куманов/.

IV. МЕРОПРИЯТИЕ "СЛИВНИЦА"

1. Историческата правда в романа на скопския писател Драган Ташковски "Македонското царство на цар Самуил" /Ч.Добрев/.

V . МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-1"

1. Българската материална и духовна култура в румънските земи през вековете /Ив.Божилов/;

2. Приносът на Средновековна България в създаването и укрепването на първите румънски държави /Б.Соколова/.

73
287

Из архивите на ДС

3. Историята на една регионална българска духовна култура /банатските българи/. /К.Телбизов/;

4. Асеневци-генеалогия и прософография /В.Велков/.

VI. МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-2"

1. Тюрките в България /Е.Боев/;
2. Алианите в Североизточна България /М.Пенков/.

VII. МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-2"

1. Българското участие в национално-освободителните борби на гръцкия народ. Начало на Българското възраждане в Македония като най-застрашена област от денационализаторските опити на Фанар /Тр.Кръстанов/.

2. Кирил и Методий - етническа принадлежност и народностен произход /К.Мечев/.

НАУЧНИ СТАТИИ И СЪОБЩЕНИЯ

1. Митхад паша за турците в България /С.Димитров/;
2. Към въпроса за превземането на Одрин през 1913година и пленяването на Шукри паша. /Ст.Нойков/;
3. Българославянската писменост и нейното общочовешко значение /П.Коледаров/;
4. Сръбско-българската война 1885 година и Балканската война 1912-1913 година през погледа на чужди наблюдатели и в оценките на германския и австро-унгарския Генерален щаб /Ст.Нойков/;

5. Влияние на българската държавност и култура /Ресавската българска школа, ролята на царица Елена и на придружилите я българи в сръбския двор/ /Ст.Кожухаров/.

Отп.в 1 екз.
Изп.-8313-14
Нап.-69-Н.Миленова
София,19.2.1981 г.

Из архивите на ДС
182

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО !

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 16010, екз.№ ___
26.9.80 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Генерал-майор: /Вл.Тодоров/
София 30.V 1980 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Служебната квалификация на личния състав на отдел 14, ПГУ-ДС, през учебната 1980/1981 година

1) Водене на разработка с цел вербовка на обект на културно-историческо разузнаване, организация на работата по разработката, документация, реализация. Лекция-2 часа и тренировка с противогаз.

Срок:8 октомври 1980 година
Отг.:Зам.началник отдел 14, ПГУ-ДС

2) Изготвяне на оперативна документация и провеждане на тайникова операция с малък контейнер от о.р.Ат.Атанасов. Практическо занятие-4 часа.

Срок:22 октомври 1980 година
Отг.:о.р.Ат.Атанасов

3) Църквите на българската емиграция и МПО /Македонска патриотична организация / зад граница и тяхното използуване от културно-историческо разузнаване. Лекция и практическо занятие с противогаз-2 часа.

Срок:5 ноември 1980 година
Отг.:о.р.Хр.Маринчев

4) Изготвяне на оперативна документация и провеждане на тайникова операция с голям контейнер от о.р.Вл.Кънчев. Практическо занятие-4 часа.

Срок:19 ноември 1980 година
Отг.:о.р.Вл.Кънчев

5)Идеологическите диверсии и фалшификации на българската история от противника и задачите на културно-историческо разузнаване.Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок:3 декември 1980 година
Отг.:Зам.началник отдел 14,ПГУ-ДС

6)Откриване на разработка и проникване в обект на отдел 14,ПГУ-ДС.Изработване на съответствуваща документация от о.р.Пламен Атанасов.Доклад и обсъждане-3 часа.Тренировка с противогаз.

Срок:17 декември 1980 година
Отг.:о.р.Пл.Атанасов

7)Вражеските центрове и юбилея "1300" и задачите на културно-историческо разузнаване.Информация-2 часа.

Срок:8 януари 1981 година
Отг.:Началник отдел 14,ПГУ-ДС

8)Вербовка на обект по линия на културно-историческо разузнаване от о.р.Хр.Измирлиев ("обект"-о.р.Ат.Атанасов).Практическо занятие пред телевизионна установка-3 часа.

Срок:22 януари 1981 година
Отг.:о.р.Хр.Измирлиев
о.р.Ат.Атанасов

9)Външно наблюдение и поведението на разузнавача.Лекция -2 часа и тренировка с противогаз.

Срок:5 февруари 1981 година
Отг.:о.р.Ив.Ненчев,РШ,ПГУ-ДС

10)Юбилея "1300" и използуването му за решаване на задачи на културно-историческо разузнаване.Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок:19 февруари 1981 година
Отг.:о.р.Румен Спасов
Т. Рибаров

11)Използуване на техническите средства в разузнавателната работа.Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок:5 март 1980 година
Отг.:Началник отдел 12,ПГУ-ДС

Из архивите на ДС

12)Активни мероприятия на разузнаването.
Лекция-2 часа.

Срок:5 март 1981 година
Отг.:Зам.началник отдел 8,ПГУ-ДС

13)Организиране и провеждане на моментална среща с "агент"(о.р.Ив.Иванов) от о.р.ЙорданЙорданов.

Срок:19 март 1981 година
Отг.:о.р.Йордан Йорданов

14)Задачи,обекти и интереси на културно-историческо разузнаване в Турция.Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок:9 април 1981 година
Отг.:о.р.Ив.Иванов

15)Подстави на противника и борбата на разузнаването против тях.Лекция-2 часа.

Срок:23 април 1981 година
Отг.: о.р.Йорд.Йорданов

16)Центрове на българистиката зад граница и възможностите за използуването им от културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок:7 май 1981 година
Отг.:о.р.Петър Щерев

17)"Македонския въпрос" и скопската политика.

Срок:21 май 1981 година
Отг.:Зам.началник отдел 14,ПГУ-ДС

19)Отчет за резултатите от служебния курс.

Срок:4 юни 1980 година
Отг.:Зам началник отдел 14,ПГУ-ДС

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14,ПГУ-ДС
Полковник:
/Г.Авджиев/
София, 26.IX 1980 година

Отп.в един екз.
Екз. 1-КД
Изп. 14-8314
Нап. 8314
София,26.09.1980 година

СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 13461, екз.№ 2
8.8.88 19 год.

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО:Обучението и служебната квалификация на личния състав на отдел 14,ПГУ-ДС,през учебната 1979/1980 год.

Новите тенденции в развитието на международната обстановка налагат нови,по-високи изисквания към дейността на всеки разузнавач.

Това задължава да се усъвършенстват формите и методите на обучение и квалификация на служителите от културно-историческо разузнаване.

Разработеният тематичен план за обучение и квалификация на състава на отдел 14,ПГУ-ДС,утвърден от Ръководството на Управлението на 9.10.1980 година беше съобразен с горните изисквания.

На базата на 44 часа учебно време бяха включени разнообразни теми и практически мероприятия от интерес за оперативния състав на културно-историческо разузнаване,като:

-Изучаване,с цел проникване в обекти на културно-историческо разузнаване и създаване връзки в него;

-Организиране и провеждане на занятия по ТО,"Среща с агент","Вербовка на обект" (пред телевизионна установка);

-Работа с агентурния апарат;

-Активни мероприятия (операции) на културно-историческо разузнаване,планиране и задействуване;

-Използуване на вражеската емиграция и българската колония за решаване задачи на културно-историческо разузнаване и др.

Тези групи от теми се организираха и проведоха в светлината на решенията на XI конгрес,Юлския пленум и Националната партийна конференция,заповедите,указанията и инструкциите на ръковдството на ПГУ-ДС и ръководството на МВР.

През отчетния период всички запланувани занятия бяха проведени,като се използуваха както о.р. на отдела,така и опита на други оперативни отдели.Много интересни и полезни се оказаха

лекциите на др.Станков (VIII отдел) за активните мероприятия и на др.Румен Тошков (IV отдел) за използуването на вражеската емиграция по линия на културно-историческо разузнаване.

Ценен опит във вербовката на обект (пред телевизионна обстановка) се обмени със отдел XVII (др.Велко Кръстев) и др.

Практическите занятия,подготвени от др.Павлин Димитров и Атанас Атанасов минаха много добре,а подготвената документация по тях предизвикаха оправдан интерес.

Интересни лекции изнесоха другарите:Иван Иванов (по проникването в обект на отдел 14,ПГУ-ДС) и Георги Авджиев (събиране информация на"тъмно").

Няма отсъствия от занятията по неуважителни причини.

Известно подценяване се прояви по отношение на проведените занятия с противогаз.

Голяма роля в повишаване на познанията и квалификацията на оперативния състав на отдела изиграха изнесените беседи от отговорни работници на ЦК на БКП и МВР.

Наред със заниманията по утвърдения тематичен план оперативния състав на отдел 14,ПГУ-ДС се занимава и по лични планове за служебна и идейно-политическа подготовка,контролът обаче по изпълнението им не беше ефективен.

Оперативния състав на отдела показа добри резултати на проведените стрелби.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14,ПГУ-ДС
Полковник:
/Г.Авджиев/

Нап,в два екз.
Екз. 1-
Екз. 2-
Изп. 14-8314
София,8.8.1980 год.

49
12

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 3709, екз.№ —
26.3.81 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: /Вл.Тодоров/
София, 24.III. 1981 година

П Р А В И Л Н И К

ОТНОСНО: Ползуването на хранилището на отдел 14, ПГУ-ДС, /стая № 13, етаж 13/ на материалите, съхранявани в него

Поради липса на подходящо помещение за съхраняване на специалните материали – придобити писмени и веществени паметници на историята и културата от отдел 14, ПГУ-ДС, намиращи се временно на негова територия, същите се съхраняват в стая 13 на етаж 13, в наличните каси и дървени шкафове.

Редът за съхраняването и ползуването на тези материали е следния:

1. При постъпването на придобити писмени и веществени материали същите веднага се записват в специална за целта книга от техническия сътрудник на отдела.

След предаването и записването на материалите ползуването им става само с разрешение на началника на отдела

Из архивите на ДС

189

13

или неговия заместник, като ползувалият материала се подписва в специална за целта книга с посочване на дата и година, и точно ползуваните материали /страници, копия, брой, екземпляри и пр./.

Изнасянето на ценни исторически вещи от помещението става с разрешение на началника на отдела или неговия заместник, и в присъствието на най-малко двама служители.

2. Връщането на материалите след ползуване се удостоверява с подпис на техническия сътрудник;

3. Касите и шкафовете, в които се пазят материалите се запечатват с пластелин и личен печат на отговарящия затях технически сътрудник;

4. В отделна книга се вписват получените за оперативно ползуване книги и други официални източници и тяхното ползуване става само срещу подпис и с разрешение на началника или неговия заместник;

5. Забранява се ползуването на хранилището за служебен кабинет. Оперативните работници на прикритие използуват за работа дървената стая /стая № 19/;

6. Когато отговарящия за материалите служител отсъствува, се замества от специалист-машинописеца;

7. Абсолютно се забранява пушенето в хранилището, ползуването на нагревателни уреди и други каквито и да било запалителни вещества;

8. С оглед предпазването на материалите от увреждане, радиатора в помещението се изключва.

Помещението се проветрява най-малко един път дневни за регулиране на температурата;

Из архивите на ДС

В помещението задължително се осигурява пожарогасител.

9. В определени случаи помещението може да бъде използувано за провеждане на партийни събрания и служебни съвещания при строго спазване на изискванията в точка 6.

10. След изтичане на работното време помещението се заключва и запечатва по подходящ начин от техническия сътрудник или заместващия го.

Влизането в помещението в извънработно време става само с разрешение на началника на отдела или неговия заместник и в присъствието на отговорника на помещението или един оперативен работник, като се отбелязва в специална тетрадка или протокол.

11. Отговорният технически сътрудник се грижи за правилното съхраняване на материалите, за спазване на установения ред и прави предложения за подобряване на работата в тази насока;

12. Специалното помещение се включва в сигналната система при дежурния на ПГУ-ДС;

13. Влизането на външни лица в помещението е абсолютно забранено;

14. Почистването на помещението се извършва в присъствието на отговарящия за него.

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп. в 2 екз.
Изп.-14-8313
Нап.-84-Н.Миленова
София, 3.3.1981 г.

(37)

120

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 11516, екз. №
09. 07. 1981 19 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
НАЧАЛНИКА НА
ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник Г.Авджиев

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

По линия на прикритието ръководя стопанската дейност, поддържане имотите на Ефория Зограф. Един от тях е сградите в Германския манастир. Част от помещенията са фондохранилища на Националния исторически музей. На разположение на Ефорията са 10 стаи с по две легла. Същите могат да бъдат предоставени на отдел 14, ПГУ-ДС, за оперативни нужди, без да се плаща наем, като се осигури заплащане на бивш ОР месечно възнаграждение, който да поддържа стаите и да посреща гостите на отдела.

За тези стаи имат искания от Славянския комитет и други организации.

Считам, че е целесъобразно да се организира база на отдел 14, ПГУ-ДС, която да се използува за оперативна подготовка на маршрутирания сътруднически апарат и провеждане

на мероприятия по агентурата на отдела, която се довежда в страната, както и използуване за отдих на служителите и техните семейства.

ИЗГОТВИЛ,
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: /Хр.Маринчев/

Отп.в 1 екз.

Изп.-14-8320
Нап.-296-Н.Миленова
София, 9.7.1981 год.

Очевидно, че обектът може да бъде използуван за хрущите за цялото управление
9.7.81

196

19

СТРОГО СЕКРЕТНО!

НРБ
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 3988, екз.№
23. 03. 1983 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ползуването на ОРОН в отдел 14, ПГУ-ДС

Понастоящем отдел 14, ПГУ-ДС, ползува 3 оперативни работници на обществени начала, двама от които са бивши оперативни работници.

Като се изхожда от натрупания досега опит в тази насока може да се посочи, че ползуването на оперативни работници на обществени начала е полезно и целесъобразно, когато подбора им е правилен, съобразен с техните възможности и задачите, които има да решава направлението.

Досега в отдел 14, ПГУ-ДС особено активно и резултатно се използува ОРОН, бивш ОР на ПГУ-ДС. С негово съдействие е разкрито и се води дело на ДЛ с възможности за решаване на задачите по РИК.

Другият ОРОН е на прикритие, млад слухител, който под ръководството на опитен нам ОР успешно навлиза в оперативната работа с перспективи за назначаването му на щатна работа.

Ценна помощ при решаването на задачите на РИК оказва ОРОН /бивш ОР/, на работа в сектор на Комитета за култура, който ни дава възможност да имаме поглед върху движението на наши и чужди граждани, представляващи оперативен интерес.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС,
Полковник:
Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8313
Нап.-66-Миленова
София, 7.3.1983 г.

Превоскене на руски за съв. другари
1.III.72

107

Строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Сдружението "Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ".

С цел да създаде свое прикритие, което да използува за изпълнение на разузнавателните си задачи, ПГУ-ДС създаде Сдружението "Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ", като официална обществена организация, неизползувана досега от нашите органи и непрокоментирана като такава.

Съгласно устава на Сдружението, неговата дейност ще се състои в издирване, опазване и популяризиране на природни забележителности, на исторически и културни паметници на българския народ в страната и в чужбина, в създаване на официални контакти и връзки със сродни на него организации в чужбина, размяна на делегации и гостувания с представители на такива, чрез което ще се създадат предпоставки и форми за изпращане в чужбина на наши оперативни работници и агентура под прикритието на Сдружението, за поканване от името на Сдружението на интересуващи ни чужденци като гости у нас и пр.

Така, на 5 март 1969 г. бе създадено въпросното Сдружение като обществена организация, със седалище София, регистрирано с протоколно определение от 13 март 1969 т.на отделение фирмено при Софийския народен съд и признато като юридическа личност, с ръководство и членове-учредители, само служители на ПГУ-ДС.

Идеята на ПГУ-ДС е да бъдат привлечени в това Сдружение постепенно редица наши научни и обществени деятели, имащи професионални интереси и изяви в тези области, в които се простира дейността на Сдружението, и известни като такива деятели у нас

Из архивите на ДС

и в чужбина, за да може чрез тях да стане фактическото изграждане, изявяване и утвърждаване на Сдружението като действителна такава обществена организация.

Предвижда се също така основната издръжка на Сдружението да се дава от ПГУ-ДС, като камуфлаж ще бъде уредено получаването и на други по-дребни суми под формата на помощи, субсидии и дарения от страна на други наши обществени и държавни организации, като НС на ОФ, БАН, Комитета за изкуство и култура, ДКМС, Български туристически съюз и др.

Беше открита текуща банкова сметка на Сдружението, чрез която, от името на Сдружението е вече изградена Планинска туристическа база в Пампорово - Родопите, с цел последната да се използува в бъдеще за подготовка на агентура на ПГУ-ДС и за други агентурно-оперативни мероприятия.

Освен това вече е уредена и обзаведена подходяща канцелария на Сдружението в София, състояща се от тристаен самостоятелен апартамент на ул."Ангел Кънчев" № 4.

Също така през лятото на 1971 г.бе проведена консултативна среща-разговор с някои известни и изтъкнати в страната и чужбина наши учени - историци, обществеици и др., с оглед изграждането на ново ръководство на Сдружението из средите именно на такива лица, чрез което да се създаде действителен живот на същото като обществена организация. Предстои в близко време да се проведе ново такова съвещание от ръководството на ПГУ-ДС с наши научни и обществени дейци, с цел да бъде цялостно уточнено новото ръководство на Сдружението и да се внесе пълна яснота по отношение характера на бъдещата дейност и изяви на същото у нас и в чужбина.

Сега се работи главно за подбирането и привличането на подходящ актив от научни и обществени деятели, с интереси и известност по въпросите, предмет на Сдружението, чрез които да се положат основите на истинската и практическа дейност на същото като действителна обществена организация, която ПГУ-ДС

Из архивите на ДС

ще използува като свое прикритие за изпълнение на разузнавателни задачи, особено по отношение на Турция и Гърция, както и в други страни съобразно интересите му, а именно - от името на Сдружението да извежда зад граница свои оперативни работници и агентура в интересуващи ни страни и обекти, да поканва на гости у нас интересуващи ни чужденци, както и за други наши агентурно-оперативни мероприятия.

Отп.в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - към дело
Изп.-XIV-1/17022
Нап. - Миленова
5 януари 1972 г.
С о ф и я

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV - ПГУ-ДС:

Полковник: Григоров

50

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Български икони в Унгария.

Понастоящем в Унгарската Народна република, по различни музеи и църкви, има около 1000 икони от славянски и православен произход. През този месец /октомври 1972 г./ предстои подписване на унгаро-югославско споразумение, според което 400 от наличните 1000 икони ще бъдат взети и реставрирани от югославски специалисти в Белград и Нови сад. Почти една година в УНР е бил на командировка през 1971 г. на няколко пъти югославски специалист по иконите, който е обиколил страната и е описал всичко, което "е свързано с югославската история". Като последствие на това посещение и идва предстоящето споразумение. Унгарската страна отива с охота да го подпише, тъй като й липсват специалисти по иконите, да не говорим за средствата, необходими за реставриране. По големина на колекциите в страната, иконите са разпределени, както следва:

1. Колекция в Сент Ендре /болшинството икони са в ръцете на сръбската църква в гр.Сент Ендре/;

2. Колекция в Будапещенския музей "Ypartüveszeti tüzeum";

3. Колекция в селището /Рацкеве/ Raczkeve, около Сент Ендре;

От архивите на ДС

5А

4. Колекция към гръцкоизточните /görögkeleti/ църкви в градовете Сегед, Мишколц, Дебрецен, Дюр.

На 7 октомври 1972 г. направих посещение в музея към сръбската черква в Сент Ендре. Изложената там колекция на икони, ръкописи и други предмети включва редица предмети и икони от български произход, като са обозначени с надписите: "Сръбска, намерена в Балкана". От уредничката на музея разбрах, че намиращите се в лошо състояние икони ще "заминат на реставрация" в началото на ноември, с което в същност тя потвърди казаното от зам.главния реставратор на Музея за изящни изкуства в Будапеща.

С оглед на гореизложеното предлагам по спешност да бъдат изпратени в УНР специалисти по иконите, които да заснемат и опишат намиращите се все още тук български икони, поради опасността, че при реставрирането, иконите от български произход да не станат от сръбски такъв.

Освен това, предлагам на съответното /високо/ равнище да се поиска от унгарските власти /разбира се, по подходящ начин/ изпращаните за реставрация в Югославия икони да бъдат прегледани /описани/ от наши специалисти, като всяка една българска /или от български характер/ икона да остане на място и се предложи нейната реставрация да стане не в СФРЮ, а в НР България.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ:
/Григоров/

9 ноември 1972 г.
София

Строго секретно!
Екз.№ ___

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ДРУГАРЯ ЗАМ.МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ-
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ Д.КЬОСЕВ
Т У К

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Необходимостта от цялостна регистрация на иконите в България.

През последните няколко години към българските икони се проявява голям интерес както у нас, така и в чужбина. Това народно богатство, обаче, не е документирано и регистрирано, пръснато е из цялата страна и е изложено на различни опасности. Много ценни в художествено отношение икони са неизвестни на науката, други се съхраняват при лоши условия и са обречени на безвъзвратно изчезване, ако не бъдат взети ефикасни мерки за опазването им.

Досега по линия на музеите е направена една частична регистрация на намиращите се в техните райони икони. Иконите в много от отдалечените райони, църкви, манастири и параклиси, и особено у частните лица не са регистрирани. Частичната регистрация не дава възможност да се фиксират и сигнализират кражби на икони. Така например, по дело № 777/1972 г. на Софийския Градски съд, само 12 от откраднатите от

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

152
19

около 100 икони, на стойност 50000 лева, са били регистрирани в Държавния музеен фонд, но и тяхното изчезване е установено едва след залавянето на престъпника.

Според нас, при една цялостна регистрация всяка икона трябва да бъде точно описана по сюжет, материал, размери, състояние, датировка и фотография на лицевата и обратната й страна. Със съдействието на Дирекцията на народната милиция би могло да се потърси способ за подходящо маркиране на иконите, което при опит за изнасяне на някои от тях извън пределите на страната да сигнализира съответния контролно-пропускателен пункт.

При регистрацията трябва да участвуват специалисти-историк, изкуствовед, реставратор, фотограф. На иконата трябва да бъде поставен знак за регистрация /№ - номер, печат/.

Един екземпляр от документите с данните за иконите трябва да остава при лицето, което ги съхранява и е задължено материално да отговаря за тях. Друг екземпляр трябва да бъде изпращан в Окръжния музей, който ще проверява периодично какви грижи се полагат за състоянието на иконите.

В Комитета за изкуство и култура трябва да се съхраняват всички материали от цялостната регистрация на иконите в страната.

Напоследък църквата, като използува положението си на собственик на по-голяма част от иконите, започна да ги събира и регистрира, но тя няма необходимите специалисти и не ще може да се справи с тази задача, дори ще затрудни провеждането на ефикасни мероприятия за регистрация и съхранение на иконите.

Из архивите на ДС
201

153
20

Цялостната, пълна регистрация на иконите в България трябва да се извърши под ръководството на Комитета за изкуство и култура - отдел "Музеи", със съдействието на съответните Институти, като се сформират групи от по 3-4 специалисти, които да започнат работа по окръзи. В началото мероприятието може да се проведе експериментално в един-два окръга. В работата по регистрацията на иконите могат да бъдат ангажирани и студенти - историци, изкуствоведи и други, организирани от Научно-експедиционния клуб под непосредственото ръководство на Комитета за изкуство и култура и опитни специалисти.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС:
Генерал-майор _____

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-143-17531
Нап.-Н.Миленова
София, 11.I.1973 г.

Строго секретно
37
КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРИДОБИТИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ И ПРОВЕДЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА НАШАТА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА, ЗА ПЕРИОДА ОТ ЮЛИ ДО ОКТОМВРИ 1973 г.

I. ПРИДОБИТИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ

1. Чрез маршрутирано от нас лице в Кипър са придобити около 2000 стр.фотокопия на документи за нашата страна: за заселили се там българи, избягали от турския гнет, за участие на българи в Национално-освободителните борби на кипърския народ и във войните на Кипър с Венеция, за стотици български наименования на местности и местни предмети в Кипър, за продажба на българи-роби, както и за други материали за нашата страна, които за първи път се срещат и имат отношение към нашата история. Закупени са и пет тома книга от XV-XVI век, отнасящи се до историята на Кипър,вкоито се засягат косвено борбите на българския народ по време на Отоманското робство. Открити са и множество други старопечатни книги, в които има обилен материал за България от X век насам, сигнатурите им ще бъдат ползувани за бъдеща работа по тях.

Чрез придобиването на горните материали в Кипър бяха разкрити интересни за нас хранилища на документи и създадени връзки с кипърски учени. Ще разработим нови мероприятия за използуването им, с цел получаване и на други наши исторически

Из архивите на ДС

паметници и засилване на културната ни пропаганда в Кипър. Има добри предпоставки за създаване на наш културен център в Никозия и оказване влияние върху културното развитие на Кипър.

2. Съгласно поставени задачи наш гражданин придоби 1809 стр.фотокопия на документи и материали за българското църковно строителство в пределите на Австро-Унгария, за перио да!1790-1844 г. Материалите са придобити в Унгария. Целесъобразно е да се разработят по официална линия мероприятия за опазване на нашите материални паметници на културата в Унгарската народна република.

204

Същото лице придоби в Унгария и 2651 стр.фотокопия от документи за нашата страна, съставляващи пет кирилски ръкописа и четири миниатюри с художествена стойност от XV-XVII век. Ръкописите са важни за проследяване миграцията на наши просветни дейци по време на Отоманското робство и за развитието на българския книжевен език.

3. Маршрутирано от нас в Гърция лице, придоби 1500 стр. фотокопия на няколко музикални ръкописа и портрети на големия средновековен композитор - българин ЙОАН КУКУЗЕЛ, наречен "Моцарт на Средновековието" и признат за един от най-важните източници на средновековната култура.

Придобити са,от същото лице и голямо количество средновековни карти на България и Балканския полуостров и печатни матриали от XIX век за етнографското състояние на нашите и съседни земи.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

4. В резултат на проведени мероприятия. са придобити от американския гражданин __ ____, фотокопия на всички славянски документи, съхранявани в Хилендарския манастир на п-ов Атон, което съставлява няколко хиляди страници.

5. Маршрутирано от нас лице в Мадрид придоби интересуващи ни фотокопия и документи, както и миниатюри за нашата страна.

6. От ГФР е придобита ценна средновековна карта на нашата и съседните страни.

7. Маршрутирано от нас в ГФР лице придоби няколко стотин страници фотокопия от кореспонденция от бившия български княз АЛЕКСАНДЪР БАТЕНБЕРГ.

8. Придобити са от изпратен от нас учен в Румъния, фотоматериали на двореца на Омуртаг на Дунава - румънска територия. Дворецът е изучаван от румънски учен и датира за пӧкъсен период и то като паметник на византийската култура. На базата на получените материали, нашият учен подготвя публикация, която доказва българския характер на паметниците.

Гореизброените документи се обработват и първично оценяват, след което по установения ред ще бъдат изпратени на Междуведомствената комисия.

./..

Из архивите на ДС
205

Из архивите на ДС
206

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

II. ПРОВЕДЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО ЦЕЛЯТ ПРИДОБИВАНЕТО НА НОВИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ

1. Провежда се серия от мероприятия, съвместно с Комитета за изкуство и култура и Министерство на външните работи за опазване и придобиване изключително ценните да нас културно-исторически паметници, съхранявани в Зографския манастир и за запазването на българския характер на манастира. Усилията ни са насочени към използуване на създадената обстановка след освобождаване на румънския игумен за избиране на български такъв. Разработва се цялостна програма за работата на манастира, която включва задачи на всички заинтересовани у нас ведомства.

2. По време на гостуването в нашата страна през м.август т.г. на египетския учен-ориенталист Ел Терази бе договорено между него от една страна и проф. Б. Недков и неговия асистент Йордан Йорданов / /, последният да бъде изпратен в Кайро-за една-две години-за набиране на интересуващи ни документи, а след него да заминат за по няколко месеца със същата цел проф. Недков и Марина Михайлова, наши научни работници-ориенталисти.

3. По време на пребиваването у нас по покана на българската национална комисия за ЮНЕСКО в началото на м.октомври т.г. на иранския професор САДУЛЛАХ РЕЗА ПАХЛАВИ, братовчед на шаха, с него проведоха среща проф. Б. Недков и

Из архивите на ДС

неговия асистент. Беше договорено иранският професор да уреди пребиваването на проф. Недков в Техеран за няколко месеца през 1974 г. за придобиване на интересуващи ни османски и персийски документи от тамошните библиотеки и хранилища, до които ще му бъде осигурен достъп.

4. Установена е връзка с швейцарския учен Валтер Хофер, написал книга за Лайпцигския процес и притежаващ неизвестни досега документи за Г.Димитров. Урежда се посещението на Хофер у нас и придобиване или публикуване на документите му за Димитров.

5. Установена е връзка и отправена покана за посещение у нас на дъщерята на гражданка на ГФР, която притежава ценна кореспонденция с Г.Димитров. Работи се за придобиване на тези документи, като немската гражданка е обещала да ни ги предаде в оригинал или поне във фотокопия при посещението си у нас.

6. Подготвя се изпращането за 6 месеца на наш учен в Мадрид за придобиване на свързани със страната ни исторически паметници, каквито има в голямо количество в испанските хранилища.

7. Издирен е внукът на Граф Игнатиев, живеещ в ГФР и притежаващ оригиналния печат, с който е подпечатан Санстефанския мирен договор. Същият разполага и с други интересуващи ни документи. Предстои да се свържем с него и направим необходимото за придобиване на тези материали.

Из архивите на ДС
208

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

8. Установена е договореност с югославска гражданка - научен работник, за доставяне от последната на интересуваши ни културно-исторически паметници от турски хранилища, където не се допускат български граждани. Чрез нея са придобити фотокопия на документи за Видинско от XV и XVI век, които ще се оформят и издадат у нас в три тома. Подготвя се командироването на същата с наши средства до Турция, за няколко месеца, за придобиване на документи.

III. МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ С НАШИ СРЕДСТВА НА КУЛТУРНАТА НИ ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА

1. Съгласно отделен план бяха проведени мероприятия за възпитание в патриотичен дух на талантливия композитор и пианист - , , който се учи във Франция. За целта беше използуван главно Баща му с когото сме в доверена връзка. В резултат на това напоследък насочи по-определено творчеството си към българска национална и революционна тематика, засилени бяха връзките му с нашата страна и патриотичните му чувства. Напоследък спечели във Франция два международни конкурса за композиция, което беше добре отразено в нашата и френска преса. На 29 октомври 1973 г. ще се състои първият му концерт у нас със Софийската филхармония.

2. Провеждат се мероприятия за укрепване на връзките ни с един от най-големите световни пианисти АЛЕКСИ ВАЙСЕНБЕРГ - българин, живеещ във Франция. Договорено е ВАЙСЕНБЕРГ да изнесе концерт в Посолството ни в Париж за отговорни политически и културни дейци, който ще бъде посветен на 30-годишнината на социалистическа България. Договорено е също ВАЙСЕНБЕРГ да участвува в концерт на български състав в Париж и уреди гостуването у нас при благоприятни финансови условия на диригента КАРАЯН, с който е приятел, а също да финансира международен конкурс на името на ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ, за което вече е дал встъпителна вноска

3. Чрез наша връзка - българин, редактор на католическо сп сание, издавано във Франция и разпространявано в целия свят, бе уредено отпечатването на книжка посветена на географията, историята и съвременните успехи на нашия народ, като материалите са изготвени от български учени и журналисти, в изгодна за нас трактовка.

4. Подготвят се мероприятия за подпомагане с наши средства пропагандиране творчеството на големия наш скулптор АСЕН ПЕЙКОВ - починал наскоро в Италия, както и за придобиване на негови произведения и архиви. За целта ще използуваме връзките на наше доверено лице със семейството на ПЕЙКОВ.

5. Чрез наша гражданка подготвяме мероприятие за пропагандиране на българския произход и певческа формация на известния наш певец - БОРИС ХРИСТОВ, за придобиване на музикалната му библиотека, която ще подари на нашата консерватория и за финансиране на културен строеж у нас.

6. На базата на документални материали, с които разполагаме ще се предложи създаването на телевизионен документален филм

209

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

210

за участието на българи в национално-освободителните войни на кипърския народ, като се уреди закупуването на филма в Кипър и други страни.

7. На основата на разполагаемите от нас материали за големия средновековен български композитор и реформатор - ЙОАН КУКУЗЕЛ ще разработим план с мероприятие за пропагандиране зад граница на творчеството му.

8. Подготвя се започването на работата по създаването на многосериен телевизионен филм за историята на нашия народ на базата на документи. Работата по филма ще се използува за придобиване на нови културно-исторически паметници, а сериите му трябва да бъдат разпространявани и в чужбина.

9. Ще се предложи създаването на българо-френски телевизионен филм за творчеството на починалия в 1930 г. художник ЖУЛ ПАСКЕН - българин, работил във Франция, един от най-големите художници на XX век, като се използуват придобити от нас материали за него.

10. Договорено е с египетския учен Ел Терази да напише историко-географска книга за България, по предоставени му от нас материали, която ще издаде в Египет, на арабски език, а евентуално и на персийски език. Същият подготвя,пак на основата на придадени му от нас книги и плочи, две предавания по египетската телевизия за фолклорните традиции на България.

./..

Из архивите на ДС

211

45

IV. МЕРОПРИЯТИЯ ПО ИЗПОЛЗУВАНЕ НА НАШИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА ДИВЕРСИЯ НА ПРОТИВНИКА

1. На базата на наши документи ще се разработи програма за мероприятия зад граница и с използуване на чуждестранни учени за доказване българския произход на помаците и на разнородния състав на "турското население" у нас. По този начин ще се противопоставим на идеологическата диверсия на реакционните сили в чужбина, насочена към използуване наличието на мюсюлманско население у нас, за борба срещу социалистическия строй в България.

17.10.1973 г.
София

2 екз.

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: възможностите за работа на сс и ор на отдел XIV-ПГУДС в Турция

Възможностите за работа в турските архиви /Истанбул и Анкара/ са извънредно ограничени. Според източника Ерзен там по принцип трудно се допускат чужденци, тъй като "османската история до сега се е писала от чужденци, а сега трябва да се пише от турци". Освен това, пак според него, огромното болшинство от архивите не са сигнирани и подредени, което означава на практика пълен хаос, невъзможност да се открие онова, което се търси; тази работа сега се извършвала тепърва.

По този въпрос източникът Алън Хол, секретар на Английската археологическа мисия в Анкара /Тахран джадеси 21-Каваклъдере, Анкара/ е още по-скептичен. Той твърди, че допускането дори на англичани е силно ограничено и то на открити археологически обекти. Проучването на всеки нов [redacted] кандидат за участник в чуждестранната мисия трае с месеци и завършва с оформянето на едно огромно досие, голямата част от което се събирало в страната от "сътрудниците на турските посолства". Отиването на българи-археолози е възможно единствено в рамките на културната спогодба между двете страни на разменни начала и то ако проф. Екрем Акургал е съгласен. Особено значение имало и становището на близкия приятел на Акургал Хикмет Гюрчай, генерален инспектор на старините в Турция /Ески Еserлер ве Мюзелер Генел Мюдюрю/, който обаче, бил "анадолски турчин", много прост и консервативен, с реакционни възгледи. Що се отнася до работа на историци в архивите източникът Хол направо се съмнява, че такова нещо би било осъществимо.

Из архивите на ДС

Според източника ми проф. Пиер Амандри, директор на Френската археологическа мисия в Атина, с когото бе разискван този въпрос на чисто научна основа, с "турците човек трудно ще се разбере". Амандри възкликва: "че всички работят тук с огромни подкупи и бакшиши - правете го и вие!" И допълва: "Щом като не сте американци".

Проникването в турските архиви е комплексно мероприятие, което изисква подготовка. Като подготовка за такова проникване смятам за целесъобразно следното:

- да се използува Археологическият институт-София, който да отправи официална покана до и чрез проф. Е. Акургал до турската страна за участие на 1 млад турски археолог в разкопките на тракийския град Кабиле край Ямбол през 74 г. Тази покана да се оформи в рамките на културната спогодба

- в замяна да се иска, пак в рамките на спогодбата, участието на 1 млад български археолог в разкопки на турска територия. От изключително значение е да се поиска и постигне този археолог да участвува в разкопките на Одринския институт за юго-източно европейски изследвания, извършвани в Енос на устието на Марица и ръководени от проф. А. Ерзен. Участието в разкопките на Одринския институт би позволило да се събере информация за османистите от Института, които работят в Истанбул и обработват архиви със значение за историята на днешните български земи /юго-източна или турска Тракия/. Ако това не е възможно да се иска като алтернатива участието на нашия археолог да бъде осигурено в Германската или в Австрийската археологически мисии, тъй като техните седалища са в Истанбул и там най-лесно ще приемат нашия представител.

- междувременно трябва да се постави като първостепенна

Из архивите на ДС

задача да се издири османист-чужденец и то най-добре американец, който може да бъде привлечен дори под флага на чужда организация /пример Мюнхенския институт за юго-източно европейски изследвания/ или от емигрантска организация в САЩ и Канада. При разкриването на сериозни научни перспективи в тази неизследвана област, с обещана подкрепа за научна реклама и със средства, които ще му се доставят под флага на организацията, този подходящ млад учен би имал всичкия интерес да започне работа в турските архиви.

- междувременно е необходимо да се идентифицират във всяко отношение османистите от Одринския институт, за да се види какъв е евентуалният подход към тях. Подобна задача може да бъде изпълнена и в България от нашите османисти.

Тези задачи могат да бъдат изпълнени до края на 74 г., за да можем да осъществим първото сериозно проникване през 75 г. без особени рискове. Още от сега е необходимо да се уточнят евентуалните кандидати-млади археолози, които ще бъдат представени на турската страна за избор на участник в разкопки с разчет, че продължително време те ще бъдат проучвани в България.

7.10.73. ВЕНЕЛИН

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно
от особена важност

До
СЕКРЕТАРИАТА
на ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от

ПЕТЪР МЛАДЕНОВ - министър на външните работи,
ДИМИТЪР СТОЯНОВ - министър на вътрешните работи,
ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА - първи зам.председател на Комитета за изкуство и култура и председател на Междуведомствената комисия за опазване на българските културно-исторически паметници в чужбина

Юлският /1973 г. и Февруарският /1974 г./ пленуми на Българската комунистическа партия подчертаха значението в съвременния етап на идеологическата борба в международен мащаб и посочиха задачите на Партията и държавата за нейното изнасяне на територията на капиталистическите държави. Успехите постигнати в досегашната дейност за пропагандиране постиженията на нашата страна във всички области както в ерата на социализма, така и в близкото и по-далечно минало, създават възможности за начертаване на нови задачи за по-нататъш-

Из архивите на ДС

~~220~~
~~64~~
42

ното утвърждаване на България в чужбина. По такъв начин ще се съдействува за постигането на общата цел на страните от световната социалистическа система, начело със СССР - да се даде отпор на разпространението на буржоазната идеология и се спечели идеологическата борба с капитализма в международен мащаб.

По-нататъшното утвърждаване успехите на нашата страна, на нейната сегашна и минала култура е задача на редица партийни и държавни органи, които сега преустройват и активизират своята работа в съответствие с решенията на Партията в новосъздадената международна обстановка. То би се подпомогнало съществено от провеждането комплексни мероприятия на Комитета за изкуство и култура, Министерството на външните работи и Министерството на вътрешните работи. Тези три ведомства са в състояние да поемат реализирането на особено крупни прояви в културната област в капиталистическите държави, които съчетани с други по-малки, да утвърдят решително в близките няколко години културните и други достижения на нашия народ в днешно време и на традициите от дълговековната ни история.

Комитетът за изкуство и култура, посредством изградената към него Междуведомствена комисия за опазване на българските паметници на културата и новосъздаденото звено за културни връзки с чужбина има възможност да организира в капиталистическите държави крупни изложби, публикации, телевизионни предавания, кинофилми, издирване и популяризиране

~~211~~
65
43

Из архивите на ДС

на недвижими и движими паметници на българската култура, привличане и използуване на чуждестранни изследователи и културни дейци и друга подобна дейност, чрез която да подобри съществено мнението на световната общественост и специалистите в чужбина в полза на колосалните постижения на българската култура.

Министерството на външните работи може да съдействува за решаване на споменатите задачи чрез изграждане на няколко центрове за разпространение на българската култура в капиталистическите държави /Виена, Бейрут, Торонто/, използуване възможностите на ЮНЕСКО и други международни организации, мероприятия за опазване и популяризиране на Зографския манастир и свързаните с историята на нашата страна места в Истанбул, Рим и други, издания на книги и списания за България и т.н.

Министерство на вътрешните работи ще окаже съдействие със средствата на разузнаването за работата в тази насока, като проведе свои мероприятия и окаже помощ за изпълнение тези на Комитета за изкуство и култура и Министерството на външните работи, съгласно отделен план.

Към настоящото се прилага цялостно разработена схема на комплексните мероприятия, които могат да проведат трите споменати ведомства.

За изпълнение на същите, по предварителни изчисления за една-две години ще са нужни общо допълнителни средства в размер на около 500 хиляди валутни лева, както

Из архивите на ДС

~~112~~
~~66~~
44

и около 200 хиляди лева. Тези средства ще оправдаят разходването си с големия политически, а също така и икономически ефект от разработените мероприятия.

Молим, Централният комитет на Българската комунистическа партия да разреши провеждането на набелязаните мероприятия, които да възложи на Комитета за изкуство и култура, Министерство на външните работи и Министерство на вътрешните работи. За финансовото им обезпечаване, молим, Министерството на финансите да отпусне на тези три ведомства посочените средства във валута и български лева.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Схема на комплексните мероприятия на Комитета за изкуство и култура, Министерство на външните работи и Министерство на вътрешните работи.

МИНИСТЪР НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ:

/Петър Младенов/

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ:

/Димитър Стоянов/

ПЪРВИ ЗАМ.ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КИК:

/Людмила Живкова/

_____ 1975 г.
София

~~223~~
~~62~~
45

Строго секретно!
Екз. № 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

§ 778 г

С Х Е М А

на комплексните мероприятия, които ще бъдат проведени в близките няколко години за по-нататъшно утвърждаване в капиталистическите държави на нашата страна, в т.ч. на нейната сегашна и минала култура

Р А З Д Е Л I

МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО ЩЕ БЪДАТ ПРОВЕДЕНИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА

1. Комплектуване и показване в големите капиталистически държави на следните наши изложби:

а/ "Българско средновековно изкуство и култура" - да се представи като продължение на Тракийската изложба;

б/ "Старобългарски ръкописи, печатни книги, миниатюри и щампи";

в/ "Българска етнографска изложба";

Из архивите на ДС

220

~~224~~
~~68~~
46

г/ "Български икони" - начало м.февруари 1976 г. в Париж;

д/ "Изложба на съвременната българска живопис";

е/ " Историческата роля на Русия, а след това на СССР за балканските държави - съставена от български документи и експонати, която ще се съгласува със съветските другари. Евентуално може да се организира по линия на научни институти или обществени организации, ако западните държави не са склонни да я приемат по държавна линия;

ж/ "Изложба на богомилството в България" - съставена от ръкописи, образи и макети, съчетана с ползуване на филми;

През 1975 г. да бъдат комплектувани поне две от тези изложби, които да се изпратят в началото на 1976 г., а останалите да се комплектуват и изпратят през 1976 г.и 1977 г.

2. Пълно картотекиране и активна работа за привличане и използуване с оглед пропагандиране успехите на нашата страна, на следните категории лица, живеещи в капиталистическите държави:

а/ учени-българисти и студенти-българисти;

б/ българи в капиталистическите страни, които там са политически или културни фигури;

в/ лица, които притежават архиви за България;

г/ лица, които са роднини на наши дейци от Македония;

~~225~~
69
47

Из архивите на ДС

3. Разработване на тематичен план за публикации на книги на чужди езици по въпросите на нашата история и съвременност, които ще се издават по следните два начина:

а/ от чуждестранни учени, по подготвени от нас текстове - през 1975 г. да започне издаването на пет такива книги, което да се договори със съответните чуждестранни автори;

б/ от български учени - на чужди езици. През 1975 г. да започне издаването на 10 такива книги. За осигуряване на постоянен приток от подобни публикации към Междуведомствената комисия да се сформира група от 15 автори.

4. Изграждане във Франция, Австрия, ГФР, Англия и Италия на постоянно действуващи групи от наши българисти, историци или изкуствоведи на базата на сменяващи се специализанти, които по разработени планове да изнасят цикли от лекции, да организират културно-исторически семинари, публикуват статии и поддържат контакти с местни учени.

5. Междуведомствената комисия да приеме документ за очертаване зоната на разпространение на българската цивилизация в исторически аспект, в границите на която съществуват понастоящем нейни исторически и културни паметници, както и програма за тяхното опазване и пропагандиране.

6. Да се изучат всички манастири в чужбина, където се съхраняват документи за България и се вземат мерки за опазването им и за придобиване на копия от тях.

Из архивите на ДС

~~226~~
~~70~~
48

7. Да се формират групи от специалисти, които да се командироват в чужбина за закупуване на ценни произведения на изкуството от български или небългарски произход с оглед увеличаване на фонда на нашите музеи и галерии.

8. Да се разработят цялостни диференцирани програми за работа в близките години по отделните страни с оглед опазване на българските културно-исторически паметници и пропагандиране на миналата и настоящата българска култура.

9. В рамките на мероприятията по честването на 100-годишнината от Априлското въстание и Освобождението на България от османско иго да се разработят сценарии за възпроизвеждане в чужбина на важни моменти от борбата на нашия народ. Пример: организиране на литургия в Истанбул, която да повтаря литургията, на която е обявена независимостта на българската църква, или: възпроизвеждане в Гърция на моменти от дейността на българи участвували в борбата за освобождението на Гърция или съвместните борби на нашите два народа. Мероприятията да бъдат подходящи за приемането им от съответната друга страна и същевременно да са достатъчно изразителни.

10. Да се създават и поддържат контакти с лица, които са членове на Нобеловия комитет в Швеция и се лансира българска кандидатура за лауреат на награда по литература, съгласно отделно разработен план.

11. Да се предложи създаването у нас на международен музикален конкурс на името на ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ с цел

117
71
79

Из архивите на ДС

утвърждаването на последния като голям композитор на нашата съвременност. За финансирането на конкурса да се използува и изградения от пианиста АЛЕКСИС ВАЙСЕНБЕРГ фонд от средства /в лева и в западна валута/ и в рамките на същия да се учреди и награда на името на ВАЙСЕНБЕРГ като ученик на ВЛАДИГЕРОВ.

12. Организиране у нас на изложба от творби на световно известния български скулптор АСЕН ПЕЙКОВ с цел пропагандиране на българския му произход и придобиване за нашата страна на негови произведения. По време на изложбата да се покани съпругата му, като се предложи и преименуване на негово име на улица в родния му град Севлиево.

13. Изземване на материалите за грандиозния старобългарски речник на новозеландския учен ТОМАС ЛАЙСЕТ, издаване на речника у нас и поканване на автора му.

14. Изпращане на група учени, които да издирят интересуващи ни материали в библиотеките и архивите на наши официални представителства в чужбина.

15. Да се формира група /БОЖИДАР РАЙКОВ, КОДОВ, БОНК АНГЕЛОВ, МАНЬО СТОЯНОВ, ДУЙЧЕВ, БЕШЕВЛИЕВ/ за описване и привеждане в известност на всички намиращи се у нас документи, включително тези за историята на други страни /например взетите гръцки документи от манастира "Козиница"/, които да се използуват за евентуални замени.

16. Използуване на работата на нашата експедиционна група в Картаген за придобиване на интересуващи ни паметници на територията на Тунис, главно чрез използуване на ориги-

Из архивите на ДС

224

~~228~~
72
50

талистите ни - ВЕНЕДИКОВА и други.

17. Поканване на учени от СФРЮ, Албания и Гърция за разкопките в Арчар и на учени от Гърция и Турция за разкопките в Кабиле с цел установяване на по-добри контакти с тях и използуването им.

18. Основно изучаване на влиянието на Търновската книжовна школа в съседните страни, особено Румъния и привеждане в известност, евентуално придобиване на намиращите се там нейни паметници.

19. Създаване на школа при професор ИВАН ДУЙЧЕВ за обучение на млади палеографи и при ПЕТЪР КОЛЕДАРОВ - за специалисти по историческа картография.

20. Създаване с наша помощ на българска секция в Института за текстове в Париж.

21. Активизиране на връзките с Югоизточноевропейския научен институт в Мюнхен с цел използуването му за пропагандиране историята на нашата страна.

22. Да се създаде игрален филм за големия български средновековен композитор ЙОАН КУКУЗЕЛ с цел популяризиране на неговото дело.

следва ...

229
93
51

Из архивите на ДС

Р А З Д Е Л II

МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО ЩЕ БЪДАТ ИЗПЪЛНЕНИ ОТ МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

1. Да се изградят три центъра за разпространение на българска култура:

а/ във Виена - за Западна Европа, на базата на съществуващия Български културен дом, който да активизира значително работата си, чрез финансово подпомагане от България, което да се предостави като помощ на живеещите там българи;

б/ в Ливан - за Арабските страни, като се използува благосклонното отношение на ливанските власти за създаването на такъв център;

в/ в Торонто - за Северна и Южна Америка;

2. Да се разработи план за използуване възможностите на ЮНЕСКО и по-специално за публикации в сп."Куриер" - орган на ЮНЕСКО, за издаване албум на славянските паметници и филм за славянските паметници на Балканите, за стипендии и т.н.

3. Създаване в България на Библиотечен център за литература и архиви на балканските страни, след което да се предложи в ЮНЕСКО, той да бъде обявен за Световен библиотечен център за историята и културата на балканските страни.

Из архивите на ДС

~~230~~
~~74~~
52

4. Да се създаде фонд за стипендии на млади българисти-чужденци, както и за формиране на екипи измежду най-добрите от тях, които да се използуват като преводачи, изследователи на български проблеми, лектори и т.н.

5. Уреждане изпращането в Зографския манастир на още трима български монаси. Развитие на Германския манастир, като средище за подпомагане на Зограф, в т.ч. и чрез изпращане на монаси, на технически средства и за връзката му с България.

6. Уреждане на наша експозиция за делото на Кирил и Методи в църквата "Сан Клементе" в Рим, където е гроба на Кирил, както и други мероприятия за културното ни проникване в същата, а в перспектива и за закупуването й.

7. Проверка на възможностите за финансиране на наш сънародник в Канада, който разполага със собствена радиостанция с цел използуването й за наша пропаганда.

8. Съгласно отделен план, провеждане на комплексни мероприятия на т.н. "българска група" в САЩ, съставена от българисти /историци, изкуствоведи, литератори и т.н./, както и за изработване на становище за отношението ни към нея и заемането от същата научни позиции в полза на нашата страна по някои спорни проблеми на историята на Балканите.

9. Проверка на възможностите за издаване, съвместно с Бонгерс от ГФР, на списание "Изток-Запад" за показване в

~~231~~
25
53

капиталистическите държави на културата на социалистическите страни.

10. Издаване във Франция на френско научно списание за историята и културата на България, без да се разкрива нашата роля в него, а само да се подпомага "при поискване" с научни и публицистични материали.

11. Да се използува професор ИВАН ГЪЛЪБОВ за създаване от него на Български научен институт в Залцбург, Австрия. Финансирането на Института ще става от Министерството на външните работи с легенда, че се подпомага от богати българи в чужбина.

12. Да се проведат комплекс от мероприятия за запазване на българските недвижими и движими паметници в Истанбул, да се използуват всички възможности за поставяне на паметни плочи и популяризиране по друг начин делото на българските възрожденци.

13. Да се активизират връзките на българските представителства в Турция, както и на нашите учени с лица, работещи във Вселенската патриаршия с цел използуването им за получаване на ръкописи и архиви за историята ни.

14. Да се съдействува за активизиране на връзките на Института по балканистика с Института за балкански проучвания в Солун с цел създаване на по-широки възможности за ра-

Из архивите на ДС
227

Из архивите на ДС

~~232~~
76
54

бота на наши учени в гръцки хранилища, манастири и други, където да придобиват копия от ръкописи за нашата история.

17.II 1975 г.
София

Строго секретно! 178
Екз.№ 6

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Проведените агентурно-оперативни мероприятия в изпълнение поставените от др.Министър задачи по издирване и придобиване на намиращите се в чужбина паметници на Търновската книжовна и живописна школа.

Като столица на българската държава през периода от 1185 до 1393 год. Велико Търново представлява най-главното средище на книжовна и художествена дейност в българските земи по това време. Много от неговите книжовни и художествени произведения са унищожени или разнесени по чужди страни. Достъпът до тези български културни паметници в много случаи е сериозно затруднен, а някои от тях все още са с неизвестни местонахождения. Определени трудности се срещат при работата на наши научни работници в архивите и манастирите на Гърция, Югославия и Румъния, където по принцип наши

Из архивите на ДС

179
7

230

граждани не се допускат.

Гореизложеното налага провеждане и на агентурно-оперативни мероприятия за издирване и придобиване на паметниците на Търновската книжовна и живописна школа. Тази задача бе поставена от др.Министър пред отдел XIV.ПГУ-ДС. В изпълнение на същата съвместно с Окръжно управление МВР - Велико Търново се работи в следната насока:

Отдел XIV, ПГУ-ДС и Окръжно управление МВР - гр. Велико Търново изготвиха и работят по съвместен план. Изпълнението му периодически се обсъжда от ръководството на Окръжно управление МВР - Велико Търново и на отдел XIV,ПГУ-ДС. Основните моменти от плана са:

1. Изучаване, с цел поставяне на задачи "под чужд флаг" или евентуална вербовка на чужденец, който да има определени научни интереси и възможности за работа в архивите и манастирите на Гърция, Югославия и Румъния. Придобиването на документи за нашето историческо минало от другите социалистически страни не представлява трудност и се извършва по официален път - например започна придобиването на такива материали от гр.Краков - Полша.

2. Използуват се командировки и се маршрутират наши научни работници за придобиване на културни паметници или получаване на данни за тяхното местонахождение.

С добри възможности за работа по Търновската книжовна и живописна школа са обект "АРХИВАРИЯТ" - проф. Иван Дуйчев, "ГРИГОРОВ" - проф. Христо Данов, "ДРАСОВ" - Петър Коледаров, "МАРТА" - доц. Вера Попова, обект "БИБЛИОТЕКАРА" - проф. Иван Гълъбов - постоянен преподавател по български език в Университета в

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

180
8

Залцбург, професор Николай Тодоров и други наши научни работници, на които се поставят задачи.

3. Под ръководството на др.полковник РАДИЛ МИНЧЕВ началник Окръжно управление МВР - гр.Велико Търново, на територията на окръга се провеждат редица мероприятия съгласно плана. По-важните от тях са:

- чрез с.с."КАЛОЯНОВ"

при Великотърновския

университет се работи за насочване на перспективни студенти към разработване на проблеми за периода XII-XIV век от нашето историческо минало. По наши указания "КАЛОЯНОВ" изгради кръжок "1300 години българска държава" участниците, в който получават задачи и за издирване на културни паметници на територията на окръга;

- използуват се възможностите на _____ от Окръжния музей гр.Велико Търново, който е маршрутиран и в Англия, с.с."ПЕТРОВ" - Владимир Попов от Института по тракология, ____ от Института за паметници на културата и др;

- изучени са участниците в научно-изследователската група по проблемите на Търновската книжовна школа. Другарят полковник РАДУЛ МИНЧЕВ, полковник ПАЧИКОВ и ст.лейт.АТАНАСЧЕВ са установили контакт с доцент _____ и доцент _____ от Великотърновския университет "Кирил и Методи", които са приели да работят по привличане на научни кадри и студенти и ползуването им за установяване местонахождението на изворови документи и за разработване на проблеми по Търновската книжовна школа;

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

232

- чрез оперативния състав по линия на ДС и ръководената от него агентура ще се проведат контраразузнавателни мероприятия по издирване на материали свързани с нашето историческо минало притежание на частни лица или неправилно съхранявани в манастирите на територията на окръга.

За подпомагане на групата за издирване на материали на Търновската книжовна и живописна школа и други официални институти Окръжно управление МВР - В.Търново ще търси съдействието на окръжния народен съвет чрез др.полк.РАДУЛ МИНЧЕВ. Освен това чрез майор ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ се организира посредством Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина изпращането на група специалисти - духовни лица, за да работят по тези ръкописи в манастира на Румъния _____, а също и чрез използуване на българи - живущи в Румъния _____, които имат информация за ръкописите.

31 март 1975 год.
София

НАЧАЛНИК ПЪРВО Гл.У-НИЕ - ДС

Генерал-майор:_____

Нап. 3 екз.
№ 1413-17595
Нап.ИВ.

166

Строго секретно!

25

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 10994, екз. № 2
5-4 1978 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

8771 [illegible]

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Използуване на възможностите за работа на Славянския комитет по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС

От придобитите досега данни и наличния опит в отдел XIV, ПГУ-ДС, се установява, че българската емиграция /колония/ може да бъде използувана в следните главни насоки по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС:

1. В отделни лица-българи могат да се издирят и по съответен път придобият архиви и други предмети представляващи исторически ценности за нашата страна.

2. В средите на българите могат да се открият лица, работещи в обекти зад граница, в които се съхраняват ценни документи, отнасящи се за нашето историческо наследство. Чрез тях или техни връзки тези ценности могат да бъдат иззети или фотокопирани.

3. Издирване на лица от по-младото поколение на емиграцията, които се занимават с проблеми, които от исторически аспект имат отношение към по-далечното и по-б[illegible] кото минало на България – следващите исторически науки слависти, балканисти, османисти и пр.

467
26

4. Използуване на печатните издания на българската емиграция както за правилното осветляване на нашата история в чужбина, така и за пропагандиране на нашите социалистически успехи в областта на културата.

5. Изучаване на учещите се у нас стипендианти от български произход и вербовка на онези, които ще имат възможности да работят в институти и учреждения, представляващи интерес за културно-историческото разузнаване.

6. Използуването на колонията за получаване на наводки за лица, работещи в обекта, представляващи интерес за отдел XIV; ПГУ-ДС, като библиотеки, държавни и частни архиви, манастири и други хранилища на документи с историческа стойност.

От своя страна отдел XIV, ПГУ-ДС, съчетавайки своите специфични интереси с официалната дейност на Славянския комитет може да командирова свои ОР или СС както зад граница, така и в страната при случаите на размяна на делегации по линия на гостуващите наши сънародници в България и по линия на делегации на задграничните църковни общини.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Полковник: /Г.Авджиев/

Отп.в 2 екз.
Екз.№ 1 -
Екз.№ 2 -
Изп.-14-17239
Нап.-ПМ-231
София, 5.6.1978 г.

М.В.Р.
23057
07. XII. 1978

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник:_____
София,_____1978 год.

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия до 1985 година от отдел XIV, ПГУ-ДС, във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава

През 1981 година предстои честването от нашия народ на 1300-годишнината от образуването на българската държава.

Бележитата годишнина ще бъде обобщение на историческия принос на българите през вековете и наши дни и категорично противопоставяне патриотизма на нашия народ на национализма, антисъветизма и антикомунизма.

С приближаването на този забележителен юбилей враговете на българския народ засилват подривната и антибългарска дейност. Вражеската дейност е насочена преди

всичко към това да бъде изопачен смисълът на честването на 1300-годишнината и се използува за раздухване на национализъм и разногласия между държавите на Балканите.

С цел да се постигне максимален ефект от честването на юбилейната 1300-годишнина и за активно противопоставяне на действията на врага, културно-историческото разузнаване ще проведе агентурно-оперативни мероприятия през 1979-1985 година в следните направления:

1. Разкриване на плановете и намеренията на противника за изопачаване и фалшифициране на нашата история и култура във връзка с 1300-годишнината от образуването на нашата държава и стремежите му за използуване на юбилейната годишнина за засилването на антибългарската дейност, националистическите и шовинистични страсти, както и за създаване на напрежение на Балканите.

2. Утвърждаване зад граница на историческата истина за образуването на българската държава и формирането на българска нация и национално съзнание, както и за развитието на българската самобитна култура и изкуство през вековете и в условията на развитото социалистическо общество.

3. Компрометиране и дискредитиране на учени и институти, които тенденциозно и грубо изопачават нашата история, ролята на Българската комунистическа партия в борбата за победа на социалистическата революция и комунизма и провеждат остра антибългарска и националистическа пропаганда.

4. Издирване, придобиване и съхраняване на паметници на българското културно-историческо наследство в чужбина

От архивите на ДС

и предоставянето им на наши агенти, СС и ОВ за пропагандиране и отстояване правдивостта на нашите тези за българската държава, нация и културно-исторически принос на българите през вековете.

За изпълнение на горното отдел XIV, ПГУ-ДС, ще проведе до 1985 година следните агентурно-оперативни

М Е Р О П Р И Я Т И Я:

I. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел XVII, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "ХЪШОВЕ" с основна задача: противопоставяне на антибългарската дейност на румънските учени и идеологически институти.

МЕРОПРИЯТИЯ "ХЪШОВЕ - 1"

Противопоставяне на грубите фалшификации на румънските учени при утвърждаване на своята теза за държавно-строителните традиции на румънската държава и прякото им посегателство на българското културно-историческо наследство в Добруджа, която "била люлка на средновековната румънска държава".

1. Разобличаване фалшификациите на румънските учени в издадената от тях "История на Добруджа" в три тома.

Из архивите на ДС

238

а/ Да се напишат и публикуват в чужбина и в страната от наши агенти, СС и ОВ научни и научно-популярни материали, както и монографии с подчертаване нашите тези и историческата истина за Добруджа и населението живяло и живеещо в нейните земи;

б/ Да се работи за разобличаването фалшификациите на историческата правда за Добруджа от румънските историци:

- А.Арическу - доказва, че Добруджа била румънска земя;

- А.Сучевиану - доказва "силната романизация" на Добруджа;

- Е.Кондураки - академик;

- К.Джуреску - академик.

Срок: 30.XII.1981 г.

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-2"

1. Разобличаване на прорумънски настроени чуждестранни учени в областта на историята:

- професор Александър Ренда - австриец, написал книга за траките и тяхното значение в балканския югоизток; поддръжник на тезата на румънските историци и археолози за трако-дакийския континуитет; активен сътрудник на Института „Дръган" в Париж;

- професор Димитър Кръндналов - бивш преподавател в Софийския университет, където е чел

КРДОПБГДСРБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар:

Из архивите на ДС

лекции по история на славянските народи; през 1948 година заминал за УССР и се установил постоянно там; член на редколегията на историческото чехословашко списание "БИЗАНТИНОСЛАВИК"; цялата му "научна" дейност носи белега на антибългарската насоченост и отричане тезите на българската историография.

2. Разобличаване фалшифицирането на балканската история от румънското историческо списание "Дакоромания", издавано в град Фрайбург - ГФР, с подзаглавие "Годишник на източния латипитет"; списанието прокарва грубо националистически румънски тези.

Срок: 30.XII.1981 година

МЕРОПРИЯТИЯ "ХЪШОВЕ-3"

1. Приобщаване и използуване на чужди учени за разработка на наши исторически тези за българо-румънските отношения през вековете:

- _____ - на в гр.Кьолн-ГФР; известен учен по проблемите на римските градове; организирал изложба на румънците "Римляни в Румъния", но не съгласен с техните тези за ентогенезиса им;

- професор _____ - от Университета в Мюнхен, и , ръководен учен на археологическата наука в ГФР; добре настроен към НР България и отрицателно към румънските тези за техния произход;

Из архивите на ДС
240
КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

– професор _____ – световно известен учен от _____ произход; занимава се с праистория в Хайделбергския университет; добре настроен към българската историческа наука;

– _____ – известен специалист, с трудове върху тракийския характер на приписвани на келтите паметници;

– професор _____ – от Ню Йоркския университет; световно известен учен в областта на праисторическата археология; ръководи публикации на библиографски издания за археологически разкопки в целия свят;

– _____ – професор по история от Университета в Бордо, Франция.

2. Приобщаване и използуване на румънски историци за целите на българската историческа наука:

– _____ – пробългарски настроен археолог, има непосредствено отношение към изследванията на румънците в Добруджа.

Срок: 30.XII.1981 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ–4"

Противопоставяне на тезата на румънските учени, че Константин Преславски не бил първият старобългарски поет, а просто "Константин нови".

Срок: 30.XII.1982 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-5"

Мероприятието ще цели разобличаване в чужбина изопачаванията и фалшификациите на румънските учени на въстанието на Асеневци, представяно, че е ръководено от власи и че Второто българско царство било "влашко царство" и посочване на историческата истина.

За целта ще бъдат издирени и използувани подходящи агенти и СС.

Срок: 30.XII.1985 година
Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел XVII, ПГУ

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-6"

Като се използуват агентурните възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС, и тези на отдел XVII, ПГУ-ДС, и Окръжно управление на МВР - гр.Велико Търново, Толбухин, Силистра и Видин - да се придобият всички открити и някои от тайно съхранявани изворови материали в Румъния.

Срок: 30.X.1981 година

II. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "БУЛАИР" с основна задача: решително противопоставяне на антибългарската дейност и тези на турските учени и идеологически институти.

Из архивите на ДС
241

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-1"

1. Противопоставяне на антибългарската дейност и разлагане на Одрянския институт за исторически изследвания на Тракия.

За тази цел:

а/ Да се излезе в чужбина и в страната от наши агенти, СС и ОВ с критични материали по "изследванията" на института;

б/ Да се постигне неутрализиране и разлагане дейността на Института чрез спечелване и приобщаване на професор __ - на Института.

2. Популяризиране в чужбина и у нас на нашите тези за турското присъствие в България по време на робството и след това.

а/ Да се разработят от наши агенти, СС и ОВ, публикуват и разпространят в чужбина и у нас темите:

- "Ислямизмът в България";
- "Пантюркизмът със или без българите";
- "Помаците в /цръцка/ Тракия;
- "Турко - мюсюлманите в България, Гърция, Албания и Югославия".

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-2"

1. Приобщаване към българските тези за българо-турските отношения през вековете на чуждестранни историци и такива от Турция.

а/ Да се поканят в страната и проведат оперативни мероприятия за обработка на:

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

- професор ___ - известен турски учен по произход от Босна, с добро отношение към нашата страна;

- историкът ___ - от Османския музей в Истанбул ___;

- професор ___ - на Германския археологически институт; турколог,с много добро отношение към НРБ.

2. Проникване в документационните центрове на Турция за придобиване на материали, свързани с нашата истори

За целта:

а/ Чрез нашите възможности в Археологическия институт и музей да се покани, чрез професор ___ турски ___ специалист за участие в разкопки у нас;

б/ На основата на поканата на българската страна да се поиска участието на български археолог в разкопки в Турция ___ при възможност това да се конкретизира- за участие в разкопки на Одрънския ___ институт за Тракия, ръководен от професор Е. Ерзан ___;

в/ Чрез резидентурата в Истанбул ___ да се изучат чуждестранните археологически мисии с цел издирване на подходящи лица за вербовка и проникване.

г/ За работа по обектите за проникване на отдела в Турция ___ да бъдат използувани османисти от САЩ иГФР, наши агенти и ОВ.

Срок: 30.XII.1985 г.

Отг.: Началник отдел XIV,ПГУ-ДС
Началник отдел I ,ПГУ-ДС

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-3"

1. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, и Окръжно управление на МВР - гр.Шумен, използувайки свои-

243

Из архивите на ДС

11

те агентурни възможности, да придобие материали, свързани с нашата история, както следва:

а/ От патриаршията в Цариград:

- Документи за Охридската епархия;
- Преписа на "Кондика на св.Климент", направен от гръцкия митрополит Антимос Алексудис;
- Кондика на патриаршеската кореспонденция от 1599 г.;
- Сбирка от различни църковни документи;
- Кондика на Критий /АВ/ и номини синтагма / правна уредба/;
- Протоколи на патриаршеската кореспонденция;
- Кондика на турското бюро "Такрири-тесиерета-везирски заповеди" и други;
- фермани;
- Берати;
- Изпълнителни актове от Св.Синод от 1859 г.
- Съдебни актове на Св.Синод от 1824 година;
- Съдебни решения на Св.Синод от 1824 година
- Изпълнителни актове на Смесения съвет от 1865 година;
- Актове на двете тела от 1874-1923 година;
- Кондики на различни манастири на Цариградската архиепископия и на епархийте;
- Кондики на актовете на Централната църковна комисия от 1851 година;

б/ От Кърчешменското училище:

- Книги, свързани с нашата история;
- Книгите, дарение на "Православната общност в Пловдив",;

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС

в/ От Гръцкото фенерско училище в Истанбул:

– Гръцкото ръкописно евангелие, подарено през 1063 година на манастира Св.Троица в о-в Халки от императрица Екатерина Комнина с монашеско име Ксения.

г/ От Халкинското богословско училище на остров Халки:

– Материалите на втората патриаршеска библиотека, открита през 1844 година, свързани с нашата история.

2. Да се изучат и вземе оперативно отношение с цел проникване в документационните центрове на Турция и придобиване на интересуващи ни материали от обектите за проникване на следните лица:

– _ _____, от името на ориенталския отдел при НБКМ;

– на библиотеката в Университета в Истанбул – г-жа _ _____, която е с прогресивни разбирания;

– _____ – българската колония в Истанбул и с възможността да съдействува по изпълнение на наши задачи. Работата с него да се води съгласувано с отдел IV, ПГУ-ДС, както и със Славянския комитет.

За допълнителни мероприятия в тази насока да се използуват възможностите на спогодбата за културен обмен с Турция.

Срок: 30.XII.1984 година

Из архивите на ДС

Да продължи работата от отдел VIII и XIV, ПГУ-ДС, по провеждане на АМ "ХЕМУС", утвърждаваща българската народност на *помаците* и операция "ШУМЕН" - опровергаване *турската* теза за произхода на *турското* население, живеещо в България.

Срок: 30.XII.1985 година

Отг.: началник отдел VIII,ПГУ-ДС
началник отдел XIV,ПГУ-ДС
началник отдел I ,ПГУ-ДС

III. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел II, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "ЛЕРИН" с основна насоченост:

- Възстановяване историческата истина за българския характер на "гръцка" Македония;
- Придобиване на документални материали, свързани с историята на нашата държава.

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-1"

Възстановяване историческата правда за ролята на Източните патриаршии в съдбата на българите и откриване недостъпни за нас документи на българската история.

1. Чрез нашите възможности в Комитета по вероизповеданията към Министерство на външните работи, като се използуват агентурния апарат в Българския историко-архивен институт - да се организира Симпозиум в НРБ, с основна тема

"Отношението между Вселенската Цариградска патриаршия и подвластните и митрополски, епископски и манастирски представители и българския народ".

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС

И подтеми:

- "Отношението на Вселенската патриаршия към създаването на автокефална Охридска архиепископия преди и по времето на Самуиловата държава";

- "Отношението на представителите на Цариградската патриаршия чрез нейните митрополити, монаси и свещеници към българския народ в българските земи".

За участие в Симпозиума да се поканят с оглед провеждане на оперативни мероприятия за обработка, приобщаване и вербовка:

- професор _____ - историк на Цариградската патриаршия, от Халкийското богословско училище;

- _____ - от Солунския университет;

- професор _____ - специалист по Света Гора и като председател на гръцките слависти;

- професор _____ - на Патриаршеския институт в Солун; в него са заснети на микрофилми повечето от ръкописите на Светогорските манастири;

- _____ - сътрудник на Патриаршеския институт;

- _____ - сътрудник на Солунския институт за балкански проучвания; същият е обработвал ценния архив на Солунската митрополия;

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

___ - познавач на византийските музикални ръкописи и други;

Срок: 30.IX.1979 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-2"

1. Противопоставяне на гръцките тези за еднопосочност на приносът им за влияние върху славяните и българите.

а/ Като се използуват агентурните възможности зад граница, да се разобличава гръцката теза за Кирило-методиевото дело като чисто гръцки принос в просветата на славяните и се посочи историческата правда;

б/ Противопоставяне на тезата за единствено гръцко културно влияние върху славяните и българите

2. Дискредитиране на "научните" изследвания на "Дружество за македонски изследвания" и "Институт за балкански проучвания" в град Солун, занимаващи се с фалшификация на нашата история: разработват и пропагандират тезата, че населението в географската област Македония от древността до наши дни било чисто гръцко.

Срок: 30.XII.1982 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-3"

1. Създаване на оперативна база в Атина за публикуване от наши агенти, СС и ОВ на материали свързани с нашата история и българо-гръцките отношения.

16

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

а/ Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия по ангажиране за публикуване на наши материали в списание "ЕРАНИСТИС";

б/ Да се проведат оперативни мероприятия по професор _____ - преподавател в Солунския университет по новогръцка литература с цел оперативното му използуване за публикуване в гръцки списания на материали, утвърждаващи историческата правда за България и Гърция през вековете.

2. Създаване на оперативни отношения с гръцки пробългарски настроени историци за решаване в наш интерес на жизнено важни въпроси за българската историческа наука.

а/ Да се проведат мероприятия за установяване на оперативни отношения с професор _____ - известен архитект и археолог, открил гроба и скелета на цар Самуил с цел придобиване на всички материали за последния и предотвратяване на спекулации с неговия живот и дело;

Не е реално!? м. Коларов го познава лично и лише некаква опити

б/ Да се проведат мероприятия по _____ - богослов, сътрудник на Солунския институт за балкански изследвания, където следи и издирва цялата литература по македонския въпрос с цел придобиване на тази литература за нашата историческа наука и използуването на обекта за решаване на наши задачи;

в/ Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия по _____ - доцент по право в Солунския институт за балкански проучвания, съветник на цариградския патриарх с цел придобиване на документация на Цариградската патриаршия и използуването му по наши задачи.

Срок: 30.X.1981 година

Из архивите на ДС

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-4"

Придобиване на български културно-исторически ценности и материали от документационните центрове на Гърция с оглед лишаване на противника от възможността да фалшифицира и спекулира с нашето историческо минало.

1. Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия за придобиване на всички, свързани с нашата история, материали от Гърция и се съсредоточат в НР България за използуване от нашите учени:

а/ От обект "ЦИТАДЕЛА":

- Да се микрофилмира цялото документално богатство на обекта и достави в НР България за ползуване.

б/ От Патриаршеския институт за патрологични изследвания в Солун или от САЩ:

- Да се вземат микрофилмите на наши ръкописи в Светогорските манастири.

в/ От библиотека "ГЕНАДИОН":

- Да се придобият за нашата страна географски и етнографски карти на Гърция с обозначения и на българските земи.

г/ От катедрата по история на славянските православни църкви към богословския факултет на Солунския университет:

- Да се придобият за нашата историческа наука всички материали отнасящи се до историята на българската православна църква, нейната роля сред славянството и нейните взаимоотношения с гръцката църква.

д/ От Атинската национална библиотека:

- Да се доставят за целите на българската историческа наука, съхраняваните в нея "големи кондики", в които има богати данни за историята на България.

Срок: 30.XII.1985 г.

Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС
началник отдел II ,ПГУ-ДС

251

IV. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел III, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе операция "КАЛОЯН" с основна насоченост: придобиване на документалното богатство на нашата страна съсредоточено в италиански архиви и Ватикана.

а/ Ватикана:

Чрез агентурни възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС и такива на другите отдели на ПГУ-ДС, да се придобият за целите на нашата историческа наука материалите:

- Кореспонденцията на цар Калоян и римския папа;

- Материали от "Конгрегацията за разпространение на вярата;

- Материали за времето на османското робство и българското възраждане;

- Политическата и просветна дейност на католишките епископи в българските земи /Петър Солинат/ през XVII век;

- Архивният фонд на папа ПИЙ-XI.

б/ От Архива на Министерство на външните работи на Италия:

Из архивите на ДС

- Докладите на Вито Позитано - италиански консул в София;

в/ От архива на Венеция:

- Материали за българи от Македония - роби на остров Крит през XIV век;

- Дневникът на венецианеца Гаврил Кавадза от 1591 година;

- Материали за чужди пътешественици в България от 1394-1878 година.

г/ Да се изучи оперативната обстановка в документационните центрове на градовете Неапол, Генуа, Падуа, Флоренция с цел откриване на интересуващи ни ценни материали за нашата история;

д/ Да се издирят и придобият изключително ценните за нашата история частни колекции като:

- Дневникът за 1883-1885 година на А.Коллочи Веспучи, съхраняван в дъщеря му Христина Коллочи Веспучи;

- Материалите на пътешественика А.Бизани и други.

Срок: 30.XII.1983 година

Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС;
началник отдел III,ПГУ-ДС

V. Да се реализират следващите етапи на операция "СТРОИТЕЛИТЕ", утвърждаваща градивната роля на българите

Из архивите на ДС

през вековете, Италия и Западна Европа.

Срок: 30.XII.1984 година
Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС

VI. Да се разработи, подготви и проведе акция "ТЪРНОВО" с основна задача: чрез обект "МИРОСЛАВА" да се издирят и публикуват извори за българската история в Англия.

Срок: 30.XI.1982 година
Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС

253

VII. Да се разработи и проведе в САЩ операция "ПАТРИОТ" с основна задача: създаване на американско-българска културна фондация, която чрез набиране средства от дарения на българи, живеещи в САЩ и Канада - да провежда мероприятия във връзка с 1300-годишнината от основаването на България.

Срок: 30.XII.1981 г.
Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС

VIII. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отделите III и IV, ПГУ-ДС, да разработи, организира и проведе в САЩ многостепенна операция "ФРАНКЛИН".

./..

Из архивите на ДС

21

МЕРОПРИЯТИЕ "ФРАНКЛИН-1"

Използуване на американските средства за масова информация за 1300-годишнината.

За целта:

а/ Да се използува бивш агент "ИДЕОЛОГА" - откупил 4 часа от Радиото и Телевизията в Ню Йорк и излъчи 30-минутен филм за България и нейното историческо минало;

б/ Чрез обект "ПУРКОВ" - собственик на радио в гр. Кливеланд, да се пуснат за излъчване серия от приготвени от нас исторически предавания за България;

Също да се изгради читалище;

Съчетаваме с Албанси слов. и т. [illegible]

в/ Чрез Тончо Тончев, семейство Брикфилд и Любен Балабанов, да се организира радиочас за 1300-годишнината по радиото в Детройт и излъчат филми чрез калифорнийската телевизия;

г/ За целите на бележитата годишнина да се организира използуването на Арменското културно дружество "АРАКС" в Ню Йорк;

д/ Да се организира излъчването на български документални филми с историческа и съвременна тематика по 13-ти канал на Пъблик телевижън в Ню Йорк;

е/ Да се организира изготвянето на 90-минутен филм за България от собственика на фирма за туризъм и култура Франк Лоид от Филаделфия.

./..

От архивите на ДС

255

МЕРОПРИЯТИЕ "ФРАНКЛИН-2"

Придобиване на материали от документалните центрове на САЩ за нуждите на българската историческа наука.

а/ От Византоложкия институт в Дъмбартън Оукс:

- Всички материали, свързани с нашите обекти в Турция, Гърция, СФРЮ и Румъния.

Срок: 30.XII.1985 година

Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС
началници отдели III и IV

IX. Съвместно с отдел IX, ПГУ-ДС, отдел XIV,ПГУ-ДС да разработи, организира и проведе операция "АНИБАЛ", с основна насоченост: използуване на историци от Тунис за целите на българската историческа наука.

Срок: 30.XII.1981 година

Отг.: началник отдел XIV,ПГУ-ДС
началник отдел IX ,ПГУ-ДС

X. Отдел XIV, ПГУ-ДС, да разработи, организира и проведе операция "ВАТЕРЛО" с основна насоченост: организиране на база за издаване на подготвени по наша линия материали по специалните мероприятия от Амстердамското издателство, собственост на Хекерт, проявило повишен интерес към продукцията на българските историци и

Из архивите на ДС

белгийското издателство, публикувало спомените на Иван Михайлов.

Срок: 30.XII.1983 година
Отг,: началник отдел XIV,ПГУ-ДС

XI. С оглед противопоставяне на антибългарската дейност провеждана от Софрю, ще се работи по специално разработения и утвърден план с перспектива до 1985 година.

За всяка операция, АМ или елемент от тях ще бъдат изготвяни отделни планове за провеждането и реализацията им, съгласно регламента за специалните мероприятия.

Заложените в настоящия план специални мероприятия да бъдат за всяка година финансово обезпечени от бюджета на МВР по отделна финансова справка.

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.УПРАВЛЕНИЕ-ДС
Генерал-майор: /В.Коцев/
София, 16.12 1978 година

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТР.РАБОТИ,
Генерал-лейтенант: /Ст.Савов/
София, 19/XII 1978 година

Отп.в 2 екз.
Екз.№ 1-
Екз.№ 2-
Изп.-14-17239
Нап.-530-Н.Миленова
София,7.12.1978 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

84

СТРОГО СЕКРЕТНО!

НРБ
МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
СЕКРЕТАРИАТ
№ Т-72 екз. №
29. 5 1979 г.
СОФИЯ

ДО
НАЧАЛНИЦИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ
ПОДЕЛЕНИЯ, СОФИЙСКОТО ГРАДСКО
И ОКРЪЖНИТЕ УПРАВЛЕНИЯ НА МВР

През 1981 г. нашият народ ще отбележи едно от най-значимите събития в своята история – 1300-годишнината от основаването на българската държава.

Юбилеят настъпва в изключително благоприятна за нашата страна обстановка, определена от епохалните успехи, постигнати под ръководството на БКП в строителството на социализма. В братско единство със Съветския съюз и с другите страни от социалистическата общност НР България е в авангарда на човечеството по пътя на комунизма.

Обединен под девиза "Минало, настояще и бъдеще", 13-вековният юбилей съдържа широки социални, идеологически и политически цели и измерения. Във вътрешен и в международен план те се свеждат до използуването на неговия мощен патриотичен заряд за мобилизиране и стимулиране творческите сили на нацията за ефективно изпълнение програмните цели на партията и държавата в строителството на зрялото социалистическо общество; за по-нататъшно задълбочаване на процесите за всестранно сближаване със СССР и укрепване на дружбата и сътрудничеството с другите братски социалистически страни;

за популяризиране успехите на реалния социализъм и социалистическия начин на живот и усилване на нашето политическо и културно влияние върху определени среди и райони в несоциалистическите страни.

Изхождайки от мащабите и характера на юбилейната дейност и от очакването във връзка с юбилея активизиране на идеологическата и друга подривна дейност на противника срещу НР България, усилията на органите на МВР още отсега следва да се насочат главно към:

– разкриване, предотвратяване и пресичане плановете и намеренията на противника да използува 1300-годишнината за осъществяване на антибългарски акции и действия, за провеждане на идеологическа и друга подривна дейност срещу НР България;

– разкриване, предотвратяване и пресичане още в зародиш на всякакви опити да се използува юбилеят за инспириране и провеждане на националистически, контрареволюционни и други враждебни действия, на нелоялни прояви, негативни явления и процеси сред отделни лица и слоеве от населението в страната;

– оказване от позициите и със средствата на ДС на най-активно съдействие и помощ на Националната координационна комисия "1300 години България", на културните и научните ведомства и институти в борбата им срещу политическите и идеологическите спекулации и фалшификации, извършвани от противника с нашето историческо и културно наслед-

Из архивите на ДС

ство, и за издирване и опазване паметниците на българската история и култура у нас и в чужбина.

С оглед успешното изпълнение на задачите, които стоят пред органите на МВР във връзка с 1300-годишнината от основаването на българската държава

Н А Р Е Ж Д А М:

1. Централните поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да активизират работата във връзка с настъпващия юбилей по всички линии и направления на оперативната дейност.

Ръководствата на централните поделения, Софийското градски и окръжните управления на МВР да вземат мерки за придобиване на нова агентура с позиции и възможности да решава задачите, които се поставят пред органите на МВР във връзка с честването на 1300-годишнината.

2. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление - ДС и Разузнавателният отдел при УГВ във взаимодействие с органите на безопастността на братските страни да проведат координирани мероприятия за:

- разкриване и пресичане плановете и действията на задграничните идеологически, националистически, ционистки, религиозни, младежки и пропагандни центрове и организации да използуват 1300-годишнината за осъществяване на антибългарски акции и провеждане на идеологическа и друга под-

ривна дейност срещу НР България, СССР и останалите социалистически страни;

– разкриване, оперативно покритие, прихващане или обезвреждане на официалните и нелегалните канали и източници в страната и зад граница, използувани от противника за разузнавателно и идеологическо проникване и за получаване на интересуваща ги информация.

3. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление – ДС, Разузнавателният отдел при УГВ, Софийското градско и окръжните управления на МВР да използуват възможностите, които предоставя честването на 1300-годишнината за провеждане на активни мероприятия, насочени към:

– усилване процесите на изолация, разложение и компрометиране на вражеските емигрантски организации и на отделни техни представители и за сриване на плановете и действията им за идейно и организационно обединяване и използуване на емиграцията за подривни цели срещу страната;

– осуетяване и пресичане на опитите за установяване на контакти, изграждане на канали и поддържане на връзки от вражеската емиграция с нейни съмишленици и недоволни лица за водене на организирана и друга подривна дейност в страната;

– сплотяване на лоялната емиграция на основата на патриотизма, усилване на нашето влияние върху нея и ук-

От архивите на ДС

репване на националното й българско съзнание с оглед тя да се използува като надежден резерв в борбата против антибългарската и антисоциалистическата пропаганда в чужбина.

4. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление – ДС, Разузнавателният отдел при УГВ, Софийското градско и окръжните управления на МВР с оперативни средства да съдействат най-активно на партийните и държавните органи за изпълнение на Националната комплексна програма във връзка с 1300-годишнината, като от настъпателни позиции провеждат мероприятия за:

– разкриване, неутрализиране и пресичане на опити за извършване на спекулации и фалшификации с нашето историческо и културно наследство и използуването му от противника за провеждане на антибългарска дейност;

– популяризиране на историческото ни и културно наследство, успехите на реалния социализъм и социалистическия начин на живот и усилване на нашето политическо и културно влияние върху отделни лица, определени среди и райони в несоциалистическите страни;

– издирване и опазване у нас и в чужбина на материали и документи, представляващи паметници на българската история и култура или свързани с историческото ни минало.

5. Четвърто управление – ДС да информира периодично ВГУ, III и VI управление – ДС и ЦИАС – МВР за из-

ползуването на пощенския канал от противника за провеждане във връзка с 1300-годишнината на идеологическа и друга подривна дейност срещу страната с оглед вземането на ефикасни мерки за нейното пресичане.

6. ВГУ. III и VI управление - ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР с активното съдействие и помощ на ПГУ - ДС да усилят контраразузнавателната си дейност за своевременно и бързо разкриване и пресичане на опити да се използува 1300-годишнината за насаждане сред интелигенцията и младежта на идеологическо вредно влияние, на "дисидентски" и други враждебни и нелоялни прояви на основата на ревизионизма, антисъветизма и религията.

7. Шесто и III управление - ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР, с активното съдействие на ПГУ, ВГУ и IV управление - ДС да активизират работата за своевременно, бързо разкриване и пресичане още в самото начало на всякакви опити за изграждане и инспириране във връзка с юбилея на нелегални групи и организации, на враждебни и нелоялни прояви на протурска, промакедонска и друга националистическа основа.

8. ВГУ, III и VI управление - ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР да вземат допълнителни мерки и усилят контраразузнавателната си работа за своевременно и бързо изясняване, предотвратяване и пресичане на замисли и действия за терористични актове, въздушно

263

Из архивите на ДС

и друго пиратство, бягства и невъзвръщенства, демонстративни действия и групови недоволства с политически замисъл, писане, изнасяне зад граница и разпространение на анонимни и други материали с враждебно и друго идейновредно съдържание.

9. Шесто управление - ДС, ДНМ, Софийското градско и окръжните управления на МВР, да усъвършенстват взаимодействието и усилят оперативната си дейност за опазване от престъпни посегателства, повреждане, унищожаване, подмяна с фалшификати или изнасяне в чужбина на документи, исторически и културни паметници, съхранявани в национални и местни архиви, музеи и художествени галерии, в обществени библиотеки, църковни и манастирски хранилища и в частни сбирки.

10. Централните поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да анализират системно и задълбочено дейността на противника, отрицателните явления, процеси и тенденции сред различните слоеве от населението в страната във връзка с подготовката и провеждането на 1300-годишнината, периодично да информират ръководството на министерството и съответните партийни и държавни органи и вземат ефикасни мерки за тяхното предотвратяване и пресичане.

ПГУ-ДС да координира работата по изпълнението на мероприятията, вън от страната, а VI управление - ДС на тези в страната, периодично да обобщават и анализират

данните и да вземат или предлагат необходимите допълнителни мерки.

11. През четвъртото тримесечие на 1980 г. ПГУ и VI управление – ДС да внесат за обсъждане от Колегиума оценка за изпълнението на това окръжно и конкретни предложения за подготовката и честването на юбилея през 1981 г.

12. Обръщам внимание на ръководния и оперативния състав от ДС, агентурно-оперативната и профилактичната работа във връзка с 1300-годишнината още отсега да се води планово, комплексно и целенасочено.

Текущите и перспективните мероприятия в това направление да се залагат в годишните планове по съответните линии и направления на оперативната дейност.

Контролът за изпълнението на мероприятията за централните поделения се възлага на съответните заместник-министри, а за Софийското градско и окръжните управления на МВР – на ПГУ, VI управление – ДС и Инспекторат.

Препис от окръжното да се изпрати на централните поделения по ДС, ДНМ, Софийското градско и окръжните управления на МВР за изпълнение, а на ПК при МВР – за сведение.

С окръжното да се запознае целият оперативен състав по ДС, а по НМ и Гранични войски ръководния състав от началник отделение и нагоре.

МИНИСТЪР:

Отп. в 1 екз.
Изп.: Лечов
Нап.: Петкова-363
14.05.1979 г.
Размножена в 80 екз и изпратена
по приложен списък.

Подлежи на отчет в дневник 6

31

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ВЪРХО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
11128, вх. № 1
19 год.
13. 6. 79

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник:
/Д.Стоянов/
София, _____ 1979 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия на ПГУ-ДС, за утвърждаване в чужбина през 1979-1985 година делото на братята Кирил и Методий

С Решение № 127 на Секретариата на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 13.2.1979 година е утвърдена програма за популяризиране у нас и в чужбина великото просветителско дело на братята Кирил и Методий.

До 9 септември 1944 година Кирило-методиевото дело не бе оценено целокупно и обективно.

След победата на социалистическата революция в България, БКП и народното правителство полагат непрекъснати грижи за всестранното развитие, върху марксистко-ленинска осно-

ва, на българската историческа наука; за обективно, диалектическо осветяване на историческия процес, разгръщал се в българските земи; за исторически верно, правдиво разглеждане на епохалното дело и принос на българите в световната история и култура.

Решението на Секретариата на Централния комитет на БКП за популяризиране и пропагандиране, у нас и в чужбина, делото на братята Кирил и Методий поставя пред разузнаването следните основни задачи:

I. С оперативни средства да популяризира и утвърждава зад граница епохалното дело на братята Кирил и Методий.

II. Да провежда операции против историческите фалшификации на Кирило-Методиевото дело от страна на нашите противници, както и за възстановяване на историческата истина за тяхния принос в световната съкровищница на културата.

III. Да се издирват, придобиват и използуват за целите на нашата българистика и езикознание неизвестни и недостъпни за българските учени материали, свързани с живота и делото на Кирил и Методий.

Във връзка с горното Първо Главно управление - ДС да проведе следните агентурно-оперативни мероприятия:

1. Да вербова агенти и секретни сътрудници из средата на научните работници в Кирило-Методиевския център, който ще се образува към Българската академия на науките и катедрите по Кирило-Методиевистика към Софийския университет "Климент Охридски", Университета "Кирил и Методий" - гр.Велико Търново и Пловдивския университет "Паисий Хилендарски".

Срок: 30.12.1980 г.
Отг.: отдел 14, ПГУ-ДС,

От архивите на ДС

267

2. Посредством изградения апарат от агенти и секретни сътрудници:

а/ да получава наводки, изучава и вербова историци и българисти от капиталистическите и други страни, които се занимават с разработка на проблеми, свързани с живота и делото на Кирил и Методий, създаването на славянската писменост и други;

б/ да провежда АМ и операции, свързани с популяризиране и утвърждаване Кирило-Методиевото дело;

в/ Да придобива материали и документи от чужди архивохранилища, свързани с Кирил и Методий;

г/ да подготвя материали свързани с Кирил и Методий и организира разпространението им зад граница.

Срок: 30.12.1985 г.

Отг.: Отдел 14, ПГУ-ДС,

3. Отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отдел VIII,ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе операция на Балканите и в Западна Европа с кодово наименование "ОХРИД", с основна насоченост: популяризиране и утвърждаване делото и творчеството на Климент Охридски /най-близкия ученик и помощник на Кирил и Методий, един от най-големите български книжовници на Средновековието/ и предотвратяване фалшификациите на българската средновековна история и книжовно дело.

При подготовката и провеждането на операция "ОХРИД" да се използуват силите и възможностите на Управление 06-ДС и Окръжно управление на МВР - гр.Благоевград.

Срок: 30.12.1985 г.

4. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на линейните отдели и резидентурите, да разработи, подготви и проведе операция за влияние с кодово наименование "МАЙ", с основна насоченост:

Из архивите на ДС

268

без да се принизява дълбоко народностния характер на 24 май – празникът на славянската писменост и култура, да се създадат предпоставки постепенно той да се превърне в една от най-значителните прояви в областта на културата в света.

Срок: 30.12.1981 г.

5. В съответствие с утвърдения план по СФРЮ, отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отделите VIII и XVII, ПГУ-ДС, да проведе мероприятие "АЗБУКА", с което ще цели противопоставяне на тезата, че Кирил и Методий не били свързани с миналото на нашия народ и че македонците били наследници на тяхното дело.

Тезата се прокарва от Института за национална история в Скопие.

Срок: 30.12.1983 г.

Отг.: началниците на отделите

6. Отдел 14, ПГУ-ДС, да разработи и проведе операция "ИЗВОР" за противопоставяне на антибългарската дейност на югославяните, с основна насоченост: противопоставяне на тезата на югославските учени, че старобългарския език и литература били "старославянски език" и "свръхнационална литература".

За целта ще се използуват наши и чужди специалисти.

Срок: 30.12.1984 г.

7. Отдел 14, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел 04, ПГУ-ДС, като използуват своите оперативни възможности в Комитета по вероизповеданията и Светия Синод, да разработи, подготви и проведе операция с шифрово наименование "СОЛУН", с насоченост: възстановяване църковната служба за Кирил и

Методий в старобългарският й облик в православните и католически църкви в Европа, Америка и Австралия.

Срок: 30.12.1981 г.

8. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на отдел 03, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по базиликата Сан Клементе в Рим и Ирландския монашески орден, настанен в нея с оглед разкриване на нови възможности за разширяване на българското присъствие там, както и за подпомагане уреждането на постоянен музей или експозиция на името на Кирил.

Срок: 30.12.1982 г.

9. Отдел 14, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел 17, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по Католическия манастир в гр.Алвинц /_____/ - в Румъния, който е бил център на българската католическа провинция от края на XVII век с цел организиране инициативи за популяризиране делото на Кирил и Методий.

Срок: 30.12.1985 г.

10. Отдел 14, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1100-годишнината от смъртта на Методий с цел:

а/ да се покаже приносът на българския народ в общославянската и европейската култура;

б/ да се изтъкне разцвета на българската книжнина през IX-X век;

в/ да се посочи, че България е създала възможност и е спасила Кирило-Методиевото дело.

Срок: 30.12.1985 г.

Из архивите на ДС

269

Из архивите на ДС

11. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на резидентурите да проведе мероприятия зад граница във връзка с Международния конгрес в София през 1985 година на тема: "Световно-историческото дело на Кирил и Методий и техния принос за разцвета на старобългаристиката, на европейската култура и световната цивилизация" с цел изучаване, вербовка и приобщаване на дейци на културата зад граница за решаване на задачи на отдела по популяризирането и утвърждаването на Кирило-Методиевото дело.

Срок: 30.12.1985 г.

12. Отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отделите 1, 2, 3, 4 и 17, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по недостъпните архивохранилища на Ватикана, Римската католическа църква в Италия, Гърция, Турция, Англия, Австрия и други - за издирване и придобиване на оригинали или ксерокопия на неизвестни и непубликувани досега първоизточници, свързани с Кирил и Методий и техните ученици.

Срок: 30.12.1985 г.
Отг.: началниците на посочените отдели

13. Отдел 04, ПГУ-ДС, да използува своите възможности сред българската колония и българските църковни общини за популяризиране на делото на Кирил и Методий, за закрепване на българското съзнание зад граница и за противопоставяне на антибългарската политика в тези среди, провеждана от СФРЮ.

Срок: 30.9.1984 г.

14. Отдел 14, ПГУ-ДС, да направи анализ през 1981 година на проведените агентурно-оперативни мероприятия по нас-

тоящия план, тяхната ефективност и набележи мерки за цялостното му изпълнение.

За резултатите отдел 14, ПГУ-ДС, да информира Ръководството на ПГУ-ДС.

Срок: 30.12.1981 г.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС;
Генерал-майор: /В.Коцев/
София, 27. 1979 година

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-лейтенант: /Ст.Савов/
София, 4.07. 1979 година

Отп.в 2 екз.

Екз.№ 1 - _____
Екз.№ 2 - _____
Изп.-14-17239
Нап.-266-Н.Миленова
София,13 юни 1979 г.

Из архивите на ДС

271

17

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 19880 Екз.№ 1
29.10.19 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

[7771]

ОТНОСНО: Разузнавателните възможности на църковните общини зад граница

Българската православна църква както в миналото, така и сега освен в пределите на страната, има църкви под своя юрисдикция както следва:-В САЩ - 8 църкви; в Канада-2; в Австралия - 3; в Австрия - 1; в Турция - 2; в Унгария-1; в Румъния - 1 и в Москва - 1.

В миналото те са били много повече, които са загубени с откъсването на земи от България, където българската екзархия е развивала активна просветителска и мисионерска дейност.

Църквите, които съществуват понастоящем зад граница, едни от тях са създадени след освобождението на България от турско робство, а други в по-ново време, в райони, където са се установили компактни маси българи.

Налице са предпоставки за създаване на нови църкви в Англия, ГФР, Франция и Латинска Америка.

Из архивите на ДС

Според установената практика за обслужването на църквите, свещеници се изпращат от България, а в някои случаи се търсят измежду местните българи.

Зад граница Българската православна църква има обособени две епархии, едната Ню Йоркска за САЩ и Австралия и Акронска - за Северните щати в САЩ, а Канада е с ранг на архирейско наместничество. Ръководител на НюЙоркската епархия е епископ Йосиф, а на Акронска - епископ Доментиян.

Характерно за църквите зад граница е това, че те се обособяват не толкова като религиозни организации с молитвени домове, а и като културно- просветни организации, с клубове.

По-новите църковни сгради са строени с цел задоволяване на културно-просветните нужди. Наред с молитвения салон се изграждат и салони за вечеринки, бюфети и занимални.

Църковни служби се извършват само в неделни дни и на църковни празници, които са съвсем кратки. Останалото време ролята на свещеника е да организира курсове по български език, танцови самодейни групи и увеселения.

Болшинството от българите отиват в църквите не от религиозни подбуди, а за общуване, като водят със себе си и близки от други националности.

По-компактни маси българи има в големи градове на САЩ като Ню Йорк, Детроит, Чикаго, Лос Анжелос, Вашингтон и други, в Канада, Торонто, Монреал и други, болшинството от които са от Егейска Македония. Те са били работници и търговци, а от по-младото поколение са интелектуалци, лекари, научни работници и други.

Из архивите на ДС

18

През последните десетилетия, след засилване на туристическия обмен много българи посещават нашата страна, а така също техни близки отиват при тях. Това дава положително отражение сред българското население в чужбина, поддържа неговия дух и национално съзнание.

През м.август 1979 година Ръководството на Министерството на външните работи утвърди основни положения за работа на служителите в задграничните църковни общини. които дават възможност служителите на БПЦ да се подменят периодически и да бъдат ръководени отблизо. Това положение се отнася и за епископите, ръководещи задграничните епархии.

По-особен и специален е случаят с българския Зографски манастир на територията на Света гора - Гърция. Той води началото си от IX век и е свидетел на цялата българска история. В него се съхраняват стотици славянски ръкописи, произведения на изкуството, стенописи и хиляди томове старопечатна литература.

През време на вековете наши и чужди държавници са поддържали активни връзки със Зограф като са правили дарения, скрепени с държавни актове.

Опазването на това национално богатство е задача не само на БПЦ, но и на нашите разузнавателни служби.

Известно е, че от появата на християнството църквата като институция е била в подкрепа на властта, а в ново време и за прикритие на разузнавателните органи. Най-осезателно това се наблюдава през последното столетие, когато по света тръгнаха хиляди "мисионери", произлизащи от църкви на големите капиталистически страни.

Създадените от американците "Корпус на мира", "Световния съвет на църквите", Европейската конференция на

католиците" и други служат за прикритие на техни разузнавателни служби.

Българската православна църква членува в международни църковни организации; Световния съвет на църквите /ССЦ/; Комитет за европейските църкви /КЕЦ/; Християнската мирна конференция /ХМК/; Конференция за диалог със старокатолиците.

Първи контакти на Българската православна църква със ССЦ са от 1948 година, а редовен член е от 1961 година, когато започва да изпраща свои делегати на конференциите, провеждани от тази организация. В последните няколко години нейното участие се засили в резултат на което на асамблеята в Ямайка през м.януари т.г. професор Т.Събев бе избран за заместник генерален секретар.

В другите международни организации Българската православна църква се включва в последните няколко години, като тенденцията е нейните изяви да бъдат повече в тези организации отколкото дейността в страната.

За тази цел в Синода на БПЦ е създаден отдел за външни връзки и икоменизъм /общуване/.

В края на IV век Ватиканът след обособяването си като център на католицизма със своите специални служби е проникнал дълбоко в десетки страни на света, от които извлича огромни богатства, а така също държи в мрак и подчинение милионно население.

Протестантизма, макар да е възникнал в XVI век, той също се използува от най-реакционните кръгове - в големите капиталистически страни за проникване в слаборазвитите страни.

Из архивите на ДС
275

Из архивите на ДС

По отношение външните изяви на другите църковни общности в страната не е без значение и възможностите, които се създават по линия на католицизма и протестантизма.

От няколко години Ватикана активно настоява да възстанови връзките си с католическата църква в България като предлага да се сключи споразумение. Наред с това те настояват да се изпращат младежи от страната да учат в Рим за попълване на свещеничеството в България.

Стремежът на новия папа Йоан- Павел II е да съживи и активизира католическата църква в България.

Активизация има и по линия на протентизма. Международни протестански центрове засилват контактите си с протестанските църкви в България като ги канят на конференции, предлагат им помощи и стипендии за учащи се.

При посещение в УНР, унгарските колеги споделиха, че могат да приемат наши младежи да се учат в техните висши католически и протестански институти.

По линия на католици те имат и унгарски институт в Рим за усъвършенствуване на кадри.

Досега от църковните общности в България само Българската православна църква изпраща свои кадри да учат в чужбина - Гърция, Швейцария и СССР.

В международните богословски центрове се изпращат за подготовка на кадри от много страни в света.

Като се изхожда от изложеното за българските църковни общини зад граница и положението на другите църковни общности в страната, се вижда, че те могат активно да бъдат използувани за решаване на задачи на разузнаването.

Из архивите на ДС

Обстоятелството, че църквите зад граница с всеки изминат ден се превръщат повече в културни центрове отколкото религиозни, открива възможности в следните основни насоки:

1. В средите на българската колония, която посещава църквите, могат да бъдат издирени подходящи за вербовка лица от второто и вече от трето поколение българи, много от които работят или се учат в институти, учреждения, предприятия и ведомства, представляващи интерес за научно-техническото, за военното, политическото и културно разузнаване.

2. Контингента от българи от позициите на църквата може активно да бъде използуван за работа по линия на "Н".

3. Българският етнически елемент групиран около църковните общини може да бъде източник на информация по интересуващи разузнаването въпроси. От него може да се подбира и вербова подходяща перспективна агентура.

4. По линия на българската православна църква може успешно да бъдат извеждани подходящи агенти, секретни сътрудници и оперативни работници за по-продължително оседание в страни обект на разузнаването.

5. Църковните общини следва активно да се използуват за поддържане на българщината зад граница, за утвърждаване на историческата истина за нашето културно и историческо минало, за пропагандиране на социалистическото ни настояще.

6. Целенасочено могат да бъдат използувани контактите на българските църковни общини с другите религиозни организации и институции за изучаване и вербовка на лица от други националности.

7. Във взаимодействие с органите на разузнаването на братските социалистически страни могат чрез църквите да се провеждат активни мероприятия.

Из архивите на ДС

20

8. За успешното и резултатно използуване на тези възможности се изисква координации и съгласуваност с органите на контраразузнаването.

ИЗГОТВИЛ,

Полковник:

/Хр.Маринчев/

Отп.в 2 екз.

Екз.№ 1 - _____
Екз.№ 2 - _____

Изп.-14-17527
Нап.-415-Н.Миленова
София,29.10.1979 г.

(3)

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Др. Измирлиев
На базата на записката и отзивите на придобитите материали да изготви записка за ръководството на ВГУ
11.VI.1980

ДО
НАЧАЛНИКА НА
ОТДЕЛ 14

Д О К Л А Д Н А З А П И С К А

<u>ОТНОСНО:</u> Провеждане на М-"Г" на "МАЙКЪЛ" на 14.06.1980 година.

От 6 до 14 юни 1980 година в София пребиваваше "МАЙКЪЛ" преб... .... От предварителните сведения беше ясно, че преди да пристигне в България той е посетил Франция, Австрия, Италия и Румъния. Това се потвърди и от проведените в хотел "БАЛКАН" М-"ПИРИН" и М-"РОДОПИ". Данните от мероприятията показаха, че "МАЙКЪЛ" носи със себе си микрофилми на славянски ръкописи придобити от страните, в които е пребивавал и друга документация. Както микрофилмите, така и документите, които носеше "МАЙКЪЛ" представляват интерес, с оглед задачите стоящи пред отдела. Поради това беше решено да се проведе М-"Г" в стаята на "МАЙКЪЛ" в хотел "БАЛКАН".

Съгласно предварително изготвен план съгласувано със Софийско градско управление, обслужващо хотел "БАЛКАН" и ВГУ на 13.06.1980 година мероприятието беше проведено при следния

Из архивите на ДС

ред:

1/ Заснимане на документите намиращи се у "МАЙКЪЛ". За целта беше извършено следното:

- Отсъствието на "МАЙКЪЛ" беше осигурено чрез ОР КАБАДАИЕВ, който имаше договорена среща с "МАЙКЪЛ" от 15.00 часа.

- Обстановката в хотела беше обезпечена от ОР РАШЕВ от Софийско градско у-ние.

- Връзката между КАБАДАИЕВ и проникващата група се осъществяваше от ОР АТАНАСОВ и ОР ИВАНОВ от отдел XIV - ШГУ-ДС.

- Групата в състав ОР ИЗМИРЛИЕВ от отдел XIV и ОР ЯНКОВ от ВГУ проникна след получаване на съответните сигнали в стаята на "МАЙКЪЛ" в 15.05 часа и напусна стаята в 15.55 часа. Бяха преснимани около 150 страници документи.

Мероприятието премина нормално и спокойно.

2/ За преснимането на микрофилмите беше проведено допълнително мероприятие, по време на което беше извършено следното:

- Имахме проверени сведения, че "МАЙКЪЛ" ще отсъствува вечерта от хотела, поради това, че е поканен на официална вечеря от Министерство на външните работи в ресторант "КРИСТАЛ".

- В ресторант "КРИСТАЛ" се установи група за наблюдение и връзка в състав ОР АТАНАСОВ и ОР ИВАНОВ от отдел XIV-ШГУ-ДС.

- В базовата стая на хотел "БАЛКАН" беше организира-

Из архивите на ДС

но преснимането на микрофилмите, като за целта там беше занесена необходимата апаратура. В преснимането на микрофилмите взе участие група в състав ОР ИЗМИРЛИЕВ, ОР ЙОРДАНОВ и ОР ИВ. АЛЕКСАНДРОВ.

- Обстановката в хотела беше осигурена и контролирана от ОР РАШЕВ от Софийско градско у-ние, който присъствува от началото до края на мероприятието.

- Провеждането на мероприятието беше непосредствено ръководено и контролирано на място от началника на отдел XIV при ШГУ-ДС - др. Г.АВДЖИЕВ.

- След получаване на сигнал от групата за наблюдение и връзка в 19.10 часа ОР ИЗМИРЛИЕВ влезе в стаята на "МАЙКЪЛ" и изнесе от там чантата с микрофилмите.

- От 19.15 часа до 22.40 часа в базовата стая бяха преснети около 5000 кадъра микрофилми /по предварителни изчисления/.

- В 22.45 часа ОР ИЗМИРЛИЕВ върна чантата в стаята на "МАЙКЪЛ".

Мероприятието премина нормално и спокойно.

Преснетите документи имат следното съдържание:

1/ Пълно описание и сигнатури на 26 ръкописа, заснети от "МАЙКЪЛ" в Зографския манастир - 3 страници.

2/ Писмо на МИКАЕЛА АЙОВИН, американска специалистка в България, до "МАЙКЪЛ", в което се третират въпроси на контактите с български учени и издаване на български научни

Из архивите на ДС

282

16

трудове на английски език – 2 страници.

3/ Списък и сигнатури на славянски ръкописи, намиращи се в Университета в гр. Утрехт, Холандия – 4 страници.

4/ Писмо на МИКАЕЛА АЙОВИН до АЙРЕКС, с което тя иска да й се осигури статут на специализант в България, без да й се отпуска стипендия – 2 страници.

5/ Списък на ръкописи, заснети от "МАЙКЪЛ" в съветски библиотеки – 29 страници.

6/ Списък на ръкописи подготвени от югославски специалисти за изложба – 11 страници.

7/ Допълнителни данни бележки по ръкописи заснети в Хиландарския манастир – 5 страници.

8/ Писмо до "МАЙКЪЛ" от д-р ВЕРНЕР ЗАЙБТ от Института за византология и новогръцки при Виенския университет, което той кани "МАЙКЪЛ" да посети института и му съобщава, че библиотеката на Виенския център за византология е на негово разположение. Освен това той му е уредил среща с д-р ХЕРБЕРТ ХУНГЕР, ръководител на института, председател на Асоциацията за международни византоложки проучвания и председател на Австрийската академия на науките – 1 страница.

9/ Списък и описания на старославянските ръкописи във Великата Лавра, по които "МАЙКЪЛ" е работил на 14 и 15.09.1975 година – 3 страници.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :14.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС
283

10/ Списък и описание на старославянски ръкописи в манастира Ивирон, по които "МАЙКЪЛ" е работил на 16 и 17.09. 1975 година - 2 страници.

11/ Списък на сръбски ръкописи в български библиотеки, към които "МАЙКЪЛ" проявява интерес - 1 страница.

12/ Списък и сигнатури на старославянски ръкописи намиращи се в Университета в гр. Колиджвил, щата Минесота. Общо 295 ръкописа - 9 страници.

13/ Списък, сигнатури и описания на 186 ръкописа намиращи се в австрийски, испански, малтийски и етиопски хранилища. Списъкът е изготвен от Библиотеката за микрофилми при Университета Сент Джонс в гр. Колиджвил, щата Минесота. Копия от филмите се намират в същата библиотека и в австрийски хранилища - 13 страници.

14/ Списък и сигнатури на ръкописи от Хилендарския манастир - 2 страници.

15/ Списък на 60 ръкописа от различни части на света, получени от частно лице в Италия - 3 страници.

16/ Списък от имена на специалисти от Холандия, Австрия Италия и Румъния. Списъкът е написан на бланка от хотел "Континентал" в Букурещ - 1 страница.

17/ Доклад от /вероятно сътрудник на Държавния университет на Охайо/ за работата му в манастирите Ивирон и Хилендар и описание на заснетите там ръкописи. Докладът

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

е написан на сръбски език - 6 страници.

18/ Списък и сигнатури на ръкописи в Народната библиотека на Сърбия - 1 страница.

19/ Библиография на литература,към която "МАЙКЪЛ" проявява интерес - 4 страници.

20/ Бележки, водени от "МАЙКЪЛ" съдържащи частнични данни за извършваната от него дейност - 9 страници.

На преснетите микрофилми има ръкописи от различни архивохранилища в света. Копия от тях в България няма. По предварителна оценка ръкописите представляват значителен интерес. Филмите се нуждаят от обработка от специалисти, след което ще може да се прецени как да бъдат използувани.

В "МАЙКЪЛ" бяха намерени и около 200 броя жакети с микрофилми, на които също имаше заснети ръкописи, но нямаше възможност да бъдат преснети.

За пълноценното използуване на придобитите материали предлагам да бъдат привлечени за обработка ..

.. СС на отдел XIV-ПГУ, ..Академия..... ..Дмитрова... и . ...

ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. 20 документа на ксерокопия.

2. 18 микрофилма.

3. Оценка на ръкописите заснети на микрофилмите.

Отп.в 1 екз.
Изг.14/8316
.....1980 г.

Съгласен за Кр. Сарчев
Чрез др. Кобадонев
11 VII 1980

ИЗГОТВИЛ:
/майор ИЗМИРЛИЕВ/

СТРОГО СЕКРЕТНО ! 23

фк – е обезличено, дадено е на ръка на сс. Димитров – на 26.12.1980 г. – цб. Ст. (21.12.80 г.)

уп. е с проб. НМ

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 18704, екз. № 2
9.11.80 ... год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Диверсии по отношение на нашата история през 1978–1980 год.

1) СФРЮ, 12 ноември 1978 год.: В 5000 тираж е пусната книгата "Великобългарските претенции от Сан Стефано до днес". Това са разговори на Момчило Стефанович и Милиолав Кръстич със скопския академик Михайло Апостолски.

2) СФРЮ, 12 ноември 1978 год.: В различни селища на СР Македония се провеждат чествувания, ударението на които се поставя върху заплахата, която представлявала българската политика в миналото за "осъществяване на националните стремежи на македонския народ".

3) СФРЮ, 13 ноември 1978 год.: "Държавата и съдбата на личността" и с подзаглавие "Един абсурден случай в Южна България" вестник "Нова Македония" отново актуализира разговорите за намеса на държавните органи на НРБ в личния живот на човека. Кореспонденциите са на Филип Симоновски.

4) Италия, 5 декември 1978 год.: Списанието за международна политика "Релациони интернационали" отпечатва в последния си брой като документи по т.н. "македонски въпрос" речта на Тито в Скопие от 7 октомври 1978 год., Декларацията на говорителя на Югославското Министерство на външните работи Мирко Калезич от 29 юни 1978 год. и коментара на Джордже Милошевич, поместен в брой 10 на югославското списание "Актуални проблеми на социализма." Коментара е антибългарски.

5) Англия, 6 декември 1978 год.: Вестник "Гардиън" публикува коментар на специалистката по комунистическите въпроси Хела Пик под заглавие "Британски жест за Македония ще помогне на плановете на Тито за Балканите". Основното в този коментар е, че английското правителство прави жест за Югославия в нейните усилия да докаже, че македонския народ съществува като нация и че неговите права са най-добре защитени в югославската федерация.

6)Англия,6 декември 1978 год.,радио БИ БИ СИ: разпространява антибългарския коментар на Хела Пик във вестник "Гардиън".

7)ГФР,8 декември 1978 год.;радио "Свободна Европа":Излъчва беседа на и.р. Владимир Костов за документалния сборник на БАН за Македония.Беседата е коментар на статията на проф.Николай Генчев за сборника и се критикува партийната политика по Македония.

8)СФРЮ,25 декември 1978 год.:Вестник "Нова Македония" публикува антибългарски коментар на своя кореспондент Филип Симоновски за книгата на М.Мандермот за Гоце Делчев под заглавие: "София издаде книга за Гоце Делчев в Лондон".Симоновски нарича Мандермот "наемница".

9)СФРЮ,26 декември 1978 год.:Вестник "Нова Македония" продължава да публикува очерк за 35-годишнината от първия конгрес на Македонската комунистическа партия.Под заглавие "Доклад за историческата истина" вестникът препечатва обширни пасажи от доклада на Лазар Колишевски пред конгреса,в който се изопачават и фалшифицират многобройни факти и събития от историята на българския народ и на българското работническо и комунистическо движение.

10,СФРЮ,28 декември 1978 год.:Вестник "Нова Македония" завършва за годишнината от първия конгрес на Македонската комунистическа партия.Публикацията хули Методи Шаторов и Отечественния фронт на България.

11)СФРЮ,28 декември 1978 год.:В Титов Велес е била тържествено чествувана стогодишнината от рождението на Димитър Чуновски.Доклад по този повод е изнесъл проф.Данчо Зографски.Цялата биография на Чуповски е предадена от докладчика с присъщите на скопската наука фалшификации,изопачавания и присвоявания на българската национална история.

12)СФРЮ,28 декември 1978 год.:В рамките на поредицата "Документи за историята на македонския народ" Архивът на Македония в Скопие е публикувал първия том от сборника "Австрийски документи за историята на македонския народ 1905-1906 г.",дело на "известния македонски историк д-рДанчо Зографски".Представените документи показвали "големите човешки жертви и материални щети, които нанасяла на македонския народ антагонистично настроените интервентски части на съседните балкански монархии..."

13)СФРЮ,9 януари 1979 год.:В Скопие се пуска от печат книгата на Института за македонски език,в който са отпечатани откъси от научни трудове,проучвания,писма и изказвания на десетки световно известни лингвисти,историци,политически и културни

Из архивите на ДС

287

деятели,които твърдят,че македонския език е отделен славянски език,а македонският народ е отделен славянски народ,който има своя национална история и богата култура.На пресконференция македонските лингвисти Блаже Конески,Трайко Стаматоски и Тодор Димитровски са запознали журналистите със съдържанието на това най-ново издание на института.Книгата е противопоставяне на статията на БАН "Единството на българския език".На тази пресконференция е заявено,че "югославския печат осъди остро постъпката на този високопоставен български научен институт и българската наука въобще,която много често се явява като послушно оръдие на сегашната българска политика".

14)Гърция,15 януари 1979 год.:В Гърция са пуснати прокламации от македонска организация в ГФР (Мюнхен),бореща се за "независима и свободна Македония".Прокламациите се придружавали от календар,на който е изобразена карта на"Егейска Македония",включваща част от Югославия и България,както и почти цяла Северна Гърция-от град Костур до Западна Тракия.Документът бил адресиран до "македонските братя и сестри",които се призовавали на борба срещу "гръцките и български империалисти" и за вдигане на въстание.В него се казвало:"Понастоящем гръцките и българските империалисти провеждат своята най-черна политика, целеща унищожаването на националното съзнание на нашия народ. Ние трябва да покажем на целия свят,че не сме роби и че желаем да се борим и умрем за свободата на нашата поробена страна".

15)СФРЮ,24 януари 1979 год.:"Фалшификации и претенции"-с такова заглавие и подзаглавие "Какво показва и "доказва" българският сборник "Македония-документи и материали" вестник "Борба" излиза със статия от Зоран Мандукча.Според последния "...в София се създава "нова история" и сборника е..."самолъжа".

16)ГФР,22 януари 1979 год.:радио "Свободна Европа": По повод на 1300-годишнината от създаването на българската държава и.р.Владимир Костов подлага на критика излязлата във Франция "История на България".Критиката е насочена против политиката на БКП и Съветския съюз и твърди,че има "премълчавания" и "изопачаване на историческите факти"за Македония.

17)СФРЮ,24 януари 1979 год.:По случай 50-годишнината от смъртта на Васил Главинов в Скопие прочел доклад членът на ЦК на СЮК Лазар Мойсов.В доклада си,публикуван в "Нова Македония"Мойсов безцеремонно присвоява живота и делото на българина

Из архивите на ДС

288

Васил Главинов,на деепа на БРСДП и на БКП,за да обосновавас днешна и минала дата политиката на системно фалшифициране,изопачаване и присвояване на българската история от страна на скопското и югославското ръководство.

13)СФРЮ,31 януари 1979 год.:В Скопския драматичен театър е поставена пиесата "Процесът" от журналиста Веролюб Андоновски и режисьора-постановчик Димитър Станковски.За нуждите на фалшифицирането на нашатаистория пиесата "възпроизвежда" процеса срещу убиеца на Тодор Паница-Менча Карничева-бъдеща съпруга на Иван Михайлов.Българинът Тодор Паница е представен като "македонец",паднал от куршумите на българите,защото се борил за независимостта на "македонския народ".

19)СФРЮ,1 февруари 1979 год.:Вестник "Нова Македония" публикува кореспонденция на Филип Симоновски насочена срещу мемоарите на др.Цола Драгойчева

20)СФРЮ,5 февруари 1979 год.:Вестниците "Борба" и "Политика експрес" публикуват гнусни статии,насочени против нашата история."Политика експрес" помества коментар с карикатура от Павел Станкович:зад сергия,на която са изложени изпокъсани книги,мустакат и страшен "българин" е обявил "сезонна разпродажба на великобългарска история"Пред него са-метър,ножици,лепило и молив.

21)СФРЮ,13 март 1979 год.:Под заглавие "Лингвистика,а не политика.Какво е казала френската славистика за македонския език" вестник "Нова Македония" публикува в седмичното си приложение за култура и изкуство статия на доктор Божидар Кастев.Той се опитва да докаже уж по чисто лингвистичен път,т.е. без да намесва политиката,че френски учени още в 1918 година били изтъкнали съществуването на на македонския език като различен от българския и сръбския.

22)СФРЮ,14 март 1979 год.:В Скопие е представена нова книга на Йован Павловски "Огнено семейство".Тя пресъздава спомените на Лика Чолова,представяна в книгата като "внучка на Гоце Делчев".

23)СФРЮ,11 април 1979 год.:Публикувани са две книги за историята на македонците-"Сръбски източници за историята на македонския народ 1912-1914 г.",съставена и коментирана от "известния македонски историограф д-р Глигор Тодоровски".Посочва се,че в този труд са намерили място документи,възникнали между 1912 и 1914 год. -период,"който в историческата наука се счита за най-значим в че-

25

Из архивите на ДС

289

тиринадесетвековната история на македонския народ".Другата книга е "Източници за освободителната война и революция в Македония 1943-1944 год." от д-р Велимир Брезовски,"в които са представени документи за Петия областен комитет на Комунистическата партия на Македония."

24)СФРЮ,26 юни 1979 год.:Списание "Социализъм",орган на СКЮ,публикува в брой 4 рецензия на Ружа Пановска за излязлата в Скопие книга "За македонския език" под редакцията на Тодор Димитровски,Блаже Конески и Трайко Стаматовски.Според рецензента книгата представлявала много полезен материал "за установяване както на истината,така и на неистините.Един отскоро освободен народ,но с вековни национални и културни традиции", бил принуден отново да се занимава "за кой ли вече път с фалшификациите и полуистините на българската историография и лингвистика".

25)СФРЮ,25 тни 1979 год.:Популярното сръбско списание "Дуга" публикува в броя си от 23 юни 1979 год. интервюта на един сръбски и един македонски историк,насочени против съвременната българска историческа наука.Публикацията е със следните сензационни заглавия и подзаглавия:"Разказвала ми е баба Елена. Наводнение от брошури,статии и "документи" за отричане на македонската нация.Как и къде македонците се превръщат в българи. За кога говорят академик д-р Радован Самарджич и научния съветник на Сръбската академия на науките и изкуствата Климе Джамбазовски".

Интервюираля историците Райко Джурджевич пише:"Според статистическите сведения в България всеки трети ден се отпечатват книга,научно съобщение,пропагандна брошура,статия или бележка,които имат за задача да докажат,че Македония е България,а македонците-българи".

26)СФРЮ,13 юни 1979 год.:Югославското издателство "Просвета" е издало IV-ти том на романа на Добрица Чосич "Време на смърт".

Една от главните теми и тези на Чосич е,че България е вечен враг на Сърбия,че нейни врагове са и албанците,и румънците,и австрийците,и унгарците,и италианците.И все пак враг над враговете са България и българите.България-"предателят на славянството" и българите-"тези коварни,лицемерни,свирепи и жадни за мъст съседи".

27)СФРЮ,4 ноември 1979 год.:Научна конференция в Скопие

Из архивите на ДС

290

за създаването и развитието на Македонската комунистическа партия. Изнесени са 60 доклада и научни съобщения.Основна теза:БКП била принудена да схване характера на борбата на македонския народ за неговото национално и социално освобождение,че той "претендира за свой собствен живот",че "Македония принадлежи на македонците",да схване характера на българската фашистка окупация на Македония и избиванетомакедонци от страна на българи,както и това,че становището на съюзниците в Отечествения фронт е било "великобългарско"

28)СФРЮ,4 ноември 1979 год.:Излязла книга на Слободан Нешович "Бледските споразумения".Те се представят като "доказателство" за "решението" на България след войната "да действува за националното обединение на македонците";те.фалшифицират се бледските споразумения.

29)СФРЮ,15 ноември 1979 год.:В Прилеп започва международен симпозиум,посветен на живота и делото на Марко Цепенков. Видният български фолклорист се представя от Блаже Конески като "изтъкнат македонски творец и събирач на народни умотворения"

30)СФРЮ,28 декември 1979 год.:В скопското списание "Разгледи",брой 8-9,д-р Блаже Ристовски помества статия,с която присвоява и денационализира Христо Смирненски и Никола Вапцаров.

31)СФРЮ,20 февруари 1980 год.:Пусната е в продажба книгата на д-р Милан Скакун "Югославско-българските отношения". Д-р Милан Скакун твърди,че "териториалните аспирации на България към Югославия"били "част от глобалните стратегически концепции и цели на трети фактори".Под такъв "трети фактор" той ясно дава да се разбере,че има предвид Съветския съюз.

32)СФРЮ,29 февруари 1980 год.:В книжка 11-12 на сараевското списание "Преглед" известния скопски плагиатор на стари фашистки хипотези Драган Ташковски пише в статията си "Митове и реалности около етногенезиса на българския народ",че България ще чествува 1300-годишнината на българската държава през 1980 год. и че България "неправилно" се нарича България,а българският народ-български.

33)СФРЮ,17 март 1980 год.:В Нови Сад излиза книгата "Македонската литературна критика и есета" от проф.Георги Сталев. В книгата се присвояват бележитите български литературни дейци: братя Миладинови,Райко Жинзифов,Григор Пърличев,Никола Вапцаров.

34)СФРЮ,25 юли 1980 год.: По повод годишнината от Илинденското въстание ТАНЮГ излъчва обширен материал от д-р Славко Димевски "Нови значителни открития в националната история на македонците"

16

35)СФРЮ,16 май 1980 год.:Вестниците "Борба" и "Политика" излизат с три публикации насочени против Българската народна армия."Цялата истина за заключителните боеве и за сътрудничеството"- под това заглавие Милан Баста сипе клевети и фалшификации за отричане на приноса на БНА за освобождението на Югославия.

36)СФРЮ,17 май 1980 год.:Вестник "Политика" продължава публикацията на книгата на Светозар Вукманович-Темпо "Борбата за Балканите"насочена против БКП.

37)СР Румъния,август 1980 год.:Световния конгрес на историците.В основните доклади на конгреса румънските и югославски историци се обединяват и водят борба против тезите на българската историческа наука.

38)СР Румъния,4 октомври 1980 год.:Румънското списание "Луча Фарул" е поместило рецензия от директора на Института за обществени науки при ЦК на РКП Михя Георгиу по повод на една статия в списание "Нешенъл Географик".В тази рецензия са оспорвани границите на Второто българско царство,Асен и Петър се обявяват за румънски царе,българските владетели се обявяват за марионетки на унгарските крале,които водели експанзионистична политика на Балканския полуостров.

Интересите на Румъния и България съвпадали в борбата срещу Унгария.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, НГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8314
Нап.-8314
София,6.11.1980 год.

19 XII 89

Из архивите на ДС

СТРОГО СЕКРЕТНО ! 46 2

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Генерал-майор:
/Вл.Тодоров/
София, 9. 12 1981 година

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 5873, екз.№ 1
07 4 81 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Първия международен конгрес по българистика

От 23 май до 3 юни 1981 година в София ще се проведе Първият международен конгрес по българистика.През тази година той е най-внушителното научно мероприятие,посветено на 1300-годишнината от създаването на българската държава.Поради неговото голямо значение за българската наука,той ще се проведе под патронажа на др.Тодор Живков.

Конгресът ще бъде своеобразен отчет на българската наука за дейността в изследването,утвърждаването и пропагандирането на вековните завоевания и днешния разцвет на НР България.

Първият международен конгрес по българистика ще предложи богати възможности за убедителна защита на научната истина за историята,езика и културата на нашия народ през вековете,за решителен отпор на фалшификациите и посегателствата върху нашата история,език и култура,както и на антибългарските и антисоциалистическите концепции и възгледи върху националното ни развитие.

Предвид горното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Отдел 14,ПГУ-ДС да проведе следните агентурно-оперативни мероприятия във връзка с подготовката и провеждането на Първия международен конгрес по българистика:

1)Към отдел 14,ПГУ-ДС да се сформира оперативна група под ръководството на о.р.Йордан Йорданов в състав:Иван Иванов, Владимир Кънчев,Пламен Атанасов и Петър Щерев за реализиране на всички оперативни мероприятия във връзка с подготовката и провеждането на Конгреса.

Срок:10.4.1981 год.
Отг.:Зам.началник отдел 14

2)Да се изготви и изпрати до резидентурите окръжен пасаж с цел оперативното използуване на подготовката и провеждането на Конгреса от тях и Центъра за установяване контакти,провеждане на специални мероприятия и предотвратяване на евентуална антибългарска дейност.

Срок:10.4.1981 година
Отг.:Зам.началник отдел 14

3)Да се проверят чуждестранните учени поканени за Конгреса по оперативния отчет с цел за онези,за които има компрометиращи данни да се изготви справка и изпрати на управление 06-ДС за вземане на мерки,а за онези с положителни данни-за вземане на оперативно отношение от отдел 14 и другите отдели на НГУ-ДС.

Срок:20.4.1981 год.
Отг.:о.р.Йорданов

4)Отдел 14,НГУ-ДС да вземе конкретно оперативно отношение по следните секции на Конгреса и участвуващите чуждестранни учени в тях:

-Българската държава през вековете;

-Социални и революционни движения в България и мястото им в световния революционен процес;

-Българската култура и взаимодействието и със световната култура;

-Исторически развой на българския език;

-История,съвременно състояние и перспективи за развитието на българистиката.

Подготовката за заседанията и самите заседания на горните секции да бъдат обезпечени с оперативни средства (агентура,секр. сътрудници,техника по отделни обекти) за долавяне на евентуални антибългарски действия (и информиране на контраразузнавателните органи),както и за влияние върху пробългарските настроени учени в изгодна за нас насока.

Срок:10.4.1981 година
Отг.:о.р.Йорданов
о.р.Щерев

5)С цел провеждане на целенасочени оперативни действия от културно-историческо разузнаване по представляващите интерес лица

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

3

~~106~~ 3

да се вземат легендирано:

-Докладите на чуждите учени за първите пленарни заседания на секциите;

-Списък на чуждите учени участвуващи в работните заседания на секциите.

Срок:23.5.1981 година
Отг.:о.р.Йорданов
о.р.Щерев

На опера-
ивкомата в
от едаф

6)Отдел 14,ПГУ-ДС да информира отделите 1,2,3,4,9,11 и 17, ПГУ-ДС за предстоящия конгрес с цел оперативното му използуване от тях.

Срок:10.4.1981 година
Отг.Зам.началник отдел 14

7)За придобиване на нова агентура,укрепване и проверка на наличната такава,провеждане на специални мероприятия - отдел 14,ПГУ-ДС да проведе целенасочени мероприятия по отделни оперативни планове,по следните лица,обекти и агенти :

а) -японски учени,професори в Токайския университет-изучаване с оглед използуването им по линия на културно-историческо разузнаване;

б) -алжирски писател и журналист-изучаване и изясняване на възможностите му за работа по линия на отдела;

в) в Истанбул-изучаване и обвързване с наши задачи;

г)"ОСМАНИСТ"-обект на ДОР-задълбочаване на оперативните отношения;

д)агент "БАХАР"-за проверка и идейно укрепване;

е)"ЗЕКИ"-обект на ДОП-изучаване и възлагане на наши задачи.

3) - Скиц. Срок:10.6.1981 година.
Отг.:о.р.Йорданов
о.р.Иванов
о.р.Кънчев

8)След приключване на работата на Конгреса да се направи анализ на проведените агентурно-оперативни мероприятия и постигнатите резултати.Същите да се отразят в справка за Ръководството на МВР и ПГУ-ДС.

Срок:30.6.1981 година
Отг.:о.р.Йорданов

8)По лицата провеждали по време на Конгреса антибългарска дейност да се изготви справка и изпрати на Управление 06-ДС за вземане на отношение.

Срок:30.6.1981 година
Отг.:о.р.Пл.Атанасов

9)По чуждите учени заели реалистична позиция по време на Конгреса по въпросите на българската история,език и култура да се изготвят отделни справки с оглед конкретното им оперативно използуване в бъдеще.

Срок:15.7,1981 година
Отг.:Зам.началник отдел 14

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПО-ДС
Полковник:
/Г.Авджиев/

Нап.в един екз.

Изп.14-8314
Нап.8314
София,6.4.1981 година

Из архивите на ДС

6

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 1380 Екз.№ 2
26.1.81 19 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИТЕТА ЗА КУЛТУРА

/Л.Живкова/
София,_____ 1981 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура

В изпълнение на Решението на Секретариата на ЦК на БКП за издирване, придобиване и опазване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни, през последните години нарастна значително количеството на получените по агентурно-оперативен път ценни материали за българската история.

Досегашният начин на отчитане и реализация на получената документация не отговаря на изискванията на секретност и конспирация в работата на разузнаването. Съществуват възможности за разкриване на наши секретни източници и за злоупотреби с получените материали, за които са разходвани

Из архивите на ДС

297

оперативни средства. Наред с това, голяма е вероятността да се разкрият зад граница наши интереси от страна на официални български институции, които имат сходни с нашите задачи.

За да се избегнат тези опасности е необходимо да се създаде Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение.

От предварителните консултации направени с Председателя на Междуведомствената комисия и Министър на просветата др.Александър Фол; др.Мария Захариева – зам.министър на външните работи; др.Милчо Германов – първи зам.председател на Комитета за култура, се стигна до единното мнение, че такъв център на разузнаването трябва да се изгради към Комитета за култура.

Във връзка с това,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да бъде създаден Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура, със следните основни задачи:

1. Да регистрира документацията за нашата история придобита от чужбина по секретни канали.

2. Да осигурява компетентна оценка от специалисти на тези придобити писмени и веществени културно-исторически паметници и да подготвя информации по тях за директивните органи;

3. Да изготвя предложения за тяхното най-ефективно използуване от нашата историческа наука;

4. Да подготвя предложения за издирването на интересни за българската историческа наука документи, въз основа на нуждите на историческите институции и на културната политика на БКП зад граница.

Центърът да бъде на пряко подчинение на първия зам. председател на Комитета за култура и на Ръководството на ПГУ-ДС.

На този етап Центърът да бъде изграден от 5 служители – 3 от които да бъдат назначени по линия на ПГУ-ДС, по незаетите щатни бройки по прикритие, а останалите след съгласуване с ПГУ-ДС.

Директорът /началника/ на Центъра за информация с ограничено разпространение да разработи правилник и инструкция за работата му, които да бъдат утвърдени от Ръководството на Комитета за култура, съгласувано с Ръководството на МВР.

М И Н И С Т Ъ Р:

май 31/81 г.

_____1981 г.
С о ф и я

Размножено в 1 екз.
Изпратени по списък
към оригинала
София 01.07.1981 г.

(37) 104

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 15472 екз. №
17. 09. 1981 19 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М Е Р О П Р И Я Т И Я

ОТНОСНО: Използуването на Македонската патриотична организация /МПО/ за решаване на задачи на Културно-историческото разузнаване

Македонската патриотична организация /МПО/ е била създадена на 1 октомври 1922 година в гр.Форт Уайн - САЩ, когато се е състоял нейния учредителен конгрес. Като основно ядро за изграждането на организацията е послужило дружеството "Костур" създадено от българомакедонците в същия град.

Ръководен орган на МПО е Централен комитет със седалище в гр.Индианаполис, щата Индиана - САЩ, който се избира всяко година на конгрес на МПО. Комитетът се състои от председател, двама зам.председатели, главен секретар, касиер, двама съветници и двама допълнителни членове. Печатен орган на МПО е седмичникът "Македонска трибуна" /излизащ на български и английски език/ и месечното списание "Балканите", издавано на английски език.

Като висш орган на МПО се счита провежданият всяка година конгрес, който се свиква в големите градове на САЩ и Канада.

Понастоящем МПО контролира организационно по-голямата част от българските църковни общини на територията на САЩ и Канада и някои в Австралия и Европа.

В своята програма МПО застъпва позициите за създаването на "Независима македонска държава", подобна на Швейцария, под егидата на ООН, което според нея ще представлява окончателно разрешаване на "македонския въпрос".

Македонската патриотична организация се счита за една от най-масовите и финансово най-силна сред българската емиграция зад граница. Средствата се набират изключително от членски внос на организацията и безвъзмездна помощ от заможни емигранти от Македония.

За идеен ръководител на Македонската патриотична организация се счита Иван Ванче Михайлов - живеещ в Италия.

МПО отрича категорично изкуствено създадените от СФРЮ "македонска нация" и "македонски език" и стои изцяло на наши позиции по този въпрос.

Политическата и публицистична дейност на МПО е с определено антиюгославска и антигръцка насоченост.

Бидейки антикомунистическа организация МПО има отрицателно отношение към НРБ. Поради еднаквостта обаче на позициите по македонския въпрос и особено след като нашата страна определи ясно и категорично своите позиции по този въпрос, ръководството на МПО почти прекрати своите открити прояви срещу НРБ и БКП.

МПО извършва значителна пропагандна дейност, която започва от местната организация и се развива методично

Из архивите на ДС

301

във всяко направление.

Всеки годишен конгрес на организацията гласува и изпраща обръщения до ООН, чуждестранни правителства и главно до великите сили, до известни политически дейци и журналисти, научни и други институти в целия свят. Във всяко обръщение се посочва, че МПО е българска организация и нейните членове са българи от Македония, които говорят език, еднакъв с българския.

Не е известен точния брой на членовете на МПО, както и на нейните привърженици. Предполага се, че активните нейни членове са около 3000 души, а този на съмишлениците значително по-голям.

През последните години МПО изживява сериозна криза, която намалява значително нейната пропагандна дейност и влияние.

Основни причини затова са: породилите се разногласия вътре в ръководството на организацията, спадане на интереса сред привържениците й, поради безперспективността на позициите на организацията по "македонския въпрос" и поради засилилата се дейност на СФРЮ за привличане на младото поколение от тези среди.

През последните години и особено във връзка с честването на 1300-годишнината от основаването на българската държава и ясните наши позиции по македонския въпрос в средите на МПО се наблюдава засилване на интереса за сътрудничество с нашата страна на неофициална основа.

Дейността на МПО, нейните позиции по т.н."македонски въпрос" и проявената склонност за сътрудничество с нас, създава добри предпоставки за нейното използуване по линия на културно-историческото разузнаване.

Из архивите на ДС

Във връзка с това предлагат за провеждане следните

М Е Р О П Р И Я Т И Я:

I. ПРОУЧВАТЕЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ

1. Като се използуват наличните агентурни и други възможности да бъдат изучени по-пълно и задълбочено съществуващите противоречия в МПО и по-конкретно разногласията в ръководството на организацията с оглед определяне по-конкретно нашето отношение към организацията и работата по нея.

Изучаването ще има за основна цел установяване на причините за разногласията, на каква основа са създадени те, какви са тенденциите и югославското съпричастие.

Срок: м.декември 1982 година

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

2. Да бъдат изяснени отношенията на ръководството на МПО и идейния ръководител на организацията - Иван Михайлов, като се обърне внимание на създаващото се отрицателно настроение срещу него в някои среди на организацията.

В тази връзка да се работи за придобиването на информация за настроенията и намеренията, които се оформят за ръководство на МПО след смъртта на Иван Михайлов и какви ще бъдат политическите и други позиции на това ръководство.

Срок: м.юни 1983 година

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

3. На базата на придобитата информация за състоянието, възможностите, позициите и бъдещите перспективи на развитие на МПО, съгласувано с ЦК на БКП и съответни други наши учреждения и институти да бъде разработена наша цялост-

302

От архивите на ДС

на и дълготрайна линия на отношение към МПО и възможностите за нейното използуване в желаната от нас насока.

Срок: м.октомври 1983 година
Отг.: отдели 14, 04, 17 и 08, ПГУ-ДС

4. С оглед правилното насочване на нашата работа свързана с използуването на МПО по линия на културно-историческото разузнаване, да се следи и изучава дейността провеждана от СФРЮ в САЩ и Канада сред емиграцията от Македония.

Срок: постоянен
Отг.: Отдел 04, 14 и 17, ПГУ-ДС

II. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ

1. Да продължи работата по използуването на МПО за утвърждаване на исторически правилните постановки за "македонска нация" и "македонски език".

Във връзка с това да бъде доведено до край мероприятието "РОЖЕН-1" свързано с издаването на тритомна история на Македония и нейното население в сътрудничество с влиятелния и икономически заможен д-р Иван Гаджев, който разполага с огромен фонд архивни и други материали свързани с този въпрос.

Пак в тази връзка да бъдат изяснени нашите позиции по издаването на сп."Родина" в САЩ от д-р Гаджев и провеждане на мероприятия за осигуряването му с подходящи материали.

Срок: 30 март 1982 г.
Отг.: Отдел 14 и 08, ПГУ-ДС

2. Като се използуват възможностите на резидентурите в САЩ и Канада, на ПГУ-ДС в Центъра и тези на Управление 06-ДС

да бъде разработен отделен план за вербовка, подготовка и извеждане на подходяща агентура за работа по линия на МПО с цел изграждането на трайни наши позиции в нейното ръководство и насочване на нейната дейност в изгодна за нашата страна насока.

Срок: 30.12.1982 г.

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

3. С цел укрепване на нашите агентурни позиции сред българите от Македония, живеещи в САЩ и Канада, да бъде изградено в Центъра звено, което да води на отчет МПО и координира цялостната дейност в тази насока.

В резидентурата в САЩ да бъде натоварен оперативен работник да изучава и провежда агентурно-оперативни мероприятия свързани с цялостната наша работа по емиграцията с конкретна насоченост към МПО.

Срок: 30.3.1982 година

Отг.: отдели 14, 04, ПГУ-ДС

4. Да бъдат проведени агентурно-оперативни мероприятия за придобиване на представляващи интерес за нашата историческа наука документи и архиви свързани с македонския въпрос.

Да се насочат усилията по отношение на архива на МПО, на Иван Михайлов, д-р Иван Гаджев и други дейци на македонското движение зад граница.

Срок: м.декември 1983 год.

Отг.: отдел 14, ПГУ-ДС

5. Особено място в работата по линия на МПО да заемат мероприятията по укрепването на българските позиции в църковните общини в САЩ и Канада, които се явяват духовни, национални и културни центрове на българската емиграция зад граница.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г.Секретар :

Като се използуват позициите на ПГУ-ДС, в Комитета за религиозните култове при Министерство на външните работи, да се организира изпращането в тези страни на подходящи църковни служители измежду които да се вербоват и изведат наши секретни сътрудници, подготвени за работа по тази линия.

Срок: края на 1983 г.
Отг.: отдел 04 и 14, ПГУ-ДС

6. За оглед комплексния подход към въпроса за използуване на МПО за решаване на задачите на Културно-историческото разузнаване, както и с цел по-дългосрочно решаване на задачите по линия на българската емиграция в САЩ и Канада, да се предложи откриването на консулство на НРБ в гр.Детроит - САЩ.

Срок: 30.12.1982 година
Отг.: Отдели 14 и 04, ПГУ-ДС

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Мероприятията са съгласувани с др. в. т. Здравков.

Отп.в 1 екз.
Изп,-14-8313
Нап.-385-Н.Миленова
София,17.9.1981 год.

305
Из архивите на ДС

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 23240, екз.№
20. 12. 1983 год.

До
МИНИСТЪРА НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник Д.СТОЯНОВ

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Състоянието на Центъра за балкански изследвания към Църковно-исторически и архивен институт - ЦИАИ

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР,

По Ваше предложение и по предложение на Министър П.Младенов, с Решение № 85 от 25.I.1983 година Секретариата на ЦК на БКП утвърди учредяването на звено към ЦИАИ /Църковно-исторически и архивен институт/. Научно-тематичния план на звеното е съгласуван и на контрол в отдел "Наука и образование" на ЦК на БКП. Той представлява подробно разработени направления в рамките на една обща тема: "Духовните и културни връзки между православните църкви на балканите XV-XIX век".

Мотивите за създаване на звеното са разширяване възможностите на Културно-историческо разузнаване чрез

Из архивите на ДС

използуването му като прикритие за проникване във важни за отдела обекти, където се съхраняват ценни за нашата история и Балканите материали.

По решение на ЦИАИ и съгласието на Св Синод на звеното бе даден статут на Център за балкански изследвания към същия.

С цел ефективното използуване на Центъра за негов директор и организационен секретар бяха назначени по прикритие ОР от отдел 14, ПГУ-ДС, а наши сътрудници за ръководители на основните секции и направления. Създадени са добри условия за започване на целенасочена работа по проникване в интересуващите ни обекти и придобиване на архивни материали. В подкрепа на тази цел са планирани и финансово осигурени от Св Синод значителни вътрешни и международни мероприятия, които ще допринесат за утвърждаване на Центъра в международен мащаб и използуването му за решаване задачи на Културно-историческо разузнаване.

Работата се затруднява от липсата на помещения за настаняване на Центъра. В момента е настанен в една стая на ул."Г.Кирков" в сградата на Ефория "Зограф", която не отговаря на елементарните изисквания за дейността на Центъра.

Във връзка с това моля да бъдат взети конкретни мерки за настаняването на Центъра в подходящи помещения и той да започне да решава поставените задачи.

Евентуални възможности за решаване на този проблем са:

1. Настаняване на Центъра за балкански изследвания на мястото на Института по балканистика, който се помещава

в сградата на Софийската митрополия на ул."Калоян".

2. Неусвоените от СИБАЛ шест помещения в бившия Консулски отдел на пл."Славейков".

3. Заетите от ГС на БПС стаи на Св.Синод на улица "Позитано" № 8.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенант:
/В.Коцев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8317
Нап.-336-Н.Миленова
София, 19.12.1983 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 18089, екз.№ 1
15.10.1984 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Изграждането на звено към Комитета за култура по линия на РИК

Преди повече от две години по линия на Културно-историческо разузнаване бе изпратена записка до др.Георги Йорданов във връзка с изграждането на звено към Комитета за култура, което да работи по регистрацията, оценката и реализацията на придобитите от разузнаването документи и ценности свързани с нашата история. По различни съображения решаването на този въпрос бе отлагано и досега няма окончателно становище по него.

Във връзка с това считам за целесъобразно ръководството на ПГУ-ДС да проведе среща с Председателя на Комитета за култура - др.Георги Йорданов, на която да изрази отново своите съображения за изграждане на звеното към Комитета.

217

Ако това предложение не се възприема от ръководството на Комитета да бъде обсъден въпроса за изграждане на звеното в системата на Главно управление на архивите при Министерския съвет. В ГУА е прехвърлена дейността на Групата за културно наследство, което в известна степен би позволило координиране на усилията за по-целенасочено издирване на интересуващи нашата страна документи.

По предварителни данни ръководството на ГУА, в лицето на др.Дойно Дойнов, ще се отнесе положително към такова решение на въпроса.

Горното на разпореждане.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенант:
/В.Коцев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8313
Нап.-107-Н.Миленова
София, 15.10.1984 г.

ДС и културно-историческото разузнаване
51
Из архивите на ДС

10

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз.№ ___

СЪОБЩАВА: с.с."БОРИСЛАВ"
на 19 април 1972 г.
ПРИЕЛ: майор ИВАН АЛЕКСАНДРОВ-зам. началник отдел XIV-ти при ПГУ-ДС в явка "РОЗА".

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Неизвестни досега ръкописи.

На XIV-я конгрес на византолозите, състоял се от 6 до 14.IX.1971 г. в Букурещ, гръцкият учен ЛЕАНДЬР ВРАНУСИС направи съобщения за неизвестни досега материали от архива на манастира "Метеор" в Гърция. Особен интерес за българската наука представлява житието на Св.СПИРИДОН НОВИ /XII-XIII/в., епископ на Търново по време на Асеновци! Житието е съставено от МАНУИЛ КОРНИТНОС /1480-1530/ ритор в патриаршеската школа в Константинопол. Написано е по поръка на влашкия княз ТОДУ ВЕЛИКИ /1495-1508 г./. Неговите мощи са били съхранявани в гр.Търговище /Târgoviște/ - Румъния.

Л.ВРАНУСИС подготвя издание на архива на манастира в Метеор /les archives de Météores/.

Проф.ИВ.ДУЙЧЕВ е направил преписи на едно гръцко житие на Св.ТОПИЛ ВИДИНСКИ, съхранявано в манастира Св.Дионисий /Атон/ и на една служба и житие на НАУМ ОХРИДСКИ, съхранявани в Атинската народна библиотека. Досега и трите текста не са обнародвани изцяло.

"БОРИСЛАВ"

м.о.

Из архивите на ДС

ЗАДАЧИ: Да установи кои научни работници от чужбина ще присъ-
ствуват на Конгреса на историците на 20 и 21 май т.г.
в София и за тези коитфпознава да изготви справки-ха-
рактеристики.

Майор: _____
/Ив.Александров/

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1444-17245
Нап.-Н.Миленова
20 април 1972 г.
С о ф и я

Строго секретно!
Екз.№ 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг."ВЪЛЧАНОВ"
на 21.VIII.1972 г.
ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ - [redacted].началник отделение при отдел XIV-ти, ПГУ-ДС.

С В Е Д Е Н И Е
/Оценка/

ОТНОСНО: Мадридският препис на ЙОАН СКИЛИЦА и неговото значение като паметник за византийската и средновековната българска история.

Мадридският препис на византийския хронист ЙОАН СКИЛИЦА /XI-XII в./ е най-значителният и най-ценен ръкопис, който се съхранява в отдела "Ръкописи" на Националната библиотека в Мадрид. Неговата сигнатура е

Причината за неговата ценност и широка известност в целия свят се крие преди всичко в това, че той притежава голям брой миниатюри. С право се смята, че това е най-богатото илюстрираният византийски ръкопис.

Този кодекс представлява том 355 х 270 мм и е съставен от 234 листа /пергаментови/, номерирани в горния десен ъгъл. Собствено текстът на самия ЙОАН СКИЛИЦА обхваща 226 листа, които съответствуват на л.9 - 234/л.9 е началото на текста на Скилица, а л.I-8 са по-късно добавени/.

Ръкописът е прекрасно запазен и е написан на вертикален гръцки минускул, който се чете толкова добре, че спокойно може да се използува за упражнения по гръцка палеография. Проучването на ръкописа показва, че той е бил преписван от двама

Из архивите на ДС

314

души, писан е от "две ръце", както обикновено се казва в кодикологията и палеографията.

Текстът на ЙОАН СКИЛИЦА е илюстриран от 574 миниатюри, които са рисувани вероятно от 7 различни художници през различно време. От тези миниатюри 71 отразяват пряко или косвено свързани събития от средновековната българска история от 812 до 1041 г. За този период те представляват истинска картинна галерия на нашето минало, която няма равна на себе си. Интересни и важни са и останалите миниатюри, особено тези, които отразяват повседневния живот на обикновеното византийско население, различни селскостопански и строителни работи, дворцовия и църковния живот.и т.н. Тези миниатюри предлагат една незаменима визуална информация, която може да служи както на историците, така и на археолозите, изкуствоведите, художниците и др.

Относно датировката на Мадридския препис са изказани различни гледища в научната литература. В последно време се наложи схващането, че ръкописът е бил съставен през XII-XIII в.в Цариград. Оттам неизвестно кога той е бил пренесен в манастира "Св.Спас" в Месина. През 1466-1501 г. е бил притежание на пребиваващия тук монах от гръцки произход КОНСТАНТИН ЛАСКАРИС. През 1679 г. испанският граф ФРАНСИСКО ДЕ ВЕНАВИДЕС от името на своя крал ФИЛИП IV /тогава Испания е владеела тази част на Италия/ пренесъл по-голямата част от ръкописите на споменатия манастир, между които и Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА, от Месина в Палермо. Следващ притежател на ръкописа през 1688 г. станал испанският дук ФРАНСИСКО МЕНДОСА ПАЧЕХО, който по съвета на своя секретар ЕСПИНОСА го взел и го пренесъл в Испания, включвайки го в личната си библиотека. През 1712 г. испанският крал ФИЛИП V конфискувал имуществото на наследника на споменатия дук. Преписът на ЙОАН СКИЛИЦА така станал притежание на Кралската библиотека, преименувана впоследствие в Национална.

Мадридският препис е бил досега обект на изследване от страна на най-големите византинисти и изкуствоведи в света, между които: Г.МИЙЕ, А.ГРАБАР, Ф.ДЬОЛГЕР, Н.П.КОНДАКОВ, Г.МОРАВЧИК и др. През 1965 г. испанският византинист С.Естопоньан пуб-

Из архивите на ДС

ликува крайно лошо всички миниатюри на ръкописа и възнамеряваше да му направи цялостно издание, но смъртта му му попречи да стори това.

От българските изследвачи първи обърнаха внимание на този ценен паметник ЙОРДАН ИВАНОВ и БОГДАН ФИЛОВ. ЙОРДАН ИВАНОВ без да е работил самостоятелно с ръкописа, ползувайки фотокопията на Г.Мийе в Париж, написа изследване върху българските царски одежди, публикувано през 1927 г. С оглед на археологията и историята на изкуството някои от миниатюрите за българската история бяха използувани в редица изследвания на Н.Мавродинов. През 1959 г. проф. АТАНАС БОЖКОВ публикува в сп."Наша родина" и "Изкуство" някои от миниатюрите със сензационно заглавие "За първи път у нас миниатюрите на Скилица". Понастоящем всеки момент се очаква да излезе от печат неговата монография, посветена на онези миниатюри, които се отнасят до българската история. Проф.Ив.Дуйчев е работил с ръкописа в Мадридската национална библиотека на два пъти и притежава черно-бяло фотокопие. Той имаше намерение цялостно да го издаде, но не от изкуствоведческа, а от историческа гледна точка.

През юни 1972 г. аз работих в продължение на две седмици в Националната библиотека в Мадрид и имах възможност да проуча ръкописа. С твърде големи усилия и настоявания се сдобих с цветно фотокопие на целия ръкопис. Това е много рядко явление в практиката на администрацията на библиотеката, която отбягва да дава цветно фотокопие на най-ценния си ръкопис, боейки се, че той може да бъде публикуван от някой чужденец. Засега ние сме една от малкото страни в света / боя се да кажа единствената/, които притежават цялостно цветно фотокопие на този изключително ценен и важен паметник. Това ни дава възможност да направим опит за издаването му. Интересът на българите /специалисти и неспециалисти/ към Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА при посещенията им в Мадрид е толкова голям, че сътрудниците на библиотеката вече са започнали да го наричат "българският ръкопис".

315

77

- 4 -

Издаването на Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА от наша страна ще бъде съпроводена с редица затруднения от най-различен характер, но то е напълно възможно. Единственият специалист у нас, който би могъл с успех да се справи с тази задача е проф.Ив.ДУЙЧЕВ.

21 август 1972 г.
С о ф и я

"ВЪЛЧАНОВ"

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - [illegible]
екз.№ 2 - [illegible]
Изп.-1441-17472
Нап.-Н.Миленова
Съдържа четири листа
София, 11.9.1972 г.

Подполковник: [signature]
/Ц.Цолов/

Строго секретно! 97
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг."ВЪЛЧАНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ-зам.началник отделение при отдел XIV, ПГУ-ДС на 19.IX.1972 г.

С В Е Д Е Н И Е
/Оценка/

ОТНОСНО: Историческата стойност на хрониките на ФЛОРИО БЮСТРОН и ФРАНЧЕСКО АМАДИ, като извор на българската история.

I.

ФЛОРИО БЮСТРОН, киприот от френски произход, е написал през средата на XVI в. "Хроника на о-в Кипър", в която е използувал множество документи, хроники и др. Той е умрял през 1570 г. Ксерокопията са от италианската версия на тази хроника, публикувана през 1882 г. от видния френски историк РЕНЕ ДЬО МАС ЛАТРИЕ. Сведенията за българите в тази хроника се отнасят до участието им в борбата срещу агресията на генуезците през 1373-1374 г., която е целяла завоюването на о-в Кипър. ФЛОРИО БЮСТРОН е почерпил сведенията си за тези събития от гръцкия историк на Кипър ЛЕОНТИЙ МАХЕРА, за който ще стане дума по-долу. В известно отношение сведенията на ФЛОРИО БЮСТРОН се отличават от своя първоизточник, макар и несъществено. Макар библиографски да е била известна на някои български историци /Доц.П.Тивчев/, хрониката на БЮСТРОН не е използувана досега в научното дирене.

Из архивите на ДС

318

II.

Хрониката на венецианеца ФРАНЧЕСКО АМАДИ /той е починал през 1560 г./, издадена през 1891 г. от същия РЕНЕ ДЬО МАС ЛАТРИ, се смята като допълнение в известно отношение на тази на ФЛОРИО БЮСТРОН. В своето изложение за участието на българите-роби в защитата на остров Кипър срещу нахлуването на генуезците през 1373-1374 г. ФРАНЧЕСКО АМАДИ /той пише на венециански диалект/ е използувал също сведенията на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА, съкращавайки някои от техните подробности. Библиографски тази хроника също е била известна на П.Тивчев, но той не я е ползувал в своите изследвания.

III.

За участието на българите-роби в борбата за защитата на остров Кипър през указаните години хрониките на ФЛОРИО БЮСТРОН и ФРАНЧЕСКО АМАДИ имат значението на второстепенен извор, тъй като не внасят нищо ново в значително по-пространния разказ на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА.

Тъй като изданията на двете хроники липсват в нашите библиотеки, поради което не са били достъпни на изследвачите, то наличието на ксерокопия на онези страници от тях, които представляват безспорен интерес за нас, може да се смята за придобивка.

С оглед на подпомагане на научното дирене и за да се изясни по-добре въпросът кои от сведенията на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА са били използувани от ФЛОРИО БЮСТРОН и ФРАНЧЕСКО АМАДИ и в каква степен, ксерокопията могат да бъдат предоставени на занимаващия се с тези въпроси доц.от СУ "Кл.Охридски" /Исторически факултет/ ПЕТЪР ВЛ.ТИВЧЕВ.

IV.

Хрониката на кипърския историк ЛЕОНТИЙ МАХЕРА, живял от 1380 г. до тридесетте години на XV в. /починал е подир 1432 г./ е издадена за пръв път от гръцкия историк К.САТАС

през 1873 г., а след това през 1882 г. от Е.МИЛЕР и К.САТАС на гръцки език с паралелен френски превод. Най-доброто издание досега е на английския изследвач Р.М.ДОУКИНС от 1932 г., придружено с английски превод.

Подробните сведения на тази хроника за участието на българите-роби в борбата за защита на остров Кипър в нашата историография бяха за пръв път въведени в обръщение от доц. П.ТИВЧЕВ. Въз основа на тях, досега той е написал четири изследвания, последното от които е най-цялостно - "ЛЕОНТИЙ МАХЕРА като историк на Кипър" /Годишник на Софийския университет, Исторически факултет, т.65 - под печат/. В това изследване е направен цялостен превод на онези пасажи от хрониката, които известяват за българите-роби.

Може да се смята, че макар и късно въведена в обръщ в нашата историография, хрониката на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА е един доста и почти пълно експлоатиран исторически извор.

Доц.П.ТИВЧЕВ има като лично притежание микрофилм на изданието на тази хроника на Р.М.ДОУКИНС, което липсва у нас. В Университетската библиотека ние разполагаме с първото издание на хрониката от К.САТАС. Ксерокопията са от изданието на Е.МИЛЕР - К.САТАС. Това издание липсва у нас, поради което сдобиването с него може да се смята за полезно.

18 септември 1972 г.
С о ф и я "ВЪЛЧАНОВ"

СПРАВКА: Извадките от хрониките на БЮСТРОН и АМАДИ са придобити чрез нашия агент "ЗДРАВКО" и съдържат пасажи, касаещи историята на България. В случай на необходимост и при липса на други възможности, чрез същия агент може да се вземе копие на целите книги.

Из архивите на ДС

319

Из архивите на ДС

100

- 4 -

МЕРОПРИЯТИЯ: Материалите чрез отдел VI, ПГУ-ДС да се изпратят на Междуведомствената комисия за използуване по принадлежност, с молба да ни уведомят за оценката на същите и за целесъобразността от придобиването на целите книги.

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1447-17472
Нап.-Н.Миленова
Съдържа четири листа
София, 5.10.1972 г.

Подполковник: [signature]

Строго секретно

52

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

III. ПРИДОБИТИ МАТЕРИАЛИ И ИНФОРМАЦИИ ЗА БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА В ЧУЖБИНА

1. От Националната библиотека в Мадрид беше придобито цветно фотокопие на т.н. Мадридски препис на византийския хронист ЙОАН СКИЛИЦА - XI-XII век. То се счита за най-богато илюстрирания византийски ръкопис. Съдържа 574 миниатюри, от които 71 отразяват събития, свързани пряко или косвено с българската история от 812 до 1041 г.

Според оценката на специалисти, засега ние сме една от малкото страни в света, която притежава цялостно цветно фотокопие от този ценен паметник. Миниатюрите предлагат една незаменима визуална информация за историци, археолози, изкуствоведи, художници и други.

Хрониката е предоставена на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина при Комитета за изкуство и култура, за научна реализация.

2. От архиви на Барцелона бяха придобити ксерокопия от 150 нотариални актове, завещания и други оригинални документи за продажба на българи в робство през периода 1387-1441 година.

Досега ни е бил известен само незначителен брой такива документи, открити преди 40 години от историка ИВАН САКЪЗОВ във Венеция - Италия.

Новооткритите материали, според оценката на специалисти, представляват ценен извор за изясняване на редица въпроси от нашата средновековна етническа и политическа история.

Документите са предоставени на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата, за научна реализация.

Ка 74

3. Придобита е оригинална и добре запазена карта от XVII век на прилежащите на река Дунав земи, която включва и българските земи. Картата е изработена от известния немски картограф ЙОХАН БАПТИСТ ХОМАН. Тя е богата в езиково отношение, а селищата са изобразени по интересен начин. По-пълно са отразени българските селища от нашето Черноморско крайбрежие, в сравнение с тези от вътрешността на страната.

Досега у нас нямахме оригинални карти на Югоизточна Европа и Балканския полуостров от това време.

Придобитата карта получи висока оценка от наши специалисти, които я характеризират като интересен за историческата и езиковедска наука документ. Тя е предадена за съхранение в Народната библиотека "Кирил и Методий". Ще направим необходимото за отразяване в научни публикации на някои от съдържащите се в картата данни за нашите земи.

15. XII. 1972 г.

ДС и културно-историческото разузнаване
55

Строго секретно
23

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Из архивите на ДС

О Ц Е Н К А

ОТНОСНО: Получени материали от културно-исторически характер.

I. ДОКУМЕНТИ ОТ ТУРСКИ АРХИВИ

1. Получени са преписи на 93 оригинални документа от архива на Топкапъ сарай в Цариград. Тези документи са единствени досега у нас и представляват ценен изворен материал за написване на многотомната история на България. Част от тяхната стойност се губи, поради това, че не са фотокопия на оригиналите, но от друга страна с тях се работи по-лесно, тъй като са транскрибирани на латиница. Съдържанието на гореспоменатите документи хвърля светлина върху някои моменти от историята ни непосредствено преди Априлското въстание, неизвестни досега на нашата историческа наука. Другипредставляват оплаквания срещу кадиите, за произволи над българското население, сочи се че то в много моменти се е разбягвало, следствие ~~произволите~~ насилията на турските местни власти.

Из архивите на ДС

Останалата част от документите засягат въпроси от горния характер за Берковско, Кюстендилско, Ямболско, Балчишко и други райони за XVIII век.

Цялостното значение на материалите ще се изяви след подробно разработване и публикуване от наши учени - историци.

324

II. ПОЛУЧЕНИ КНИГИ ОТ ТУРЦИЯ

1. Книгата "Одрин и паша Лива" от XV и XVI век е произведение на турския историк-проф.ГЪОКБИЛГИН. На базата на голям брой османо-турски документи авторът дава пълна представа за социално-икономическото положение на Одринския вилает. Като приложение на книгата са дадени голям брой фотокопия на османо-турски документи, отнасящи се до балканските земи, което увеличава значението на този научен труд.

2."История" от турския историк - хронист ИБРАХИМ ПЕЧЕВИ представлява голям интерес за нашата историческа наука. В нея са дадени материали за историята на нашите земи за периода от XVI век, за който историческата ни наука разполага със сравнително малко на брой документи. В тази книга се съдържа богат фактически материал за някои български и балкански градове. Намиращият се в Народната библиотека единствен екземпляр от тази книга е непълен и е на османо-турски език,

Из архивите на ДС

което го прави труден за ползуване.

3. "Каталог на архива Топкапъ сарай" - два тома, в който са дадени заглавията на документите, сигнатурата и годината на издаване, в т.ч. и на такива касаещи България намиращи се в султанската канцелария. Като приложение на каталога са дадени факсимилета на османо-турски документи, които могат да се ползуват от наши научни работници.

Придобити са още 17 книги, които специалистите считат за интересни за нашата история.

325

III. ОРИГИНАЛНИ ДОКУМЕНТИ

Придобита е входната депутатска карта за Меджлиса на българския възрожденски просветител ДИМИТЪР ПАВЛОВ. Същият е бил представител в Парламента на Скопска област.

изготвил:

7.1.1973 г.
София

Из архивите на ДС

Строго секретно!

26

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

III. ПРИДОБИТИ МАТЕРИАЛИ И ИНФОРМАЦИИ ЗА БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА В ЧУЖБИНА

- Придобити са следните османотурски документи от египетски книгохранилища, касаещи историята на България:

1. Две писма - молби за български търговци до валиите на гр.Мерсин и Цариград от 1871 г. В тях търговците молят да търгуват не с турски, а с френски параходи. Молбите са подписани от български търговци. Между тях е и подписа на В.К.АРСЛАНОГЛУ, което преведено на български е - В.К.ЛЕВСКИ. Работи се за установяване достоверността на документа и изясняване чрез него дейността на ЛЕВСКИ В Турция през този период.

2. Законник на султан АХМЕД I /1603-1617 г./ , в който подробно е даден статута на различните категории земи в европейските провинции на Османската империя.

За пръв път се установява, че турската администрация е раздавала земи и на т.н.привилегированото българско население, което било заето с опазване на проходите, изпълнение на интендантски функции в армията и други. Чрез документите е разкрита и политиката на турската власт за потурчване на казаната категория българско население, което обяснява и наличието всред сегашното турско население на голям брой лица от български произход.

3. Сборник от Султански фермани. Най-важен документ от сбирката е "Султанска заповед" от 1537 г. относно събиране на български деца от Охридската каза за еничерския корпус. В противовес на утвърденото досега схващане, че децата се събират

Из архивите на ДС

327

съвсем малки, в документа ясно е указано да се събират деца и юноши от 10-18 годишна възраст.

4. Документ относно Старозагорското въстание, който дава представа за въстанието, селата взели участие в него, имена на участници и други неизвестни досега данни.

5. Документи за Априлското въстание, съдържащи нови данни за Баташките клания и потушаването на въстанието в различни селища.

6. Мензили - азбучно подредени пощенските станции в българските земи, вероятно от XVI век, с подробно описание на селищата, етнографският им облик, разстоянието до Цариград и пр.

7. Канун-нааме, Законник относно десятъка и паричните данъци в османските земи от 1564-1565 г. В тези документи има нови данни за българските градове покрай Дунав и Черноморието.

Горните документи ще бъдат издадени в отделни книги и сборници на български, а някои на чужди езици, за да станат достояние и в чужбина.

13.7.1973 г.
С о ф и я

МВР — I ГЛ. УПРАВЛЕНИЕ Д
Вх. № 1764 от 25.I.1973 г.

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОМИТЕТ ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
СОФИЯ, БУЛ. СТАМБОЛИЙСКИ, 17 ТЕЛ. 97-95-51, 84-81

секретно
екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО

ЗАМ. МИНИСТЪРА НА
вътрешните работи
др. Дим. Кысев

ТУК

На № I-2396/5.XI.1972 г. Съобщаваме Ви, че специалистите оценяват изпратените от Вас материали като ценни за българската история. Те представят откъси от средновековните хроники на Флорио Бюстрон и Франциско Амади, които разглеждат историята на о-в Кипър при властването на династията Лузинян /XII-XVI в./

Тези хроники съдържат ценни известия за живота на две хиляди българи, откарани като роби на о-в Кипър през втората половина на XIV в.в резултат на турското нашествие на Балканския полуостров. Българите участвували във войната между Генуа и Кипърското кралство/1373-1374 г./, проявили се като извънредно храбри защитници на острова. На тях били поверявани важни бойни задачи /отбрана на проходи, нощни засади и нападения, унищожаване на бойни машини и др./. По-късно една част от българите останали на военна служба при отделни кипарски феодали и станали жертва на взаимните им борби.

Сведенията в споменатите хроники хвърлят обилна светлина върху историята на България в навечерието на османското иго, когато хиляди хора от покорените балкански страни били отвличани и продавани като роби. Тези издания не се намират в български библиотеки и изобщо в нашата страна. Те трудно могат да бъдат ползвани в библиотеки на други страни. Тяхното придобиване в

оригинал или цялостно фотокопиране ще улесни българските историци в разработката на проблемите, свързани с историята на България през XII и XIV в.

Като изказваме нашата благодарност за изпратените ни материали, молиме Ви да направите възможното за да набавите и ни предоставите цялостни фотокопия на посочените хроники на Флорио Бюстрон и Франциско Амади. Също така Ви молим да ни отговорите може ли да бъде придобита "Кипърската хроника" на Леонтий Махера, явяваща се един от най-ценните писмени паметници от средновековната история.

ПЪРВИ ЗАМ.ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КИК
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА
КОМИСИЯ:
/Л. Живкова/

/ВЗ

Из архивите на ДС

[illegible]-9126-Архивът 95

Строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг."ЗДРАВКО"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ - началник отделение при отдел XIV, ПГУ-ДС, на 14.6.1973г

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Работата по историко-документални филми с участието на проф. ИВАН ДУЙЧЕВ.

Приятел на източника съобщава, че е успял да установи тесни контакти с проф.д-р ИВАН СИМЕОНОВ ДУЙЧЕВ за съвместна работа и сътрудничество по изработването на няколко документални филми с историческа тематика. Проф.ДУЙЧЕВ се е съгласил да подпише и съответни договори като научен консултант за тези филми. Той се е съгласил да дава научно мнение и необходимите материали за изработването на тези филми, както и да изпраща препоръчителни писма до отделни лица и институти за подпомагането и улесненията при работата на филмовите дейци.

Сключените договори за научна консултация и сътрудничество се отнасят до следните филми:

1. със "София-прес" - документален филм с временно заглавие: "Главният библиотекар разговаря с професора" - който има за сюжет старините от първата българска държава - Плиска, Преслав, Мадара, Варненско - съчетани с текстове от старинните хроники на ПАВЕЛ ДЯКОН, ДЮКАНЖ, АСЕМЯН и др.

Из архивите на ДС

331

2. Със Студия за хроникални и документални филми към Комитета за телевизия и радио - документален филм с временно заглавие: "Необикновеното" - който има за сюжет последните години от втората българска държава - нейните морски пътища, договорите с Генуа и Венеция, участието на българите в събитията на Средиземноморския басейн - по хрониките на МАХЕРАС, АМАДИ, БУСТРОН.

3. Със Студия за хроникални и документални филми при Комитета за телевизия и радио - документален филм с временно заглавие "Архиви", който има за сюжет материали за живота и дейността на българските книжовни школи през Средновековието - интересни текстове, любопитни истории около ръкописи /като този за Геймското евангелие/, сведения за живота и творчеството на просветните дейци, които са работили в тези школи и тяхното влияние в тогавашния свят. За изработването на тези филми "Архиви" и "Необикновеното" се налага вземането на някои материали да стане в чужбина - Кипър, Венеция, Париж, Барцелона - хрониките на МАХЕРАС АМАДИ, БУСТРОН, справки, договори, допълнителни страници от АСЕМАН и КАНТУС.

Проф.ДУЙЧЕВ сговорчиво е започнал своето сътрудничество и съобщава за своите научни връзки в чужбина с конкретни лица и организации - за световната организация на византолозите, където в ръководния орган, състоящ се от 5-ма души - проф.ДУЙЧЕВ е единствения представител от славянските страни, за връзките му с ДЪМБЪРТЪН ОАКС в САЩ и ШЕВЧЕНКО, за Париж и някои френски византолози и г-жа СЮЗЕН ДЮФРЕН, която очаква да пристигне в България в края на месец юни.

Обаче проф.ДУЙМЕВ се е изказал напълно отрицателно, когато е съобщавал, че ПЕТЪР КОЛЕДАРОВ е разправял по разни места, че във Ватикана се е пазила някаква карта на Търново. Според проф.ДУЙЧЕВ такава карта нямало. Проф.ДУЙЧЕВ е съобщил, че лицето отец ГОРАЗД щял да ходи в Италия, може би да търси тази карта, като с това щяло само да се влошат отношенията между българските научни среди и Ватикана - израза на професор ДУЙЧЕВ е следния: "Ще си прережем пътищата...".

14.VI.1973 г.

"ЗДРАВКО"

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - Из-9126 - Архивиране
екз.№ 2 - Из-8675 - Здравко
Изп.-1436-17472
Нап.-Н.Миленова
София, 27.6.1973 г.

ДС И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Из архивите на ДС

Б Е Л Е Ж К И

относно възможностите и начина на издаването на Мадридския препис на Йоан Скилица в България или чужбина в близките години

I. ОБЩА ЧАСТ

Мадридският препис на Йоан Скилица, съхраняван в Националната библиотека в Мадрид/Кодекс Матритенсис витрине 26-2/, е не само едно от най-големите съкровища на тази библиотека, но и изобщо в света. Това е най-ценният илюстриран византийски ръкопис, достигнал до нас. Голямата му стойност идва от обстоятелството, че той съдържа множество/574 на брой/ миниатюри, от които над 90 пряко или косвено засягат българската история. Интересът, който българите проявяват към този ръкопис, е довел дотам, че сътрудниците в Ръкописния отдел на Националната библиотека в Мадрид не на шега го наричат вече "българския ръкопис". Към този ръкопис проявяват голям интерес византинисти и изкуствоведи от целия свят, ала малцина от тях са имали и имат възможност да работят непосредствено със самия ръкопис.

II. ОПИТИ ЗА ИЗДАВАНЕТО МУ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТОВА

За първи път внимание на Мадридския препис на Йоан Скилица с оглед на неговите миниатюри обръщат руски, френски и немски византинистих още в края на XIX в. Оттогава насам редица от неговите миниатюри и отделни листове са публикувани в най-различни по характер и предназначение издания. От досегашните издания на миниатюрите на този препис от страна на чужди изследвачи по-цялостен характер имат тези на покойния професор от Барцелона С.С.Естопонян/1965 г./ и на мадридската историчка А.Хофмайер/1965/. Покойният С.С. Естопонян е възнамерявал да издаде и цялостния текст, но не е срещнал съдействието на испанското правителство от материална гледна точка. Поради това той се е ограничил на първо време само с издаването на миниатюрите/повечето от тях черно-бели и само няколко цвет-

ни/.

У ... още през 1924 г. покойният професор Йо...ан Иванов е възнамерявал да издаде целия ръкопис, но всичко е останало само на степента на намерението. Отделни миниатюри, които засягат българската история, са били неоднократно публикувани и то доста невежествено. Напоследък професор Атанас Божков издаде 170 цветни и черно-бели миниатюри от разглеждания ръкопис с обстоен предговор и коментар/на не твърде високо научно равнище/ в книгата си "Миниатюри от Мадридския ръкопис на Йоан Скилица/Изследване върху миниатюрите от ръкописа на Йоан Скилица от XII-XIII в. в Мадридската национална библиотека/", София, 1972/книгата се появи на бял свят през юни 1973 г. и бе пусната тогава в продажба/, издателство на БАН. Това издание може да задоволи частично интереса на специалистите към ръкописа и може би изцяло на любителите на средновековната българска и византийска история/то изглежда е предназначено изключително за тях/.

Притежаването на пълно диапозитивно цветно фотокопие на Мадридския препис на Йоан Скилица от страна на нашата наука прави възможно цялостното фототипно издание на този ръкопис. Това издание ще предизвика голям, дори изключителен интерес, не само у нас, но и в чужбина.

III. ПРОЕКТ ЗА КОМПОЗИЦИЯ НА ЕВЕНТУАЛНОТО ИЗДАНИЕ НА ЦЯЛОСТНИЯ РЪКОПИС. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ИЗДАТЕЛИ.

В структурно отношение изданието трябва да се състои от две основни части: I. ВЪВЕДЕНИЕ/научно изследване/; II. Фототипно издание на целия ръкопис, което да възпроизведе оригинала. Освен това изданието трябва да бъде придружено от библиография, показалци и справочен апарат. То може да бъде реализирано както на български, така и на чужди езици/испански, френски, английски, немски и руски/.

Из архивите на ДС
334

Въведението трябва да се състои от две основни части: I. Византийският хронист Йоан Скилица и неговото съчинение/биография, описание на хрониката му, ръкописно разпространение и съвременно научно изследване на отделните ръкописи/; II. Мадридският препис от хрониката на Йоан Скилица/история и датировка на ръкописа; състав на ръкописа и материала, на който е написан; палеографски особености; маргинални бележки; орнаментация на ръкописа; миниатюри и техните особености; историографски и критичен обзор на изследванията върху ръкописа и т.н./.

От научна гледна точка освен това въведение и фототипното възпроизвеждане на ръкописа би било целесъобразно да се издаде нормализирания текст на самата хроника по този ръкопис с отбелязване на разночетенията. Това би могло да съставлява II том на изданието и ще изисква огромна допълнителна работа в различните ръкописни сбирки в Европа, гдето се съхраняват преписи от хрониката на Йоан Скилица. Квалификацията на изследвачите за тази работа трябва да бъде огромна главно по отношение на гръцката палеография. Справянето с тази задаяа е възможно и чрез набавянето на микрофилми на отделните ръкописи, което ще срещне твърде големи затруднения от различно естество. Този [illegible] II том ще изиграе важна роля за повдигане на престижа на нашата наука. За сътрудничество в него могат да бъдат привлечени византинисти от Франция, Австрия и Италия/напр. Ж. Дарузес и Ж. Гуйар - Франция, Х. Хунгер и Й. Кодер - Австрия, Е. Фолиери и Пертуси - Италия/. Това, обаче, е един втори, допълнителен етап от изданието, който може да бъде реализиран покъсно.

<u>С фототипното издание у нас би трябвало да се заеме професор ИВАН ДУЙЧЕВ при сътрудничеството на Васил Гюзелев</u>. Проф. Ив. Дуйчев е в състояние да се справи с тази задача, тъй като познава много добре самия ръкопис, работил е дълго време с него и има огромна информираност относно изследванията.

335
Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

IV. ОТНОСНО НЯКОИ ЗАТРУДНЕНИЯ ПРИ ИЗДАВАНЕТО НА РЪКОПИСА

I. У нас няма добра печатна база, която да може да реализира това издание. Практиката показва, че цветните миниатюри и други ръкописи у нас се издават лошо. Това изисква изданието да бъде реализирано в чужбина/Унгария, ГДР/.

2. Цялостното или частичното издаване на един ръкопис по силата на международните споразумения може да става само с разрешението на неговия притежател/в случая Националната библиотека в Мадрид/. За да се избегнат евентуални усложнения, които могат да бъдат свързани с валутни плащания, трябва да се изчака и да се види каква ще бъде испанската реакция във връзка с изданието на професрр Атанас Вълков.

3. Трябва да се обмисли възможността за евентуално сътрудничество с някое чуждо издателство/напр. Вариорум Принтс - Лондон/, което да поеме отговорността върху себе си, а не нашата страна.

4. Трябва да се има пред вид, че проектираното издание ще бъде доста скъпо и едва ли ще може да се рентира дори при продаването му у нас и в чужбина.

Възможно е освен гореизброените затруднения в хода на изданието да възникнатъ и редица други, но ми се струва, че тяхното преодолява не ще бъде сравнително по-лесно.

Независимо от всичко това, издаването на Мадридския препис на Иоан Скилица ще бъде едно голямо дело, което ще получи достойна и висока оценка както у нас, така и в чужбина. То ще стане достояние на хиляди специалисти и обикновени любители, които по-голямата част от които едва ли някога в своя живот ще имат възможност да се наслаждават на един уникален по своя характер ръкопис. Това издание ще "демократизира" ръкописа.

Може да се помисли евентуално за българо-испанско сътрудничество при издаването на ръкописа; то ще спести някои от затрудненията, особено ако ние поемем по-големия дял от задълженията, а от испанска страна само се регистрира съгласието.

„Вълков"

62

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз.№ ___

СЪОБЩАВА: "БОРИСЛАВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ИВАН АЛЕКСАНДРОВ - зам.началник отдел XIV, ПГУ-ДС, на 11.10.1973г.

Д О Н Е С Е Н И Е

Манастирът Драгомирна, разположен на 12 км от Сугава /Молдова/, съграден в първото десетилетие на XVII век. В библиотеката и музея на манстира се съхраняват 167 славянски ръкописа и кирилица. Описът на тези ръкописи, подготвен от Й.ЮФУ и В. БРЪТУЛЕЖУ не е отпечатан , поради внезапната смърт на Й.ЮФУ /1.1.1964 г./

Ръкописите са от втората половина на XIV век, по първата половина на XVII век. Около 75% от тях са среднобългарска редакция, търновски извод, 13% имаме българо-руска и руско-българска редакция и само около 12% - руска и сръбска редакция.

Особено място всред ръкописите на ДРАГОМИРНА заемат шест сборника с жития, слова, разкази и други под име № № 684, 700, 706, 724, 739 и 791, които бяха наречени от Й.ЮФУ "КОЛЕКЦИЯ СТУДИОН. В колекцията има творби на КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ, ЙОАН ЕКЗАРХ, ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ и ГРИГОРИЙ ЦАМБЛАК.

Из архивите на ДС

338

Според румънския изследвач Й.Юфу, колекцията "Студион" е дело на патр.Евтимий, неговата най-значителна работа, с която той завършва многогодишната си дейност на голям книжовник. Патриарх ЕВТИМИЙ е главният организатор и ръководител на работата по съставянето на колекцията. Оригиналът на колекцията е започнат в Търново, но поради неспокойните години е бил пренесен в "Студион" и в Света гора, а през XV век са съставени самите сборници.

Според сведения от края на 1971 г. и началото на 1972 г. ръкописите и конкретно Колекцията "Студион" са в лошо състояние.

Чудесно би било, ако Колекцията "Студион" може да се микрофилмира.

Басароби /Мурфатлар/ - един от най-значителните и интересните археологически комплекси в Северна Добруджа. Бивша кариера за креда. В скалите са издълбани няколко църкви, чийто стени са изпъстрени с рисунки и най-различни надписи = глаголически и кирилски графити, четири големи старобългарски надписи, в единия от които се говори за Жупон Георги, много прабългарски руни = единственото място, където биха могли да се намерят по-осезателни следи от прабългарски надписи с рунна писменост.

"БОРИСЛАВ"

МЕРОПРИЯТИЕ: Да се уведоми Междуведомствената комисия, тъй като сега се готви делегация, която ще води преговори в Румъния.

Подполковник _____

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - Межд.комисия
екз.№ 2 - към дело
Изп.-=1467-17245
Нап.-Н.Миленова,12.10.73г.

ДС и културно-историческото разузнаване
60

От архивите на ДС

53

ДИРЕКЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА
АВТОРСКОТО ПРАВО
КОМИТЕТ ЗА ПЕЧАТА
ПРИ МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
пл. „Славейков" № 11

№ VIg-2730
София, 22 XI 1973 г.

До
КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ПО
ОПАЗВАНЕ ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА

Т У К

Относно: обмен на материали с историческа стойност между Комитета за печата - Дирекция за защита на авторското право и проф. Матея Матеич от Университета в Охайо, САЩ

На основание постигнатото споразумение между Комитета за печата и проф. Матея Матеич от Университета в Охайо, САЩ, последният ни изпрати микрофилми от ръкописите на Хилендарската колекция /виж приложения опис/. Микрофилмите бяха прегледани от наши специалисти от Народната библиотека "Кирил и Методий" и бе им дадена висока оценка.

В замяна на това, проф. Матея Матеич желае да получи микрофилми от славянски ръкописи съхранявани в Народната библиотека "Кирил и Методий" и в библиотеката на Българската академия на науките /виж приложения опис/. Освен посочените в списъка ръкописи желае да получи и фотокопия от хрисовули на влашки и молдавски князе до наши монастири.

В името на доброто ни сътрудничество с проф. Матея Матеич, като се има в предвид, че той вече предаде микрофилмите с над 8000 фотокопия и ще продължи да ни снабдява с микрофилми и от други ръкописи и старинни документи отнасящи се до българската история и история на българската литература молим за Вашите разпореждания в Народната библиотека "Кирил и Методий" и библиотеката на БАН да се заснемат и ни се предадат микрофилми от посочените ръкописи и документи за

./.

тел. 87-91-11 Банк. с|ка 110001, БНБ-4 Пощ. кутия 872

предоставяне на проф. Матея Матеич. Разходите по заснемането ще бъдат изплатени от Дирекцията за защита на авторското право при Комитета за печата.

Приложение:
два описа

С уважение,
Ив. Иванов
Директор на Дирекция за защита
на авторското право

Из архивите на ДС

340

XI

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!
Екз. 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

I 3316 X
21. XII 73 г.

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложени, изпращаме Ви албум от снимки на средновековната крепост на р. Дунав Пакуй Луй Соаре /Златока Лада/ и справка за произхода на крепостта.

ПРИЛОЖЕНИЕ: съгласно текста.

20.12.1973 г.
София
Написано в 2 екз.
№ 1 - Л. Живкова
№ 2 - КД
МК/069609-17220

ЗАМ. МИНИСТЪР:

81а

2 екз.

С П Р А В К А

зарксероксовите копия от карти и обяснителни текстове в атласи, направени в архивохранилище в Испания

1. **Walachia, Servia, Bulgaria, Romania** е изработена от фламандския картограф Гуйлелмус Блой /известен и с латинизираното си име Блавиус//1571-1638/. Тя е буквално копие на същата карта, съставена от Герхард Кремер /по-известен с латинизираното си име Меркатор/ и поместена за пръв път заедно с **Macedonia,Epirus et Achaia** в атласа му, излязъл в Диусбург през 1589 г., озаглавен **Italiae, Sclavoniae et Graeciae tabulae geographicae** . Копия - откъснати листи от някой екземпляр от атласа, се намират в сбирката в библиотеката на специалността "География" на Софийския държавен университет.

Г.Блой я е прерисувал за атласа **си Theatrum Orbis Terrarum sive Atlas novus, Pars Tertia,** издаден заедно с брата му Йоханес в Амстердам през 1647 г. Оригинален лист с тази карта от атласа на братя Блой се пази в сбирката на Народната библиотека "Кирил и Методий" в София, Отдел "Карти и графика". Датиран е обаче погрешно - 1638.г.

2. Оригинален отпечатък от картата **Cours du Danube depuis Belgrade etc.** от 1665 г. на Николас Сансон д'Абвил се пази в сбирката на специалността "География" в Софийския държавен университет "Климент Охридски.

3. Така наречения "Каталански атлас", съставен в 1375 или 1378 г. от Абрахам Крескес /придворен картограф на арагонския крал Петър Ш/ е един важен паметник на картографията и специално на мореплавателните карти. Оригиналът се пази в Парижката национална библиотека. Постъпил е от библиотеката на френските крале. Подарен е бил от кра Петър III на френския владетел Карл V /1338-1380/. Изследван е многократно в литературата както през миналото, така и през настоящето столетие.

Из архивите на ДС

343

818

Нашата страна е представена на картата на Средиземноморския басейн с много означения:

1/ Името "България" е дадено в две транскрипции, защото Крескес е ползувал два различни източника при съставянето на картата: **Bulgaria** - южно от Дунавската делта /северно от **Grecia**, поставена в Тракия като се е имало предвид Византийските владения в тази област и Цариград/, между гр. **Bosna** /всъщност Врхбосна, дн. Сараево/ и **Nicopo** /нашият гр. Никопол/

Burgaria - северно от Дунава /вероятно, за да отрази владенията на Второто българско царство във Влашко, Молдава, Бесарабия и Банат, т.е. Отвъддунавска България/, североизточно от гр. Чанад /средновековно архиепископско седалище, дн. село в Арадски окръг - СР Румъния/.

2/ Столицата Търновград е означен с условен белег за крепост при речен остров / **Insula Drinago** / - деформация от името Търново, която съм разгледал в картите, послужили за източник на неизвестните съставители на карти, по всяка вероятност Джовани Кариняно от началото на XIV в., в статията си **The Bulgarians and their State in Medieval Cartography(9th-15th Centuries, Etudes historiques,** т.VI, 1973 г., с. 37-54, посветена на Vазигодишния славистичен конгрес във Варшава.

3/ Знаме при пристанището Варна, подобно на това, което е било поставено пак там в картата на Гуйелмус Солери /оригиналът пак в Парижката национална библиотека, датиран около 1380 г./ и носи вензела на цар Иван Шишман.

4/ Имената на пристанищата по Черноморския ни бряг, които съм разгледал , сравнявайки данните в този атлас, други карти и пътеписи от XIV до XIX в., в статията си **West Black Sea Coast Ports in the Late Middle Ages(14th-16th Centuries) Listed on Nautical Charts Etudes historiques, t. V, 1970, pp. 241 -272.**

За съжаление у нас няма добър фотос от тази ценна карта - нито цветен, нито дори черно-бял. През време на 10-дневната си командировка в Париж по линия на Комитета за развитие на В.Търново през

Из архивите на ДС

816

1972 г., не разполагах с необходимите средства, за да я заснема. Това бе не само с нея, но и с други подобни – ценен източник за родната история.

4. **Theatrum Orbis Terrarum** е сборник от карти, съставени от различни майстори – първият атлас в съвременния смисъл на думата. Той е дело на амстердамския картограф и издател Абрахам Ортелий /1527–1598/ и е излязъл за първи път в 1570 г. с 53 карти. Преиздаван с различни прибавки и допълнения ТОТ е бил обнародван 42 пъти до 1612 г. във фолио, а от 1572 до 1697 г. е претърпял 31 други издания в по-малък формат /Epitome Theatri Orbis Terrarum/. Ортелиевият атлас е излизал 26 пъти на латински, 6 – на френски, 5 – на немски, 4 – на испански, 2 – на фламандски, 2 – на италиански и 1 път на английски език.

344

Ортелий е използувал най-добрите на времето си картни изображения на повече от стотина автори. Трудно е да се определи от кое издание са ксерографирани заглавната страница /титула/, трите карти /на Романия, Европа и Турската империя/ и обяснителните текстове към картата на Романия. Предполагам, че това са от 2 издания от първите десетилетия на XVII в. За жалост този, който ги е заснел не ги е отбелязъл

Картата **Romaniae (quae olim Thracia dicta) etc.** е съставена от Джакопо Гасталди /1500–1566/, родом от Пиемонт, в 1584 г. и е използувана за пръв път от Ортелий в атласа му десетина години след първото издание. Картите на Европа и на Османската империя са компилативни / по Меркатор, Целарius и др. картографи/.

5. Заснетият обяснителен текст – статия **Bulgaria** в испанския **Atlas Mayor** е извънредно интересен и ценен, независимо от своя компилативен характер. Всъщност това е естеството на всички подобни текстове в атласите от XVI–XIX в. Някои от тях съдържат сведения и отгласи от събития в нашата история, чиито източници са още неизвестни за нашата наука или пък изчезнали по различни причини

81г

В някои случаи /както напр. Себастиан Мюнстер в своя атлас от 154(г., излязъл в Базел/ се посочват изворите и авторите, от които са почерпени сведения. Така ние сме насочвани към неизползувани източници за нашата история. Авторът на ксерографираната испанска статия за България в редки случаи посочва някои стари автори, но използуваните пътеписи, които са влезнали в основата на текста не са указани.

През време на задграничните си командировки съм заснел някои от тези обяснителни текстове към атласите на С.Мюнстер, Франческо Берлингиери от 1482 г.,Герхард де Йоде от 1578 г., Джон Спийд от 1626 г. и др. с оглед издаването им с коментар в поредицата "Латински извори за българската история" заедно с репродукции от картите за нашите земи. Наред с други подобни издания разгледах в Парижката национална библиотека и Испанският "Атлас Майор", но нямах необходимите средства, за да го заснема - текстове и карти. Този атлас и още някои други съм набелязал да заснема при предстоящата си командировка в Италия и Испания по линия на Общонародния комитет за развитие на В.Търново през тази година.

За жалост ксерографирана е само статията "България". Под това име западните картографи са разбирали само несъществуващата "провинция България", която обхващала само Мизия. Те са се ръководели от античните традиции и на първо място са означавали Македония и Тракия, представляващи по-голям интерес за хуманистите, а по традиция от Средновековието, когато с мощта си Българската държава се е наложила в картографията - са заменяли Двете Мизии - Горна и Долна с "България" и я обявявали за провинция, каквато единица въобще не е съществувала нито в османското, нито преди във византийското административно устройство. За нас представляват огромен интерес и статиите Thracia o Romañia и Macedonia в "Атлас Майор", защото в статията за провинция България се казва изрично, че българите живеели "в наши времена" в цяла Moesia Inferior, а останалите - зае

345

Из архивите на ДС
346

818

дно с гърците и в Тракия и Македония. Необходимо би било, за сравнение да бъдат налице и текстовете за Влахия, Гърция, Сърбия и др. съседни земи.

Добре би било текстът на ксерографираната статия да се преведе от специалсти, познаващи старо и средно-испански език, като напр. другарите Т.Нейков /работещ в Софияпрес/ или Стефан Савов, преводач на Сервантесовия "Дон Кихот", защото в нея се съдържат много интересни материали за нашата страна и народ. Така например в нея се третират: етимологията на името "България", границите, столицата София множество селища /Никопол,Видин,Силистра,Разград,Варна,Калиакра, Кюстенджа, Несебър, Ихтиман/ проходи като Траянови врата, областта Добруджа, планини, реки и равнини,т.е. орография,хидрография и ландшафта на страната ни, климатичните условия, хлебопригответието и храната облеклото, физическия тип, езика и диалекти, малцинства, вероизповедания и т.н. Съдържат се правдиви и съчувствени преценки както на българите, така и за тежкото им положение /данъци, кръвнина, ангарии и военни повинности/, също и за характера им в сравнение със съседните народности.

Съдържат се и бележки за историята на българите. Казва се, че те имали свои царе и господари,които били мощни и разбивали византийските императори и не малко пъти царете на Унгария, докато най-после попаднали под властта на турците - "нещастно робство, което не позволява да има никаква радост от живота", "В тази нещастна земя по-често се плаче за живите, отколкото за мъртвите и раната заздравява само със забравата" и т.н. Говори се за законодателството на вожда на българите Тервел /сведенията следва да се сравнят с тези у Свидас и всъщност се отнасят за хан Крум, но би могло да се очаква, че нещо е почерпено и от друг източник/,за покръстването по времето на имп.Михаил и майка му Теодосия /всъщност Теодора/ и т.н.

81е

В заключение, дължа да отбележа, че ксероксовите копия могат да служат само за ориентировка при картните паметници, защото не са четливи и не позволяват увеличаване по фото път. ~~Техническа~~ Картите следва да се заснемат на по-голями негативи /не по-малки от 9 х 12 или 13 х 18 см/. Текстовете обаче на обяснителните статии и бележки могат да се ксерографират добре за работни нужди, но не и за репродуциране. Във всеки един случай инициативата на този, който ги е заснел е похвална и сочи както научните му интереси, така и гражданското му съзнание.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ксероксовите копия.- 25 броя.

София, 21 юни 1973 г.

/н.с.П.Коледаров,

Институт за история - БАН/

Из архивите на ДС

172
40

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

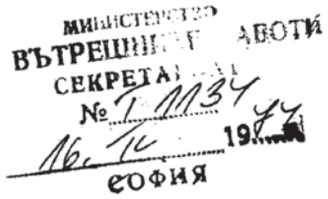

Лично строго секретно!
Екз. 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ПО
ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложени, изпращаме Ви нова пратка от 28 ролки /около 18,000стр. фотокопия на документи за историята на България, придобити от Националния архив на САЩ. Същите представляват архивни материали на немското Министерство на външните работи, които американците са изнесли от Германия в края на Втората световна война и са ги пренесли в САЩ. Документите се отнасят за различни периоди от новата история на България и Балканите, начиная от 1878 г. до 1943 г. По-важните от тях са следните:

- Документи за изпълнение на Берлинския договор и управлението на Източна Румелия;

- Доклади на държавници, дипломати и други по македонския въпрос, през периода 1903-1909 г.;

- Различни документи относно Балканските войни и по-специално тяхната дипломатическа подготовка, провеждане, военни действия, подготовка

Из архивите на ДС

на мирните договори, мисията на Буриян за границите на България и други;

- Доклади на немски държавници и други документи за присъединяването на България към Тройния съюз и участието ѝ в Първата световна война;

- Документи за Брест-Литовския мирен договор;

- Документи за България в навечерието и по време на Втората световна война;

Посочените документи на немски държавници, дипломати и други са ценен източник за изясняване на редица събития от историята на България за периода от освобождението от отоманско иго до към края на Втората световна война. По-голямата част от тях могат да се използват при написването на многотомната история на България и на други публикации, поради което предлагаме да бъдат предоставени на Института по история при БАН.

349

Приложение: 28 ролки.

_____1974 г. З А М. М И Н И С Т Ъ Р:

С о ф и я

Написано в 2 екз.

№ 1 -Л. Живкова

№ 2 - КД

МК/063662-_____

156

СЛУЖЕБНА БЕЛЕЖКА

При двете мои пътувания по Света Гора/1938 и 1943 г./,където прекарах – единия път сам,втори път заедно с колеги – повече от два месеца и половина,главното ми внимание беше насочено към издирване,проучване,описване и евентуално заснимане на книжовни и образни материали,свързани с историята на нашето средновековие.В споразумение с ръководството на Нашия Зографски манастир/покойните игумена Владимир и секретаря Кесарий/ аз се наех да приготвя едно критично издание на средновековните официални документи на гръцки и български/славянски/,съхранявани в манастирската архива.Работата по описването/размери, писмовна материя,бележки върху обратната страна на отделните документи и т.н./започнах още при първото посещение;при второто посещение/август-септ.1943 г./можах да заснема документите,с оглед на подготвянето от мене критично издание,което трябва да замести напълно съществуващото и не напълно задоволително издание на В.Регел,Е.Курц и Б.Кораблев от 1907 г.Заснех и проучих 67 документи на гръцки език и 13 документа на славянски,всичко от края на X век докъм средата на XVIII в. При една бомбардировка над София оригиналните снимки и част от моите описания/технически/ бяха унищожени,част обаче се запази.Именно запазената част предоставих за повторно заснимане.Подготвям понастоящем документите за печат и се надявам да завърша работата през лятото 1975 г.

15 юли 1974

/проф.Ив.Дуйчев/

155

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!
Екз. 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА
БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Работил ОР
Хр. Маринчев

Приложен изпращаме Ви каталог на ръкописите в Хилендарския манастир - "Спискови рукописа, повела, старих книга, стара и других реткости у манастиру Хиландару". Каталогът съдържа данни за това, какво се пази в манастира, в каква редакция е написано; посочени са и номерата на описаните ръкописи и книги, времето на тяхното съставяне, съдържанието им, а така също и какви са материалите - български, сръбски, влашки и пр.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Според текста.

_____ 1974 г.

София

0611877 - _____

написано в 2 екз.
№ 1 - адресата
№ 2 - КД

МИНИСТЪР:

~~156~~
52

Известно е,че Атонските манастири са мястото където до известна степен се е зародила българската култура /имам предвид религиозно-филс софските и литературни схващания на исихастите/ и положително в продъ жение на няколко столетия през време на османското владичество запазила и доразвивала от родолюбиви монаси.Такива имало не само в манастири те Зограф и Хиленцар,но и в някои други.Безспорно тези два манастира са били мястото,където имало най-много българи,които в една или друга степен се опитвали да продължат литературната и културна традиция на патриарх Евтимиевата книжовна школа от края на XIV в.Това предполага, че в тях ще има и най-много литературни памятници,които да говорят за тази култура и по които тя може да се изучава.В този смисъл каталога "Списковн рукописа,повела,старих книга,стара и других реткости у манас тиру Хиландару", представлява интерес тъй като сръбските книги и ръкопи си на славянски език не са нищо друго освен книги и ръкописи български а някои от ръкописите може да се дело и на българи монаси.Това може да се види само като се надникне в Каталога.Неговата полезност за учения българист,работещ в областта на старата и възрожденска литература е и в това,че той може да научи какво именно се пази в този манастир,в каква редакция е то писано и т.н.Ако Каталога е пълен по отношение на ръкописните и печатни книги,той дава открита картина на това,което се съдържа в манастира и евентуално може да се ползува по-бързо тъй като са посочени и номерата на описаните ръкописи и книги,времето когато са били съставени,какво представлява и на какво е написана - в ориги-нал и в препис.Освен това,посочени са какви са материалите:български, сръбски,влашки и пр.както и какво е тяхното съдържание - църковни пес-нопения напр.тропари,кондаци и пр.или цяла църковна служба,грамота и пр.Показано е също с какъв печат е скрепен документа.Това означава,че някои от документите/имам предвид грамотите/имат не само литературно-културен характер,но и исторически,и дори социално-исторически.

15

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!
Екз. 1

√
№ 189

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПРИ КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
ДР.ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА
Т У К

Приложено изпращаме Ви 21 ксерокопия на османо-турски документи от XV-XVI век за Видинския санджак; книгата "История на българите" на османо-турски език, отпечатана през 1908 г. в гр.Трабзун, както и книгата "Абдул Хамид II и султанската власт", отпечатана през 1920 г., също на османо-турски език.

От направените консултации със специалисти по горните материали, се оказа, че липсват екземпляри от тях в нашите архивохранилища и библиотеки. За отбелязване е, че на базата на ксерокопията, които изпращаме е издадена книгата "Видин и Видинския санджак през XV-XVI век" на югославската историчка Д.ЛУКАЧ, но поради това, че документите са останали у авторката, добре би било, настоящите копия да бъдат предадени в НБ "Кирил и Методий" за ползване, сравнение, графологически изследвания и други.

16

- 2 -

Книгата "История на българите" е първата от замислената поредица "Сборник за българите" излязла през 1908 г. в гр.Трабзун - Турция. Тя е написана в твърде популярна форма и от гледна точка на сведения не е интересна, но от друга страна е ценна с уважението и нескритите симпатии, които храни към българите по това време анонимният й автор.

Книгата "Абдул Хамид II и султанската власт" представлява интерес от гледна точка на многото подробности за Руско-турската освободителна война и особено с илюстративния елемент у нея.

Горните материали биха могли да бъдат предадени в НБ "Кирил и Методий" - Ориенталски отдел.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. Ксерокопия на османо-турски документи - 21 бр.;
2. Книгата "История на българите";
3. Книгата "Абдул Хамид II и султанската власт".

Отп.в 2 екз.
екз.№ 1 - адресанта
екз.№ 2 - към дело
Изп.-1425-17524
Нап.-Н.Миленова
София, 27.II.1976 г.

М И Н И С Т Ъ Р,
Ген.лейтенант: п Д Сетоянов

5.4 1976 г.
С о ф и я

Изпратено ФК (от 18.01.1990 г.) с писмо Ав: от 18.01.1990 г. чрез М. вото в К-та за държавен и народен контрол.

КД 8771/VII-Б/91 г.

20

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

✓
№ 192

Лично строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР.ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложено, изпращаме Ви 8 касети филм, на който са заснети 22 цели ръкописа, един свитък и фрагменти от други ръкописи от сбирката на българския манастир "Св.Г.Зограф" и 19 ръкописи от "Хилендарския манастир" в Света гора, 60 броя цветни фотокопия на по-характерни кадри от ръкописите и чертежи на водните знаци на заснетите ръкописи.

По преценка на специалистите, работещи в тази област, получените материали имат изключително важно значение. Преди всичко това е една стъпка към изучаването и подготвянето за издаване на Зографската ръкописна сбирка. Самостоятелното издаване на тази сбирка от наши учени и наше издателство –

преди това да са направили други страни - продължава да бъде една от най-важните задачи на нашата наука. Към всички други аргументи в това отношение трябва да се прибави и обстоятелството, че в нея има редица ръкописи с руска и сръбска редакция, което увеличава интереса на славистите от целия свят.

От научна гледна точка заснетите ръкописи имат много висока стойност. Те отразяват един период, предхождащ Търновската книжовна школа и след това - след падането на България под турско робство - пренасянето на българската книжовна традиция в Света гора, както и връзките между двата книжовни центъра. Получените филми за първи път дават възможност на нашата наука да борави с целия текст на тези важни ръкописи. Повечето от ръкописите са писани на пергамент. По-интересни от тях са:

- Драгановият миней. Изключително важен и ценен паметник. За първи път имаме филм на целия текст /с изключение на откъснатите от него страници, чието местонахождение е известно/.Представлява интерес като езиков, палеографски, исторически, музикален и литературен паметник. Неговият автор ДРАГАН е бил един от най-добрите калиграфи.

Драгановият миней има до извéстна степен антивизантийски характер или по-точно стремеж за откъсване от византийската зависимост в книжнината. Музикалната нотация, която все още не е дешифрирана напълно, отразява българската певческа традиция.

От особено значение за нашата наука е незабавното подготвяне на издание на този ценен паметник.

- Зографският сборник. Досега не сме имали филм от него. Известен е само от бележките на Йордан Иванов. Също много ценен паметник от палеографска, историко-литературна и

Из архивите на ДС

357

езикова гледна точка. Интерес представлява и начинът на описване на подобни сборници от Търновската книжовна школа.

- Миней за месец януари. Ръкописът е на пергамент.

Получените филми имат добро качество, което позволява да се използуват както за критично издание, така и за фототипно. Същевременно филмите и особено цветните фотокопия, подучени заедно с филмите ще бъдат използувани за подготвяната изложба на българската ръкописна и старопечатна книжнина.

Всички получени филми на паметници от манастира "Св.Г.Зограф" ще се използуват при предстоящото издаване произведенията на Търновската книжовна школа. Тези филми са от особена важност за работата на комисията натоварена с тази задача. Голяма част от ръкописите са още по-ценни и поради факта, че са свързани непосредствено с делото на Патриарх Ефтимий.

С оглед най-пълното оползотворяване на придобитите филми, целесъобразно е филмите от Зограф, както и филмите от Хилендар да бъдат предоставени на проф.ПЕТЪР ДИНЕКОВ, ръководител на комисията за издаване произведенията на Търновската книжовна школа, като преди това се направят копия в Националната библиотека "Кирил и Методий", които да се съхраняват в Отдел "Ръкописи". Цветните копия, правени в САЩ, да се предадат на комисията за изготвяне на изложбата на българската ръкописна и старопечатна книжнина.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. 8 ролки филм с 6595 кадъра и 60 цветни фотокопия.

2. Списък на заснетите ръкописи.

5.4 1976 г.
София
отп. в 2 екз.

МИНИСТЪР,
ген.лейтенант: [illegible]

Български книги + пакета с филми 74?

С П Р А В К А

ЗА БЪЛГАРСКИТЕ РЪКОПИСИ В ЮГОСЛАВЕНСКА АКАДЕМИЯ ЗНАНОСТИ И УМЪЕТНОСТИ - ЗАГРЕБ

По описа, съставен от акад. Владимир Мошин

Vladimir Mošin, Ćirilski rukppisi Jugoslavenske Akademije, JAZU

1952. Дял II - Репродукции.

Авторът, изтъкнат славист- белогвардеец, работил дълги години в Сърбия и после в Югославия,отделя от българското книжовно наследство тези паметници, които са приготвяни в западнобългарските земи като "македонски", а други не означава /въпреки българския им произход/ а трети - причислява към сръбските /въпреки, че произлизат от западнобългарски земи,т.е. македония/.

Към означените от автора-съставител като български следва да посочим:

1. Псалтир от средата на XIII в. - опис № 117, сигн. III а 49
2. Търновско евангелие от 1273 г. - опис № 68, сигн. III а 30
3. Фрагменти от апостол от 1277 г. - опис № 89, сигн. IV d 106
4. Октоих от XIII в. - опис № 136, сигн. III b 9
5. Апостол на дяка Николица от последната четвъртина на XIV в., - опис № 94, сигн. III а 44
6. Четириевангелие от края на XIV в. - опис № 75, сигн. III b 7
7. Апостол с българо-руска ред. от първата половина на XVI в. - опис № 96 сигн. III с 18

Неозначени:

1. Сборник на Владислав Граматик от 1469 г. - опис № 31,сигн. III а 47
2. Бележки на Кирил Пейчинович от 1807 г.върху Иловички кърмчия-книга - опис № 24, сигн. III с 9

Означени като македонски:

1. Изборно евангелие от края на XII в. - опис № 62, сигн. III с 1
2. Постен и цветен триод от първата половина или четвъртина на XIII век - опис № 147, сигн. IV d 107
3. Изборен октоих от втората половина на XIII в. , опис № 137, сигн. III а 45-46
4. Пракс-апостол от XIII в. "- опис № 90, сигн. II а 48
5. Радомирово изборно евангелие от XIII в. - опис № 64, сигн. III b 24

Означени като ресавска редакция:

1. Драйковият видински апостол от 1428 г. - опис № 95,сигн. III b 16

Означени като сръбски,но произхождащи от места от Македония:

1.Четириевангелие от ман.Слепче от XIV в. - оп.№ 73, сигн. IV d 3

2.Четириевангелие от Скопие от първата полов на на XIV в.,оп.77,сигн. III с 26.

Из архивите на ДС

3. Лесновски пролог от 1572 г. - оп.№ 116, сигн. III с 14
4. Четириевангелие от Лесново от втората половина на XVI в. - оп,№ 81, сигн. III b 8
5. Матеево евангелие от Лесново от втората половина на XVI в., - опис № 82, сигн. III с 11.

Неозначени по език и др.:
1. Лесновска библия от средата на XVI в. - опис № 61, сигн. III с 17
2. Грамота на "угро-влашкия" войвода Иван Михне от 1586 г. /"румънска редакция" - изправа/ - оп.№ 216, сигн. Кирилски актове IX, 1.

МИКРОФИЛМИРАНИ:

Октоих от XIII в. /оп. № 136 - сигн. III b 9/
Драйковият видински апостол от 1428 г. /оп. № 95, сигн.III b 16/.
Откъс от апостол от 1277 г. /оп. № 89, сигн. III d 106
Сборник на Вл.Граматик от 1469 г. /оп.№ 31,сигн.III а 47/

Слова святаго Козма Презвитера на еретики и богомили от XI век /опис № 533, сигн. IV а 36

Погрешно е фотокопиран отчасти, заедно с сборника на Вл.Граматик /сигн. III а 47/ и един сръбски паметник, сигн. IV d 114. Той представлява един сборник от манастира Студеница - Сърбия от първата третина на XV в. и съдържа Патерик и Законника на Стефан Душан. Редакцията е сръбска. Общо паметникът съдържа 273 стр. и е проучван много пъти и от различни автори.

София, 8 август 1976 г.

/ст.н.с.Петър Коледаров/

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Старобългарски книжовни паметници от Британската библиотека

В микрофилмите са заснети:

1. Четириевангелие от втората половина на XIV век, принадлежащ на Търновската книжовна школа; В същото е отразено, че ИВАН СРАЦИМИР е съцар на ИВАН АЛЕКСАНДЪР и е владеел само Видинска област;

2. Сборник от беседи и поучения по разказани евангелски текстове; Документите са много ценни от литературна гледна точка и в езиково отношение.

Материалите са придобити от резидентурата в Лондон през 1975 г.

ИЗГОТВИЛ,

Капитан: _____

Отп.в 1 екз.
Изп.-1474-17536
Нап.-Н.Миленова
София, 5.8.1976 г.

Строго секретно!
Екз.единствен

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Полковник: [подпис]
София, 25.X. 1976 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

(29)

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Преснимане архива на проф. Иван Дуйчев

В плана за агентурно-оперативната работа на отдел XIV, ПГУ-ДС, е запланувано през 1976 г. да се извърши преснимане на целия архив на проф. Иван Дуйчев. Този архив е събиран в продължение на десетки години и представлява ценно национално богатство, което трябва да се използва по най-сигурен и рационален начин.

За изпълнението на тази задача посредством с.с."ИРИНА" са създадени необходимите оперативни условия. Във връзка с това

П Р Е Д Л А Г А М:

1. Преснемането да се извърши с техника и материали на ПГУ-ДС.

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г.Секретар :

97

(39) 105

2. В дома на проф. Иван Дуйчев да работят с.с."ИРИНА" и о.р. Величко Георгиев от отдел XII, ПГУ-ДС.

3. Преснемането да започне на 19 октомври 1976 г. от 9.00 ч. и да продължи до 29 октомври 1976 г.

4. Връзката със с.с."ИРИНА" да се осъществява чрез о.р.ХРИСТО ИЗМИРЛИЕВ от отдел XIV, ПГУ-ДС.

С Ъ Г Л А С Н И,

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XII, ПГУ-ДС,
Полковник:

Отп.в 1 екз.
Изп.-1422-17188
Нап.-Н.Миленова
София,15.X.1976 г.

(39) 106

ЗАСНЕТИ МАТЕРИАЛИ ПРИ ПРОФ. ИВАН ДУЙЧЕВ

I. Архивната книга на семейство Булгари от остров Корфу, печатана около 1772г. във Венеция. /Книгата представлява интерес за проследяване на рода Булгари преселили се след 1453г. на остроф Корфу. От този род са произлезли редица видни книжовници и духовници, писали на гръцки и латински език. В нея се намират и сведения за пренасяне мощите на кипърския светец св. Спиридон, почитан и в България, чиито мощи са били пренесени от този род на острова и превърнати във фамилна реликва. Книгата не е публикувана изцяло. Сведения за нея е ~~направил~~ дал проф. Иван Дуйчев през 1946г. в Годишника на българския библиотечен институт, т. I. В момента у нас с изследване историята на този род и мощите на св. Спиридон се занимава историкът ~~[illegible]~~ Иван Божилов/. Per la famiglia Bulgari Ispatronataria della Chiesa e glorioso Corpo di S. Spiridon in Corfu

2. Тескерето на семейство Чалъкови на турски език. /Тетрадки с позволение за търговия пред турските власти. Непубликуван материал/

3. Български ръкопис с житието на св. Георги. /Непубликуван/

4. Псалтикия/Непубликуван ръкопис с нотно писмо/

5. Книгата на Франческо Брачолини от 1637г. /Книгата представлява рядко библиофилско издание, в което е включена и поемата "Покръстена на България" разкриваща историята за покръстването на българите през 862г. при папа Николай I./ La Bulgheria convertita, Poema Heroico, di Francesco Bracciolini, 1637

6. Две папки със неиздадени негативи ~~на~~ документи от Ватиканския архив. /проф. Дуйчев има намерение да ги издава/

7. Две папки с документи от Зографския манастир на Атон. /проф. Дуйчев има намерение да ги публикува/

Из архивите на ДС

364

39 ЛV7

8. Два плика с писма на видни наши възрожденци на български език от XIXв./материалите не са публикувани и проф. Дуйчев смята да ги обнародва/

9. Няколко гръцки ръкописа с религиозно съдържание/Непубликуванир материали/

10. Папка с откъси от гръцки ръкописи./Непубликувани материали/

11. Апокрифен свитък с миниатюри дълъг 5,20м / Свитъкът не е публикуван изцяло,отделни сведения за него проф.Дуйчев ~~направи~~ даде преди няколко години в Югославия.Представлява голям интерес и би могъл да се издаде изцяло,тъй като подобно нещо досега не у публикувано у нас/.

12. Копия от писмата на цар Симеон и Лъв Магистър,съхраняващи се във Византийския институт в Атина/Ръкописите не са публикувани и проф. Дуйчев смята да обнародва материалите/.

13. Ръкопис от XIXв. /Ръкописът не е публикуван и съдържа текстове отнасящи се до сръбското минало,например до сръбския княз Стефан/.

14. Служба на Иоан Владимир,зет на цар Симеон./Изданието е на гръцки език и е рядка библиофилска находка,печатано е във Венеция през 1858г. по едно издание от 1774г./

15. Ръкопис от книжнината на католиците в Пловдивско/Непубликуван материал/

16. Противобългарско съчинение на ~~български~~ френски резик от 1877г. /Рядко библиографско издание/ Carte ethnologique de la Turquie d'Europe et de la Grèce et memoire sur la repartition actuelle des Races dans la peninsule illyrique avec tableaux statistiques publié à Londres par Edward Stanford, 1877г.

17. Противобълграско съчинение на гръцки език представено на Берлинския конгрес./Рядко библиограско издание/ Едуар Станфорд Етнографска карта на Европейска Турция и Гурция с вестникови бележки за разположението на племената (народностите) в илирийския п-ов и статистически таблици на населението, Атина 1877

18. Славянски ръкопис от XVIII-XIXв. /Непубликуван/

106 (39)

19.Книгата на Барбиери за експедицията на Амадей УІв България/Рядко библиографско издание/

20.Около 100 снимки на документи от Унията от 1860г/Документите не са публикувани,но са транскрибирани от проф.Дуйчев и могат да се дадат на историци интересуващи се от този период/.

21.Географски материали за линията на Дунава в Сърбия и България /по мнение на проф.Дуйчев материалите да се предадат на Военния музей,за който представляват интерес/.

22.Микрофилм на български ръкопис от Британския музей от XIУв. /Микрофилмът е предаден на Народната библиотека "Кирил и Методи"/

Двете кутий с филми са изкратени на Оксиния Джурова - (общо 8+6=14 бр. филм. ленти) промити.

19.02.90 г. Ж + Т.Дж.

20

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Архивът на АЛЕКСАН-
ДЪР ЕКЗАРХ

АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ /АЛЕКСАНДЪР СТОИЛОВ БЕЙОГЛУ/ е роден в началото на XIX век в Стара Загора. Учи в родния си град, след това в Букурещ, Мюнхен и Париж. Той е един от най-образованите българи от онова време. Посветил на обществена и дипломатическа дейност повече от 15 години от живота си АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ е оставил твърде голяма документация и архивни материали. Тези тук са свързани предимно с личния живот на този виден наш възрожденски деец:

– документи свързани с неговото образование в Париж, зрелостното му свидетелство, квитанции за такси от университета, изпитни протоколи и др.;

– удостоверения за самоличност и паспорт;

– писма от него и до него от видни български възрожденски дейци: Гаврил Кръстевич, М.Балабанов и др.;

– запазена почти цялата лична кореспонденция със семейството му и др.;

– копия на документи с административен характер и други.

Придобитите материали са важни не само сами за себе си, а още и като една липсваща част от фонда "Ал.Екзарх" в НБКМ. С тяхното набавяне е на лице един рядък факт на образуване на фонд от почти всички налични документи на наш възрожденски деец.

26 XI. 1976 г.
София

Из архивите на ДС

Строго секретно!

66
13

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 1612, екз.№ 1
4.II 19 44 год.

СЪОБЩАВА: С.с."БОГДАН"
ПРИЕЛ: ОР "КРУМ"

АГЕНТУРНО СВЕДЕНИЕ

К О З И Н И Ц А

При един от първите уроци при ПАРАМЕЛ върху масата ми бе оставен разтворен том на "BYZANTINASLAVICA" със статията на Оливие за открития от него ръкопис в Прага, произхождащ от България и принадлежащ към архива на КОЗИНИЦА. Казах, че за първи път чувам за този архив и затова, че съдбата му е свързана с България и помолих ПАРАМЕЛ за разяснения. ПАРАМЕЛ разказа, че архива е изнесен от българската армия през Първата световна война, част от него е била върната на Гърция след войната, но през Втората световна война отново е бил прибран от българите. Съществуват каталози на архива. Междувременно, част от архива е бил разпилян - за пример, ръкописа от Прага.

По сведения на чужд учен /не можах да науча нито националността му, нито името/, който посетил в първите години след войната България, ръкописите били депо-

67
74

Из архивите на ДС

зирани в мазето на Националната библиотека "Кирил и Методий". Прочее информатора може да бъде според мен и български гражданин.

ПАРАМЕЛ каза, че повече сведения по въпроса мога да получа от ОЛИВИЕ - специалиста по "изгубени ръкописи" в секцията. Уверих ПАРАМЕЛ, че ще направя справки след като се завърна в България за съдбата на ръкописите на архива и ако се окаже у нас, всичко което е възможно да се направи, за да бъде вкаран в научно обръщение.

Разговорите с ОЛИВИЕ не дадоха нищо повече от информацията на ПАРАМЕЛ. Интересно, според мен, е заявлението му, че ние, според него можем спокойно да публикуваме архива, без да се опасяваме, че можем да бъдем обявени за крадци - новата българска генерация и власти не могли да бъдат държани отговорни за действията на фашистките генерали.

Въпросът беше разискван в разговор между ПАРАМЕЛ, професор АЛ.ФОЛ, на който присъствувах. Беше решено ОЛИВИЕ да ми предаде сведение за съдбата на ръкописите и движението им. Мотивирайки се със заетост, до края на работата ми в Париж, ОЛИВИЕ не ми предаде сведението.

Моето мнение по въпроса:

Очевидно е, че не печелим нищо от това да държим архива на КОЗИНИЦА в тайна. Последният едва ли има някаква особена стойност за българската история, кул-

тура и изкуство. Не можем да го публикуваме, защото за самостоятелна работа върху такова издание ни липсват кадри; второ – светът все пак ще каже, че българите са били грабители през войната, а сегашните власти укривайки ръкописа са укривали в същност фашистки престъпления.

Затова предлагам да предложим на гръцката секция /ПАРАМЕЛ и ОЛИВИЕ/ да направим съвместно издание на архива. Това ще пресече нелоялните атаки. Мисля, че е излишно да предлагам как точно да стане това, така, че да бъдем предпазени от всички евентуални неприятности. Срещу това предложение, можем да поискаме от секцията или от наши кореспонденти и други неща, които ни интересуват.

След като изданието бъде готово, да върнем ръкописа на гърците, като го изтъргуваме за наши паметници на културата, намиращи се в гръцки ръце.

25.3.1976 г.

"БОГДАН"

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-17536
Нап.-НМ-1489
София, 3.II.1977 г.

194

8771 - 71

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Реализацията на някои от придобитите произведения на изкуството и документи с културна и историческа стойност.

В резултат на проведените мероприятия през 1976 година бяха придобити ценни културни и исторически документи и произведения на изкуството. Това спомогна за допълнително изясняване на важни моменти от историята на българската държава и народ и за обогатяване нашия културен и исторически фонд.

От придобитите през годината материали са реализирани или е подготвено използването на следните:

I. По пропагандиране на българската култура:

1. Закупените от нас петдесет екземпляра от книгата "Българска фонология", издадена с наше съдействие в САЩ от американския гражданинн Ърнест Скетън, са изпратени до наши книгообменни партньори в чужбина като Московския и Ленинградския университет, Институт по славистика в Париж, Филологически институт в Брюксел, Институт по славистика в Упсала, Университетската библиотека в Кембридж и Оксфорд и др

2. Въз основа на откритите в Куба, Испания, Франция и ГДР и обработени от Ангел Будев летописи за Руско-турската война (1877 - 1878) и хроники, писма и гравюри, сътворени от Енрике де Лом и Пелисер, в които е изразена

тяхната обич към България и Русия, към съдбата на балканските народи, към освободителната мисия на Русия, е направено следното:

а/ Публикувани са серия от статии във вестник "Литературен фронт" с хроники и преводи; в сп. "Отечество" - кратка бележка и гравюри и във в-к "Червено знаме" - Видин, статия с гравюри за национално-освободителните борби във Видинския край.

Предстоящо е публикуването на статия във вестник "Отечествен фронт", като се предвижда в няколко от поредните му броеве да бъдат поместени хроники и гравюри.

Предвидено е място за статия, хроники и гравюри в сп. "Обзор".

Подготвят се статии и коментари за поместване в сп. "Наша Родина".

б/ През 1975 година бе заснет и излъчен по телевизията филм на тема "Неизвестни испански гравюри".

в/ Предадени са за печат в издателствата на:
-"Септември" монография за 350 страници под наименованието "Испански гравюри за Руско-турската война - 1877-78 год."
-"Наука и изкуство" луксозно издание около 450 стр. под наименование "Испански хроники, писма и гравюри за Руско-турската война 1877-1878 година".

г/ Подготвя се голяма изложба на 3 март в Националната художествена галерия. Такива изложби ще се организират и в окръжните градове на страната.

3. Изготвената и преведена на френски език историческа справка по някои моменти от нашата история е предадена на проф. Роже Портал от Франция. С него имаме договорност

Из архивите на ДС

~~196~~

3. ~~14~~ 6

да напише книга за България, с оглед същата да излезе през тази година.

II. По материалите свързани с историята и културата на българския народ и държава.

1. Доставените стари издания книги на "Българската секция" към Социалистическата работническа партия, издавани в Гранит сити, щата Илиноис – САЩ са предадени на БАН и оценени високо. Същите ще послужат при разработката на раздела за българските емигрантски организации от многотомната история на България.

2. Намерените в ГФР архивни материали за Фердинанд, съдържащи снимки, писма, печати–вензели и др. отразяващи дворцовия живот в България и живота на Фердинанд след абдикацията му, имащи историческа и етнографска стойност, ще бъдат предадени в Централния държавен исторически архив за попълване на съответния фонд.

3. Намереното в САЩ оригинално писмо и снимка на Райна поп Георгиева, писано в Москва през 1879 година ще бъде предадено също на Централния държавен исторически архив.

4. Придобитата в страната част от архива на Петър Даскалов – журналист и обществен деятел, с негови пътеписи от началото на века, в които е отразен живота на българите в Битоля, българските калугери в Хилендарския манастир, Света гора и Зограф е предаден в Централния държавен исторически архив. За попълване на съответните фондове към архива са предадени и намерените в същия архив материали–снимки от Балканската война, декларация от XII Конгрес на Македонската Политическа организация в САЩ и др.

4. 197
15
7

5. Издирените в библиотеката на мъхитарианската конгрегация във Виена материали на арменския периодичен печат, отразяващ събитията в България от 1846 до 1910 година и по-специално Априлското въстание, Руско-турската война 1878-78г, политиката на великите сили към Балканите и по-конкретно към България е предложено на Единния център за подготовка на кадри по история във връзка с 1 300 годишнината от съз - даването на България да подготви и издаде сборник под наименование "Арменски извори на българската история".

III. По придобитите предмети на изкуството:

1. Чувствително се обогати чуждестранния фонд на Националната художествена галерия с изкупените на износни цени около 22 художествени творби от известни и неизвестни чуждестранни майстори, с около 10 скулптори, графични творби, икони и стари исторически карти.

С подчертано висока художествена и музейна стойност могат да се посочат следните творби:

- Портрет на "Кралица Елизабет" с неизвестни за сега автор, датиран от 1573 година. По предварителна оценка на наши експерти, касае се за шедьовър, струващ стотици хиляди долари;

- "Натюрморт с риби" от Бойден -17 век със стойност около 20-30 хиляди долари;

- "Пейзаж" от Лотен 17 век с около 15-20 хиляди долари;

- Няколко творби от Жул Паскин, между които "Приятелки" - литография, "Детето чудо при момичетата" - офорт и други.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

198
~~16~~ 8

От скулпторните творби особено ценни са "Глава на Буда"от XIII-XIV век, две индуски фигури (бронз), женска глава (бронз) от Марсел Жимонд.

От графиките особено ценни са рисунките на Штайлен, Руо и др.

Придобитите икони, оценени като оригинали са предадени на Националната художествена галерия.

Освен горепосочените художествени творби от чуждестранни майстори, на Националната художествена галерия бяха предадени и някои от творбите на наши художници, творили по различни време в чужбина. Така например придобити са 8 картини на българския художник Борис Георгиев, живял в Индия, Латинска Америка, Италия и др. страни, две скулпторни произведения на българския скулптор Асен Нейков, живял в Италия. Особено ценни са трите глави (портрети) на Асен Нейков и скулптурата "Марица".

С набавянето на тези произведения в Националната художествена галерия ще бъдат организирани самостоятелни колекции (сектори) на тези автори.

IV. Мероприятия с по-особена важност.

1. Обработеният архив на митрополит Андрей Велички по предварителни оценки представлява изключителен интерес, както от политическа , така и от историческа гледна точка. Предаден е за запознаване на наши отговорни ръководители, след което ще се пристъпи към по-нататъшното му използуване.

2. Въз основа на придобитите документи, книги, картини, скулптори и др. материали бяха изготвени два документални филма, които се явяват принос за чествуването на 1 300 годишнината на българската държава.

4.02.1977 год.

Материалът е изготвен от отдела на с. Цвейков - МИД.

1.IV 77 г

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР.ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА
Т У К

Приложено изпращаме Ви 144 страници преводни материали от фонд RH 19-VII на Западно-германския военен архив, съдържащи сведения за участието на Българската народна армия в I и II фаза на Отечествената война 1944-1945 година.

МИНИСТЪР: _____

Отп.в 2 екз.
екз.1-адресанта
екз.2-към дело
Изп.-14-17634-ЦЖ
Нап.-НМ-3487
София,19.3.1977 г.

_____1977 г.
С о ф и я

Из архивите на ДС

100

С П Р А В К А

Преводните материали съдържат извлечения от архивни дела на немско-фашистката група армии "Е" срещу които е воювала БНА през Отечествената война 1944-1945 г. Те разкриват замислите и плановете на хитлеристкото командване за водене на войната срещу България. Дават автентични сведения за силата, състава и групировката на немските войски, действуващи срещу БНА, както и за хода на самите бойни действия срещу българските войски от гледна точка на вермахта. Особен интерес представляват оценките и признанията на немско-фашистското командване за значителната боеспособност и високия боен дух на частите и съединенията на Българската народна армия.

Настоящите архивни материали могат да бъдат използвани като документален източник при разработване на военноисторически въпроси свързани с Отечествената война на България 1944-1945 година.

_____1977 г.
София

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР.ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА
Т У К

Приложено изпращаме Ви около 200 страници от придобити документи от тайния хитлеристки фонд РН 31-II, намиращ се във Федералния военен архив на гр.Фрайбург - ГФР.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 205 страници.

МИНИСТЪР:

Рег.№ 312/189

ноз 2 1977 г.
София

Отп.в 2 екз.
екз.1 - адресанта
екз.2 - към дело
Изп.-14-17634-ЦЖ
Нап.-НМ-2429
София,22.IV.1977 г.
рег 8169/77

От архивите на ДС

97

С П Р А В К А

Във фонда РН 31-II са съхранени архивните дела на Германската военна мисия в България за периода от м.май 1941 г. до м.септември 1944 г. Извлечените и преведени материали от архивните дела на Германската военна мисия дават възможност да се изяснят, уточнят и допълнят редица важни въпроси в различни аспекти на Немско-българските отношения /предимно във военната област/ през разглеждания период. Особен интерес представляват;

- месечните доклади и отчети на ръководителя на Германската военна мисия в България с оценки за общата стратегическа обстановка на всички фронтове, за политическата обстановка в България, развитието на партизанското движение в България, боеспособността на българската армия и други въпроси от по-общ характер;

- данните за числеността, състава и дислокацията на немските войски в България към определени дати;

- водените по дни военни дневници на мисията за периода 1.III. - 9.IX.1944 г.;

Из архивите на ДС

– протоколите и записките за проведени разговори и събеседвания по оперативни и организационни въпроси между ръководителя на Германската военна мисия в България и българските висши офицери;

– проектите и опитите на немскофашисткото командуване за организиране и извършване на прохитлеристки преврат в България в навечерието на 9.IX.1944 г.;

– съставените от РО на мисията характеристики на офицери от висшия команден състав на българската армия и на българските политически дейци;

– организацията на абвера в България към началото на м.май 1944 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 205 страници.

_____ 1977 г.
София

109

Докладна записка

относно

заснетите материали във Ватиканските библиотеки и архиви, които представляват интерес за изследванията върху българската политическа и културна история

1 Кратки истории на Тракия и Македония в хрониката на Hartmann Schedel, Buch der Croniken und Geschichten mit Figuren und Bildnissen von Anbeginn der Welt bis auf diese unsere Zeit. Nurnberg, 1493 г. Превод на немски от първото (1492 г.) латинско издание на хрониката от Georg Alt рисунки Michael Wohlgemuth и Wilhelm Pleydenwurf

Това е първото доколко ми е известно съчинение върху античната история на нашите земи в модерната европейска историография

2 Две непубликувани писма на Петър Богдан Бакшич –

-2- 110

архиепископ на България [Cod. Borg. Lat. 747 (f 17, и Cod. Borg. Lat 749 (375)]

3 Непубликувано писмо на Андреа Богдан архиепископ на Скопие [Cod. Borg. Lat. 730 (f 123v)]

4 Кога и как мароманите претърпяха християнската вяра – историческо съчинение от неизвестен автор, през от XVII век разказващо за покръстването на Великоморавия, съдържа интересни сведения и за България – [Cod. Borg. Lat (212)]

5 Рецензия с обширни извадки от загубения ръкопис на архиепископ Петър Богдан „История на София и България" от ректора на теологическата школа вод Ватикана Дисодани Пастричио (XVII век). Рецензията дава възможност да установим структурата на книгата, броя и съдържанието на отделните глави, изворите ползувани от Богдан, патриотичните тенденции на съчинението. [Cod. Borg. Lat. 485 (f 207 - 211)]

Тези материали са предадени на др. Пашо Колев – Сектор „Културно Наследство" при КИК

6 Книгата „La Bulgheria convertiba" (Покръстена България) от видния италиански хуманист Франческо Брачолини, издадена в 1637 г. В една поема от 503 стр автора възпява в благоприятна за нас светлина историята на българския народ и държава във втората половина на IX век. Поемата няма стойност като източник на информация за българската

история, но е изключително ценна като проява на интереса на европейския хуманизъм към историята и съдбата на нашата страна

7 Съчинението на Варлаам Калабрайски XIV век „За богомилите" (Vab Gr. 1100). Непубликувано у нас.

8 Препис на писмата на Леон до Михаил, архонт на България – у нас писмата са познати по друг препис (Vab. Gr 1100)

Тези три материала са предадени на др. Стоянов от посолството на НРБългария в Рим.

9 Българогръцки речник и разговорник и две народни песни от Македония от XVI век (Archiv. San Pietro Gr. C. 152)
Изключително ценен извор за етническата и културната история на българското население в Македония. Публикуван крайно неблагоприятно за нас от A. Vaillant като Гръцкомакедонски речник. Заснемането му се налагаше с оглед на нова публикация от българските езиковеди

Материалас Предаден на проф Й. Заимов

10 Тридесет и една средновековни карти на България – изключително ценен извор за политическата, икономическата, етническата и културна история на нашата страна. Тези карти досега бяха неиздадени и недостъпни за нашите историци

12 Непубликувана поема на Франческа Брачолини „Поема за Тервел"

13 Гръцки ръкопис от манастира „Св Иван" близо до Созопол със старобългарски приписки, пергамент, XII век, 243 f. (Cod. Reg. Svecor. Gr. N 34)

Последните три материала още не съм получил, тъй като поръчката ще бъде изпълнена на 20 май 1977 г.

15 V 1977 Тервел.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!
Екз. № 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Т У К

Приложено, изпращаме Ви 34 листа ксерокопия и превода им от немски език, придобити от Политическия архив в Бон

Ксерокопирани са шифрограми и телеграми разменени между германското посолство в Токио и германското министерство на външните работи, агентурни сведения на германски секретни сътрудници в Япония, докладни записки на хитлеристки дипломати. Материалите отразяват настъпилата паника сред висшите хитлеристки кръгове в Берлин и Токио след разкриване дейността на д-р РИХАРД ЗОРГЕ като съветски разузнавач.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 34 листа ксерокопия и 44 листа превода им.

_____1977
София

МИНИСТЪР:

Отп. в 2 екз.
1-_____
2-_____
Изп.:14-17634
На[illegible] СМ-2354

177

Строго секретно!

КРДОПЬГДСРСЬНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПЬГДСРСЬНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 1642, сп.№ ....
10.X.1977 год.

ПРЕДАВА - СС"ВЪЛЧАНОВ"
ПРИЕЛ - Т.РИБАРОВ
На 28.IX.1977 година

АГЕНТУРНО СВЕДЕНИЕ

ОТНОСНО: Работата на български специалисти във Ватиканската Апостолическа библиотека, Ватиканския таен архив на Конгрегацията. Архива за пропаганда на вярата и другите архиви на отделните католически ордени в Рим.

Необходимо е работата във връзка с издирването на документи и ръкописи от тези библиотеки и архиви да бъде разграничена и диференцирана, макар и тя да бъде осъществявана от една работна група, поставена под единното ръководство на крупен наш специалист. Процесите издирване, разчитане и публикуване на документите е необходимо да се осъществяват в непрекъсната последователност и в сравнително кратки срокове. В работната група трябва да бъдат включени представители на няколко генерации, за да има приемственост в извършването на работата и в усвояването на опита.

I.РАБОТНА ГРУПА

Ръководител: проф. Иван Дуйчев
Зам.ръководител: доц.Васил Гюзелев и Божидар ? Димитров, проф. Николай Генчев.
Други специалисти: Ани Данчева - Институт за история, Елисавъте Тодорова-Институт по балканистика

Драгомир Петров - преводач
Трендафил Кръстанов - Институт по балканистика.

II. РАБОТНА ПРОГРАМА

1. Извори (предимно документи) за периода IX-XIV век-изпълнители проф. Ив.Дуйчев, доц.В.Гюзелев и Ел.Тодорова.

II. Извори за XV-XVII в.)(документи предимно от Архива на Конгрегация за пропаганда на вярата); изпълнители- проф. Ив.Дуйчев, Б.Димитров, Др.Петров и А.Данчева.

III. Ръкописи, географски карти и атласи, портолани и др.; изпълнители - Б.Димитров, Тр.Кръстанов и Ел.Тодорова.

IV.Извори от архиви на отделните ордени; изпълнители - Б.Димитров, проф. Ив.Дуйчев, проф. Н.Генчев.

ВЪЛЧАНОВ

28.09.1977 г.

Отп.в 1 екз.
Изп.- Х/С
Отп.-ЦР/10439
София,10.10.77

Рег.№ 16847
19 год.

112/1

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Грамота на императрица Мария Терезия за банатските българи

Грамотата /Указа/ на Мария Тереза е интересен оригинален документ, с който се определят привилегиите, които могат да ползуват банатските българи в рамките на австроунгарската империя.

След разгрома на Чипровското въстание 1688 година, компактни маси българи-католици от този край, около 10 000 души и 2 общини павликяни /еретици, наследници на богомилите/, се спасяват във Влашко, а след това отиват в Семиградско и Банат.

В Банатската област, в двете селища Винга и Бешенов, заселилите се българи се обръщат с прошение към кралския двор във Виена за получаването на известни привилегии, с които първоначално да облекчат своето заселване и устройване.

Придобитата грамота подробно третира именно тези привилегии. На 20.X.1740 година Мария Терезия идва на престола и административната власт на Банат използувайки смяната на владетеля се опитва да ограничи по разни поводи привилегиите, които обещал нейния баща Карл VI на българите, но които не били оформени в официална грамота. Заселването се забавило почти година. След редица уточнявания и забавяне още 3 години, указът бил връчен на специална депутация от видни банатски българи. Според него привилегиите се дават само на българите във Винга, както и на павликяните /около 300 семейства/ настанени във Винга.

Привилегиите напълно удовлетворяват и най-нескромните /според професор Любомир Йилетич/ искания на българите. Те им осигуряват широка автономия всред оная робска зависимост от държавната администрация, в която живеели повечето банатски жители около тях. Българите имали право: да избират помежду си съдии и съдебни заседатели-католици; да строят католически църкви и училища и да ги надзират, да получават отстъпки в правото за свободно точене на вино и пиво /право, което нямат другите общини в държавата/; получават свободата да търгуват и продават стоките си по всички панаири и тържища на държавата; да устройват 3 панаира годишно във Винга; обикновените граждански и углавни спорове да се разрешават от местния съдия и други.

Срещу тези права българите били задължени да плащат на държавата такса по 5 флорина на самейство, да устроят и поддържат на свои разноски рота от 100 войника, изучени и въоръжени, както трябва.

Из архивите на ДС

Грамотата е оригиналната, а не някой от многото преписи, както е практиката от тогава. Изработена е много добре, на пергамент /кожа/, с богато украсена орнаментация и винетки, с личния подпис на императрицата на края и е придружена с восъчен печат, поместен в специална кутия, също художествено изработена.

Придобитият материал е интересен за българската наука, защото осветлява един период от нашата история, и макар и с локално значение, може да намери своето място в една музейна експозиция, ако не бъде направена уговорка за известен период за съхранение.

ИЗГОТВИЛ,
/Цв.Живкова/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-83ЦЖ
Нап.-354-Н.Миленова
София,9.10.1980 год.

44

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 1380 екз.№ 2
26.1.81 19 год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Разузнавателната работа по турските архиви

Едно от направленията на разузнаването е проникване и придобиване на документи за българската и балканска история от турските архивохранилища, както и опазването на нашите културно-исторически паметници на територията на тази страна.

Изпълнението на тази задача бе продиктувано от обстоятелството, че турските архивохранилища съхраняват изключително ценни документи за един продължителен период от историята на България.

Първоначалните стъпки на разузнаването по тази линия бяха насочени към изясняване на основните обекти, в които се съхраняват документите, отнасящи се за България и Балканите, тъй като хранилищата на Турция винаги са били недостъпни за българските историци и специалисти.

В резултат на извършената работа досега се установи, че основните ръкописни фондове, които притежават огромни

Из архивите на ДС

количества документи за България, класифицирани и необработени, се съхраняват в Турския държавен архив, Архивът към Министерския съвет на Турция, Вселенската патриаршия и архивохранилищата на окръжните градове.

За решаването на задачите по тези обекти бяха използувани възможностите на турски специалисти, османисти от трети страни и наши сътрудници.

Поради естеството на работата и изключително трудната обстановка, наред с изясняването на фондовете бе придобита информация и каталози на голяма част от архивите.

391

Проведените агентурно-оперативни мероприятия дадоха резултат през последните три години. Създадени бяха и реализирани възможности за придобиване на ценни ръкописи за историята на България от падането й под турско робство до Освобождението, като:

– Анотиран каталог на ръкописите, които се отнасят за България и балканските страни за периода от XV до XIX век. Ценността на този каталог се състои в това, че той обхваща документи, касаещи най-вече България и някои области на Македония и Добруджа. Още повече, че подобен каталог досега не е издаван никъде в света, включително и в Турция;

– Списък на сигнатури и анотации на 263 документа, съхранявани в Държавния архив. Документите се отнасят за периода от XVII до XIX век и третират въпроси от икономически характер;

– "Пътепоказалец на Държавния архив на Турция" – Представлява интерес с това, че дава една цялостна картина на документите съхранявани в архива, без да посочва точните

сигнатури на отделните документи, а само на отделни тематични групи, отнасящи се до отделни райони на Османската империя;

– Кадастрални регистри на Силистренския санджак– 1150 страници ксерокопия, транскрибирани на новотурски език.

В рамките на Силистренския санджак са влизали територите на днешната българска и "румънска" Добруджа, Браила, Килия, Хърсово и Текиргьол;

– Кадастрален регистър на Софийски санджак от 1444 година. Според административното деление на Османската империя Софийския санджак обхващал селищата на запад – до Ниш и Пирот; на изток – до Златица; на юг и югозапад – до Кюстендил и Скопие; на север – до Враца.

Кадастралният регистър отразява броя и наименованията на всички селища, броя и националността на населението във всяко селище, категорията собственост на землището, годишните доходи от различните видове стопанска дейност. Регистърът съдържа 542 страници;

– Кадастрален регистър на Чирменски санджак от 200 страници. Град Чирмен – център на санджака до началото на XVII век, е изчезнал. Той е обхващал днешните територии на южното Черноморие, Хасковско и Кърджалийско;

– Описание на походите на султан Осман II /1618–1622 г./ – съдържа обилни данни за нашите земи, крайдунавските градове и Северна Добруджа. Оригиналът е единствен;

– Четири каталога /1000 страници/ на съхраняваните във Вселенската патриаршия документи, които обхващат периода от създаването на Патриаршията до XX век. Каталози–

те са цялостни и всеки документ има кратка анотация. Набавянето им е ценно помагало за нашите специалисти;

– Славянски ръкопис с 420 страници от XIV век. Ръкописът има религиозно съдържание и представлява определен интерес за нашата славянска палеография;

– Атлас на политически, исторически и географски карти на Османската империя от 1844 година. Атласът съдържа също така и карти на разположенията на войските при известни битки от падането на България под турско робство. Придобит е оригиналът;

– Три филма с 583 кадара документи за крепостите Варна, Провадия и Шумен от XVII – XIX век;

–"История на Османската империя" с 344 страници, от XIX век – написана от неизвестен автор. Съдържа данни за нашите земи от падането на България под османско владичество до XIX век;

– "Копие на в-к "Завра", който Митхад паша е издавал в Багдад преди назначаването му за губернатор на вилает та Румели. Сбирката е ценна с младотурските идеи, които Мидхад паша защищава;

– Шест броя оригинални документи от хранилището на турския държавен архив, които касаят въстание във Врачанско от средата на XVIII век. Документите и събитието са неизвестни на нашата историческа наука;

– 160 страници документи от хранилището на Държавния архив, третиращи въпроси от икономически характер за редица български градове през XVIII век.

Из архивите на ДС

393

Из архивите на ДС

Посочените по-горе материали се съхраняват в разузнаването и предстои реализирането им.

В резултат на проведени агентурно-оперативни мероприятия бяха придобити и обнародвани материали за Видин и Видинския санджак.

През периода 197—1975 година в резултат на съвместните усилия на разузнаването и Министерството на външните работи, бяха придобити редица ценни материали от Българската екзархия в Истанбул, включващи ръкописи, редки издания и икони съхранявани в Екзархията. Придобитите материали бяха предоставени на нашите специалисти и получиха висока оценка като придобивка за нашата историческа наука.

Като се има предвид изключително трудната агентурно-оперативна обстановка в Турция, почти невъзможния достъп на българските историци до документалното богатство на тази страна, свързано за огромен период с нашата история, смятаме за целесъобразно: работата по проникването в турските архиви да се води от разузнаването, а мероприятията, които ще се провеждат по официална линия да се съгласуват с него. Това ще допринесе за запазване на секретния характер на придобиването, запазване на турските учени, които ни помагат и ще гарантира по-продължителен период от време на ползуване на създадените възможности.

Целесъобразно е също така за най-пълноценно реализиране на придобитите и предстоящите да бъдат придобити ценни ръкописи и материали - да се създаде надежден екип от български специалисти.

Наред с това да се създадат условия Софийския университет, Ориенталският отдел на Народната библиотека "Кирил и

Н9

Методи" и Института по балканистика при БАН да започнат, по възможност в най-съкратени срокове подготовката на млади специалисти - османисти. Това е много наложително, тъй като са крайно недостатъчни у нас специалистите - османисти за обработване и използуване на големите количества османски ръкописи, които се очаква разузнаването да придобие.

Целесъобразно е също така в Турция да бъде осигурена допълнителна бройка по линия на разузнаването.

маш. 33/81 г.

_____1981 година
София

50

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ–ДС
гр. София
Рег.№ 1381, екз.№ 1
26.1.81 19..... год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Работата на разузнаването по придобиване ценни ръкописи за българската история от архивохранилищата на арабските страни

В изпълнение на Решение № 352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година, разузнаването организира работата по изучаване ръкописните фондове към архивохранилищата на арабските страни.

Извършеното в това направление показа, че дейността по придобиване на ценни ръкописи за българската история следва да се насочи преди всичко към хранилищата на Сирийската арабска република и АР Египет.

По отношение на Сирийска арабска република се имаше предвид, че в рамките на Отоманската империя, Сирия и поточно Дамаск /Шам/, се обособява в отделна провинция и играе значителна роля в нейния политически и културен живот. Наред с това Антиохийската Патриаршия, която е обхващала християнското население в целия Близък изток, Армения и Грузия със

седалище Дамаск, е поддържала активни връзки с Вселенската патриаршия и Българската църква.

В резултат на организираните мероприятия от хранилищата на страната бяха придобити документи, които осветляват различни моменти от нашата история:

– Придобити са 50 броя оригинални ръкописи относно руско-турските войни от края на XVIII век, неизвестни за нашата историческа наука, които подробно отразяват отношението на поробеното българско население към завоевателя. Описани са водените военни действия между руските и турски войски при Видин, Силистра и Шумен. Документите бяха високо оценени от нашите историци;

– 4 броя оригинални османо-турски ръкописи относно Руско-турската война от 1878–1879 година. Ръкописите са неизвестни за нашата история. Те дават сведения за действията на турската администрация по провеждане на мобилизация в арабските страни за изпращането на войници от арабските страни по фронтовете в България, за спиране на руското настъпление;

– "История на османската династия" – Османо-турски ръкописи от края на XIX век. Авторът последователно се спира на живота и дейността на всеки султан. Данните, които дава потвърждават асимилаторската политика на османската империя спрямо немюсюлманското население, включително и българското;

– Копие на първата писана история на Османската империя. Книгата представлява арабски ръкопис от XVIII век, в който авторът отделя значително място на падането на България под турско робство. Ръкописът е озаглавен "Достоверна история от Ахмед бен Османи от град Манина";

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

– Колекция от портрети на турските султани, униформи и костюми на висши чиновници, военачалници, придворни, областни управители, кадии и офицери от всички родове войски, рисувани от италианските художници братя Бенини по спомени и описания, в края на миналия век. Наличието на колекцията запълни една голяма празнина в снимковата сбирка на ръкописно-документалния сектор на НБ "Кирил и Методи";

– Каталог на ръкописната сбирка при Сирийската национална библиотека "Ал Захария". Той представлява ценно помагало за бъдеща работа на нашите официални учреждения;

–Каталози на микрофилмова ръкописна сбирка от началото на създаването й до 1979 година към Министерството на културата. Създадени са предпоставки за ползуването на микрофилмовия фонд от официални позиции.

Горните материали бяха придобити в резултат на организирани от разузнаването оперативни мероприятия по маршрутиране на наши СС, командироване на ОР и придобиване на ДВ, които работят в хранилищата на страната.

Работата стана още по-целенасочена и ефективно организирана след командироването на оперативен работник от разузнаването за работа в резидентурата в Дамаск.

Всички получени материали бяха оценени от видни наши историци и предадени за ползуване в отдел "Ориенталски" при НБ "Кирил и Методи", Български национален архив и БАН.

АР Египет със своето стратегическо географско положение и особения статут на привилегирована провинция в рамките на Османската империя, става център на духовната култура на поробените арабски народи. По своето място Кайро започва да съперничи на Истанбул по отношение на стопанската

и културна активност, в областта на науката и образованието.

След Насъристката революция основните архиви са съсредоточени в две основни х анилища [illegible] дионална библиотека и .

Следствие на проведените [illegible] мероприятия бе установено, че в тези хранилища се съх[illegible] ат повече от 600 000 ръкописни документа, от които 160 000 на османотурски и около 16 000 на персийски език.

Наред с ръкописите в хранилищата се съхраняват голям брой географски и исторически карти.

Документите обхващат исторически събития от XIV до 30-те години на XX век.

Провеждането на агентурно-оперативни мероприятия по придобиването на интересуващи ни документи започна през 1972 година и продължава досега, независимо от развитието на отношенията между нашата страна и Египет, като след скъсването на дипломатическите отношения работата продължава чрез използуването на агентура от трети страни и специални мероприятия. Активно се използуват възможностите на СИБАЛ.

На територията на Египет бе извършена работа и по архивохранилището на Александрийската гръцка патриаршия, а така също и хранилищата на манастира "Св.Екатерина" в Синай и сурианските манастири в долината Натрун.

Досега от тези архивохранилища са придобити: около 67 300 страници оригинални османотурски, арабски и гръцки ръкописи, като:

- "Законник" - султански заповеди от XVI век, между които и заповеди за събиране на християнски деца от нашите земи на възраст между 10 и 18 години за попълване на

Из архивите на ДС
399

Из архивите на ДС

еничерския корпус.

– "Законник" – сборник закони третиращи стопанската дейност по нашите земи през XVIII век;

– "Крайдунавските градове във вилаета Румели" – ръкопис от XVII век, който дава географско-административно описание на българските крайдунавски градове;

– "Сборник от кореспонденция" – представлява кореспонденцията между управителя на остров Тасос и управителя на Египет, по въпросите на Априлското въстание;

– Телеграми между султана и командуващия османските войски в България изпратен за потушаване на Априлското въстание;

– Съдебни документи – протоколи от разпити на българи взели участие във въстанието;

– Телеграми между султана и управителя на Румели за навлизането на Ботевата чета на българска територия и нейните действия до разбиването ѝ.

– Кореспонденции на журналисти от в-к "Сабах" изпратени в Пловдив да отразят Априлското въстание;

– Преписка на български търговци в Измир, между които и две писма-молби за пренасяне на стока от Египет до България с френски параход. Наред с подписите стои и подписа на В.Левски;

– "Сказание за Баядзид" – оригинал от XV век. Придобит е самия оригинал;

– "Превземането на Каменград" – Ръкописът описва превземането на града и крепостта по време на войната с Черна гора; оригинал;

55

Из архивите на ДС

401

– "Сборник на кореспонденции" – съдържа кореспонденции на управници от българските земи до султана и обратно; оригинал;

– Доклади на турското посолство в Москва от трийсетте години на XIX век; оригинали;

– Доклади на турските посолства във Виена и Лондон от средата на XIX век;

– "Законник" – представлява сборник от закони третиращи различни стопански и административни въпроси на вилаета Румели /вкл.България/ от XVIII век;

–"Сборник кореспонденции" – кореспонденции на султана и правителството до управители на различни области;

– "Хроника за превземането на Белград";

– Доклад на валията на Босна – Докладът е подробно изложение на валията до султана за избухването на въстанието в областта от средата на XVIII век;

– Медицински трактат – представлява препис и превод на медицинския трактат на Авицена; оригинал;

– "История на Шейх – юл Ислям" – съдържа хронология на религиозните водачи на империята и дейността им по асимилацията на немюсюлманското население; оригинал;

– Каталог на ръкописната сбирка на Ибрахим Хилми – последният е известен пътешественик, историк и естественик от началото на XIX век. Каталогът е ценно помагало за ползуване на неговите трудове; оригинал;

–"Историята на събитията" – Историята е написана от най–известния османски хронист и историк Кятиб Челеби. Съдържа неизвестни данни за България. Придобит е самия оригинал;

Из архивите на ДС

– "Сборник султански разпоредби";

– Сборник разпоредби относно новата данъчна система" – съдърха заповеди и указания за въвеждане на нова данъчна система по нашите земи в средата на XIX век;

– Доклад (за пътуване) на турския посланик в Русия за пътуването му през България, Румъния, Сърбия и Австрия от 1802 година;

– Доклад на турския главнокомандуващ за похода му през България и превземането на крепостта Печ;

– Разпоредби на султана за административното устройство на България в рамките на вилаета Румили;

– Сборник кореспонденции – рапорти на турски военачалници за превземането на Ихтиман, Самоков, Пазарджик и Кюстендил;

– Административно деление на вилаета Румили;

– Султански разпоредби до представителите му в Москва и други европейски столици;

– Пътепис за пътуването на престолонаследника на Египет по нашето Черноморие и р.Дунав от началото на XIX век;

– Приписка между управителя на Египет и султана относно Априлското въстание; разпореждания на султана до управителя, с които му разпорежда да има готовност да участвува в потушаването на въстанието;

– Сборник от приписка между султан Баязид и Тимурленг;

– Пълен каталог на секретния ръкописен фонд на египетската национална библиотека.

./..

402

Из архивите на ДС

403

57

От хранилището на Александрийската патриаршия разузнаването достави в България:

– Житие на Теодор Студит – ръкопис от XII век;

– Ръкописен препис на съчиненията на Теофилакт Охридски – ръкопис от XII–XIII век;

– Съчинение на Теолепт Филаделийски – ръкопис от XIII–XIV век;

– Ръкописен препис от посланието на патриарх Фотий до княз Борис I;

– Трактат против богомилите;

– Съчинение на Димитрий Холеатион;

– Поучения на Доротий – /считан за изчезнал гръцки ръкопис/, преведен на старобългарски;

– Приписка на антиохийския епископ Атанасий, която свидетелствува за връзките му с Димитрий Кантакузин от XV век;

– Ръкопис, който третира отношенията между Русия и Великобритания – XVIII век;

– Неизвестен новобългарски превод на "Новия завет". Текстът е в две колони – гръцки и новобългарски, което дава възможност за сравнение. Касае се за югозападен български диалект;

– Ръкописен църковно-певчески сборник. Ценен е поради това, че е написан на румънски език, но с кирилица;

– Старопечатна гръцка книга с географско описание на балканските държави;

– Старопечатна книга, съдържаща сведения за историята на Русия – гражданска, културна и църковна;

Из архивите на ДС

– Трактат на Евгений Вулгарис до царица Екатерина II;

– Документи, които засягат международното положение на българската православна църква;

– Отделни грамоти и писма на Петър I до Вселенската и Александрийски патриаршии;

– Част от каталога на ръкописите в хранилището на Александрийската патриаршия;

– На територията на Египет бе създадена и реализирана възможност за придобиване патент на италиански учен за изработване на древноегипетски папируси;

– Анотиран каталог на част от ръкописите, съхраняващи се в египетския национален архив. Каталогът е придобит чрез агентура от трета страна и съдържа изключително ценна информация за ръкописи, касаещи историята на България и балканските страни.

Всички придобити от разузнаването документи за българската история и такива за историята на други народи, получиха висока оценка от нашите специалисти и са предоставени за ползуване от българските историци и за реализиране.

Анализът на работата на разузнаването по близкоизточното направление показа, че в този регион има добри възможности за работа по придобиване на документални изворови материали за нашата история и по официална линия, което следва да се използува.

Наред с това е целесъобразно задграничната бройка, с която разузнаването разполага в Дамаск да се трансформира

59

в Бейрут, откъдето има по-големи възможности за провеждане на наши специални мероприятия и издирване на документи за нашата история за целия район на Близкия Изток.

маш. 32/811.

_____1981 г.
София

Из архивите на ДС

11
13

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

А Н О Т А Ц И Я

на някои османо-турски и други документи, придобити в отдел 14, ПГУ-ДС, които могат да бъдат използувани за доказване асимилаторската политика на османските завоеватели

1. Регистър на Силистренския санджак, от 16 век, 320 страници, чрез които може да се надникне в етническата и социална структура на санджака (областта) - особено втората част на регистъра за Силистра, Текфургьол и Хърсово.

2. Документи за похода на Осман II от 17 век в Европа и част от българските земи, общо около 190 страници. Описват се редица български селища - население и др.

3. Кададстрален регистър на Софийски санджак от 15 век, обхващa описа на населението на София, Кюстендил, Скопие, Ниш, Пирот и др.

4. Законник (Кануннаме) - законоположения от поземлен характер от периода 1545-1574 година. Дава сведение за приложението на закона на владение на земята, привилегии на мюсюлманите и лишения на християни, дават се конкретни примери.

5. Шест документа за Врачанския санджак от 18 век, които третират дейността на кърджалийските нападения на мирни български жители и изтребването им - 1796 г.

6. Кадийски регистри за Ниш, Скопие, Враца, Видин и Лясковец от 17 век, които третират демографски проблеми, осъдени българи и пр.

7. Законник за раята – за лишаването на християните от право на земя и имот от 1607 година. Всички цитирани и тълкувани закони са насочени към заробване на раята с непосилни данъци и тегоби (оригинален).

8. Летописна книга на българската католическа епископия – Никополско, Свищовско и Букурещ, общо около 324 страници, съдържащи данни за населението, изповядващо християнска вяра

9. АТЛАС – политически, исторически и физически на Османската империя – автор Хеллерт – 1844 година – карта на Влашко и България, има данни за демографския характер на населението и посочени земи.

10. Султански ферман от 1528 година за събиране на християнски деца за йеничери.

11. Нови документи за руско-турската освободителна война, в частност в тила на Добруджанския корпус, даващи данни за нежеланието на местното мюсюлманско население да участвува във войната срещу руските войски. Същото население не иска да изпълни заповедта на османското правителство да се евакуира във вътрешността на страната.

.....1985 г.

Из архивите на ДС

407

СТРОГО СЕКРЕТНО! 07

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег.№ 411
09. 01 1986 год.

4.1.86

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Извършено предаване на НИМ на придобитата от ФРГ колекция на Калоянов с висока филателна стойност

На 7.01.1986г. в НИМ беше извършено предаването на филателната колекция на Калоянов, придобита от ФРГ след неговата смърт. Колекцията се оценява приблизително на 1,5 милиона ДМ. На предаването присъстваха: др.П.Бербенлиев-зам.председател на Комитета за култура; др.Р.Катинчаров-директор на НИМ и неговите заместници, главния фондовик на музея-др.Вакарелска; др.Д.Пеев и Георги Попев от Консулския отдел на МВнР; Полковник Г.Авджиев-нач. отдел 14, ПГУ-ДС, подполковник Ц.Станимиров-зам.началник на отдел 14, ПГУ-ДС и ОР от отдела-Пл.Атанасов.

След кратко запознаване с характера на колекцията, извършено от Д.Пеев, др.Бербенлиев, след предварително уточняване с ръководството на отдела начерта работата по приемането, съхраняването и бъдещата обработка и оценка на колекцията, което ще се извършва основна от НИМ. Решено беше колекцията да се съхранява в трезора на НИМ, където беше поставена с протокол, копие от който се намира в отдел 14 ПГУ, ДС. Работата по по-нататъшната обработка на всичките 26 класьора на колекцията ще се извършва от специална комисия, назначена от директора на НИМ, в която на началния етап ще взема участие и ОР от отдела.

2.

По време на приемането на колекцията беше постигната договорка, на този етап да се пази в тайна нейното местонахождение и след обработката й да не бъде излагана пред публика в НИМ, до второ нареждане.

Горното за сведение.

На служителите, които ще описват кла-вориите бе казано, че ние разполагаме с копие от тях, снето на микрофилм, с оглед да се предотврати присвояване. Такова копие при нас няма.

ИЗГОТВИЛ:

Ст.л-т/Пл.Атанасов/

Нап. в 1 екз.

Екз. 19 отдел 14 ПГУ,ДС

Изг. - ОР 85361-14

София 8.01.1986г.

Регистрирано в 1 екз.

София 9.01.1986.

(458) 254

CENTRE INTERNATIONAL D'INFORMATION
SUR LES SOURCES DE L'HISTOIRE BALKANIQUE
ET MÉDITERRANÉENNE (CIBAL)
45, rue Moskovska — Sofia
Nr.....

Sofia, le 16.VII. 1987

ОЦЕНКА

за микрофилмите на славянски ръкописи от Полша, постъпили в СИБАЛ

Микрофилмите са от славянски кирилски ръкописи от няколко Краковски сбирки както следва:

1/Музей "Чарторийски", Краков, сбирка "Чарторийски", ркн. № 2401 Сборник от 1718 г., съдържащ описание на пътя от Херсон до Ерусалим /през Цариград и Кипър/ и апокрифи в руски преписи, но появили се на балканска почва. Има стойност като историко-литературен извор.

2/ Музей "Чарторийски", сбирка МНК /Народен музей в Краков/,№ 309
3/ - " - № 310
4/ - " - № 312
5/ - " - № 313
6/ -" - № 318
7/ Ягелонска библиотека, Берлинска сбирка - "Берлински дамаскин",XVIII в.

Ръкописи 2-6 са служебни минеи от XVI в.,писани в Южноруско-молдавски среди под силно влияние на среднобългарската традиция и отразяват съставите на Евтимиевите служебни минеи. В тях се намират неизвестни досега преписи на български средновековни произведения- служба и житие на св. Петка Търновска с разказ за пренасяне на мощите й в Търново при Иван Асен II - три преписа /в МНК 309,310 и 318/, неизвестен препис на Слово за Преображение от Йоан Екзарх /МНК 313/, както и важни творби на старата сръбска литература, напр. службата на Симеон Сръбски /МНК 312/. И петте минея са важни паметници на средновековната литература и източник за изследване влиянието на средновековната традиция върху отвъддунавските територии.

Берлинският дамаскин /Ягелонска библиотека/ е най-ценният за българската наука ръкопис от тази част на бившата Берлинска държавна библиотека, която преди две години бе открита за научна работа в Ягелонската библиотека в Краков. Дамаскинът е известен само по съобщение на проф. Б. Цонев, но после се считаше за изчезнал.

И седемте ръкописа са практически непознати на българската наука и микрофилми от тях в България няма. Копирането, проучването им и използуването им в научната работа на нашите историци на литературата и езика е крайно необходимо.

/доц. к.ф.н. Кр. Станчев/

(571)

ДОКУМЕНТИ

по Българския национален въпрос, съхранявани във виенските архиви

Като велика сила пряко заинтересована от международните отношения на Балканите, Австро-Унгария е играла значима роля в тяхното развитие, а нейните дипломатически представители са сред най-вещите им познавачи. Макар и да не са напълно безпристрастни, докладите на австро-унгарските пълномощни министри от София, запазени във фонда Haus-, Hof- und AStaatsarchiv - Wien, Politisches archiv, XV Bulgarien 76-82, Berichte 1914 - 1918 дават приблизително вярна оценка на стремежа на българския народ към пълно национално освобождение и обединение. Това важи особено за бурния период на Първата световна война, когато България и Австро-Унгария са в Четворния съюз.

Издирените документи могат да се разделят тематично в четири групи: 1. По Македонския въпрос;

2. По Добруджанския въпрос;

3. Мюсюлманите в България в отношенията с Османската империя и ръководените от Високата порта изстъпления срещу арменците;

4. Политически характеристики на български държавници и дипломати, родом от Македония.

Намирайки се във война със Сърбия, Хабсбургската монархия намери естествен съюзник в редиците на македонските българи, страдащи под чужда власт. Твърде съдържателни са мемоарите, които дейците на ВМОРО и емигрантските организации връчват на великите сили в София, в знак на протест срещу гоненията на българщината в Македония. В съвсем друг дух са документите за отношението към освободителните български войски, в чиито полкове и дивизии се биеха и десетки хиляди българи от Македония. Това хвърля нова светлина върху характера на намесата на България в голямата война, защото тя воюваше преди всичко за собствените национални идеали.

Из архивите на ДС

Въпреки че често пъти Добруджанският въпрос бе изтласкван от събитията на по-заден план, през военните години той навлезе дълбоко в отношенията на България със съюзници и противници. И тук най-интересни са мемоарите на Добруджанската организация до великите сили, в които се привеждат данни за народностния състав на областта и редица примери за престъпленията на румънските окупатори. Добруджанският въпрос се издига и в сферите на "голямата политика" по време на конференциите за мир в Брест-Литовск и Букурещ, а решението за кондоминиум върху Северна Добруджа предизвиква вътрешнополитически сътресения в България.

Положението на мюсюлманите в България е трънливият въпрос в отношенията между Османската империя и България. Самото Радославово правителство е внимавало да не се изострят тези отношения, защото разчиташе много на депутатите-мюсюлмани, поради незначителното правителствено мнозинство в Народното събрание. За нас е важно, че не става дума за турци, а за мюсюлмани изобщо, като по-обхватно понятие на българомохамедани и турци. В случая трябва да наблегнем на самото наименование мюсюлмани, единствено като религиозна принадлежност. Доброто отношение към мюсюлманското население в България е в пълна противоположност с геноцида срещу арманците в Османската империя, отразен и в протестите на българските арменци.

Съставените от сътрудници на австро-унгарската легация характеристики на видни български политици и дипломати, на партийни ръководители и дейци на ВМОРО, показват, че немалка част от тях са родом от Македония. Енергични, интелигентни и с пъргав ум, македонските българи заемат видно място в българското общество, проявявайки силно изявено българско национално съзнание. Те играят и голяма роля при нареждането на България на страната на Централните сили, както и при изграждането на плановете за бъдещето на Балканите. За добро или лошо влиятелните фактори от тези среди бяха крайни български националисти, понякога и максималисти, но никога - македонисти.

Из архивите на ДС

Във Военния архив се пазят докладите и телеграмите на военните аташета и пълномощници към българската Главна квартира и офицерите за свръзка в щабовете на отделните армии, проследяващи хода на съвместните военни операции срещу Сърбия и Румъния. Интересни по темата документи са тези за освобождаването на македонските и добруджанските българи, мобилизирани насила в сръбската и румънската армии и пленени, по-точно предали се на австро-унгарските войски. И в двата случая българското правителство полжи еднакви грижи да освободи своите сънародници, без да прави никаква разлика от коя област произхождат. Понеже тези документи не са ксерокопирани, посочвам техните сигнатури:

Kriegsarchiv - Wien, Generalstab 86, Militärattachees Sofia, 1916, Res. Nr 851, 914; Generalstab 88, Res. Nr 1948; Generalstab 89, Res. Nr 2202, 2216; Generalstab 90, Res. Nr 2754, 2767, 2938; Generalstab 91, Res. Nr 3112; Generalstab 92, Res. Nr 3723; Generalstab 93, Res. Nr 4029, 4054, 3584; Generalstab 94, Res. Nr 4743

Финансова отчетност: Връщам неизползувана валута - 50 щатски долара и 90 австрийски шилинга.

7 ноември 1988 г.
СОФИЯ

Г. Марков

86

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ценни документи и вещи получени по линия на отдел 14, ПГУ-ДС и предадени на различни организации и ведомства

Документите и вещите свързани с нашето историческо развитие до определен период са предавани на Председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за култура – Людмила Живкова. Материалите са предавани с протоколи или писма, подписвани лично от Министъра на вътрешните работи, придружени с обяснителни справки.

1. Материали изпратени на Междуведомствената комисия:

1. Книга "История на българите", на османо-турски език;

2. Книга "Абдул Хамид II и султанската власт" – на османо-турски език;

3. Три броя стари карти на българските земи, придобити от ГФР;

4. Две книги и четири албума, придобити от Загребската национална библиотека;

5. Десет писма от архива на бившия царски дипломат НИКОЛ АНТОНОВ;

6. Коран на арабски език – препис от XVIII век;

7. Персийска цветна миниатюра, изработена върху слонова кост;

Из архивите на ДС

8. Персийски теологически текст, оформен в рамка;

II. Материали предадени на служба "Културно наследство" при Министерство на външните работи

1. Пет картини на царското семейство:
   а/ Цар Борис III - маслени бои - 123/72 см;
   б/ Царица Йоана - - " - - 120/133 см;
   в/ Сватбата на Борис III - маслени бои - 120/187 см;
   г/ Гробът на Борис III в Рилския манастир - акварел 48/68 см;
   д/ Погребението на Борис III - акварел - 48,5/68 см.
2. Картина "Българи от Охрид" - акварел - 55/46 см.

Горните картини са произведение на художника НИКОЛА КОЖУХАРОВ.

Картините са предадени с протокол от 30 юли 1981 година

III. МАТЕРИАЛИ предадени на Национално-историческия музей

1. 26 /двадесет и шест/ албума /класьори/ с марки и други филателни материали от колекцията на д-р АНТОН КАЛОЯНОВ от ГФР. Предадени са с протокол от 07.01.1986 година.

IV. Материали изпратени на МЕЖДУНАРОДНА ФОНДАЦИЯ "ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА"

1. Две гравюри по творби на ПИЕР МИНЬР и БАРТОЛОМЕУС ван дер ХЕЛСТ:

Из архивите на ДС

а/ Портрет на холяндския адмирал Коргенайер; Гравюра върху мед - 56/42 см;

б/ Портрет на граф Д.Харкурт; Гравюра върху мед - 54/40 см;

V. МАТЕРИАЛИ ПРЕДАДЕНИ НА"ФОНД 13 ВЕКА БЪЛГАРИЯ"

1. Пет броя книги предадени с Акт № 66 от 14.10.1987 г.

2. Свитък, съдържащ 192 илюстрации на морски флагове, от 1711 година. Предадени са с Акт № 25 от 27 април 1988 година.

3. Три броя книги на немски език, предадени с Акт № 3, от 20 януари 1989 година.

Отп.в 1 екз.
Изп.-1466-141574
Нап.-0555-НМ
София,29.11.1989 г.

Доразмн.в 1 екз.-КД
"Придобити материали"

9

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз.№ _____

СЪОБЩАВА: с.с."ЗДРАВКО"
на 28.2.1972 г.

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ
началник отделение при
отдел XIV - ПГУ-ДС

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Данни за българската история, в петтомната история на ЙОСИФ СИМОН АСЕМАН /18 век/ при Ватиканската библиотека.

Източникът съобщава, че за издирване на материали по българска история основен източник представлява библиотеката на Ватикана.

Фактът, че Главния библиотекар на тази библиотека ЙОСИФ СИМОН АСЕМАН през 1740 год.написва прочутата си петтомна световна история, от която почти 4 тома са посветени на българската история и то с най-ласкави сведения за блестящото минало на българския народ, навежда на мисълта, че изворите от които ЙОСИФ АСЕМАН е черпил за своята история са се намирали именно в неговата библиотека. Намират се и понастоящем във Батикана.

Ватиканската библиотека заедно с библиотеките в Генуа и Венеция /градовете-държави, които в средновековието са пряко участвували в търговския, политически и военен живот на българския народ/ се споменават в почти всички по-сериозни изследвания за българската история.

"ЗДРАВКО"

Отп. в 2 ека.
ека.№ 1 - _____
ека.№ 2 - _____
Изп.-XIV-42/17472
Нап.-Н.Миленова
София,1март 1972 г.

116

Строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: осв."СИМЕОНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ - началник отделение при отдел XIV,ПГУ-ДС на 19 октомври 1972 г.

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Проникването на осв."СИМЕОНОВ" до секретния архив на Ватикана и придобиването на ценни материали за средновековната българска история.

За достъпа до материали № 1,2 и 3 бяха преминати няколко етапа на разрешение от страна на администрацията във Ватикана. Първо трябваше да се получи разрешение за влизане в държавата. Придружаваше ме вуйчо ми, който до този момемнт не беше влизал във Ватикана. На входа казахме, че отиваме в библиотеката/ това е първото формално пропускане от страна на швейцарците-италианци, които охраняват входа/. На 20 м.от входа се намира пропуск за моторни средства и за пешеходци. Пропускът представлява канцелария, в която се издава разрешението за влизане в държавата. Обяснихме, че искаме да посетим библиотеката, след което попъл-

Из архивите на ДС

419

нихме формуляри с паспортните данни, професия, цел на влизането. Във формуляра дадох италиански вариант на името си и адрес на местожителство в Рим. Професия - студент. Въз основа на попълнените формуляри след справка с паспортите ни бяха издадени пропуски за държавата, валидни само за същия ден като беше отбелязан часа на влизането.

Чиновниците на пропуска са облечени в тъмно сини цивилни униформи, за разлика от традиционните униформи на охраната на външния вход. На около 100 м.от пропуска по централната алея се намира трети вход, водещ на един площад заграден от административни сгради. На входа се намира служащ в същата тъмно синя униформа, който направлява движението. При влизането в дясната страна на площада се намират сградите на библиотеката и секретния архив на Ватикана. На входа на библиотеката се намира чиновник в цивилни дрехи, на който обяснихме, че искаме да видим някои публикации. Оказа се, че трябва преди това да получим разрешение за достъп до библиотеката от началника на канцеларията. Канцеларията се намира на същия етаж /партера/ и представлява голям кабинет. На началника на канцеларията показахме заглавията на томовете, които ни интересуват като вуйчо ми каза, че е Д-р на античните изкуства и аз съм негов племеник студент, който си подготвя дипломната работа. Освен това питахме за възможността за фотографиране на материалите, т.к.аз съм за кратко време в Рим и няма да имам възможност да ги прочета. Началникът на канцеларията /цивилен служител/ се обади по телефона в читалнята на библиотеката, за да уведоми

Из архивите на ДС

420

за нас. От него разбрах, че в библиотеката се намират само материали № 2 и 3, а материал № 1 се съхранява в секретния архив на Ватикана. Освен това за достъпа до материал № 1 трябва да се получи допълнително разрешение въз основа на писмо от службата на вуйчо ми.

За да отидем в читалнята трябваше да преминем отново през чиновника на входа на библиотеката, където получихме ключове за гардероба и попълнихме графи в книгата за влизане и излизане с имената си и часа на влизане.

В читалнята показах заглавията на материали № 2 и 3 като пожелах да направя заявка за фотографиране. Дадоха ми формуляр, в който се попълва заглавието, желаните страници за фотографиране, а в долния ляв ъгъл се подчертава вида на желаното фотокопие /микрофилм или копие върху хартия с няколко вида размери/Т.К. в ръкописите са номерирани само листата, то трябва в заявката да се отбележи при желание и обратната страна на листа, напр.лист 80 съдържа страници 80 /права страна/ и 80 /обратна страна/. Заявката за фотокопие трябваше да се разпише от началника на читалнята /свещеник с висок сан/, който се намира в самата читалня и предполагам дава справки и информация по конкретни въпроси, интересуващи читателите. Той каза, че фотокопията могат да бъдат направени за най-малко 20 дена. Вуйчо ми го помоли ако може да се направи някакво изключение, т.к. заминавам след една седмица и материалите са ми необходими много за дипломната работа. След това той прегледа страници-

Из архивите на ДС

421

те от двата тома, за които беше направена заявката и се съгласи да парафира фотокопията да бъдат готови за следващия ден.

На излизането се предават ключовете и се вписва в книгата на входа часа на напускане на библиотеката.

Продедурата за достъп до секретния архив беше почти аналогична. Входа на архива се намира на същата страна на площада в сградата съединена с тази на библиотеката. Казахме, че се интересуваме от даден материал и портиера /цивилен чиновник/ се свърза по телефона с началника на канцеларията на архива. Канцеларията се намира на един и същ етаж с читалната зала на архива. Началникът на канцеларията беше свещеник, на който вуйчо ми обясни какво работи и че аз съм негов племеник студент по история, при него съм на гости и за дипломната ми работа ми е много необходим този материал. Той ни поиска пропуските за държавата Ватикана и паспортите и даде да се попълнят формуляри с паспортните данни. Настоя да попълня местожителството си в България. Въз основа на това издаде пропуски за секретния архив, валидни само за същия ден. За фотографиране на материала ни каза, че би могло да се извърши, но за срок от 45 дена. И тука изтъкнахме, че заминавам скоро и помолихме да направи изключение по отношение на срока. След това аз му казах, че не държа да бъде отпечатван върху хартия, което удължава времето за изработване, а може да ми го дадат на микрофилм, което за тях ще бъде улеснение. При това положение той се съгласи,

Из архивите на ДС

422

като съответно съгласува решението си с фотолабораторията. Известна трудност се срещна в читалнята на архива понеже се оказа, че ръкописът се намира на някаква вътрешна изложба, но след съответни любезни настоявания и изтъкване, че началникът на канцеларията е разрешил в кратък срок / за което забелязах, че чиновника беше изненадан/ материалът да бъде фотографиран се съгласи да бъде направена заявката. Трябва да отбележа, че не стана необходимо да се получи материала въз основа на писмо от италианско учреждение.

При излизането ми от архива и от държавата не върнах временните пропуски, които ми послужиха за следващите посещения, при които показвах пропуска за секретния архив на последователните два хода на Ватикана, без да се вижда, че е валиден само за деня на първото ми влизане.

Фотокопията от материалите № 2 и 3 трябваше да получа в счетоводството /ECONOMATO / на библиотеката. В уречения ден чиновника на входа на библиотеката, който за мое учудване беше осведомен за какво отивам ми съобщи да отида в счетоводството, защото нещо не било в ред. В залата на счетоводството върнаха заявката, т.к. заявените страници на материал № 2 не съществували в оригинала. В читалнята помолих да ми дадат материала като се извиних, че в бързината съм направил явно грешка. Оригиналът на материал № 2 представлява ръкопис /предполагам на старогръцки/, съдържащ около 600 страници. Имайки предвид какво засяга съдържанието

на исканите глави, от оргинала се постарах по началните букви на исканите имена да направя селекция до колкото ми беше възможно на страниците.

След това направих нова заявка, при което не срещнах трудности от административен характер.

Следващите ми посещения във Ватикана бяха свързани с получаването на фотографираните материали - № 1 директно от началника на канцеларията на секретния архив и № 2, 3 от счетоводството на библиотеката.

Направеното описание до голяма степен е изпъстрено с много подробности с цел да се добие по-ясна представа за механизма при получаване на даден материал, както от библиотеката, така и от секретния архив на Ватикана.

Според мене голяма роля изигра вуйчо ми, т.к. в негово лице виждаха държавен чиновник, което в Италия има своето значение. Освен това има редица дреболии на вид подробности, които дават отражение и са необходими за постигане на съответен успех, като: знаенето на езика, начин на поведение в съответната обстановка, предразполагащ събеседника /отношението на служителите във Ватикана се различава до голяма степен от това в другите италиански учреждения/, стил на облеклото, което да не шокира и т.н.

Вуйчо ми не прие радушно молбата ми да ме придружи във Ватикана, като се съгласи след моето упорито настояване и твърдения, че моят близък познат не може да си направи дисерта-

423

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

цията без тези материали, за което разчита на мене. Самият той уморен от работата си, която е свързана изглежда с големи неприятности, поради което смята да се пенсионира. На моя въпрос, дали не смята да продължи и след това с някои разкопки, било то в Италия, или чужбина, той ми отговори отрицателно.

19 октомври 1972 г.

"СИМЕОНОВ"

СПРАВКА: Осведомител "СИМЕОНОВ" беше изпратен от нас и за наша сметка в Рим, от 1 до 15 октомври 1972 г. със задача да изучи възможностите на вуйчо си - археолога ДАМИКО за използуване по пътя на научния обмен. Във връзка с това поставихме и задачата да се придобият три материала от Ватиканската библиотека и установи режима за проникване там.

По наши предварителни оценки "СИМЕОНОВ" е изпълнил задачата много добре.

Материал № 1 е писма на папа ЙОАН VIII до княз БОРИС I; № 2 - сведения за Перник, Девол и Канина; № 3 - стихотворение посветено на ИРИНА АСАНИНА.

Създадени са условия за едно посещение на "приятеля" на източника при което може да разчита на съдействие на вуйчото.

123

- 8 -

Възможностите за по нататъшното използуване на "СИМЕОНОВ" по линия на културно-историческо разузнаване са минимални.

МЕРОПРИЯТИЯ: 1. Да се извърши консултация относно стойността на придобитите материали съсе съответен специалист, след което по установения ред същите да се изпратят на Междуведомствената комисия за използуване и научна реализация.

2. Ще се извърши проверка на някои от данните относно режима за проникване до архивите на Ватикана, с цел проверка на източника и потвърждаване на данните.

Подполковник [signature]

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - Д.Д.-Италия
екз.№ 2 - отд. Симеонов
Изп.-1454-17472
Нап.-Н.Миленова
Съдържа седем листа
София, 25.10.1972 г.

Справката до стр. 6-та включително (без последния абзац от стр. 6-та) е откопирана и изпратена [illegible] в отдел V-ПГУ-сектор
10.XI.72 г.
[signature]

127

Строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг."ВЪЛЧАНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ-
началник отделение при от-
дел XIV,ПГУ-ДС на 27.X.72г.

С В Е Д Е Н И Е
/ОЦЕНКА/

ОТНОСНО: Придобитите писма на папа ЙОАН VIII до българския княз БОРИС I и други.

Кореспонденцията на римския папа Йоан VIII е важен извор не само за историята на папството, но и на редица европейски страни през втората половина на IX в. Това е особена сила, важи за българската държава. Тя е публикувана отдавна в няколко издания, между които най-голяма стойност има това в Монумента Германие хисторика, т.VII. По него текстът на писмата с паралелен превод е възпроизведен в Извори за българската история, т.VII. Още преди години работилият продължително време във Ватиканския архив проф.ИВАН ДУЙЧЕВ внесенякои корекции при четенето на редица писма от кореспонденцията на папа Йоан VIII /най-вече тези, които пряко или косвено се отнасят за българската история/.

Опитът, който бе направен преди години по официален път да се сдобием с писмата на папа Йоан VIII до българския

княз БОРИС I не даде никакъв резултат. Поради това именно донесените ксерокопия представляват изключително ценна придобивка за нашите учени-медиевисти. Те биха могли да бъдат използувани за научно изследване, за илюстриране на многотомната история на България, за издаване на сборник от документи за българската история чрез представяне на редица от паметниците в оригинал, за упражнения със студентите по латинска палеография и т.н. Това са само част от писмата на папа Йоан VIII до княз БОРИС I. Другата част се съхранява в Лондонската национална библиотека.

Освен трите писма до БОРИС, настоящите ксерокопия съдържат още писма на папа Йоан VIII до цариградския патриарх Игнатий, до византийския император Василий I Македонец, до ереусалимския патриарх, до славянския първопросветител Методий - архиепископ на Панония /б.о.р. - брата на КИРИЛ-философ/ и др. Те, макар и косвено, също се отнасят към българската история през втората половина на IX в.

Още веднъж ще подчертая, че сдобиването с копия от указаните писма е от голямо значение за нашата историческа наука.

"ВЪЛЧАНОВ"

СПРАВКА: Третираните тук писма на папа Йоан VIII се съхраняват в секретния архив на Ватиканската библиотека. Оценката на агент "Вълчанов", макар и кратка, може да се счита напълно за компетентна и обективна.

МЕРОПРИЯТИЯ: Да се проучат условията и организира придобиването на останалата част от писмата на папа Йоан VIII, на-

Из архивите на ДС

427

Из архивите на ДС

мираши се в Лондонската национална библиотека.

Подполковник: _____

Отп. в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1459-17472
Нап.-Н.Миленова
Съдържа два листа
София, 28.10.1972 г.

428

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: По-нататъшния ход и утвърждаването на ~~xxxx~~ плана на операция "~~Кръст~~" „Острова"

1.През декември 197~~3~~ г. бе разработен проекто-план на операция "Кръст". Независимо от това, че планът още не е утвърден, бяха изпълнени двете предварителни точки:

- бе написано благодарствено писмо на "Издателя" за изпълнението на поставените му задачи и му бе съобщено, че още в началото на 1974 г. ще започне изпълнението по първата, т.е. установяването на контакта с префектурата на Ватикана заедно с поднасянето на подаръци-книги за фонда на библиотеката

- бе поставена задача на Дирекция авторско право да комплектува пратката от книги по списък представен от нас; това ще бъде доведено докрай през януари 1974 г.

2. Сега е необходимо да започне подготовката на "Кардам", който се оказва подходящ агент за работа по "Кръст". За тази цел трябва да му бъде уредено изучаването на френски, немски, старогръцки и латински езици. Първите два езика следва да бъдат изучавани по възможно най-интензивната метода, в школи или със специални учители, а вторите два - само с учители по три пъти седмично най-малко; тези мъртви езици въобще се изучават заедно.

"Кардам" завършва образованието си като един от най-добрите студенти на курса и на много випуски; той е и завършен автор. Неговите интереси са насочени към древно тракийската и към ранно българската научна проблематика. Това позволява той да бъде за в бъдеще - през 1974 г. във втората й половина - привлечен като аспирант към Института по тракология или настанен на подходяща синекурна работа, което ще му позволи дългосрочна специализация във Франция, Белгия и най-после - в Италия. Специализацията ще бъде в една от най-интересните, перспективни и неразработвани области, която ще свърже и двете проблематики на "Кардам" и ще му позволи да работи в ~~xxx~~ ръкописните фондове на библиотеките - тази област е сведенията за древна Тракия и за Първата българска държава в средновековните хроники.

Предлагам: до края на януари т.г. да се уредят всички технически въпроси по изучаването на четирите езика и "Кардам" да започне обучението си. В началото на февруари той да бъде прехвърлен

Из архивите на ДС

към мене и да започне специализираната му подготовка по "Кръст".

/Забележка: изучаването на старогръцки и латински "Кардам" може да си уреди сам с учители стига да му се осигури заплащането!/

3. В проекто-плана на "Кръст" бе предложено да се маршрутира В. още през януари 1974 г. в Италия като се използува възможността от официална командировка във Франция, за да поднесе книгите и установи първите контакти с префектурата на Ватикана. С оглед провеждането на операция "Каталог", която ще започне през април и ще продължи до август т.г. в Париж, по-целесъобразно във всяко отношение е "Кръст" да се подхване през този период. При това периодът ще съвпадне с работата на "Издателя" по броя за България.

430

Предлагам: работата по "Кръст" в Италия да започне през април-май т.г.

София.12-1-74 г.

ВВЕЛИН

182

проекто-план

ОПЕРАЦИЯ "КРЪСТ"

1. Цялата операция да се проведе под легендата на "Дирекция за авторско право" и лично от името на Траян Иванов. ЕЦНПК по история да бъде представен като общ консултативен орган на Дирекцията в лицето на Венелин като се използува отчасти името на новосъздаващия се Исторически музей /директор Страшимир Димитров/, който тепърва създава своя фонд.

2. Цел на "Кръст":

– внедряване на агенти и ор във Ватикана и Брюксел по основнит задачи на РИК

– постигане на резултати, странични на операцията, но не по-малко важни: задачи по "Цитадела", по създаването на асоциацията в Париж, по уреждането на нашето културно наследство в Рим-Париж и използуването му за активни мероприятия.

3. През декември 73 г.:

– Дирекцията да закупи пълен комплект на основна литература по история, география, политика и изкуство, исторически извори, описи на ръкописите в Народната библиотека, а така също и справочници и енциклопедични издания по списък на Библиографския отдел на Нар.библиотека. Да се подготви пратка за Рим-Ватикана.

– Венелин да отговори на "Издателя" с благодарност и с уверение, че Дирекцията и ЕЦНПК по история ще осъществят [illegible] три точки.

Из архивите на ДС

– да се постигне чрез Бербенлиев и Св.Русев съгласие да се организира изложба на българите-художници от Италия у нас, за да се възобновят връзките с и да се премине към окончателната му вербовка /Рим/

– да се установи контакт с проф. Кирил Влахов от катедрата по класическа филология към СУ и да се поиска от него да препоръча двама-трима класически филолози, завършващи тази година или вече завършили, които да се проучат за евентуална вербовка и пращане във Ватикана;

– да се реши окончателно по-нататъшната ни работа с от йезуитския орден /Рим/ като се има предвид, че той даде наводката за "Издателя", има в възможност да отива в Зограф и в самата Ватикански библиотека. Ако отидем на контакт с него под флага на ЕЦНПКИ и на Дирекцията за защита на авторско право той ще се окаже най-сполучливия човек за работа във Ватикана и в Брюксел.

– да се постигне чрез Мария Захариева изясняване на задачите на Националната комисия в ЮНЕСКО-Париж по Картаген и да се осигури командировката на Венелин в Париж и Рим [illegible] по тази линия със задачи в Секретариата и по културната политика /църквата на Климент в Рим и пр./ по точките на разговора с Божков/; освен това пак по линия на Външно да се постигне окончателното изясняване на задачите по Зограф, за да се задвижат те в Париж-Рим

– да се реши окончателно бъдещата работа с оглед на семейните и други проблеми на "Борислав", за да се използува той веднага в Париж по линия на "Издателя" за начална квалификация при "неговия приятел" в Париж с цел прехвърлянето му във Ватикана към края на 74 година

– да се установи контакт с В.Гюзелев, за да се видят неговите планове в Италия, тъй като той е другият възможен човек за започване веднага на работа във Ватикана.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

184

– на всяка цена да се определят двама щатни ор в резидентурите на Париж и Рим със задачи по операция "Кръст" и по РИК

4. След изясняването на тези въпроси да се планира командировка на Венелин чрез Външно като сам се маршрутира той Париж–Рим в периода януари–март 74 г. със задача да започне операция "Кръст":

– да получи в Италия книгите от Дирекция на авторско право и да ги поднесе официално на Префекта на Ватикана в дар на библиотеката

– да проведе с него разговор за начина на представянето на съвременна България в книжния фонд на Ватикана и по-нататъшния книгообмен

– да уговори подробностите по приемането на наши млади специалисти в Училището по Палеография и Дипломатика съгласно писмото

– да постави въпроса за църквата на Климент в Рим и да се постигнат целите ни по нея

– в Рим да установи контакти с по линия на КИК за уговаряне подробностите на изложбата в София

– в Рим да потърси и установи контакт с _____ с оглед на използуването му под флага на ЕЩНПКИ и ЮНЕСКО!

– в Париж да разгърне работа в ЮНЕСКО по повод Картаген и за укрепване на връзките ни в Секретариата / и пр./

– в Париж да постави организирането на асоциацията пред определени лица и чрез онези, които имат достъп до да постигне неговото завещание да бъде адресирано до асоциацията.

– да даде задача на "Борислав" по подготовката му чрез "приятеля" на "Издателя" в Париж с цел прехвърляне във Ватикана.

5. Да се започне подготовка на посочените от проф. Влахов лица от класическа филология, за да имат готовност към края на 74 година.

6. Да се изпълнят в Париж–Рим задачи по "Цитадела" / и

Из архивите на ДС
433

Из архивите на ДС

185

прочее/.

7. Следващите етапи на "Кръст" - след март 74 г. - да бъдат предмет на други планове.

8. Предлагам да се започне подготовката и на други лица - историци / да се направи подбор - Божидар за Брюксел ?/.

предложения за "ОСТРОВА"

Цел: трайно внедряване за перспективна разузнавателна дейност в "Острова" и за осъществяване на поредица от мероприятия по линия на РИК

Задачи:

= внедряване на о.р. и с.с. за продължителна работа и специализации в "Острова"

= създаване на ДВ сред висшите ръководни кръгове на "Острова" и вербовка на работници от "Острова" на различни нива и центрове /средствата за масова информация, библиотеката и ръкописния фонд, Източната конгрегация и иезуитския орден, палеографската школа, Папския ориенталскиинститут, Папския институ по археология/ за създаване на агентурна мрежа

= заснемане и частично изземване на материали и документи за България от библиотеката и от другите архивни фондове на "Острова", включително и от секретния фонд с 150 годишна давност, който обхваща периода от 1820-1830 г. насам

= заснемане, изземване или размяна на материали и документи за Турция и Гърция от "Острова" както и на такива, които по решение на Центъра могат да се преценят за необходими, макар и да засягат други страни

= разгръщане на активна идеологическа настъпателна работа сред емигрантските среди в "Острова" със задача да се постигне тяхното окончателно разцепление

= използуване на агентурната мрежа в "Острова" за работа в трети страни по линия на РИК и специално в ГФР /Мюнхен/, Гърция /Солун и Атон/, Турция /Цариград и Анкара/, САЩ /Вашингтон/

= използуване на агентурната мрежа за публикуване, периодично издаване и насочване на съществуващи печатни органи в "Острова" или поддържани от него на материали и изследвания в полза на външната и на културната политика на НРБ и към такава линия

= използуване на ДВ и на агентурната мрежа за влияние в трети страни /специално посочените по-горе/ за изпълнение на задачи по линия на РИК, понеже работниците от "Острова" имат голям авторитет

= използуване на ДВ и на агентурната мрежа за създаване на български предмостия за идеологическо настъпление /подръчен фонд в библиотеките на институтите, организиране на изложби на старопечатни книги и ръкописи, придобиване на експозиционна площ в "Сан Клементе" и пр./

= събиране на политическа информация и сведения за подривната дейност на централите на "Острова" /Източната конгрегация и иезуитския орден/

Етапност:

Поради сложността на целите и задачите на операцията и поради острата оперативна обстановка в "Острова", правилно е да се планират отделни етапи. Едва след тяхното реализиране и след отчитането на постигнатите резултати, да се планират следващите.

Ето защо в момента следва да се планират най-близките, които са три -

1. Първи етап април-юни 1974 г.
2. Втори етап септември 1974 г. с продължителност 6 месеца
3. Трети етап с начало първото тримесечие на 1975 г.

435

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

2. 187

Състав /за първите три етапа/:

= 2 о.р. от Центъра
= 2 о.р. от резидентурите /1 от Париж и 1 от Рим/
= 2 о.р. маршрутирани в първия етап /1 за Лион, 1 за Париж и Рим с евентуално посещение на Лион/
= 2 с.с. - "Вълчанов" и "Кардам" съответно за втория и за третия етап като "Кардам" се маршрутира още през първия за опознаване на обстановката
= "Издателя" и "Свилен"

Подготовка /март-април 1974 г./:

= да изпрати официално писмо до "Издателя", че в исканото от него време в Лион ще пристигне журналистът... ..... за помощ при самото отпечатване на броя за Б-я
= да се изпрати писмо до "Издателя", че посещението в "Острова" ще се състои през втората половина и края на май като тогава ще бъдат поднесени на префекта даровете-книги за подръчния фонд на библиотеката; да се помоли "Издателя" да уговори по принцип периода на срещата с представителя на ЕЦНПКИ; да се предизвести "Издателя", че се открива в Париж изложбата "Тракийско изкуство", на която той ще бъде специално поканен
= да се изпратят в Рим за съхранение от определения о.р. комплектуваните поредици от книги, извършено от "Кардам" под контрола на о.р. Пратката да се оформи от името на Дирекция за авторско право
= да се получи разрешение за работа със "Свилен" под флага на ЕЦНПКИ като се използува като претекст необходимостта, която всички звена на центъра по история сега изпитват да се сдобият с документи по написването на многотомната история
= да се направи посещение на майката, брата и сестрата на "Свилен" в Плевен /адресът е известен и е на разположение/ с оглед да се получат нови сведения за него и се установи чрез тях косвен предварителен контакт
= да се доуточни с КИК и Външно окончателното решение за характера на изложбата на българското изобразително изкуство в залите на ЮНЕСКО през есента на т.г., за да се получи добър повод за контактите с и с наследниците на Асен Пейков
= да се доуточни с КИК и Външно окончателното ни становище по "Сан Клементе" и въобще по предложенията на посолството

Първи етап:

= маршрутиране на о.р. /журналистът/ Париж-Лион в уговореното време за окончателно доработване на броя на списанието за България, подготвено от "Издателя", със задачи - а/укрепване на приятелските и на професионалните връзки; б/събиране на пълни данни за средствата на масова информация на "Острова"; в/извличане на интересуващите ни данни от картотеката на кореспондентската мрежа на списанието и специално за кореспондентите в Северна Африка, Близкия Изток, Латинска Америка, Балканите. Тази последна задача е особено важна, тъй като картотеката съдържа всички постановъчни данни за кореспондентите-иезуити. Извънредно нужно е "Издателя" да се съгласи кореспондентите му да бъдат използувани за пропагандаторска и популяризаторска работа в полза на България със или без препоръка от негова страна.
Забележка: престоят на о.р. /журналистът/ не бива да съвпада не със срещите на "Издателя" с о.р. /научен работник/, кои-

КРДОПБГДСРСБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар:

то ще станат между 7 и 15 май т.г.

= маршрутиране на о.р. /научен работник/ заедно с "Кардам" в Париж в рамките на "Каталог" и осъществяване на среща с "Издателя" със задачи - а/да се потвърди готовността на ЕЦНПКИ да действува съгласно уговорката и съгласно отговорите на "Издателя" в положителен смисъл, получени в негово писмо, а именно - приемане на дарения от книги от префекта в "Острова" за подръчния фонд на библиотеката, приемане на квалифициран работник за работа в книгохранилището на "Острова", подготовка на млад научен работник най-напред в Париж и после в палеографската школа на "Острова"; б/да се постигне точна уговорка за срещата в "Острова" с префекта; в/да се представи "Кардам" и свърже той с "Издателя" за бъдещата му работа и квалификация по палеография; г/да се уговори ново гостуване на "Издателя" в България през лятото на 1974 г.
Забележка: Най-целесъобразно е срещата да стане в Париж по време на изложбата "Тракийско изкуство" и дори на самото откриване. За тази цел да се предизвести посланика да покани нарочно лицето. Отиване в Лион - в краен случай.

= маршрутиране на същия о.р. заедно с "Кардам" в Рим около 15 май за 3-5 дни специално за уговорената среща с префекта или с подпрефекта на "Острова" със задачи въз основа на личните уговорки между тях и "Издателя": а/да се връчат даренията от книги от името на ЕЦНПКИ; б/да се уговори начина на приемане и срока на работа на български специалист-медиавист в книгохранилището като се съобщи евентуално и името му с оглед той да бъде на място през ранната есен на т.г.; в/да се уговори формата на приемане, начини на подготовка, срок и издръжка на млад български научен работник, изпратен на квалификация в школата на "Острова" през първото тримесечие на 1975 г.

= същият о.р. да влезе в Рим във връзка с на новия му адрес и да уговори подробностите по уреждането на участието му в изложбата в ЮНЕСКО-Париж през есента на т.г. или - евентуално - за самостоятелна изложба, финансирана от нас в друг голям град на Европа; чрез да се съберат пълни данни за наследството на Асен Пейков и се постави началото на изпълнението на задачата по това

= да се възстанови връзката със "Свилен" в Рим под флага на ЕЦНПКИ и да се проучат сегашните му възможности за работа по "Острова". На този етап не е целесъобразно да му се поставят конкретни задачи.

= от Рим да се влезе в писмена връзка с проф.Джанкарло Сузини, декан на Историческия факултет в Болонския университет, като в приятелско писмо му се даде сведение, че уреждането на италиано-българските разкопки в Арчар край Видин все повече напредва и вероятно ще започне съвместна работа през 1975 г.

Втори етап:

Вторият етап, сега за сега, може да се определи като внедряване на "Вълчанов" в "Острова" за минимум 6 месеца начиная от септември 1974 г. Неговото разработване обаче, може да стане след изпълнението на задачите по първия етап и специално в резултат на срещата с префекта.

Трети етап:

Третият етап е началото на работата на "Кардам" по специализацията му в "Острова" от първото тримесечие на 1975 г. нататък с предварителна подготовка в Париж, съгласно уговорките на "Издателя". Окончателната разработка ще стане след изпълнението на задачите по първия етап и след началото на втория и ще бъде във връзка със степента на подготовка, която "Кардам" ще получи у нас.

Из архивите на ДС
437

245

УТВЪРЖДАВАМ:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ - ДС,
Полковник _____
София, 29 IV 1974 г.

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПЛАН - ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Работата по "Островът" - Ватиканската библиотека и архив.

В библиотеките и архивите на Ватикана се съхраняват важни паметници за българската история и култура.

С цел трайното ни внедряване за придобиване на документи и за перспективна разузнавателна работа в "Острова",

П Р Е Д Л А Г А М:

Работата да се осъществява на етапи. Първият етап ще обхване времето от м.април до м.юни 1974 г. Основната цел е да се създадат условия за проникване на агент "ВЪЛЧАНОВ" - виден наш историк, в архивохранилището на

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Ватикана. През вторият етап, да се създадат условия за използуване на "СВИЛЕН" и за постигане целите ни по църквата "Сан Клементе", където е гроба на Кирил, по придобиване на част от творческото наследство на скулптора Асен Пейков, както и за настаняването на агент "КАРДАМ" - млад историк, в палеографската школа на "Острова" през третия етап.

За постигане целите на първия етап ще се проведат следните мероприятия:

1. С оглед възстановяване на връзката със "СВИЛЕН" - , на работа във Ватикана под официална легенда да се направи посещение от "ВЕНЕЛИН" на негови близки в Плевен, за да се установи косвен предварителен контакт с него. Връзката да се възстанови от "ВЕНЕЛИН" в Рим. Да се проучи готовността му за сътрудничество с Центъра за история при събиране на документи за многотомната история на България.

2. Да се уточни с Комитета за изкуство и култура и Външно министерство окончателното решение по изложбата в ЮНЕСКО - Париж, за възстановяване на контакта с наследниците на Асен Пейков, с цел придобиване на част от творческото му наследство. Контактът ще се осъществи в Рим от "ВЕНЕЛИН".

3. Да се уточни с Комитета за изкуство и култура и Външно министерство окончателното становище по уреждане на експозиция в църквата "Сан Клементе", за да се проучат чрез

439
Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

440

префекта на Ватикана условията за решаване на стоящите пред нас задачи.

4. Да се маршрутира в Париж - Лион, о.р. Стефан Солаков - на прикритие в редакцията на в."Поглед", в уговореното с обект "ИЗДАТЕЛЯ" - редактор на католическото списание "Мисси", време за доработване на броя от списанието за България. Целта е, да се проучат възможностите за вклиняване в кореспондентската мрежа на "Острова", чрез кореспондентите на "ИЗДАТЕЛЯ" и за тяхното използуване за популяризаторска работа в полза на България в развиващите се страни и на Балканите.

5. Да се маршрутират "ВЕНЕЛИН" и "КАРДАМ" в Париж за среща с "ИЗДАТЕЛЯ". Целта е, да се свърже "КАРДАМ" с "ИЗДАТЕЛЯ" за бъдещата му квалификация по палеография.

6. Да се маршрутират "ВЕНЕЛИН" и "КАРДАМ" от Париж в Рим за 5-7 дни, за уговорената среща с префекта на Ватикана. Целта е, да се договори начина за приемане на двама български научни работници съответно в книгохранилището и палеографската школа на Ватикана и да се уточнят условията за издаване книгата на Патриарх КИРИЛ "Българската екзархия в Македония".

7. От Рим "ВЕНЕЛИН" да влезе в писмена връзка с проф.ДЖАНКАРЛО СУЗИНИ. Целта е, да се използуват неговите възможности за проникване в "Острова" и за публикуване на научни трудове защитаващи български исторически тези в Италия.

248

Окончателната разработка на втория и третия етап ще се осъществи след изпълнение на задачите по първия етап.

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.Александров

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Полковник

Отп.в 1 екз.
Изп.-146-17344
Нап.-Н.Миленова
София, 22.4.1974 г.

Из архивите на ДС
441

Др Павлин Димитров
5.VI.74 г.

257

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: изпълнението на задачите по I етап на "ОСТРОВА"

Съгласно плана на "ОСТРОВА" през м.май 1974 г. трябваше да се осъществи I етап на операцията като нейното начало бъде поставено в Париж в рамките на задачите от "КАТАЛОГ". Задачите бяха изпълнени според плана.

При срещата с "ИЗДАТЕЛЯ" в Париж по повод на откриването на изложбата "Тракийско изкуство" още на 10.5.74 г. бе потвърдено, че книгите-подарък за Ватиканската библиотека се намират в Рим и бе поискано от него да уговори предвиденото посещение в библиотеката с префекта или с вице-префекта. "ИЗДАТЕЛЯ" пое този ангажимент и на 15.5.74 г. му бе позвънено по телефона от автомат за резултата. На телефона бе

която отговори, че тя лично е била в Рим и е уредила среща във Ватиканската библиотека за 24.5.74 г. от 10.00 ч нататък с вице-префекта на библиотеката монсеньор Жозе Рюискарт, който ще представи гостите и на префекта на библиотеката монсеньор Щиклер.

На същата първа среща в Париж по повод на откриването на изложбата на "ИЗДАТЕЛЯ" бе представен "КАРДАМ", в качеството си на млад специалист-дипломант, който работи и ще работи в областта на тракологията, но специално върху писмените извори върху древна Тракия от средновековната епоха, т.е. върху средновековните гръцки и латински автори, гръцки и латински текстове и ръкописи, хроники и пр. "ИЗДАТЕЛЯ" прие много добре "КАРДАМ" и потвърди плана си младият специалист да се квалифицира най-напред в Париж при "неговите приятели" и после да постъпи в палеографското училище на Ватикана. Още веднага и на място той даде адреса на своя приятел, който щял да подготвя в Париж нашия млад изследовател, и заяви, че лицето е предупредено за евентуалното ни обаждане.

Лицето се оказа Жозеф Парамел, иезуит, жив. 88, рю дю Шерш-

Миди - Севр-Бабилон, тел. 5483572 /иезуитска резиденция/. Ж.П. работи в Института за изследвания и история на текстове, 40, авеню Иена, Париж 16, тел.7236104 като шеф на гръцката секция за текстове, макар и официалната му титла да е "инженер при Националния център за научни изследвания". Както казва сам "ИЗДАТЕЛЯ" - "колкото и странно да е това!"

Ж.П. минава за гениален палеограф в средите на специалистите. Той е известен на научния свят като един от стълбовете на прочутия Институт за текстове-Париж. В България е идвал веднаж през 1971 или 72 г. където се е свързвал с проф. Иван Дуйчев. Познава също и н.с. [redacted] Ст.Маслев от Института за история; прекарал е у нас около 15 дни.

Ж.П. е изразил пред "ИЗДАТЕЛЯ" голямата си радост, че ще му се отдаде възможност да подготвя млад български изследовател. Съгласно уговорката с "ИЗДАТЕЛЯ", той беше потърсен на 13.5.74 г. по телефона у дома му и после в Института, където бе намерен. Уговорена бе среща-вечеря на 15.5.74 г., за която Ж.П. дойде в хотела и оттам отведе гостите си в ресторанта "Мусташ" на авеню Дюкен, който бил близко до дома му и в който често се хранел.

На вечерята Ж.П. бе запознат подробно с намерението да се квалифицира българският млад специалист, който вече е депозирал тезата си по антична история на някои черноморски колонии и е започнал работата си върху втората, посветена на историята на Първата българска държава от IX в. /първа половина на столетието/ с главен консултант проф. Ив.Дуйчев и ръководител доц.В.Гюзелев. Ж.П. прие като много навременна и полезна идеята да се изследват писмените средновековни извори за античността в Тракия. Той вървя по линията, уговорена с "ИЗДАТЕЛЯ", и смята, че е в състояние да подготви технически "КАРДАМ" в непродължителен срок от време през 1975 г., след което да го препоръча за палеографското училище на Ватикана. Ж.П. обаче изрично настоя да се въведе в работата директора на Института за текстове проф.Жан Гнелисон, за да бъде въпросът и "административно уреден" и - евентуално - да се

443

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

444

използува Гнелисон за подготовката на българина по латинска палеография, тъй като той е самият специалист по тази материя, а Ж.П. не е.

Същите въпроси бяха отново разгледани и същите мнения бяха окончателно потвърдени на срещата-вечеря от 20.5.74 г. нак в ресторанта "Мусташ", на която присъствува и "ИЗДАТЕЛЯ". На 22.5.74 г. бе осъществена и срещата с проф.Гнелисон, който заяви, че Институтът за текстове би бил щастлив да приеме изпратен от БАН млад български учен за квалификация по палеография при такъв виден специалист като Ж.П. Институтът за текстове освен това ще помогне на българина при уреждането на посещението на лекции, за достъп то филмотеката и накрая ще го препоръча на палеографската школа на Ватикана.

Заминаването за Рим бе осъществено на 23.5.74 г. вечерта с Рома-експрес от 19.50, който пристигна в Рим на другия ден в 12.35 на Рома-Термини. Закъснението се наложи поради изчакване на предварително уговорена среща с лице, идващо от Мюнхен, която се осуети в последния момент, когато всички места за по-удобните влакове бяха заети заради големия църковен празник Възнесение, позволяващ уик-енд от 4 дни за французите.

След пристигането в 15.00 ч. бе направено посещение на Ватикана, но монсеньор Жозе Рюискарт не се яви на работното си място. Същият следобед бе установена връзката с посолството, където книгите бяха складирани /12 пакета с около 200 тома по приложения списък/ и бе заявено, че на другия ден 25.5.74 сутринта към 9.00 ч. те ще бъдат взети с такси. Тъй като от портиера-пазач на библиотеката бе взет домашния телефонен номер на Ж.Рюискарт, същият ден в 19.00 ч. с него бе установена връзка. Той прие с извънредна любезност извиненията за закъснението, причинено от празника, и на свой ред се извини за отсъствието си след обяд, предизвикано от задълженията му да наглежда библиотечните фондове. Срещата бе определена за 25.5.74 г. между 9.30 и 10.00 ч.

На другия ден книгите бяха натоварени на таксиметрова кола и

260

Из архивите на ДС

445

свалени пред входа на библиотеката във втория вътрешен двор на Ватикана откъм входа Света Ана. Ж.Р. прие гостите с много голяма любезност и веднага ги представи на монсеньор Щиклер, префект на библиотеката, австриец, виенчанин по произход. Книгите бяха изкачени веднага в кабинета на префекта и разопаковани, разгледани и коментирани. Префектът изрази благодарността си към директора на Единния център за наука и подготовка на кадри по история проф. д-р Николай Тодоров за ценния подарък, който ще обогати главно подръчния фонд в залата за четене на библиотеката. След положителен отговор бе уредено да се напише благодарствено писмо до проф. Тодоров, което да му бъде връчено на ръка от изпълнителите на заръката на Центъра. Писмото бе изпратено в хотела на 27.5.74 г. сутринта и се прилага.

След краткото посещение при префекта Ж.Р. разведе гостите из цялата библиотека като им показа фондохранилищата на ръкописи и на печатни издания, частните колекции, периодичните издания; запозна ги и с техническото обзавеждане. По време на разходката из библиотеката бе поканен д-р Зеленка, словак, живущ във Рим от преди 30 години, говорещ руски, завеждащ славянския отдел на библиотеката.

След посещението Ж.Р. отведе гостите у дома си. Той живее във Ватикана близо до печатницата, недалеч от входа Св.Ана„ в самостоятелен апартамент на кооперативно жилище за служители, тел. 698 /номератора на Ватикана/-3578. Апартаментът е просторен и богато уреден. По изричното настояване на Ж.Р. на другия ден, неделя, 26.5.74 г., гостите бяха поканени в 9.00 ч. за разглеждане на Ватиканските музеи, в които той лично ги въведе, и след това - на обяд в съседен ресторант.

На двете срещи бяха разисквани и уговорени следните въпроси:

1. По повод подаръка от книги Ж.Р. даде каталога на библиотеката като заяви, че е готов на всякаква размяна и дори е в състояние да издействува подаръци за нашия Център по история хх или за други български ведомства в случай, че липсва валута или подходяща книжнина за обмен. Каталогът е предаден в сектора "Наметници в чужбина" към КИК за

Из архивите на ДС

446

консултации със специалисти.

2. Ж.Р. напълно одобрява нашата идея за квалифициране на младия български учен по палеография най-напред в Париж в Института за текстове с Парамел и после - в палеографското училище във Ватикана.Той смята, че проф.Дуйчев е добър консултант на темата върху Първа българска държава. Убеден е,че писмените средновековни извори ще бъдат много полезни за историята на древна Тракия.Напомня, че библиотеката е затворена от средата на юли до средата на септември.

3. Ж.Р.е съгласен да съдействува за приемането на други български специалисти, вече оформени учени, за работа в библиотеката и е готов да им предостави нужната им литература и ръкописи.

4. Ж.Р. е отговорник и главен редактор на научното периодично издание на Папската академия по археология. Той предлага да помести статии от български учени, които в известна степен да засягат "християнската епоха". Той е съгласен да съдействува и някои български учен да стане член на тази Академия, в която членуват представители на различни страни, на някои социалистически в това число /Полша/.

5. Ж.Р. завежда ателието за фотодокументация на библиотеката и е голям специалист в тази област. Ще организира колоквиум по тази материя през идната година, защото смята, че фотодокументацията трябва да се развива, за да се запазят ръкописите и старопечатните книги. Той е съгласен да фотодокументира по искане на български специалисти документи и ръкописи. Заявява /това е вярно/, че все още каталозите на ръкописния фонд не са завършени, но мисли, че е възможно да се правят издирвания и по инвентарните книги с негова помощ.

6. Ж.Р. бе поканен да гостува в България от името на КИК и БАН, което той прие по принцип с голямо удоволствие.

На Ж.Р. бяха поднесени подаръци от книги и български напитки.

Ж.Р. е белгиец, произхожда от семейство на дребни селяни, което понастоящем живее във Франция, "източно от Париж". Той е несменяемият фактически ръководител на библиотеката и досега е видял трима

262

префекти за свои началници. Много контактен, обича да пие, пуши пури, гастроном, остроумен, обича библиотеката като свое предприятие, живее във Ватикана от 1947 г. В момента подготвя студии и цялостно изследване върху историята на библиотеката, която за него е все още единствената "ренесансова" библиотека в света.

1.VI.74.

Веделин

Из архивите на ДС

Строго секретно!
Екз.№ ___

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Изпълнение на оперативни мероприятия от унгарските другари, съгласувани с тях

От 24 до 26 октомври 1974 г. в Будапеща бяха проведени разговори с унгарските другари за съгласуване на някои въпроси на оперативната работа, представляващи интерес за отдел XIV, ПГУ-ДС, главно по линия на обект Ватикана и капиталистическите идеологически центрове.

В разговорите водени с др. ВИКТОР БЕНКЬО - зам. началник на отдел IV, който работи основно по Ватикана е договорено унгарските другари да дадат нужната ни информация за отношенията и намеренията на Ватикана към България, за да можем да се противопоставим срещу опити да използват за свои цели нашият интерес към намиращите се там важни наши културно-исторически паметници.

Из архивите на ДС

Съдействие е договорено да се окаже и по друг основен въпрос: за системата на картотекиране на ръкописите във Ватикана и по-специално тези от секретния фонд и евентуално получаване на списък от ръкописите за България, а също и за провеждане на операции (включително активни мероприятия) за налагане на наши идеологически и исторически тези.

По въпросите на идеологическите центрове е била изразена готовност да бъдат разработени съвместно операции както за пресичане на дейността им, така и за подпомагане с разузнавателни средства на идеологическото ни настъпление на територията на капиталистическите държави.

Също така др.КОЦЕВ е договорил с унгарските другари, техни историци, които имат достъп до турски научни институти, архиви и библиотеки да започнат работа по наши исторически документи.

В отговор на нашите искания унгарските другари са представили обща справка за Ватикана.

Другарят ТОДОР ЖИВКОВ, през време на последното си посещение в Италия и визитата си при папа ПАВЕЛ VI е договорил и последният се е съгласил да даде достъп наши научни работници да работят в архивохранилищата на Ватикана.

Из архивите на ДС

Предвид на това, че от наша страна се подлага на съмнение, че папа ПАВЕЛ VI ще изпълни поетите ангажименти пред др.ЖИВКОВ, целесъобразно е в предстоящите разговори с унгарските другари отново да се поиска те да ни съдействуват по договорените въпроси.

450

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: _____

Отп.в 2 екз.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1451-17536
Нап.-Н.Миленова
София, 22.X.1975 г.

(1) 128

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 5529, екз.№ 1
-3. 04. 1982 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенант:
/В.Кочев/
София, 1 4 1982 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Отпускането на средства за заплащане на копието на неизвестен славянски ръкопис от Ватиканската библиотека

С оглед стоящите пред отдел 14, ПГУ-ДС, задачи за проникване в обект "ОСТРОВА", със средства на Министерство на външните работи СС "СЕРГИУС" е изведен за една година във Ватикана. В "ОСТРОВА" "СЕРГИУС" открива неизвестен за нашата наука славянски ръкопис от XII-XIII век. Това е палимпсет, т.е. славянски ръкопис, който е изстърган и след това отново е написан на гръцки език. Този факт е от изключително значение за изясняване отношението на гръцката църква към създадената от Кирил и Методи писменост, дори когато тя била вече утвърдена, а малката запа-

зена част от славянският текст, разкрива духовния свят на средновековния българин. Откритият ръкопис представлява ценност за нашата история и култура.

Въз основа на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се отпусне сумата от 1 200 000 /един милион и двеста хиляди/ ит.лири за заплащане на копието на ръкописа. Копието е направено с рентгенови лъчи, поради особеностите на ръкописа. Сумата да бъде предадена от резидентурата на СС "СЕРГИУС".

452

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор:
/Вл.Тодоров/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8464
Нап.-98-Н.Миленова
София,8.4.1982 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
Зам. Начални управление (отдел) I-во — ДС
Ген. майор [подпис]
звание подпис
10. I. 1972 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО! 1

Регистрирано под № 8593
Подпис: [подпис]
12. I 1972 год.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

за откриване на активна разработка "Цитадела" - към отдел XIV ПГУ-ДС
(лична, групова разработка, литерно дело, отчетно дело)

Подписаният майор, зам. нк отделение Иван Александров Иванов
(звание, длъжност, име, презиме и фамилия)
при отделение ....., отдел XIV, управление I-во — ДС, след като разгледах намиращите се материали за: манастира "Зограф" - Св. Гора, на Атонския полуостров - Гърция.

установих следното: манастирът "Зограф" е крупен български паметник на културата в Света Гора - Гърция. "Зограф" е важно просветно и книжовно българско средище, което 10 века е вземало непосредствено участие в живота и борбите на нашия народ. В библиотеката му се съхраняват около 16,000 ръкописи и книги, в това число 26 ценни ръкописи на пергамент. В манастира се пази оригинала на Паисиевата история, Драгановият миней и други ръкописи, а така също старинни икони и стенописи.

От 1912 год. гръцките правителства последователно и настойчиво водят политика за обезбългаряване на "Зограф" и в крайна сметка за неговото обсебване.

За запазване на българския характер на "Зограф", и за предотвратяване на опитите за загробването му от гърци и румъни и за получаване чрез наши средства на ценни оригинални документи или фотокопия на такива

Предвид гореизложеното: постановявам да се открие активна р/ка
(вид на разработката или
"Цитадела"
делото, псевдоним или наименование)

София, 7 I 1972 год.

Оперативен работник: [подпис]

Съгласен,
Началник отделение XIV-ПГУ-ДС: [подпис]
10. II. 1972 год.

24

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС:
Генерал ~~лейтенант~~ майор: [signature]
10.1. 1972 г.
С о ф и я

Строго секретно!
Екз.№ 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Л А Н

на агентурно-оперативни мероприятия по разработка "ЦИТАДЕЛА"

"ЦИТАДЕЛА" Манастирът "Зограф" е крупен български културен паметник. От 1912 г.до днес гръцките правителства системно водят политика за обезбългаряване и в крайна сметка заграбване на този уникален български книжовен и просветен център, взел дейно участие в нашето Възраждане.

С цел предотвратяване заграбването му и съхраняване на уникални български паметници на културата ще бъдат проведени следните мероприятия:

I. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ

1.Посредством Министерство на външните работи и Св.Синод ще бъдат отправени напомнителни писма до Гръцкото правителство и Вселенската патриаршия в Цариград за изпращане на нови монаси в "ЦИТАДЕЛА", общо около 18-20 души, включително и сегашните 9 кандидати, като чрез у-ние VI-то - ДС по агентурен път ще се окаже въздействие за подбора им.

Срок: 30.III.1972 г.
Отг.: полк.Тр.Григоров

2. Всички кандидати за изпращане на работа в "ЦИТАДЕЛА" ще бъдат цялостно проучени, като се използуват и възможностите на у-ние VI-то - ДС, а към най-подходящите ще се подходи оперативно. Особено внимание в плана за подготовката им ще се обърне и на

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Из архивите на ДС

езиковата, библиографска и обща културна подготовка.

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

3. Ще бъде издирена налична агентура от ПГУ и други поделения на МВР чужди граждани, занимаващи се с научна работа в областта на историята, филологията, културата и пр., които бихме могли да командироваме до "ЦИТАДЕЛА" с подработени от нас задачи. "Христов", "Кирилов"

Срок: 28.II.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

4. Ще бъде уредено командироването на "ХРИСТОВ" от отдел Х - ПГУ-ДС до "ЦИТАДЕЛА", който използувайки своите връзки с чужденци и естествени възможности за пс-задълбочени интереси в "ЦИТАДЕЛА" да изясни и по възможност да фотодокументира най-важните исторически и културни документи и паметници в този обект, отнасящи се до историята и културата на нашия народ.

Срок: 30.XI.1972 г.
Отг.: полк.Тр.Григоров и
полк.Дяко Дяков

5. Ще се проучи иеромонах ИРИНЕЙ -
, роден 1932 г., завършил семинария, бил една година на специализация в СССР, сега в Троянския манастир и ако е подходящо ще излезем с предложение за ВЕРБОВКАТА му, след което ще го включим в списъка на новите кандидати за изпращане в "ЦИТАДЕЛА". Проучва се

Срок: 15.II.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

6. Съвместно с VI-то у-ние - ДС ще бъде проучен
- 36 годишен, завършил семинария, брат на изпратения в "ЦИТАДЕЛА"
имал намерение да се покалугери и отиде на работа при брат си. Ако се окаже подходящ ще излезем с предложение за вербовка и включването му в списъка на новите кандидати.

Срок: 15.II.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

Из архивите на ДС

456

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

7. Ще бъде възстановена връзката с "Тимотей" бивш с.с. на ДС по линия на Духовенството, който е включен в списъка на 9-те кандидати за "ЦИТАДЕЛА" - с цел подготовката и използуването му като наша оперативна връзка в "ЦИТАДЕЛА". не подходящ

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

8. Съвместно с отдел III-ПГУ ще бъдат издирени подходящи лица от български произход, патриотично настроени, сред емиграцията в Канада, САЩ и Зап. Европа, с оглед възможността да бъдат изпратени на работа в "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 30.X.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

9. Ще бъде подготвена и изпратена културна делегация, включваща трима наши о.р. с цел изучаване и изясняване на цялостната оперативна обстановка, гранични, митнически, полицейски и други ограничения, с които е обградена "ЦИТАДЕЛА" и пр. Ще бъдат проучени възможностите за подмяна оригинала на Паисиевата история, с изработено от нас копие. Ще се проучат възможностите за пренасяне у нас и на други ценни паметници на културата, както и фотографиране на всички най-важни документи и предмети, намиращи се в "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 15.III.1972 г.
Отг.: полк.Тр.Григоров

10. Посредством резидентурата в Париж и нашия о.р. работещ в ЮНЕСКО ще бъдат проучени:

а/ възможностите за издаване от ЮНЕСКО най-ценните ръкописи, икони и стенописи, които се съхраняват в "ЦИТАДЕЛА", като за целта, заедно с официалните, се потърсят и оперативни средства за осъществяване на това мероприятие.

б/ ще бъдат проучени международните договори и споразумения, закрилящи паметници на културата от категорията на

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

"ЦИТАДЕЛА", въз основа на които бихме могли да предприемем действия, при необходимост, пред ЮНЕСКО и други международни организации за запазване народностния характер и независимото положение на този български паметник на културата.

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

11. Чрез резидентурите в Австрия, Италия, ФРГ и Франция ще бъдат проучени възможностите за издаване самостоятелно от чуждестранна издателска къща или съвместно с наши издателства и учени най-ценните културни паметници, които се съхраняват в "ЦИТАДЕЛА", съобразно нашите интереси.

Срок: 31.XII.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

12. Посредством о.р. Феликс ще бъдат изяснени възможностите за евентуално използуване "на тъмно" иезуитските ордени и организации в Италия и Франция с цел изпращане чрез същите на наши с.с. до "ЦИТАДЕЛА" за изясняване-цялостно, какви ценни документи се намират в нея и какви са възможностите за придобиването им.

Срок: 30.X.1973 г.
Отг.: майор Ив.Александров

13. Посредством о.р. Феликс ще бъдат изяснени възможностите за ползуване "на тъмно" на , бивш с.с., понастоящем на работа във Ватиканската библиотека, поддържащ добри връзки с о.р. Феликс.

Срок: 30.X.1972 г.
Отг.: полк.Тр.Тригоров

14. Ще бъде проучен редактор на сп. с цел използуването при нужда чрез списанието му за пропагандиране на нашето историческо право над "ЦИТАДЕЛА" и осведомяване какви уникални паметници на славянската култура се пазят в нея.

Срок: 30.XI.1972 г.
Отг.: полк.Тр.Тригоров

457
Из архивите на ДС

68

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Също ненто в с. 14.

15. Посредством резидентурата в Франция ще бъдат проучени възможностите на "Института за история и издаване на текстове" в Париж и на Пол Лемерл - работещ в същия институт, за публикуване на ръкописи, намиращи се в "ЦИТАДЕЛА". За целта ще се проучи възможността за ползуване и на от Археологическия музей - София, която е била на специализация във Франция - Париж. ?

Срок: 30.IX.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

16. Чрез резидентурата в Париж ще се издири отпечатаната през 1956 г. от изд. "АРТИН ФАИЯР" книга под заглавие "Една република на монаси" от Жан Декаро, който е посетил Атон. След проучване на автора и на издателството ще се обсъдят начини за ползуването им при възможност в изгодно за нас направление. ?

Срок: 31.XII.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

17. С цел установяване има ли пълен каталог на ръкописите в "ЦИТАДЕЛА", какво е известно на науката и какво още трябва да се направи за запазване на всичко ценно в нея, ще бъдат проведени беседи с:

а/ др.Калайджиева - директор на Народната библиотека; да

б/ др.Вера Иванова - научен работник, дъщеря на починалия акад.Йордан Иванов;

в/ др.Михайл Ковачев - да се търси архивата му от Синода. По него ще се използува агент "АНАТОЛИЙ" на връзка в VI-то у-ние - ДС и о.в. "ДЯДОТО", ако последните нямат възможност изчерпателно да изяснят какви ръкописи и фотокопия се намират в библиотеката на Ковачев, тогава ще потърсим възможности за лична среща.

г/ др.Маньо Стоянов - от Народната библиотека, ако това е необходимо след беседата с др.Калайджиева.

79

д/ Др.Атанас Божков - зам.председател на КИК, който по време на посещението си в "ЦИТАДЕЛА" преснел някои ръкописи.

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

18. Ще бъде договорено посредством VI-то у-ние - ДС Синода да изпраща безплатно на "ЦИТАДЕЛА" - "Наша Родина", "Църковен вестник" и сп."Духовна култура". Н

Срок: 30.III.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

19. Срочно да бъдат закупени и изпратени по наш о.р. или друг член от културната делегация Очила на отец Натанаил, тъй като по наличните данни, зрението му се влошава непрекъснато. Няма възможност.

Срок: 30.III.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

20. Посредством съветските другари ще се обмисли целесъобразността от координиране действията на двата Синода и другите заинтересовани организации в нашите две страни, в защита правата, статута и националната обособеност на руския манастир "Св.Пантaлеймон" и "ЦИТАДЕЛА" в Гърция.

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Александров

21. Ще бъдат записани на магнетофонни ленти или чрез стенография спомени на стари монаси-българи, руси, сърби и други за живота в Света гора и по-специално за славянските манастири и монаси.

Срок: 30.III.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

22. Да се завербова, подготви и изведе във Франция агент с цел да се внедри в „Института за историческо изследване на текстове"? ?

Из архивите на ДС

II. МЕРОПРИЯТИЯ,

КОИТО ЩЕ БЪДАТ ПРОВЕДЕНИ ОТ НАШИ ДЪРЖАВНИ И ОБЩЕСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ИНСТИТУТИ, И КОИТО НИЕ ЩЕ ПОДПОМАГАМЕ

1. Ще бъдат проучени възможностите за изпращане за по-дълъг период от време на групи от историографи, филолози, документалисти, реставратори, библиографи, кинематографисти и други, с цел проучване, пропагандиране и съхраняване паметниците на културата в "ЦИТАДЕЛА".

2. Ще бъдат проучени възможностите за системно организиране по линия на Съюза на българските писатели, Съюза на българските художници, Научни и творчески съюзи, екскурзии до "ЦИТАДЕЛА", с цел проучване на паметниците на културата и поддържане на българския дух сред монасите.

3. Ще се настоява за изпращане на финансова и материална помощ за "ЦИТАДЕЛА" чрез Министерство на външните работи и Синода.

4. Чрез Института за охрана и реставрация на паметниците на културата /или Комитета за изкуство и култура/ - ще се иска разрешение за ремонт и реставрация на културните паметници, сградите и инвентара, а така също и построяване на нова сграда за библиотека.

5. Чрез Министерство на външните работи и Св.Синода ще се действува за извоюване на един по-определен статут за "ЦИТАДЕЛА" /по подобие на "Хилендар"/, който да гарантира постоянен приблизителен брой на монашеското общежитие от 30-40 души,

който при нужда редовно да се попълва.

6. Чрез нашето Посолство в Атина ще бъдат проучени възможностите за ремонт на хотела в Солун - собственост на "ЦИТАДЕЛА" и евентуалното му пренаемане от друга по-подходяща организация или частно лице.

Същото ще проучи въпроса и за евентуалното наемане на крайбрежието на Лонгос в Атон, собственост на "ЦИТАДЕЛА" от подходяща организация и при по-изгодни условия.

7. Чрез Института за охрана на паметниците на културата ще бъдат прибрани в "ЦИТАДЕЛА" по възможност икони и други паметници на културата от изоставените български скитове и параклиси: - параклис "Св.Георги", църквата "Св.Никола", Кулата, църквите при пристанището и тази при гробището.

8. Чрез Синода ще се настоява за размяна за по една-две години на монаси между "ЦИТАДЕЛА" и подведомствения й Германски манастир " Софийско. Има монаси в Германия

9. Посредством Комитета за изкуство и култура ще бъде поискано от наши научни културни институти, като СДУ, ВИИ - "Н.Павлович", Археологическия, Филологическия, Изкуствоведческия и други институти на БАН и някои наши музеи да установят връзки с "ЦИТАДЕЛА" и разработват теми из нейната история. Не е правено

Срок: 30.VI.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

10. Поради това, че килията на Паисий в "Хилендар" е в окаяно положение посредством наша Агентура и ОВ _____, да се определи, чрез Института за охраняване и реставрация на паметниците на културата, килията на Паисий в "ЦИТАДЕЛА" и впоследствие съответно да се обзаведе. Целта е да се

./..

461

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

462

съхранят за поколенията веществени доказателства за живота на този голям наш родолюбец.

Срок: 30.XII.1972 г.
Отг.: майор Ив.Александров

Отп.в 2 екз.
екз.№ 1 - КД
екз.№ 2 - ~~към дело~~ - уничтожен N
Изп. - XIV-2 /17245
Нап. -Миленова
10.I. 1972 год.
София

ИЗГОТВИЛ: [illegible]

Съгласен:
Началник отдел XIII-ПГУ-ДС
полк.: Григоров

136
149

МВР ... ГН. УПРАВЛЕНИЕ ДС
Вх. № 8820 ... 28/IV 19 г.

Стр.секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО

НАЧАЛНИКА НА ПГУ - ДС - Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДР.НАЧАЛНИК,

На 16 клм от София, в полите на Лозенска планина се намира Германския манастир. Същият е филиал на Зографския манастир и чрез него се изпращат помощи на българските монаси в Св.гора.

Манастирът се състои от двуетажна сграда с повече от 25 стаи, две големи зали, складови помещения и стопански сгради. В притежание на същия са повече от 400 дк. ливади, пасища и ниви, 60 овце,две крави, кон и две телета.

Сградата е електрифицирана, водоснабдена и с парна отоплителна инсталация.

От няколко години същата е била наета от Наркооп за ресторант-хотел срещу минимален наем.

Предвид на това, че новото ръководство на Комитета по религиозните въпроси предприема мероприятия за възстановяване на живота в манастира, с цел подпомагане българските монаси в Св.гора, прекратява договора с Наркооп. Предвижда се да бъдат настанени в някои от стаите 4-5 монаси за подържане на църквата и подготовка за изпращане на монаси за Зографския манастир.

137
149

= 2 =

Друга част ще наеме Националният исторически музей за работни и складови помещения. Останалите за сега остават свободни.

Като имам в предвид наличните добри условия за живеене, възможностите на животновъдното стопанство за подържане на столуващи с мляко и продукти, считам, че могат да се наемат от управлението останалите помещения, за мероприятия на отдел "Кадри и подготовка".

До манастира се отива по настлан път, който сега се ремонтира..

За управител на стопанството ще бъде назначен бивш служител на МВР, сега пенсионер. Ще бъде организирана и охрана.

ПОЛКОВНИК: [illegible]

Др Коцев,
Докладната е изготвена
по мое указание.
Предлагам да се обсъди
не се ли представлява перспективен
интерес за ПГУ да ползуваме имот
помещения (Тези пред нас материали)

12.IV.76

ПОДЛЕЖИ НА ОТДЕЛ

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
№ 121

София, 27 януари 1977 г.

Д
др. Димитр Стоянов-МВР

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 35
НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП ОТ 27.I.1977 ГОДИНА

За да се създадат подходящи условия за опазване на историко-културните богатства на манастира "Зограф" на Света Гора, Политбюро на ЦК на БКП смята за необходимо да се вземат спешно следните мерки:

1. Да се извърши възстановяване, реставриране, обезопасяване и модернизиране на жилищните, стопанските, култовите помещения и фондохранилищата на манастира "Зограф".

2. Окончателно да се приведе в известност книжовното богатство на манастира, иконния фонд, историко-културните ценности и документи и др.

3. Да се състави изчерпателна научно издържана документация на цялото приведено в известност богатство на манастира и на неговите имоти на и извън полуостров Атон.

4. Да се състави план за научна и идейно-пропагандна реализация на получената документация с цел по-нататъшното утвърждаване в чужбина ролята на

Из архивите на ДС

466

средновековната българска цивилизация за европейското и световното развитие.?

5. Строителните и реставрационните работи в сградите и изграждане на доходоносни търговски и туристически обекти, собственост на манастира, да се осигури чрез продажба на част от поземлената му собственост, която възлиза на около 35-40 000 декара.?

6. Да се използуват създалите се обективни възможности за засилване на проучвателната работа по българските движими и недвижими исторически паметници в Северна Гърция и за широка научна и идейно-пропагандна реализация на получените резултати зад граница. Кой?

7. За изпълнение на настоящото решение под председателството на министъра на външните работи да се изгради временно действуващ оперативен орган от представители на Министерството на външните работи, Комитета за изкуство и култура, Комитета за наука, технически прогрес и висше образование, Българската академия на науките, Министерството на вътрешните работи и Министерството на финансите.

8. Необходимите средства по организационното и техническото изпълнение на настоящото решение да се осигурят от сумата, отпусната с решение № 367 от 19.IV.1975 година на Секретариата на ЦК на БКП.

Предложенията за разходите да се подготвят от временния оперативен орган и да се утвърждават от неговия председател.

Вярно с оригинала:

68 67

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

НРБ
ПЪРВО УПРАВЛЕНИЕ
УПРАВЛЕНИЕ
гр. София
Вх. № 8936, сн. № 1
3. VI 77 год.

ДО

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Т У К

Д О К Л А Д Н А З А П И С К А

от полк. ХРИСТО МАРИНОВ, зам. н-к отдел
при отдел XIV.ПГУ-ДС

10.VI.77

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

През последните две години чрез нашата преса, радиото и българската телевизия станаха достояние на нашата общественост големите културни богатства, които се съхраняват в манастирите в Св. гора.

В резултат на това се увеличиха интересите към тези съкровищници от произведения на изкуствата от страна на историци, изкуствоведи, езиковеди и други научни работници. Много от тях чрез институти и чрез лични връзки настояваха да заминат за проучвания.

Отделни хора от някои учреждения, водими от стремеж за бърза и евтина слава, успяха да си уредят отиване в Гърция и се явиха пред гръцките власти с искане да посещават и работят в Св. гора.

69 68

Много от техните искания не бяха съобразени с реда и законността на тази страна и предизвикаха отрицателна реакция от страна на гръцките власти.

Отиването на официална делегация от Комитета за култура за преговори в тази носака, също не добиха положителни резултати, а се полухича само устни обещания.

Командировани бяха и отделни хора със задачи по въпроси, които са изяснени отпреди 3-4 години или за придобиване на материали, които ние притежаваме.

Този безпорядък и некомпетентни действия породиха противодействия на гръцката администраця и наложиха ограничения на нашите посещения в зографския манастир.

Никога не е било досега за Великден и за празника на манастира - 6 май, да не пускат поклоннически групи на духовни лица от България.

Това показва, че с прибързани действия и несъгласуване на мероприятията, разрушаваме това, което успяхме да постигнем за 5-6 години.

Ако не се сложи ред в тази насока, то не са изключени още по-лоши последеци, които ще увредят на нашите държавни интереси.

Това налага да се установи строг ред, който да бъде спазван от всички поделения и ведомства.

Отп. в 1 екз.
Изн: 014/17527
Нап. ПР.-6397
3 юни 1977 г.
С о ф и я

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ

полковник [signature]

[signature]

6/6.1977 г.

ДС и културно-историческото разузнаване
100

От архивите на ДС

266

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 17634, екз.№
30. 10. 1981 19 ___ год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: [redacted]
/Вл.Тодоров/
София, 9. XI 1981 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Провеждане на операция за изземване на оригинални документи от Зографския манастир

През последните няколко години бяха проведени успешни агентурно-оперативни мероприятия за извършване на фотодокументация на наличните архиви и историчеѣски документи, намиращи се в Зограф. Придобити са повече от 150 000 чернобели кадъра, в това число и около 1 000 цветни диапозитивни и негативни кадъра, които понастоящем се обработват и картотекират.

Наред с това братството на манастира беше попълнено с нови монаси, които понастоящем наброяват 12 души.

С наличния сътруднически апарат създадени са предпоставки за изземване на архивни документи и книги като се подменят с автентични копия.

Из архивите на ДС

Провеждането на тези мероприятия е целесъобразно да става на етапи.

В първия етап трябва да се изпратят специалисти СС, които да прегледат оригиналите и вземат частици за изработване химическия състав на хартията с цел изготвяне на копия. Наред с това да се утвърди канала за пренасяне на образците и копията.

470

През втория етап да се проведе операцията за подмяната на оригиналите с изработените копия.

На първо време обект на операцията следва да бъде оригинала на "История Славяно-българска", славянски ръкописи и някои други ценни документи /хрисовули и други/.

За успешното провеждане на операцията ще се използуват намиращите се в Зографския м-р СС "ХАДЖИЕВ", "РУСЕВ" и "БЛАГОВ", и специалистите СС "ЕГОРОВ" и "ПЕТРОВ". Освен тях ще бъдат използувани някои от сътрудниците на Генералното консулство в град Солун.

На основание на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се проведе операция под кодово название "МАРАТОН" за изземване на документи и ценни исторически образи /хрисовули, славянски ръкописи и други/.

М.О.

273 267

За целта да се утвърди подробен план с отговорници и срокове.

Срок за представяне на плана 25.12.1981 година.

ПРЕДЛАГА:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Хр.Маринчев/

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.

Изп.-14-8320
Нап.-458-Н.Миленова
София, 30-10-1981 г.

Из архивите на ДС

11

ПРОГРАМА

Относно: Провеждане на комплексни мероприятия за опазване на културните ценности в Света гора – Атон за периода 1982/87 г.

Тази програма е продължение на извършените досега проучвания, събирателска и охранителна работа, провеждана от Комитета по въпросите на БПЦ и на РК.

За успешното изпълнение на мероприятията по проучване и опазване на всички български исторически паметници на територията на Света гора е необходимо следното:

I. Сформиране на няколко проучвателски екипа с различни профили – стенописи, икони, резба, ръкописи, църковна утвар, архитектура – които екипи последователно ще посещават Света гора и ще извършват проучвателска, документална и консервационна работа на етапи. При всеки вид работа да съществува етапност и приемственост.

II. Да се сформират няколко екипа за практическа консервация и реставрация по видове паметници (от художествена гледна точка и от материална гледна точка). Същите екипи да изпълняват етап от дадената работа. Екипите да бъдат постоянни и се въртят и работят циклично, като съществува приемственост между тях за извършената работа.

От архивите на ДС

III. И двата вида групи да бъдат подчинени на едно ръководство (МВнР – Комитет по религиозните въпроси) и работата им да бъде обвързана и допълваща се. За ръководене на мероприятията да се изгради научна комисия, която да планира и степенува задачите по актуалност и пред която групите да се отчитат. За членове на комисията да бъдат привлечени: доц. Любен Прашков, зав. катедра "Консервация и реставрация" в художествената академия; т.н.с. Петър Митанов, ръководител на химическа лаборатория в Музея на София; арх. Христо Ганчев от Института за паметниците на културата и н.с. Съйкова от Н.Б. "Кирил и Методи".

От настоящата година за следващите 5 години да се извършат практически следните видове работи:

1. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора с оглед: заснемане на ценности в параклиса над олтаря на главната църква на Зографския манастир (грамоти, църковна утвар, икони и пр.).

2. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора (Зографския манастир) със задача: укрепване и почистване повредените екземпляри от иконната сбирка в Зографския манастир и изготвяне план за цялостни грижи за иконите в Зограф извън култова употреба и тези, които са в култовите помещения по иконостасите.

3. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора – килията "Достойно есть" със задача: да проучи иконите,

стенописите и ръкописите; там да ги заснеме и направи предложение за тяхното съхраняване.

4. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора - килията "Света Богородица" - Ксилоргу със задача да проучи и заснеме стенописите, иконите, църковната утвар, намиращи се там и направи предложение за тяхното съхраняване.

5. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и заснеме църковната утвар, инструментите от работилницата на Зограф и направи предложение за тяхното по-нататъшно съхраняване и експониране.

6. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и работи по почистване и укрепване на повредените стенописи в параклиса "Свети Димитър" от XVIII век.

7. В един цикъл с няколко следващи групи да продължи работата по почистването на стенописите в горния параклид "Свети Димитър" до окончателното завършване на обекта.

8. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и работи по почистване и укрепване на повредените стенописи в параклиса "Йоан кръстител" от 1768 година.

9. В един цикъл с няколко следващи групи да се продължи работата по почистването и консервирането на стенописите в горепосочения параклис "Йоан кръстител" до окончателното завършване на задачата.

10. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и работи по почистването и укрепването на стенописите в старата църква "Успение на Света Богородица" от 1764 г.

11. В един цикъл с няколко следващи групи да се продължи работата по почистването и консервацията на стенописите в църквата "Успение на Света Богородица" до окончателното завършване на обекта.

12. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и направи пълно архитектурно заснемане на манастира.

13. В един цикъл с няколко следващи групи да продължи работата по заснемането на манастира. Включените специалисти да изготвят проект за възстановяване на южното изгоряло крило и проектиране помещения за музейната сбирка на манастира и хранилище за ценности.

14. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и да работи по практическата консервация и реставрация на иконите от иконната сбирка.

15. Според необходимостта на етапи да продължи консервацията и реставрацията и придаването на експозиционен вид на всички икони от иконната сбирка (250 бр.) извън култова употреба.

16. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - манастирите "Дионисий", "Великата лавра" и "Св. Атанасий"

Из архивите на ДС

Из архивите на ДС

 95

със задача да проучи и документира българските ръкописи и документи в тях.

17. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - манастирите "Хилендар" и "Ватопед" със задача да проучи и заснеме българските ръкописи и документи в тях.

18. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора - (Зографския манастир) и работи по дезинфекция и укрепване на иконостасите в параклисите "Йоан предтеча", "Свети Димитър" и "Йоан Богослов".

19. В същия цикъл от групи с приемственост да продължи работата по иконостасите в тези параклиси и в старата църква "Успение Богородично", главната църква "Свети Георги" и другите параклиси до пълното им обезопасяване.

20. Група от 2-ма специалисти да посети манастирите "Симоно Петра и Павел" със задача да проучи и документира славянски ръкописи и други исторически паметници, имащи отношение към българската история.

21. Група от 2-ма специалисти да посети манастира Зограф и започне разкриването и консервацията на стенописите в параклиса "Йоан богослов" - XVIII век.

22. В същия цикъл от групи с приемственост да продължи работата до окончателното завършване консервацията на стенописите в параклиса "Йоан богослов".

23. Група специалисти от 5 човека да посети манастира Зограф и започне работа по почистване и укрепване на стенописите в главната манастирска църква, да уточни методиката и направи пълни предложения за тази работа.

24. В същия цикъл групи най-малко от по 3-ма души да

посещават периодично (с приемственост) Зограф за извършване на консервацията на стенописите в главната манастирска църква.

25. Да се проведе операция за пренасяне на оригинали в страната и заменянето им с копия. За целта да се изготви отделен план.

26. Екип от 4–6 оператори на етапи да направи дълго-метражен филм "По пътя на миналото", в който да се заснемат всички недвижими паметници. За целта да се подготви сценарий от комисията.

За успешното изпълнение на мероприятията в програмата е необходимо пълно съдействие от Генералното консулство в Солун. За разяснение на програмата да бъде повикан генералния консул Илия Петров и един от неговите заместници.

Материално осигуряване

За изпълнение на всички видове работа по опазване на българските паметници на културата да се осигурят средства от служба "Културно наследство".

За осигуряване на специалистите с необходимата техника и материали е необходима валута по второ направление. Целе-съобразно е да бъдат закупени най-съвременни технически средства.

Закупуването на технически пособия и материали да става с мотивирано предложение от научната комисия.

Настоящата програма е предвидена за реализиране в срок от 5 години, като в хода на изпълнение на задачите (според възможностите и обема работа) изпълнението на някои от тях

477
Из архивите на ДС

ще се удължи или съкрати.

Всяка група след завръщането си ще дава подробен писмен отчет и фотодокументация за извършената работа пред ръководното звено и ще указва на следващата група границите на свършената работа. Периодично резултатите от изпълнението на програмата ще се обсъждат на разширени заседания на ангажираните специалисти по секции и на общи заседания за набелязване оперативни мерки по новоизникнали задачи и корекции в програмата.

Получената информация, фотодокументация и оригинали да бъдат картотекирани в срок от 2 месеца, считано от деня на получаването.

След изпълнението на тази програма да се направи обсъждане на получените разултати и да се изготви нова дългосрочна програма.

94 124

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Вх.№ 20786, екз.№ 1
14 11 1983 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор:
/Вд.Тодоров/
София, 17.11.1983 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на операция "МАРАТОН"

В плана по разработка "ЦИТАДЕЛА" е предвидено и утвърдено да бъдат изготвяни копия от оригинали на ценни исторически материали, които да бъдат занесени в библиотеката на Зографския манастир....., а оригиналите донесени в България.

Един от тях е и „История славяно-българска"....

Копието е изработено с помощта на специалисти.

Пренасянето на копието до Зог.манастир..... и подмяната с оригинала ще бъде извършено от ОР Христо..... Маринчев..., който ще отиде в Гърция..... като турист с дипломатическия си паспорт.

Наред с подмяната на "История.слав.българска". ....", целесъобразно е да се изземат "Послание.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

на патриарх Евтимий и Драгановинец..., от които да се изработят копия тук в лабораторни условия. След тяхното изработване да се занесат копията в библиотеката на Зог. манастир.

Подмяната на История славянобългарска, изд. и пренасянето на оригинала заедно с другите два ценни оригинала е най-подходящо да стане в зимен сезон. Тогава движението на туристите е най-малко и библиотеката почти не се отваря за туристи.

През това време ще бъдат изготвени копия от двата оригинала и върнати в библиотеката.

Операцията за подмяната на История славянобългарска..... с копие и изземването на оригинала заедно с другите два документа да се извърши при следния план:

1. Пренасяне на копието да стане от ОР Христо Маринчев – пътуване до граничния пункт със служебна кола. Оттам с колата на генералния консул Илия Петров..... до консулството в гр. Солун..... Копието ще остане на съхранение в консулството до изваждане на разрешително за Света гора..... Пътуването от Солун..... до Уранополис..... ще стане заедно с генералния консул. Ще бъде определен ден за завръщане и наредено на шофьора да дойде да ни вземе обратно.

В Зографския манастир..... влизането в библиотеката..... ще стане с помощта на

с когото сме в близки и доверителни отношения.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

Двата документа ще вземем със съгласието на , а книето на История славяно-българска... ще се опитаме да подменим без негово зна-(ние.

При необходимост може да му се доверим и за него.

При пътуването обратно от ..... до... Уранополис.... ще ни придружи и

От Уранополис..... до Солун..... ще пътуваме с колата на генералния консул. Изземените материали ще бъдат съхранени в генералното консулство и на другия ден с колата на генералния консул Илия Петров..... ще бъдат пренесени до граничния пункт.

Времето за провеждане на операцията ще бъде определено заедно с генералния консул, който ще бъде в нашата страна от 14 до 18 т.м.

Преди започване на операцията ще бъде уведомен ОР, работещ в резидентурата в Солун....., като при(нужда ще бъде използуван и самия той.

ПРЕДЛАГА:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ ПРИ ОТДЕЛ 14,
Полковник:
/Хр.Маринчев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02, ПГУ-ДС,
Майор:
/С.Георгиев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8320
Нап.-302-Миленова
София, 14.11.1983 г.

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег.№ 1880, екз.№ 1
1. 02. 1984 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.Н-К У-НИЕ "ПЪРВО ГЛАВНО"-ДС
генерал-майор
(Вл.Тодоров)
С О Ф И Я, _____1984 год.

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Маршрутиране на СС "БЛАГОЕВ" в Зографския манастир в Света гора.

СС "БЛАГОЕВ"- арх. Наталий Иванов Калайджиев е роден на 16.11.1952 година в с.Копривлен - Благоевградски окръг. Първоначалното си образование е завършил в родното си село, след известно време е завършил Духовната семинария, а през 1983 г. Богословския факултет на Атинския университет.

Архимандрит Наталий има добра езикова подготовка, много контакти с гръцки богослови и духовни лица, притежава добри възможности за решаване на задачи на отдела, поради което през 1980 г. е вербуван за СС с цел използуването му за работа в Зографския манастир. Във връзка с това е обучаван за работа с фотоапаратура за документиране на архивни и други материали.

Досега СС "БЛАГОЕВ" успешно е изпълнявал задачи на отдела: заснел е част от Драгановия миней, необходим за многотомната история, давал е ценни сведения за Зографския манастир.

Из архивите на ДС

В резултат на водени преговори е получено съгласие от гръцкото Министерство на външните работи за издаване на две входни визи за заселване на монаси в Зографския манастир. По решение на Светия Синод на БПЦ единият от монасите ще бъде СС "БЛАГОЕВ" - архимандрит Наташаил.

С изпращането на СС "БЛАГОЕВ" в Зографския манастир Синода има за цел да бъде укрепено монашеското братство и в недалечно време той да бъде избран за игумен на манастира.

Сегашната обстановка и близката перспектива за СС "БЛАГОЕВ" са налице възможности за решаване на задачи на отдела, поради което

483

П Р Е Д Л А Г А М:

Да бъде изведен зад граница в Зографския манастир СС "БЛАГОЕВ" за неопределено време, с оглед решаване задачи по линия на РИК, сега и в перспектива. В началото ще му бъдат поставени по-общи задачи, за да укрепи своите позиции и да не се разконспирира:

- укрепване братството и позициите на манастира;
- опазване паметници и ценности в манастира и в негови имоти, кйлии и т.н.;
- да изучи всички възможни начини за приемане на послушници в манастира , с оглед тяхното използуване за наши цели;
- да създава близки връзки с библиотекарите на гръцките манастири, с цел проникване в тях.

2. В продължение на няколко дни да се направи оперативна подготовка на СС "БЛАГОЕВ", при която да се запознае накратко с оперативната обстановка в Гърция и действията на КРО, работещи срещу България. Накрая да му бъде даден парол за връзка в случаите, когато отиде при него друг работник от нашата служба.

Из архивите на ДС

3. Да му бъде казано, че докато консула ИВАН ГЕНЕВ е на служба в консулството в Солун, той ще бъде под негово ръководство.

Чрез отдел II, ПГУ-ДС консула ИВАН ГЕНЕВ ще получи указания за бъдещата работа със СС "БЛАГОЕВ".

4. С цел подпомагане финансово на СС "БЛАГОЕВ" да бъде дадена еднократна помощ от 300 лева и 500 ЩД (или 50,000 драхми).

ПРЕДЛАГА,
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ
полковник
(Маринчев)

СЪГЛАСЕН,
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС
полковник
(Г.Авджиев)

Нап.в 1-екз.
1 - _____
Изп.: 14/ 8320
Нап.: БГ-_____
София, 01.02 1984 г.

9?

София, 29 август 1984 година

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

ДО ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от Петър Младенов - министър на външните работи

От няколко години гръцката страна прави опити за изменение на печата и Устава на Зографския манастир, за да се премахне наименованието "Славянобългарски" с цел да го елинизира. Това се съпровожда със създаване и на редица сериозни пречки за нормалния живот на манастира - отказ на визи за нови монаси, въпреки че се дават обещания при официални срещи, затруднения да се посещава манастира от поклонници от България, да се изпращат помощи от Ефория "Зограф" и т.н.

През 1980 година между др. Петър Младенов и тогавашния министър на външните работи Мицотакис беше постигнато съгласие, че ако от българска страна се докаже, че сегашният печат е от преди 1930 г., традицията ще бъде зачетена и печатът ще се запази. Ние представихме на гръцката страна копие от документ от 1856 година, подпечатан със същия печат. Така беше уреден въпросът тогава.

След като не успя преди няколко години по правителствен път, гръцката страна сега отново предприема действия, насочени към елинизирането на манастира, като този път се използува църковен канал. Следва при това да се отбележи, че отново обект на гръцките стремежи е българският манастир, а не се поставя въпрос за печатите на манастирите "Св.Пантелеймон" и "Хилендар", в които има също обозначението съответно "руски" и "сръбски".

На 3 юли т.г. по указание на Вселенския патриарх Димитрий, под чиято юрисдикция са манастирите в Атон, комисия от Кинотиса /Духовния съвет/ на Света гора е извършила проверка на славянобългарския манастир "Зограф". На съвместно заседание със Събора /Общо събрание на монасите/ на манастира е било разгледано писмо на Вселенската патриаршия от 27 март т.г. В него се изразявало безпокойство, че не се спазва Уставът на Света гора, като според тях:

- Наименованието на манастира - "Славянобългарски" - представлява провеждане на националистическа пропаганда;

- След името на Вселенския патриарх при богослужение се произнася името на българския патриарх.

На тези обвинения манастирът е дал писмен отговор, който Кинотисът, след разглеждане, не е уважил и на свое заседание от 20 август т.г. е решил:

1. Неправилно се употребява печат с посочения надпис. Следва да се употребява печатът от 1681 година с надпис "Свети намастир Зограф".

/Пояснаваме, че сегашният печат на манастира с обозначение "Славянобългарски", написан на църковнославянски език, е от 1848 г./.

2. Да се измени член 13 от Устава на манастира, като се заличи думата "Славянобългарски".

3. Произнасянето на името на Българския патриарх при богослужение е в противоречие с Устава на Света гора.

Комисията е констатирала, че в манастира не се водят редовно счетоводните книги, нямало документация за получените доходи, за строежа на двете сгради в Солун и др.

Комисията е настоявала Съборът на Зографския манастир веднага да приеме горното решение, тъй като в противен случай манастирът можело да бъде закрит, а монасите изгонени от него. Следва да се отбележи, че при такова положение гръцката страна би могла след изгонването на българските монаси, изцяло или частично, да засели манастира с гръцки и други монаси.

По искане на игумена на "Зограф", комисията се е съгласила отговорът да бъде даден в срок от 15 дни - т.е. до 4 септември т.г.

От консултацията с адвоката на манастира се изясни, че решението на Кинотиса е окончателно и задължително.

Оказаният натиск е довел до сериозни смущения сред монасите на манастира, на брой сега 10 души, един от които е в България. За провеждането на тази линия гръцката страна използува монаха Порфирий, който се е поставил в нейна услуга и има амбицията да заеме игуменския пост. Неговото издигане също се внушава на монасите. Има сведения, че се подготвя обиколка на Порфирий в САЩ, Канада, Австрия и Западна Европа. Вероятно това е свързано с включване и на елементи от вражеската емиграция в борбата за завземането на манастир

Въобще около Зографския манастир се създаде много сложно положение. Развитието напоследък показва, че гръцката страна усложнява положението, за да реализира своя предварително подготвена програма. Дори да успеем да отбием сегашната атака остава голямата

опасност манастирът да бъде оглавен от Порфирий, чрез когото може да бъдат осъществявани целите на гръцката страна за откъсване на манастира от България. Следва да се отбележи и това, че гръцки представители са обещавали и "отстъпки" на монасите, като например допускането на нови монаси от България, ако бъде прието искането за изменение на печата и на Устава.

Във връзка с изложеното предлагам Политбюро да даде съгласие да бъдат предприети следните стъпки:

1. Българският патриарх да изпрати писмо до Вселенския патриарх, в което да изрази безпокойство от предприетия натиск върху славянобългарския манастир "Зограф" и да настои да се отмени решението на Кинотиса.

2. Да се проведе незабавно консултация със Съвета по религиозните въпроси и със Синода на Руската православна църква в Москва по създаденото положение и мерките, които следва да се предприемат.

3. Монасите от манастира да дадат отговор в дадения срок до 4 септември, в който мотивирано да се отстои българският характер на манастира и да се изрази несъгласие с решението на Кинотиса.

/Такова е мнението на патриарх Максим и на намаления състав на Синода./

4. След консултацията в Москва да се направи евентуално и консултация и в Белград по държавна и църковна линия.

5. Да се направят постъпки чрез българския посланик в Атина пред Министерството на външните работи като се връчи и "Паметна бележка", в която да се развие нашата теза по въпроса.

5.

6. Във връзка с твърденията на гръцката страна за нередовнит счетоводни книги, доходите и новите сгради да се поддържа досегашната теза, че средства от България са изпратени от Ефория "Зограф", набирани от стопанисване на имотите на манастира.

Целесъобразно е за председател на Ефорията да бъде назначен човек от църковните среди и да се подготви съответна документация, която при необходимост да се използува пред гръцката страна.

С другарски поздрав:

/П.Младенов/

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. №21105, екз. № 1
-4. 12. 1984 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
[illegible]. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ-ДС,
Генерал-майор:
/Вл. Тодоров/

София,.....1984 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на операция "МАРАТОН"

В дългосрочната програма по разработка "ЦИТАДЕЛА" са предвидени и утвърдени мероприятия за изготвяне на копия от оригинали на ценни исторически документи, намиращи се в библиотеката на „Зографския манастир..., които да бъдат занесени там, а оригиналите пренесени в България. Един от тях е оригинала на История славяно-българска.. с инвентарен № 43.....

Копието е подготвено съвместно със СС "ЕГОРОВ". Същото ще бъде поставено в кутия от прозрачен, дебел плексиглас и изложено на витрината на библиотеката.

Пренасянето на копието до Зографския манас-тир..... и подмяната с оригинала ще бъде извършено от

ОР Христо Маринчев, който ще пътува с туристическа виза, с дипломатически паспорт.

Пътуването ще се осъществи от 12 до 24.XII.т.г. със служебна кола на Ефория "Зограф".

За обезпечаване на сигурността при преминаване от границата до Солун ..... ще бъде повикан ОР Иван Генев ..... от звеното в Солун, който да придружи колата до ..... Солун .....

В Солун ...копието ще бъде оставено в консулството до уреждане документите за пътуване в „Св. гора .....

За гарантиране успешното провеждане на операцията пътуването до Зографския манастир ще се извърши с нашия посланик в Атина Петър Славчев .....

При благоприятна обстановка и съгласие от страна на игумена ..... на манастира ..... ще бъдат взети и 1 служебника на Патриарх Евтимий 2. Драгановия миней ....., 3 Евангелие от ..XIIв..... под предлог за реставрация в България, на място на които по-късно ще бъдат изпратени копия.

Пренасянето на оригинала в Солун ..... на експонат № 43 ще стане от ОР Христо Маринчев, а останалите документи от посланика Петър Славчев ..... /с негово съгласие/.

След пренощуване в Солун ..... изнасянето на всички документи ще стане от ОР Христо Маринчев с оперативната кола на ОР Иван Генев ....., който ще дойде на КПП – Кулата ..... Оттам до София завръщането ще стане със служебната кола на Ефория "Зограф".

491

Из архивите на ДС

129

3

Служебната кола на Ефорията ще бъде карана от Петър................ – шофьор от Министерство на външните работи.

За успешното провеждане на операцията е необходимо материално обезпечаване, осигуряване на средства за закупуване на подаръци или даване на подкупи / при необходимост/. Сумата за закупуване на подаръци да бъде в размер на 250 лв., а за подкупи 500 щ.долара.

Подаръците и подкупите /при необходимост/ ще се дават на лицата уреждащи престоя в Света гора......... и митническите служители, които правят проверки при влизане и излизане от Св. гора...............

Вековната традиция е посетителите на Св.манастирите в Св. гора.............. да носят подаръци и да правят дарения на Кивотиса.......... и монасите.......

При евентуална проверка на местните власти и откриване на взетите ценности ще бъде дадено обяснение, че са взети със съгласието на игумена за реставрация.

ПРЕДЛАГА:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Хр.Маринчев/

С Ъ Г Л А С Н И:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02,
Майор:
/С.Георгиев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-14-8820
Нап.-144-Н.Миленова
София,04.12.1984 г.

ДС И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ
I06

Из архивите на ДС

204

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МВР
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 15272, екз. №
17. 09. 1985 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенантс
/В.Коцев/
София, 11. 11. ...1985 година

Д О П Ъ Л Н Е Н И Е

към плана за провеждане на операция
" М А Р А Т О Н "

На основата на утвърден план през м.декември 1984 година бе престъпено към провеждане на операция "МАРАТОН".

Копието на „История славянобългарска"..... беше занесено в Генералното консулство в .Солун....., но поради настъпили промени в оперативната обстановка операцията бе прекратена и материалите бяха оставени в касата на ОР Иван Генев..... Понастоящем съществуват реални възможности за довършване на операция "МАРАТОН", като бъдат използувани двама ОР Венцислав Иванов... и ОР Иван Генев.., които имат разрешение за посещение в Св.гора.....

Същите познават добре обстановката и следва да спазват дадените им указания.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

В предишния план беше предвидено операцията да се извърши, когато пътува нашия посланик от Атина, но Министъра на външните работи др.Петър Младенов не е съгласен посланика и Генералния консул от Солун да пътуват в Св.Гора, когато се извършват наши мероприятия.

За сегашния вариант за довършване на операция "МАРАТОН" с двамата оперативни работници е доложено на зам.министъра на МВР - генерал-лейтенант Ст.Савов.

Пътуването на двамата ОР за Св.Гора ще се извърши в края на т.м., като по линия на Министерството на външните работи ще бъде наредено на същите да бъде разрешена командировката.

При необходимост преди заминаване на същите ще бъдат дадени допълнителни указания.

ПРЕДЛАГА:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Хр.Маринчев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02, ПГУ-ДС,
Майор:
/С.Георгиев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.
Изп.-1467-8320
Нап.-16114-Н.Миленова
София, 17.09.1985 год.

Забл.: В. Атина ще пристигне посещението си като лично интересува да каже не е необходимо да се дава напечатване от МВР да да не предизвикваме нашата държавност от страна на посетителя

ДС и културно-историческото разузнаване
107
Из архивите на ДС
495

ЗА КОСТОВ-ДАНОВ

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2
Към пасаж № 3
Оп.п-мо № 12 / 1985 г.
От БИЖЕВ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Изпълнение на операция "МАРАТОН"

Съгласно утвърдения от ръководството план за провеждане на операция "МАРАТОН" бяха получени разрешителни за посещение на 8. Света гора /за ИВОВ и 7 от 364 Атина, а за мен от 137 Солун /

На 15 т.м. ИВОВ и 7 пристигнаха от 364 Атина в 137 Солун, като с ИВОВ още веднъж обсъдиме всички подробности около бъдещата операция и проиграхме основните моменти за нейното практическо реализиране.

На 16 т.м. в 06 часа потеглихме с моята кола за 9 Уранополис от където взехме корабчето за 10 Дафни Предварително бях разговарял с 11 игумена на нашия манастир, който се намираше в 137 Солун, за да усигури посрещач за подаръците и човек който да ни отвори конака в 12 Карея. Действително на пристанището на нашия манастир ни чакаше 13 отец Партен, който се качи на корабчето, но поради това че то тръгна веднага не успяхме да свалим подаръците /независимо, че предварително разговарях с капитана, че имаме багаж за това пристанище/ По тази причина ги карахме до 10 Дафни.

Из архивите на ДС

496

Съгласно установения ред от 12 Карел взехме новите ра: решителни за 4 дневно пребиваване в 8 Света гора, но поради обстоятелството, че зимния период има само един кораб дневно, преспахме в нашия конак в 12 Карея и на следващ ден от 10 Дафни тръгнахме с кораба за пристанището на нашия манастир. На 10 Дафни ни беше извършена митническа проверка, както и на всички останали пътници, включително и духовните лица. Проверката се състоеше в сравнително щателна проверка на багажа, но не и на самите хора.

На 17 т.м. на пристанището на нашия манастир бяхме посрещнати от 11 игумена, 14 отец Йоан и новия послушник 15 Андрей Борисов Стоименов, който кара джипа на манастира, но няма диплома за правоуправление /за него Ви изпращам отделна справка/.

В манастира бяхме настанени на първия етаж в една стая с три легла /по наше искане/ и бяхме посрещнати радушно от всички. Същият следобяд присъствувахме на вечерната служба, след което с 11 игумена разгледахме двете църкви и след това бяхме на вечеря със всички монаси. Тогава договорих с 16 отец Пахомий за следващият ден в 09 часа да ни покаже библиотеката.

Съгласно договорката с 16 отец Пахомий на 18 т. в 09 часа отидохме в библиотеката на манастира, където той ни запозна и показа всички забележителности, включително и целта на операция "МАРАТОН". След като разбрах, че 16 отец Пахомий ще ни заведе на горния етаж на библиотеката, само след като прибере и заключи всичко от долу, му казах че с цел запазване на "свещената книга" трябва да я затворим в

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

прозрачна кутия и отидох да я взема от стаята. Самата подмяна на двете "книги" стана трудно, но незабелязано от 16 отец Пахомий благодарение проявената съобразителност и бързина от ИВОВ и БИЖЕВ, а също и с помоща на 7 , който също отклони вниманието на 16 отец Пахомий . След запечатването на "книгата" в пексигласовата кутия, тя бе поставена в стъклената витрина, която се заключва. След това се качихме да разгледаме ценните книги на втория етаж на библиотеката, където 16 отец Пахомий на няколко пъти изрази радостта си, че "книгата" в бъдеще вече няма да се пипа от никого, а ще бъде съхранена по този хубав начин. Съобщи, че две седмици преди нас, манастира бил посетен от трима наши граждани от 17 Пловдив , които много го нервирали, като му казали, че тази "книга" не е оригиналната, а е копие. След разглеждане на библиотеката с 16 отец Пахомий посетихме още два обекта, след което се разделихме с него.

В останалото време посетихме и други забележителности на манастира, проведохме разговори с почти всички монаси и уважихме 11 игумена и останалите монаси с нашето присъствие както на службите, така и на общата им трапеза, от която те бяха особено доволни и горди.

На 19 тм съобщих на 11 игумена , че трябва да се прибираме, тъй като времето се разваля и има опасност да не пътуват корабчетата.

Предварително с ИВОВ обсъдихме положението и решихме да променим плана, като "книгата" да не прекарваме в чантата, а под ризата и полувера на ИВОВ. Причините бяха следните:

Из архивите на ДС
497

Из архивите на ДС

217

1. На митницата проверявана само багажа и особено чанти

2. Не се прави обиск на хората

3. Поради това, че оригинала се оказа по дебел от копие то, контейнера не се залепваше добре и личеше, че вътре има предмет.

4. Поради това, че ИВОВ е слаб и поради зимния период се носи непрекъснато връхна дреха /в случая яке/, по нищо не личеше, че той има нещо под дрехите си.

5. Отчетахме и обстоятелството, че при евентуален обиск /ако имат сигнал за това/ цялата вина и отговорност ще паднат лично върху ИВОВ с всички последици, но че това е единственния начин и то най-разумен и относително сигурен.

Последвалата митническа проверка на пристанището в 10 Дафни потвърди правилността на взетото от нас решение - чантата на ИВОВ бе проверена, като митничара отвори включително и контейнера, но без да му направи впечатление, след като вътре нямаше нищо.

По време на целият ни престой, както и по време на пътуването ни в двете посоки с корабчетата, бяхме обградени с "особено внимание". Още 15 мин. след първото ни качване на кораба при нас дойде местен гражданин, който владееше много добре сръбски език и разпитва подробно какви сме и за кой път посещаваме 8 Света гора. Същият беше с нас и в 12 Карея както и се върна с нас на 19 т.м. въпреки, че беше казал че ще стои 7 дни. На връщане на три пъти говори с митничаря, който се качи от 10 Дафни и слезе на ~~[illegible]~~ пристанището на наши манастир, като междувременно дойде при нас искайки цигара и разсеяно съобщи, че на кораба пътувал митничар. За същия митн

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар :

чар нашите монаси казаха, че бил в отпуск /той отговарял за пристанището на нашия манастир/. Особено внимание ни отдели и новия готвач на манастира 18 Георгиос Влахос от с. 19 Кръстец/Халкидики/, знаещ чист български език. Той влизаше често в стаята ни - да ни поднесе чай, да ни сложи дърва в печката, да поприказва с нас. Не е изключено 18 Георгиос Влахос да го правеше и от чисти чувства, но държанието му правеше впечатление.

Във връзка с цялостното изпълнение на операция "МАРАТО могат да се направят следните изводи и заключения:

1. Плана за операцията в общи линии беше добре разработен, но със следните пропуски

а/ контейнера нямаше необходимата надежност и крише опасност от разкриване

2. При практическото реализиране на плана се срещнаха допълнителни трудности от обстоятелството, че ИВОВ, БИЖЕВ и 7 посещаваха първи път 8 Света гора и обстановката им беше непозната, а знаеха само от разкази.

3. Обстоятелството от предишната точка има и плюс - по малко вероятно е да се постави задача на хора посещаващи за първи път даден обект.

4. Операцията крие определени рискове от разкриване, с лоши политически последици.

5. Благодарение на проявените високо чувство за отговорност, дисциплинираност, съобразителност и самообладание от изпълнителите, операция "МАРАТОН" беше реализирана успешно и без пропуски.

Из архивите на ДС
499

Из архивите на ДС

500

6. Бе изпълнена една високопатриотична, с огромно национално значение задача.

7. Запазването на пълната тайна на операцията има голямо значение в бъдеще. Трябва да се отчита и факта, че копието има различия от оригинала и е допустимо да бъде забелязано от 16 отец Пахомий или други познавачи. Копието включително е не се отваря добре на страницата и сега предния край стърчи в кутията/

20.12.1985 год. Бижев

СПИСЪК НА ОСНОВНИТЕ ОПЕРАЦИИ И МЕРОПРИЯТИЯ, РАЗРАБОТЕНИ ОТ ОТДЕЛ XIV „КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ“

I. Операции

Многостепенна операция „ХЪШОВЕ“ с основна задача: противопоставяне на антибългарската дейност на румънските учени и идеологически институти.

„ХЪШОВЕ–1“ – противопоставяне на фалшификациите на румънските учени при утвърждаване на тезата за държавно-строителните традиции на румънската държава и прякото им посегателство на българското културно-историческо наследство в Добруджа.

„ХЪШОВЕ–2“ – разобличаване на прорумънски настроени чуждестранни учени в областта на историята.

„ХЪШОВЕ–3“ – приобщаване и използване на чужди учени, добре настроени към българската историческа наука, за разработка на тезите за българо-румънските отношения през вековете.

„ХЪШОВЕ–4“ – противопоставяне на тезата на румънските учени, че Константин Преславски не е първият старобългарски поет, а просто „Константин Нови“.

„ХЪШОВЕ–5“ – разобличаване в чужбина изопачаванията и фалшификациите на румънските учени на въстанието на Асеневци, представяно, че е ръководено от власи и че Второто българско царство е „влашко“.

„ХЪШОВЕ–6“ – като се използват агентурните възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС, и тези на отдел XVII, ПГУ-ДС, и окръжно управление на МВР – Велико Търново, Толбухин, Силистра и Видин – да се придобият всички открити и някои от тайно съхраняваните изворови материали в Румъния.

Многостепенна операция „ЛЕРИН“ с основна насоченост: възстановяване на историческата истина за българския характер на „гръцка“ Македония и придобиване на документални материали, свързани с историята на нашата държава.

„ЛЕРИН–1“ – възстановяване на историческата правда за ролята на Източните патриаршии в съдбата на българите и откриване недостъпни документи за българската история.

„ЛЕРИН-2“ – Противопоставяне на гръцките тези за еднопосочност на приноса им за влияние върху славяните и българите. Дискредитиране на „научните“ изследвания на „Дружеството за македонски изследвания“, които пропагандират тезата, че населението в географската област Македония от древността до наши дни е гръцко.

„ЛЕРИН-3“ – създаване на оперативна база в Атина за публикуване от български агенти, секретни сътрудници и оперативни връзки на материали, свързани с националната ни история и българо-гръцките отношения.

„ЛЕРИН-4“ – придобиване на български културно-исторически ценности и материали от документационните центрове на Гърция с оглед лишаване на противника от възможността да фалшифицира и спекулира с българското историческо минало.

Операция „ИЗВОР“ – противопоставяне на антибългарската дейност на югославяните, с основна насоченост: противопоставяне на тезата на югославските учени, че старобългарският език и литература са „старославянски език“ и „свръхнационална литература“.

Операция „АНКЕТА“ – за разпространение в капиталистическите страни на издадената в Англия, чрез специално мероприятие книга за анкетата на Карнеги, доказваща предимно българския характер и състав на населението в тракийските и македонските земи.

Операция „СОЛУН“ – възстановяване на службата за Кирил и Методий в старобългарския й облик в православните църкви в Европа, Америка и Австралия.

Операция „ОХРИД“ – популяризиране и утвърждаване делото и творчеството на Климент Охридски и предотвратяване фалшификациите на българската средновековна история и книжовно дело.

Операция „МАЙ“ – да се създадат предпоставки 24 май, празникът на славянската писменост и култура, да се превърне в една от най-значителните прояви в областта на културата в света.

Операция „ПРЕСПА“ – издаване и разпространение зад граница на книгата „Македония, етнография и статистика с 11 карти“ от Васил Кънчов и „Български старини из Македония“ от Йордан Иванов, доказваща българския характер на населението в Македония.

Операция „ПРОЛОГ“ – издаване на брой от английско историческо списание, в което да се публикуват материали за историята и успехите в областта на културата на НРБ и превръщането й в културен център на Балканите.

Операция „СЛИВНИЦА“ – дискредитиране на Кръсте Битески от Института за национална история в Скопие, автор на антибългарския исторически пасквил „Македония и Княжество България 1893-1903 г.”

Операция „ПИЛОН“ – издаване поредица книги от чужди автори, доказващи българския характер на македонската култура - Роже Портал „История на България“, кардинал Юйлие „Охридската епархия“.

Операция „УНИВЕРСИТЕТ“ – утвърждаване на българистиката в света.

Операция „СТРУМА“ – разпространение на публикувана от Фондация „Карнеги“ книга за защита на тезата за българския характер на населението в някои райони на Гърция, Югославия и Турция.

Многостепенна операция „БУЛАИР“ с основна задача: решително противопоставяне на антибългарската дейност и тези на турските учени и идеологическите институти.

„БУЛАИР-1“ – от специалния план за 1300 години България противопоставяне на антибългарската дейност на Одринския институт за исторически изследвания;

„БУЛАИР-2“ – популяризиране в чужбина на нашите исторически тези за турското присъствие в България.

„БУЛАИР–3“ – отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, и окръжно управление на МВР – Шумен, използвайки своите агентурни възможности, да придобие материали, свързани с българската история.

Операция „ПАТРИОТ“ – от специалния план за 1300 години България – създаване на българо-американска културна фондация, която чрез набиране на средства и дарения от живеещи българи в САЩ и Канада да провежда мероприятия във връзка с честването на юбилея.

Многостепенна операция „ФРАНКЛИН“ - от специалния план за 1300 години България.

„ФРАНКЛИН–1“ – използване на американските СМИ за целите на юбилейната 1300 години.

Използване на бившия агент „ИДЕОЛОГА“ за излъчване на филми за България по телевизията на Ню Йорк;

Чрез обект „ПУРКОВ“, собственик на радио в гр. Кливланд да се пуснат за излъчване серия от исторически предавания за България;

Организиране оперативното използване за целите на 1300-годишнината на Арменското културно дружество „АРАКС“ в Ню Йорк;

„ФРАНКЛИН–2“ – придобиване на материали от документалните центрове на САЩ за нуждите на българската историческа наука.

Операция „АНИБАЛ“ – използване на историци от Тунис за целите на българската историческа наука.

Операция „ВАТЕРЛО“ – организиране на база за издаване на подготвени по наша линия материали по специалните мероприятия от Амстердамското издателство, проявило повишен интерес към продукцията на българските историци и белгийското издателство, публикувало спомените на Иван Михайлов.

Операция „ГЛАЗНЕ“ – на територията на Сирия и Йордания – публикуване на материал за Никола Вапцаров като български поет-революционер.

Операция „СТРОИТЕЛИТЕ“ – публикуване и разпространение в Италия и западна Европа, подготвяната от ПГУ книга за влиянието на богомилското движение в Европа. Етапи от операцията са: „ЕРЕТЦИТЕ“ - публикуване в Италия на книга, утвърждаваща българския произход на богомилството и неговата роля „като мотор на социалните бунтове в Западна Европа“ през Средновековието и „РЕВОЛЮЦИОНЕРИТЕ“ – написване и разпространение в Италия, Франция и Австрия книга за участието на българи в освободителното движене на Гарибалди в Италия през втората половина на XIX век.

Операция „МОНОГРАФИЯ“ – утвърждаване на българската теза за траките и тракологията като наука. Разпространение на определението „тракология“ през 1976 г. В резултат на тази операция в световната историческа наука се възприема българското определение.

Операция „ДУНАВ“ – противопоставяне Австрия на Югославия и осуетяване стремежа на Югославия да придобие своите архиви от периода на Първата световна война, съхранявани в австрийските архивохранилища.

Операция „СТРАЦИН“ – насочена е срещу усилията на СФРЮ да се дискредитира

Българската народна армия. Утвърждаване на действителните заслуги на БНА в освобождаването на Югославия, чрез автентични немски документи.

Операция „КАЛОЯН“ – придобиване на документи за българската история, съхранявани в италианските архиви. Целта е придобиване на извори, утвърждаващи етническите граници на българския народ през вековете, както и документи, утвърждаващи историческата истина по възникването на т.нар. „македонски въпрос“.

Операция „КОРОНА“ – придобиване на царския архив.

Операция „ЛАВИНА“ – разпространяване на материали и книги, противопоставящи се на антибългаризма и водените антибългарски кампании.

„Четиво за Македония“

„Борбите на Балканите срещу турците“

„България – тринадесет века съществуване“

„Зограф – славянобългарски манастир“

„Кратка история на България“

„Солунските братя“

Операция „МАРАТОН“ – за първи път се споменава в плана на отдел XIV за агентурно-оперативни мероприятия през 1972 г. Целта на операцията е изземване на оригинала на „История славянобългарская“ от Зографския манастир и подмяната й с копие, както и изземване на „Драганов миней“ и „Послание на Патриарх Евтимий“.

II. Мероприятия

Мероприятие „ИЗТОК“ – за правилното осветяване на световната културна и научна общественост за градивната и реалистична политика на Георги Димитров и БКП на Балканите.

Мероприятие „АЗБУКА“ – противопоставяне на тезата, че Кирил и Методий не са свързани с миналото на нашия народ и че македонците били наследници на тяхното дело.

Мероприятие „МАЯК“ – утвърждаване на истината по „македонския въпрос“, публикуване на документи по „македонския въпрос“.

Активно мероприятие „ШУМЕН“ – утвърждаване на разнородния етнически състав на турското население в нашата страна и опровергаване на турската теза за произхода му.

Мероприятие „СТРАЦИН“ – утвърждаване на действителните заслуги на БНА в освобождаването на Югославия, чрез автентични немски документи, давали оценка на бойните действия и за противопоставяне на югославските фалшификации в тази насока – военните операции на Българската народна армия през Отечествената война 1944-1945 г., отразени в сводките и дневника на главното командване на Вермахта и оперативната документация на група армии „Е“ и „Ф“.

Мероприятие „ВАТЕРЛО“ – издаване на материали, застъпващи българските тези по Македония и „македонския въпрос“, като например публикуването зад граница на „Името „Македония“ в историческата география“. Материалът е разработен от ст.н.с П. Коледаров;

Мероприятие „БУМЕРАНГ“ – намаляване на влиянието на авторитета, както и

компрометиране на най-отявлените антибългаристи от СФРЮ, както и институти, публикували материали против България;

Мероприятие „СЛИВНИЦА“ – компрометиране чрез наши публикации на скопски литературни дейци, фалшифицирали в произведенията си нашето историческо минало – Историческата правда в романа на скопския писател Драган Ташковски „Македонското царство на цар Самуил“.

Активно мероприятие „ИЗДАТЕЛСТВО“ – издаване на брой на сп. „Мисси“ за България. Списанието е орган на католически орден, което се разпространява в много страни.

Активно мероприятие “СТРУМА“ – разпространение на автентични списъци, които доказват българската народност на живущите в Северна Гърция.

Активно мероприятие „ЛЪЧ“ – заедно с отдел 8 на ПГУ-ДС да се проведат мероприятия за засилване на недоволството на вътрешните национални групировки в СФРЮ като се покаже, че политическото и икономическото облагодетелстване на СР Македония става за сметка на останалите републики от федерацията.

СПИСЪК НА ПО-ВАЖНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АМ - Активно мероприятие
АОМ - Агентурно-оперативно мероприятие
БПЦ - Българска православна църква
ВГУ - Второ главно управление на ДС
ГДОР - Групово дело за оперативна разработка
ГУА - Главно управление на архивите при МС
ГУКВЧ - Главно управление „културни връзки с чужбина“ при КИК
ДВ - Доверителна връзка
ДЗ - Доверен заявител
ДЛ - Доверено лице
ДОН - Дело за оперативно наблюдение
ДОП - Дело за оперативна проверка
ДОР - Дело за оперативна разработка
ЕЦНПКИ - Единен център за наука и подготовка на кадри по история
ИИИ - Институт за исторически изследвания към БАН
ИКОМС - Международен съвет за паметници и исторически места към ЮНЕСКО
ИР - Изменник на родината
КЕЦ - Комитет за европейските църкви
КИК - Комитет за изкуство и култура
КИР - Културно-историческо разузнаване
КПКВЧ - Комитет за приятелство и културни връзки с чужбина
ЛД - Лично дело
М „Пирин“ - подслушване на домашен и служебен телефон
М „Родопи“ - микрофонно подслушване
МНП - Министерство на народната просвета
МПО - Македонска патриотична организация
НИМ - Национален исторически музей
НОР - Нещатен оперативен работник
ОР - Оперативен работник
ОАП - Обект за агентурно проникване
ОР - Оперативен работник
ОРОН - Оперативен работник на обществени начала
ПАСОК - Общогръцко социалистическо движение
ПГУ - Първо главно управление на Държавна сигурност
ПМС - Постановление на Министерски съвет
РД - Работно дело
СИБАЛ - Международен информационен център за балкански изследвания
СМ - Специално мероприятие
СС - Секретен сътрудник
ССЦ - Световен съвет на църквите
СЮК - Съюз на югославските комунисти
ЦИАИ - Църковно-исторически и архивен институт към БАН
ЯК - Явочна квартира

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФОНДОВЕ И АРХИВНИ ЕДИНИЦИ

ЦДА, ф. 1Б, оп. 36, а.е. 2054.

АКРДОПБГДСРСБНА*

„М“, ф. 1, оп 11, а.е. 326; ф. 38, оп. 1, а.е. 230.
„Р“, ф. 1, а.е. 3071 - ЛД, 3071 - РД, 4223 - РД, 5553 - РД.
„Р“, ф. 2, а.е. 14112.
„Р“, ф. 4, оп. 8, а. е. 33.
„Р“, ф. 7, а.е. 578 - ЛД, т. 1, т. 2.
„Р“, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, 558, 561, 562, 563, 564, 566, 567, 569, 570, 571, 573.
„Р“, ф. 9, оп. 3, а.е. 216, 217, 220, 221, 222, 223.
„Р“, ф. 9, оп. 4, а.е. 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1115, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1126.
„Р“, неархивирано литерно дело №3021 „Островът“.
„Р“, неархивирано литерно дело №8593, „Цитадела“.

---

* Индекс „М“ се прилага за документи от фонда на МВР; „Р“ - за документи от НРС.

ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

(1970 - 1989)

Документален сборник

Първо издание

Формат 60x90/8
Печатни коли 63,5
Тираж 500

Печат "БИК - Българска издателска компания" АД

ISBN 978-954-2986-32-4